Szilágyi-Varga Zsuzsa

A BIHARI FELSŐ-HEGYKÖZ HELYNEVEI

Szilágyi-Varga Zsuzsa

A bihari Felső-Hegyköz helynevei

Debreceni Egyetemi Kiadó
Debrecen University Press
2023

A Magyar Névarchívum Kiadványai 58.

Sorozatszerkesztő:
Hoffmann István és Tóth Valéria

A kutatás az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-3 és ÚNKP-18-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával zajlott, a HUN-REN-DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport programja és az Országos Tudományos Kutatási Alap K 100580 számú pályázata keretében.

Lektorálta:
Hoffmann István

ISBN 978-963-615-114-0
ISSN 1417-958X

© Szilágyi-Varga Zsuzsa, 2023
© Debreceni Egyetemi Kiadó, beleértve az egyetemi hálózaton belüli elektronikus terjesztés jogát, 2023

Kiadja a Debreceni Egyetemi Kiadó, az 1975-ben alapított Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének a tagja.
Felelős kiadó: Karácsony Gyöngyi főigazgató
Technikai szerkesztő: Porczió Veronika
Borítóterv: Varga József
Készült a Kapitális Nyomdaipari és Kereskedelmi Kft. nyomdájában.

Tartalomjegyzék

Bevezetés 7
I. A térség általános jellemzése 11
1. A Hegyköz mint tájegység 11
2. A Felső-Hegyköz belső viszonyai 12
3. Hegyközcsatár község 16
4. Hegyközpályi község 19
5. A változásokról szociolingvisztikai és helynév-szociológiai szemszögből 22
II. A Felső-Hegyköz helynévtára 25
1. A névtár kialakításának elvei, a szócikkek szerkezete 25
2. Hegyközcsatár 27
3. Hegyköztóttelek 55
4. Siter 73
5. Sitervölgy 105
6. Hegyközpályi 121
7. Hegyközszáldobágy 143
8. Hegyközújlak 163
Irodalom 191

Bevezetés

A helynevek eredetének, funkciójának és forrásértékének kérdése gyakran áll a különböző tudományterületekhez köthető kutatások középpontjában. Ennek az élénk érdeklődésnek a 19. század közepe óta fel-fellendülő helynévgyűjtő mozgalmak is a tanújelét adják. E megmozdulásoknak köszönhetően ugyanis egészen napjainkig számos helynévgyűjtemény, a helynevek elemzésével foglalkozó vagy az azokra támaszkodó írás látott napvilágot. A helynevekről szóló munkáknak az időbeli és a területi eloszlása azonban meglehetősen egyenetlen. A teljes megyékre kiterjedő névtárak mellett az sem ritka, hogy egy-egy régióból csupán kisszámú adat áll a rendelkezésünkre. Ugyanígy a helynévgyűjtés szempontjából virágzónak nevezhető éveket gyakran váltották olyan időszakok, amelyekben ilyen jellegű munkát nem vagy csak alig végeztek. A határon túli kutatásokat az éppen uralkodó politikai helyzet nem mindig tette lehetővé. Azonban a Trianon óta eltelt időszak, az azóta bekövetkezett nagy ívű társadalmi-gazdasági változások az országhatár túloldalára eső vizsgálatokat is mindinkább időszerűvé tették. Munkám részben ezt a lemaradást igyekszik pótolni, a helynevek szempontjából eddig még kevésbé kutatott területtel, a romániai Bihar megye egyik kistérségével foglalkozik, s így a határon túli vizsgálatokhoz járul hozzá.

E kötet a Felső-Hegyköz élőnyelvi és történeti helynévanyagát adja közre. Szerkezetét tekintve két nagy részből áll. Az elsőben a Felső-Hegyköz földrajzi, történeti-társadalmi, szociológiai és helynév-szociológiai helyzetéről olvashatunk, míg a kötet gerincét képező második részben e kistérség helynévkincsét és az azokhoz tartozó bel- és külterületi térképeket tanulmányozhatja az olvasó. Ez az anyag elsősorban a 2017 és 2018 között lefolytatott helynévgyűjtéseim, illetve a 2019 és 2021 között (a gyűjtött anyag pontosítása, aktualizálása érdekében) végzett kutatásaim révén állt össze.

A ma használatban lévő, élőnyelvi helyneveket a helybeliek segítségével gyűjtöttem össze. A kikérdezés, interjú módszerét alkalmazva arra kértem az adatközlőimet, hogy meséljenek a településükről, sorolják fel a településükhöz köthető helyneveket, és mondjanak el mindent e helynevek által jelölt objektumokról. A kutatásnak ebben a szakaszában a vizsgált települések tősgyökeres lakosait kerestem fel, olyan személyeket, akikről az előzetes tájékozódás után feltételeztem, hogy a tudásuk alapján nagyban hozzájárulhatnak a felső-hegyközi névanyag összeállításához, később pedig a már összegyűjtött anyag pontosításához és kibővítéséhez is. Az adatközlők kiválasztása tehát nem véletlen mintavétel alapján történt. Többnyire

a hólabdamódszert alkalmaztam: az élőnyelvi gyűjtés megszervezésére vonatkozó tanácsot tehát szinte minden esetben azoktól az emberektől kértem, akiket előzőleg már kikérdeztem. Ez a módszer az élőnyelvi helynévgyűjtés szempontjából jól alkalmazhatónak bizonyult, mivel a legtöbb esetben valóban olyan emberekhez juthattam el, akik – az életvitelüknek, a munkájuknak, az érdeklődésüknek köszönhetően – jól ismerték a vizsgált területeket, s így számos helynévről közöltek információkat.

A történeti helynevekhez való hozzáférés más jellegű munkát igényelt, mivel ezekhez az adatokhoz az írott dokumentumok tanulmányozásával juthatunk hozzá. E nevek egy része térképi név, egy másik csoportja pedig főként helynévtárakból, szótárakból és régi összeírásokból származik. A helynévközlések legkorábbi, 13–17. századból származó adatait Rácz Anita A régi Bihar vármegye településneveinek történeti-etimológiai szótára című könyvéből (2022) emeltem át. A névközlésekben szereplő 18. századi nevek az első katonai felmérés (EKFT. 1783) szelvényeiről származnak, de ebből az időszakból való az Erdélyi Helynévtörténeti Adattár két, a hegyközcsatári helynévanyaghoz tartozó adata (EHA. 1698, 1700), továbbá a Hegyközpályiról szóló összeírás (Cons. 1701) és a hegyközszáldobágyi névkincshez köthető urbárium (Urb. 1770) egy-egy adata is. A névtár 19. századi állománya Fényes Elek geográfiai szótárának (1851), Pesty Frigyes helynévtárának (1864) és Bunyitay Vince A váradi püspökség története alapításától a jelenkorig című könyvének (1884), valamint a katonai felmérések szelvényeinek (MKFT. 1860, 1864, HKFT. 1884), az ebből az időből származó helységnévtáraknak (Hnt. 1873, 1877, 1882, 1888, 1892, 1895, 1898) és a kataszteri térképeknek (Kat. 1888, 1889) köszönhetően állhatott össze. A 20. századi névanyag közzétételében a magyarországi helységnévtárak (Hnt. 1900, 1902, 1907, 1913), Borovszky Samu Magyarország vármegyéi és városai című enciklopédiája (1901) és Jakó Zsigmond Bihar megye a török pusztítás előtt című könyve (1940), a térképek közül pedig a Magyarország általános térképe (1910 k.), a Magyar állam közigazgatási térképe (1914) és az 1941-es katonai felmérés (MKF.) volt a segítségemre. Ebből az időszakból két, néhány generációnyi idővel ezelőtt elvégzett román felmérés (RTM. 1934/1943, RKFT. 1935) is a rendelkezésemre állt. Az ezekből a forrásokból származó adatok képezik a helynévközlésekben szereplő román nyelvű történeti helynevek anyagát.

A 20. századi források kapcsán Vincze Lajos Siter helynevei című kézirata (1939–1941) külön említést érdemel. Vincze Lajos néprajzkutató a pályája elején, az 1930-as években gyűjtött adatokat a siteri lakosság körében. E munka eredményeként két néprajzi tárgyú írása is napvilágot látott (1939a és 1939b), de ebből az időszakból maradt fenn egy eddig még kiadatlan helynévgyűjtése is. E munka nem pusztán a néprajztudományban, de a nyelvészetben való jártasságának is a bizonyítéka. Vincze a település helyneveit ábécérendben, szócikkekbe rendezve és az akkori nyelvjárási kiejtésnek megfelelően, ma is követendőnek számító ala-

posséggal sorolja fel. Ez az írás lehetőséget adott arra, hogy a saját 2017-es siteri gyűjtésemet egy ma már történetinek számító gyűjtéssel is összehasonlíthassam, s a névkincs változékonyságáról egy konkrét példán keresztül is megbizonyosodjam. Megtisztelőnek éreztem, hogy ezt az anyagot – a munkámat kiegészítve – elsőként dolgozhattam fel.

Az élőnyelvi gyűjtés előkészítésekor azt a célt tűztem magam elé, hogy a Felső-Hegyköz területének magyar helyneveit gyűjtsem össze. Ez az elgondolás az itt élő lakosság etnikai és nyelvi összetételéből kiindulva (Hegyközcsatár község 79,7%-a, Hegyközpályi község 71,5%-a magyar nemzetiségű) a kutatásnak ebben a szakaszában teljesen magától értetődőnek tűnt. A munka előrehaladtával azonban megbizonyosodtam arról, hogy az etnikailag vegyes területeken – még akkor is, ha tömbmagyar térség vizsgálatáról van szó – nem mindig gondolkodhatunk nyelvileg élesen elkülöníthető kategóriákban, ugyanis az ún. magyar helynevek és a román helynevek közötti határvonal nem mindig húzható meg egyértelműen. Ez a névtár ebből adódóan egyaránt tartalmaz magyar és román nyelvhasználatban előforduló neveket, amelyek között magyar és román eredetűek egyaránt találhatók. A demográfiai mutatók és az általam választott módszer – ti. Sitervölgy kivételével minden településen kifejezetten magyar adatközlőket kerestem – nyilván a magyar nyelvet és a magyar helyneveket helyezte a figyelem középpontjába, emellett azonban nem hagyhatjuk figyelmen kívül a román nyelv jelenlétét és hatását sem. A nyelvi besorolásnál a nevek eredetének megállapítása mellett figyelembe vettem azt is, hogy a vizsgált adatok milyen szövegkörnyezetben jelentek meg, s hogy melyik nyelv hangkészletéhez igazodnak. Ennek megfelelően az adattár élőnyelvi anyagában a magyar helynevek közé soroltam azokat a neveket, melyeket a magyar nyelv hangkészletéhez igazodva ejtettek ki, s amelyek magyar adatközlők magyar nyelvű elbeszéléseiből származtak. A román nevek közé kerültek mindazon nevek, amelyek a román kiejtéshez idomulva román adatközlők, román nyelvű megnyilatkozásaiban jelentek meg – ezeket az adattárban r.-rel jelöltem.

A kataszteri térképek kapcsán megemlítendő, hogy ezeknek a dokumentumoknak a tanulmányozásakor néhol olyan helynevekkel is találkoztam, amelyek egyértelműen utólagos beírások, és a nevek „románosítására" tett kísérletek eredményeképpen jöttek létre (1928, 1930, 1931). E neveket a névtárakba természetesen ugyanúgy felvettem, a speciális helyzetükre azonban minden esetben felhívtam a figyelmet. A vizsgálatok alapján úgy tűnik, hogy e nevek a tényleges nyelvhasználatban nemigen tudtak gyökeret ereszteni, hiszen e térképeken kívül sehol máshol nem lehet megtalálni őket. Egy nagyon fontos névkontaktológiai jelenségre mégis felhívják a figyelmet: a helynevek helyettesítésére, lefordítására vonatkozó mechanizmusokat is megvilágítják.

A helybeliekkel folytatott interjúk arra is alkalmat adtak, hogy a helyneveket a saját nyelvi környezetükben vizsgálhassam, és ezzel együtt a helyi nyelvjárással

is megismerkedhessek. Ennek megfelelően munkám nem pusztán helynévközlést, hanem kisebb részben nyelvjárási anyagot is tartalmaz, amelyet az adatközlőket idézve, egyszerűsített fonetikai lejegyzéssel közlök. Ezek az adatközlői megjegyzések gyakran tartalmaznak a településhez köthető anekdotákat, falucsúfolókat, szólásokat és népi névmagyarázatokat. A lejegyzésüket a nyelvjárási forrásértékük mellett azért is tartottam fontosnak, mert egyrészt érdekesek, színesebbé teszik a közzétett anyagot, másrészt pedig közelebb visznek bennünket az adott hely és közösség megismeréséhez.

A könyv – reményeim szerint – nemcsak a névtani és más tudományterületeken elvégezhető vizsgálatok számára, hanem a helyi közösségek szempontjából is hasznosnak bizonyulhat, hiszen az itt leírtak elsősorban róluk és nekik szólnak, a felső-hegyközi helynevek az ő szellemi örökségük részét képezik elsősorban. A térségben használatos helynevek révén közelebb kerülhetnek a múltjuk és a jelenük megismeréséhez, mely egyúttal a helyi identitástudat megerősítését is szolgálja. E kötet közreadásával nem utolsó sorban a Magyar Nemzeti Helynévtár Programhoz is csatlakozni kívánok, amely – többek között – a magyar nyelvterület élőnyelvi és történeti helynévkincsének teljes körű összegyűjtését és közzétételét is a feladatának tekinti. A jelen kötetre a Bihar megyében, illetve a Partium területén végzett helynévgyűjtő munkám első darabjaként tekintek. Ugyanezeknek a módszereknek és elveknek az alkalmazásával a közeljövőben ugyanis további helynévközlő munkákat tervezek megjelentetni, azzal a szándékkal, hogy ily módon járuljak hozzá nemzeti örökségünk e kis szeletének megőrzéséhez.

I. A térség általános jellemzése

1. A Hegyköz mint tájegység

A bihari Hegyköz Románia északnyugati részén, Nagyváradtól északra, a nagyváradi övezet vonzáskörzetében található kistérség, amelyet Szilágyi Ferenc geográfus, Partium-kutató a következőképpen határozott meg: „a legbiztosabban délnyugati irányból lehet lehatárolni, […] de minden más irányban összeolvad ez a kis tájegység a szomszédaival. Keleten és délkeleten a Rézaljával, északkeleten a felső Berettyó-vidékkel, északon az Érmellékkel, nyugaton a Bihari-síkkal. Ha a tájegység természeti képére helyeznénk a hangsúlyt, akkor talán a Rézaljával együtt lenne érdemes tárgyalnunk, ha viszont a társadalmi vonatkozások érdekelnek bennünket, akkor a Bihari-síkkal, esetleg az Érmellékkel együtt, de ezektől semmiképpen sem elválasztva kell vizsgálódunk.” (2013: 55) (lásd az 1. térképet).

A Hegyköz esetében nem hegyekkel körülvett tájat, hanem alacsonyabb hegylábi dombvidéket kell elképzelnünk, amelynek még a legmagasabb pontja is csupán 289 méter magas (Szendrei 2013: 18). Maga a *Hegyköz* tájnév és a területhez köthető

1. térkép: *A Hegyköz és a szomszédos kistérségek (Szilágyi 2013: 54)*

településnevek (*Hegyközcsatár, Hegyközpályi, Hegyközszáldobágy, Hegyközkovácsi, Hegyközszentmiklós* stb.) *Hegyköz-* előtagja is a kistérségre leginkább jellemző dombos-völgyes – a helyi szóhasználat szerint „hegyes-völgyes" – környezetre utal. A természeti környezetről, a domborzati viszonyokról és a helyieknek az őket körülvevő tájhoz való viszonyulásáról a helynévállomány is sokat elárul. A későbbi fejezetek szócikkeit olvasva kitűnik, hogy meglehetősen sok *-domb, -hegy, -tető,* illetve *-völgy, -alj/-alja* ('a domb alja' jelentésben) utótagú helynév tartozik a területhez.

A kistérséget két részre szokás osztani: Alsó- és Felső-Hegyközre. Az Alsó-Hegyközt a Bihar–Margitta főútvonal mentén sorakozó falvak, míg a Felső-Hegyközt a Bihari-hágón átvezető Nagyvárad–Szalárd útvonal mentén található települések alkotják. Az elsőhöz Hegyközkovácsi, Szalárd, Hegyközszentimre, Jákóhodos, Biharvajda, Berettyófarnos, Újfegyvernek, Alsótótfalu, Berettyócsohaj, Szentjobb, Hegyközszentmiklós, Biharcsanálos, Sárszeg, Poklostelek, Vámosláz, Micske, Szentlázár, Berettyókirályi, Tóti és Bisztraterebes, míg a másodikhoz Hegyközpályi, Hegyközújlak, Hegyközcsatár, Hegyköztóttelek, Siter, Sitervölgy és Hegyközszáldobágy települések tartoznak (Szendrei 2013: 15). Én magam a Felső-Hegyközben, az ott fekvő hét településen folytattam kutatásokat.

Ezt a tájfelosztást a helyiek egyébként kevéssé használják, inkább csak a térséggel foglalkozó kutatók számára nyújt támpontot az Alsó- és Felső-Hegyköz nevű részek elhatárolása. Emellett e kérdéshez kapcsolódóan érdemes egy további észrevételt tennünk. Egyetlen, akár a mindennapi szóhasználatban rendszeresen megjelenő téregység sem határolható le pontosan és egyértelműen, így a bihari Hegyközt sem tudjuk úgy körülhatárolni, hogy az minden tekintetben egyértelmű legyen. A különböző szempontok figyelembevételével egymástól eltérő Hegyköz-meghatározások születhetnek: „mást kapunk, ha a domborzatra, mást, ha a vízrajzra, mást, ha a néprajzra, a közigazgatásra, az emberi tevékenységre, az infrastruktúrára, a tömeges mozgáspályákra fektetjük a hangsúlyt" (Szilágyi 2013: 55). Ebből kifolyólag a felsorolt települések között vannak olyanok, amelyek egyszerre akár több tájegységhez is besorolhatók: ilyen például Hegyközszentmiklós, amely más szempontok alapján az Érmellék térségéhez tartozik (i. m. 54–55).

2. A Felső-Hegyköz belső viszonyai

Talán kissé ellentmondásos, hogy ez a munka úgy állítja a Felső-Hegyközt és a felső-hegyközi közösségeket a vizsgálódás középpontjába, hogy mindeközben az ott élő lakosság körében ez a megnevezés és ennek megfelelően ez az identitásformáló tényező kevésbé van jelen. Miért indokolt mégis, hogy a Felső-Hegyközről mint viszonylag jól körülhatárolható entitásról beszéljünk? A hét települést

nem pusztán a hasonló természeti adottságok kötik össze, de a közös múlt és a települések közötti kapcsolatok, a társadalmi viszonyok is. Ezt a kutatás során is számos tényező igazolta. A különböző településeken élő adatközlők például jól ismerték egymást, gyakran előfordult, hogy az egyik település adatközlője adott tanácsot arra vonatkozóan, hogy kit keressek fel a másik településen, emellett a megkérdezettek nemcsak a saját településük helyeiről és helyneveiről beszéltek, hanem sok esetben a szomszédos településről is tájékoztattak. A más-más faluból származó interjúkban gyakran ugyanazok voltak a referenciapontok, és a különböző beszélgetések során – kisebb-nagyobb eltérésekkel – ugyanazokat a történeteket, anekdotákat hallhattam. Ez alapján gondolom úgy, hogy létezik e hét település lakosságát összekötő közös tudás, amely egyszersmind közösséggé is kovácsolja őket. Emellett azt sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy egészen 2003-ig az e térséghez tartozó települések egy közigazgatási egységet alkottak, ugyanis mind a hét falu a régi Hegyközcsatár községhez tartozott (Szilágyi 2013: 62).

Napjainkban az általam vizsgált hét település két közigazgatási tömbbe szerveződik. Hegyközcsatár, Siter, Sitervölgy és Hegyköztóttelek települések Hegyközcsatár községhez (r. Comuna Cetariu); Hegyközpályi, Hegyközszáldobágy és Hegyközújlak falvak pedig Hegyközpályi községhez (r. Comuna Paleu) tartoznak (lásd a 2. térképet).

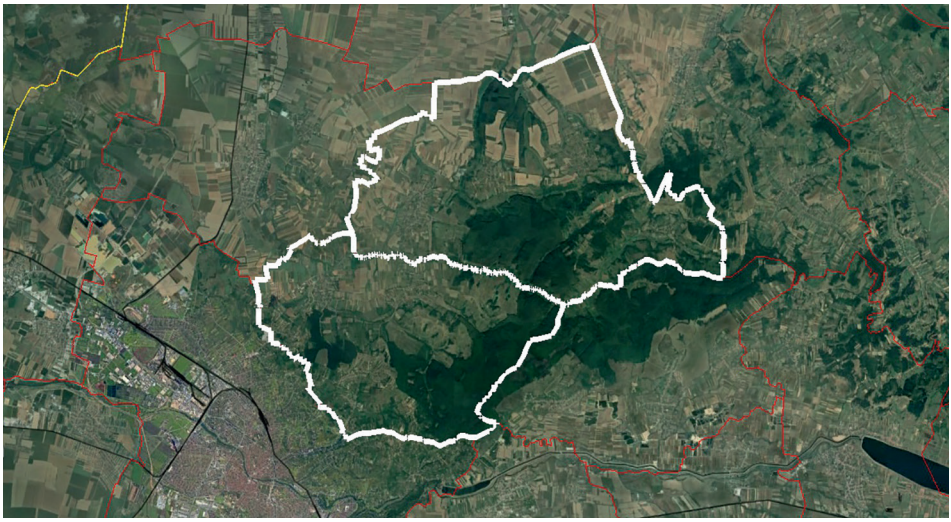

2. térkép: *Hegyközcsatár (az északabbra fekvő község) és Hegyközpályi község (a délebbre fekvő község) a GoogleEarth felvételén, a jelenlegi közigazgatási határok jelölésével*

Ezeknek a településeknek a többsége már a régi időkben, az Árpád-kortól fogva lakott volt. Ez alól csupán Sitervölgy kivétel: ez a falu később jött létre, és a feltételezések szerint eredetileg pásztorszállásként funkcionált (Dukrét 2005: 179).

A kistérséget érintő történelmi események közül itt csupán azokról teszek említést, amelyek az általam végzett vizsgálatokhoz közvetlenül kapcsolódnak. Fontos megemlíteni, hogy a Hegyköz, s ezen belül a Felső-Hegyköz mind a gazdasági, mind a társadalmi tényezőket figyelembe véve egykor jóval jelentősebb szereppel bírt, mint napjainkban. Az erdélyi só nyugatra szállításának fő útvonala a Hegyköz területén, a Felső-Hegyköz szomszédságában lévő Szalárd településen vezetett keresztül. Emellett a térségben jelentős volt az egyház, a váradi püspökség és a káptalan, valamint az apátságok gazdasági és kulturális tevékenysége is. A török uralom, illetve a Rákóczi-féle felkelés, a 17–18. századi történések azonban a teljes régió sorsát megváltoztatták. A településeken élők száma jelentősen megcsappant, egyes falvak (köztük például Hegyköztóttelek, Sitervölgy, Hegyközpályi, Hegyközszáldobágy és Hegyközújlak) teljesen el is néptelenedtek. Ezt követően az újbóli benépesülés csupán fokozatosan mehetett végbe. Ez a folyamat a Felső-Hegyközben és a környező településeken részben román (pl. Sitervölgy esetében), szlovák (pl. Hegyköztóttelek esetében) és elszórtan sváb családok természetes és szervezett betelepítésével zajlott. A történelmi események következtében a Hegyköz veszített a jelentőségéből is, a rajta áthaladó útvonalak ugyanis kikerültek az Erdélybe vezető főbb útvonalak sorából. Az addig központinak számító hegyközi települések (ilyen volt Bihar, Szalárd, Szentjobb) szerepét Nagyvárad és Margitta települések vették át, ez a folyamat pedig a későbbi eseményekre is jelentős hatással volt (pl. a vasútvonal a régió fontosabb településeit kikerülte). Ebben a hosszú és viszontagságokkal teli időszakban a 16–17. századig fennálló gazdasági térszerkezet tehát teljes átalakuláson ment át (Szendrei 2013: 18–36). Ez részben a mai napig érezteti a hatását, mivel a teljes régiót tekintve nincs olyan település, amely kiemelkedne a többi közül. A hegyközi falvak nagyjából ugyanazokat a funkciókat töltik be az itt élők számára.

A jelen korban településszerkezeti szempontból az általam vizsgált települések a halmaztelepülések csoportjába tartoznak, tehát szabálytalan alaprajzú falvak. Ettől némileg eltér Hegyköztóttelek, amely inkább szalagtelkes falu,[1] valamint a Hegyközpályi mellett megjelent legújabb lakónegyedek, melyek sakktáblaszerű elrendeződést mutatnak. Az utóbbi részek egyébként más szempontokból sem illeszkednek az eredeti településhez: erre a kérdésre később térek ki.

A települések mérete és a népességszám szempontjából a falvak közül Sitervölgy és Hegyköztóttelek az 500 fő alatti népességével az aprófalvak; Siter, Hegyközújlak és Hegyközszáldobágy az 500 és 1000 fő közötti népességével a kisfalvak; Hegyközcsatár és Hegyközpályi pedig a valamivel több mint 1000 fős népességével a nagyfalvak csoportjába tartozik (Pirisi–Trócsányi 2019 kategóriái

[1] A szalagtelkes szerkezetű falvak olyan települések, amelyeknek egymás mellett fekvő keskeny, hosszú, szalag alakú belső telkei vannak. Ezek hosszanti oldalukkal érintkeznek egymással, így alkotnak egyszeri vagy akár többszöri sorozatot (MNL.).

alapján). Az etnikai megoszlást tekintve a hét települést együttesen vizsgálva azt mondhatjuk, hogy a Felső-Hegyköz a demográfiai mutatók alapján a tömbmagyar térségek közé tartozik. A Nagyvárad közvetlen közelében fekvő térségben – a ki- és betelepülések nyomán – viszont folyamatosan változnak az etnikai arányok. Jól mutatja ezt a terület két közigazgatási egységében az etnikai arányok eltérő alakulása. A 2011-es adatfelvétel ideje alatt Hegyközcsatár község lakosságának a 79,7%-a (1726 fő) magyar, 14,7%-a (319 fő) román, 2,6%-a (56 fő) pedig roma nemzetiségű volt, ami alig változott egy évtized alatt (lásd az 1. táblázatot). Hegyközpályi esetében a lakosság 71,5%-a (1804 fő) a magyar, a 24,3%-a (612 fő) a román és a 0,2%-a a roma (5 fő) nemzetiségűek közé tartozott 2011-ben, s ez jelentős etnikai összetétel-változást jelez (lásd a 2. táblázatot).

Hegyközcsatár község	**lakosok száma (2002)**	**lakosok aránya (2002)**	**lakosok száma (2011)**	**lakosok aránya (2011)**
magyar	1817	81,2%	1726	79,7%
román	368	16,5%	319	14,7%
roma	47	2,1%	56	2,6%
összesen	**2237**		**2165**	

1. táblázat: *Hegyközcsatár község etnikai összetétele 2002-ben és 2011-ben (ISPMN.)*

Hegyközpályi község	**lakosok száma (2002)**	**lakosok aránya (2002)**	**lakosok száma (2011)**	**lakosok aránya (2011)**
magyar	1583	95,6%	1804	71,5%
román	65	3,9%	612	24,3%
roma	0	0,0%	5	0,2%
összesen	**1655**		**2523**	

2. táblázat: *Hegyközpályi község etnikai összetétele 2002-ben és 2011-ben (ISPMN.)*

Mivel Romániában a református és az ortodox egyház az etnikai egyházak közé tartozik, a két község adatait elemezve elég egyértelműen látszik az etnikai és a felekezeti hovatartozás közötti párhuzam. A felekezeti megoszlás 2011-ben Hegyközcsatár község esetében a következő volt: 1153 fő református, 484 római katolikus, 309 ortodox, 58 baptista. Emellett jóval kisebb számban pünkösdistákat, görögkatolikusokat és jehovistákat is találunk, illetve olyan személyeket, akik semmilyen egyházhoz sem tartoznak. Hegyközpályi községben ezek a számok a következőképpen alakultak: 1403 fő református, 331 római katolikus, 514 ortodox, 82 baptista. Néhányan a pünkösdista és a görögkatolikus egyházhoz tartoznak, valamint olyan személyek is voltak, akik elmondásuk szerint egyik felekezeti

közösséghez sem tartoznak (Erdélystat). Látjuk tehát, hogy még napjainkban is nagyon erőteljes magyar-református többség alkotja a helyi közösségeket.

A területek hasznosíthatósága és a lakosság foglalkoztatása kapcsán megállapítható, hogy a földrajzi adottságoknak köszönhetően a Felső-Hegyköz kistérsége kiválóan alkalmas a zöldség-, gyümölcs- és szőlőtermesztésre. A helyben megtermelt javakat a hegyközi lakosság jellemzően a nagyváradi piacon értékesítette, illetve értékesíti napjainkban is. A kollektivizálás során hozott szerencsétlen döntések (pl. a földek nem megfelelő megmunkálása) és a globalizálódás eredményeként ez a megélhetési forma azonban ma már egyre kevésbé jelent alternatívát a falusiak számára. Ennek megfelelően az aktív népesség jelentős hányada a szomszédos Nagyváradon vállal munkát. A közeli nagyvárosnak más tekintetben is jelentős a vonzása. A munkahely, az iskoláztatás és a lehetőségek széles választéka okán a hegyköziek közül sokan költöznek végleg a megyeközpontba. Emellett főként a kistérség déli településeire igaz az, hogy a külterület beépítésével a gyümölcsösök és a szőlőskertek folyamatosan veszítenek a területükből – ezáltal pedig egyre csökken a megmunkálható területek aránya.

3. Hegyközcsatár község[2]

Hegyközcsatár község legnagyobb települése maga a községközpont, Hegyközcsatár. Ez a falu volt a már említett régi Hegyközcsatár község központja is. A státuszának megfelelően és a település jellegéből adódóan a lakossági szolgáltatások köre gazdag. Hegyközcsatárban találjuk meg a polgármesteri hivatalt, a rendőrséget, az iskola főépületét, de több kisebb üzleti vállalkozásnak is ez a település ad otthont. Lakossága túlnyomóan magyar nemzetiségű. A 2011-es népszámlálási adatok szerint az össznépesség 1055 fő volt, ebből 995-en magyarok (94,3%), 35-en románok (3,3%), 4-en (0,4%) pedig roma nemzetiségűek (ISPMN., lásd alább a 3. táblázatot). Felekezeti tekintetben a csatári lakosság döntő többsége református vallású. A protestáns anyaegyház mellett jelentősebb római katolikus közösséggel is számolhatunk. Az egyéb felekezetekhez tartozók (pl. magyar anyanyelvű baptisták) csupán csekély számban vannak jelen a településen (Szilágyi 2013: 65).

Hegyközcsatár közvetlen szomszédja, Hegyköztóttelek több szempontból is eltér az őt körülvevő településektől. Ez a térség egyetlen szalagtelkes szerkezetű települése, és a környék egyetlen római katolikus többséggel rendelkező faluja (lásd alább a 3. térképet). Ennek hátterében az áll, hogy lakossága nyelv- és identitásváltáson ment keresztül. A már régebbi időkben is lakott, később elnéptelenedett falu a 18. században települt újra. Hegyköztóttelek ennek következtében

[2] A község (románul: comuna) egy vagy több településből álló falusi közigazgatási egység Romániában. Jogilag és területileg egy egységet alkot, helyi önkormányzattal rendelkezik.

magyar–szlovák–német vegyestelepülés volt, amely – a magyar nyelvű környezet hatására – a 20. század elejére teljesen elmagyarosodott. A tótteleki lakosság ma már magyar anyanyelvű, és magyar nemzetiségűnek tartja magát. Bár a közösség tisztában van a származásával, elmondásuk szerint sem németül, sem szlovákul nem beszélnek. A neveik és bizonyos közszói elemeik viszont jelzik ezt a múltat: az olyan mikrotoponimák, mint a *Dinyiszka, Paszinka, Zavanyica,* az olyan családnevek, mint a *Baumann, Formittág, Noveczky, Simkó,* valamint az olyan ételnevek, mint a *repnyinka, repuszki* máig őrzik a valamikori etnikai és nyelvi gyökereket. Az 1880-as népszámlálás alkalmával a településen élő 384 főből még 51 személy németnek, 118 pedig szlovák nemzetiségűnek vallotta magát (Varga E. 1999). A 2011-es népszámlálás szerint 249 főből 221 személy (88,8%) magyar, 24 (9,6%) pedig román nemzetiségű volt (ISPMN., lásd alább a 3. táblázatot). A lakosság napjainkban megfigyelhető lassú növekedése a szuburbanizációs folyamatokkal, a nagyváradi népességnek a városkörnyéki településekre való kiköltözésével magyarázható (Szilágyi 2013: 65).

Hegyköztótteleklektől keletre fekszik a szinte teljes egészében magyar, református lakosságú Siter. A 2011-es népszámlálás eredményei szerint az összlakossága 597

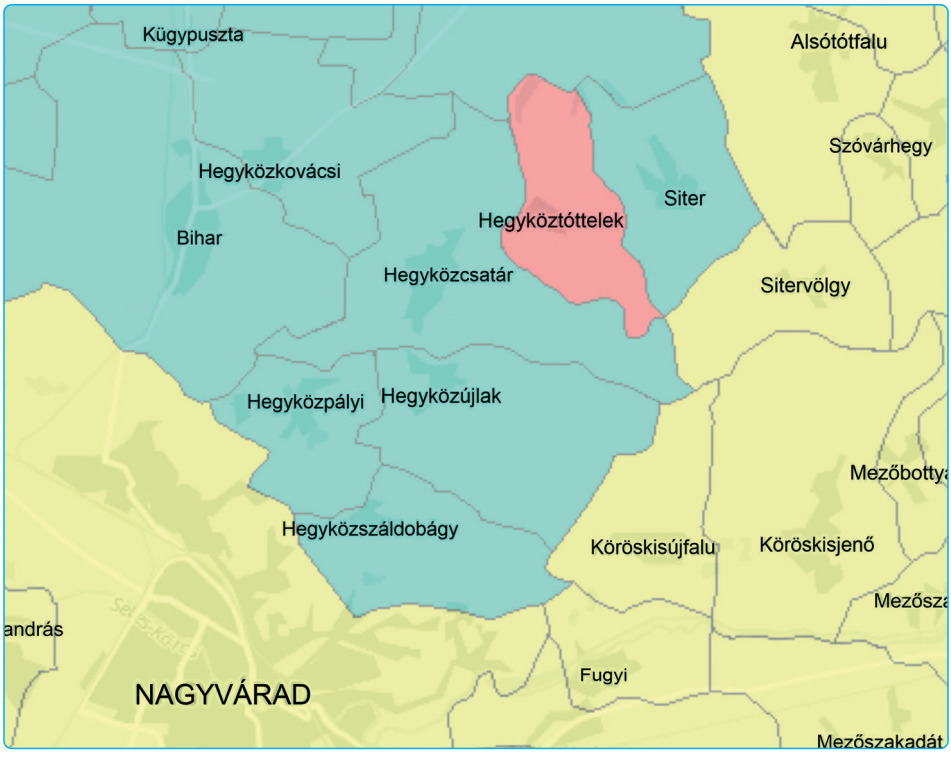

3. térkép: *A Hegyköz vallási térképének részlete, sárgával az ortodox, kékkel a református, pirossal a római katolikus hívek többsége (MNA. 3.)*

fő. Ebből 504-en magyarnak (84,4%), 48-an románnak (8%), 28-an (4,7%) pedig roma nemzetiségűnek vallották magukat (ISPMN., lásd alább a 3. táblázatot). A településen egy nagyobb református anyaegyház működik, valamint egy kisebb magyar baptista közösség is él (Szilágyi 2013: 65). Az etnikai és a nyelvi viszonyait a szemiotikai és névszemiotikai tájképe is híven tükrözi: a kutatás ideje alatt (az 2017–2018 közötti időszakban) megfigyelt nemhivatalos feliratok szinte kivétel nélkül magyar nyelvűek voltak, ritkább esetben a magyar nyelvű feliratok mellett megjelentek a román nyelvű szövegváltozatok is. Emellett a Siterben lefolytatott interjúk is azt bizonyították, hogy a román nyelv hatása itt még alig-alig mutatkozik meg.

Hegyközcsatár község	lakosok száma (2002)	lakosok aránya (2002)	lakosok száma (2011)	lakosok aránya (2011)
Hegyközcsatár				
magyar	1023	95,4%	995	94,3%
román	40	3,7%	35	3,3%
roma	9	0,8%	4	0,4%
összesen	**1072**		**1055**	
Siter				
magyar	596	89,9%	504	84,4%
román	43	6,5%	48	8%
roma	20	3,0%	28	4,7%
összesen	**663**		**597**	
Sitervölgy				
magyar	0	0,0%	6	2,3%
román	269	93,4%	212	80,3%
roma	18	6,3%	24	9,1%
összesen	**288**		**264**	
Hegyköztóttelek				
magyar	198	92,5%	221	88,8%
román	16	7,5%	24	9,6%
összesen	**214**		**249**	

3. táblázat: *Hegyközcsatár község településeinek etnikai összetétele 2002-ben és 2011-ben (ISPMN.)*

Kelet felé tovább haladva a község utolsó és talán legelzártabb települése a román ajkú Sitervölgy. Ez a település a község – és a Felső-Hegyköz – egyetlen román és ortodox többséggel rendelkező faluja. Lakossága 264 fő, amelyből 2011-ben 212-en (80,3%) románnak, 6-an (2,3%) magyarnak, 24-en (9,1%) pedig roma

nemzetiségűnek vallották magukat (ISPMN., lásd a 3. táblázatot). A falu etnikai és vallási összetétele a régi időkben is hasonló volt. Az 1880-ban végzett összeírás szerint a településen élő 341 lakosból 323-an voltak románok és 18-an magyarok (Varga E. 1999). Felekezeti szempontból döntően ortodox (Szilágyi 2013: 65), emellett kisebb lélekszámmal egy pünkösdista és egy baptista egyházközség is működik itt. A településen gyűjtött helynévkorpusz azért is érdekes, mert meglehetősen sok olyan román helynevet tartalmaz, amelyek magyar eredetre vezethetők vissza. Ezek vagy magyar helynevek átvételei, vagy magyar eredetű köznevek onimizációjának köszönhetően kerültek be a névkincsbe. Itt csupán néhány példát említek közülük: *Şicator, Văgaş, Rojaş, Irtaş* stb.

4. Hegyközpályi község

A Hegyközpályi községhez tartozó települések a 20. században szintén a színmagyar falvak közé tartoztak. Ebben a térségben az etnikai és ezzel együtt a felekezeti mutatók a 2000-es évek eleje óta változnak folyamatosan. A szuburbanizációs folyamat eredményeképpen a lakosság számának növekedése községi szinten is jelentős. A 2002-es adathoz képest, amely 1655 főről számol be, 2011-ben a községben már 2523-an éltek (lásd alább a 4. táblázatot). Minél közelebb kerülünk a szomszédos Nagyváradhoz, az adatok annál nagyobb változást mutatnak.

Hegyközpályi község három települése közül az etnikai homogenitását ez idáig leginkább Hegyközújlak őrizte meg, mivel napjainkban is jellemzően magyar nemzetiségű lakossággal rendelkezik. A 2011-es népszámlálási adatok szerint a lakosság száma 508 fő, ebből 478-an (94,1%) magyarnak, 22-en (4,3%) pedig román nemzetiségűnek vallották magukat (ISPMN., lásd alább a 4. táblázatot). A településen működő gyülekezetek közül a református a legjelentősebb, emellett van egy nagyobb római katolikus közösség is, amely a hegyközcsatári plébánia filiájaként működik, és egy kisebb magyar baptista közösség is él itt (Szilágyi 2013: 66–67). Az itteniek számára a Hegyközújlakon végbemenő változásokat az egyre gyarapodó hétvégi házak mutatják leginkább. A tősgyökeres lakosság elöregedése és a fiatalok elvándorlása folytán a falu üresen maradt házai lassan hétvégi házakká alakulnak. Ezeket főként nagyváradiak, sok esetben olyan családok vásárolják meg, akik csupán alkalomadtán járnak ki Újlakra, azaz kevésbé jellemző, hogy ők az újlaki közösség életébe aktív módon bekapcsolódnának. A tősgyökeres lakosság – nemcsak itt, hanem a szomszédos településeken is – az új háztulajdonosokat következetesen *víkendesek*-nek nevezi. Ez a kifejezés olyannyira elterjedt, hogy Hegyközszáldobágyon ma már *Víkend sor* nevű utca is van.

A legnagyobb fokú változásról a Felső-Hegyköz azon két települése, Hegyközpályi és Hegyközszáldobágy esetében beszélhetünk, amelyek közvetlenül a megye-

központ, Nagyvárad mellett helyezkednek el, a vizsgált terület legdélibb részén. Ezek a falvak az eredeti arculatuktól eltérően az utóbbi időszakban kertvárosias jelleget kezdtek ölteni. Az elmúlt tíz-tizenöt évben ugyanis a szabálytalan alaprajzú ófalvak egész lakónegyedekkel, ún. kártierekkel bővültek ki. A külterületi részek folyamatosan fogynak, szinte állandó jelleggel zajlik az üresen maradt területek beépítése. Gombamód nőnek a tájidegen házak és lakónegyedek, és a két település lakott területe lassan teljesen összeér a szomszédos megyeközponttal.

A község központja Hegyközpályi, ahol a település jellegének és elhelyezkedésének köszönhetően a lakossági szolgáltatások egész sorát találjuk meg. Községközponti rangjából adódóan itt működik a polgármesteri hivatal, de házasságkötő teremmel, sportcsarnokkal, sportpályával, boltokkal és éttermekkel is találkozunk a belterület különböző részein. Hegyközpályi a 20. században még a színmagyar református falvak közé tartozott. A 2002-es népszámláskor 529-en laktak a településen: ebből 504 fő (95,3%) magyar és 20 fő (3,8%) román volt. Az új lakótelepek megjelenésével a népességszám és az etnikai megoszlás jelentős mértékben átalakult. A 2011-es népszámlásra a lakosság száma robbanásszerűen 1242 főre nőtt. A magyar többség megmaradt ugyan, de már nem jelent túlnyomó többséget a településen: 681 (54,8%) magyar mellett 493 (39,7%) román lakosa volt (ISPMN., lásd alább a 4. táblázatot). Az új lakótelepek megjelenése nem pusztán demográfiai, de nyelvi és társadalmi változásokat is elindított. A 4. térképen is elég jól kivehető, hogy az ófalu és az újonnan beépült (Orizont 1. és 2.) részek viszonylag nagy távolságra helyezkednek el egymástól. Ennek következtében a beépített részek lakosai között nem jellemző az átjárás. Az Orizont 1. és 2. lakói az aktivitási terük alapján sokkal inkább tartoznak Nagyváradhoz, mint Pályihoz.

4. térkép: *Hegyközpályi a GoogleEarth felvételén*

A pályi lakosságra tehát semmiképpen sem tekinthetünk úgy, mint egységes közösségre. A lakosság összetétele felekezeti szempontból is változatos: a faluban református anyagyülekezet van, a római katolikusok a hegyközcsatári gyülekezet filiájaként működnek, találunk továbbá egy magyar baptista közösséget és – a lakosságnövekedés egyik következményeként – 2009 óta egy jelentősebb ortodox gyülekezetet is (Szilágyi 2013: 66–67).

A szintén Nagyvárad mellett elhelyezkedő Hegyközszáldobágynak jelenleg még túlnyomóan magyar nemzetiségű lakossága van. A 2011-es népszámlálási adatok szerint a lakossága 773 fő, ebből 645-en (83,4%) magyarnak, 97-en (12,5%) románnak, 5-en (0,6%) pedig roma nemzetiségűnek vallották magukat (ISPMN., lásd a 4. táblázatot). Nagyvárad közelsége, a szuburbanizáció következményeként a belterület folyamatosan terjeszkedik – a déli oldala össze is ért a szomszédos megyeközponttal –, a lakossága pedig bővül (lásd alább az 5. térképet, amely ebben a kontextusban magát a szuburbanizációs jelenséget is ábrázolja). Ennek eredményeként a település szerkezete az eredetihez képest jelentősen megváltozott, az etnikai arculata pedig átalakulóban van, mindinkább elveszíti homogén jellegét. A rendelkezésünkre álló adatok szerint 2002-től 2011-ig a lakosság összesen 171 fővel gyarapodott. A 2002-es adatfelvételkor mindössze 31 személy vallotta magát román nemzetiségűnek, 2011-ben ez a szám már 97 volt (ISPMN., lásd a 4. táblázatot). A településen jelenleg református anyagyülekezet és magyar baptista gyülekezet működik (Szilágyi 2013: 66–67).

Hegyközpályi község	lakosok száma (2002)	lakosok aránya (2002)	lakosok száma (2011)	lakosok aránya (2011)
Hegyközpályi				
magyar	504	95,3%	681	54,8%
román	20	3,8%	493	39,7%
összesen	**529**		**1242**	
Hegyközújlak				
magyar	509	97,1%	478	94,1%
román	14	2,7%	22	4,3%
összesen	**524**		**508**	
Hegyközszáldobágy				
magyar	570	94,7%	645	83,4%
román	31	5,1%	97	12,5%
roma	0	0,0%	5	0,6%
összesen	**602**		**773**	

4. táblázat: *Hegyközpályi község településeinek etnikai összetétele 2002-ben és 2011-ben (ISPMN.)*

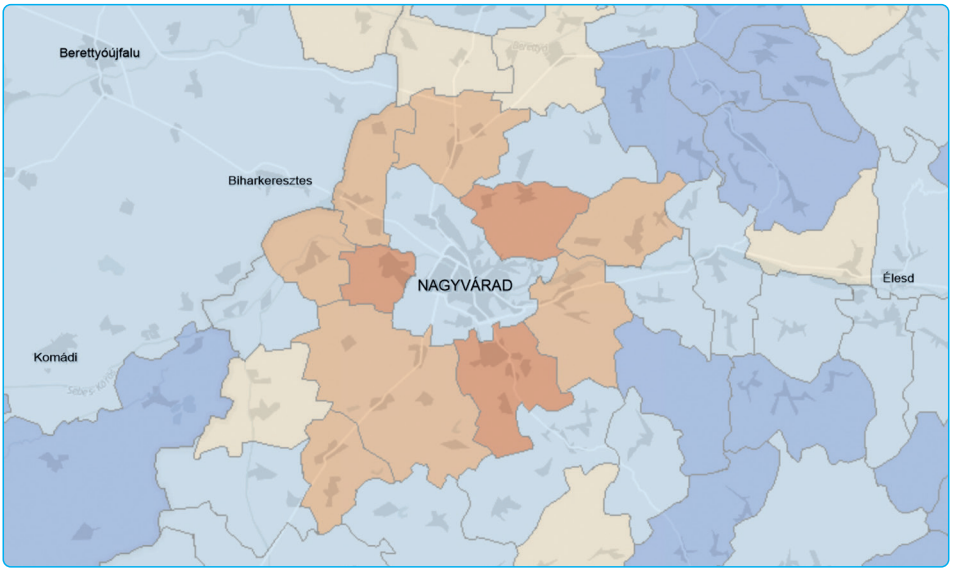

5. térkép: *Nagyvárad és környéke – A népességszám változása 1990–2018 között: kékkel és árnyalataival a csökkenés, barnával és árnyalataival a növekedés jelenik meg (MNA. 3.)*

Hegyközújlak, Hegyközpályi és Hegyközszáldobágy szociológiai helyzetével kapcsolatban összefoglalásként azt mondhatjuk, hogy ezen a területen folyamatosan zajlik a lakosságcsere. A beszélgetések alapján megállapítható, hogy ezt a folyamatot a tősgyökeres lakosság jelentős része kedvezőtlen hatásként éli meg.

5. A változásokról szociolingvisztikai és helynév-szociológiai szemszögből

A tősgyökeres adatközlőknek a faluról, a faluhoz tartozó helyekről való beszédében a mi-csoportnak a mások-csoporttól való megkülönböztetése, az etnocentricitás/etnocentrikusság[3] vagy ennek a jelenségnek a szélsőségesebb formája, az etnocentrizmus folyamatosan jelen volt a beszélgetésekben. Amit a településen a helyi lakosság *falu*-nak nevez, az, az ófalut jelöli. Az újonnan beépített részek pedig általában olyan területek, amelyek (a helyi magyarság szempontjából) már

[3] A fogalmat Szilágyi N. Sándor így határozza meg: „Etnocentrikusságon az egyes etnikai közösségek tagjainak azt a természetes beállítódását értjük, amely abban nyilvánul meg, hogy saját nyelvüket és kulturális termékeiket más etnikai közösségekéhez képest természetesebbnek, jobbnak, szebbnek stb. értékelik. Azért mondhatjuk erre az attitűdre, hogy természetes, mert teljesen spontán és implicit, nem pedig valami tudatosan kimunkált ideológia, és azért is, mert igazából egy nagyon is emberi dolog, amelynek megléte egyenesen következik a szolidáris értékek vonzásának alkalmasint univerzális törvényéből: a mi-csoport úgy áll oppozícióban a mások-csoporttal, hogy hozzá – mint pozitív pólushoz – kapcsolódnak a pozitív értékek, a negatívaknak pedig nem marad más pólus, mint a mások-csoport.” (1996: 27).

nem hozzájuk, hanem idegenekhez, másokhoz, a „víkendesekhez" tartoznak. Ezekben az elbeszélésekben nagyon erőteljesen jelen van a „régi viszontagságos, de szép időknek" és az ezekhez az évekhez képest jóval bizonytalanabb jelennek a szembeállítása. Az adatközlőktől származó idézetek ezt a viszonyulást nagyon jól példázzák: *„Ott is, ha valaki nekem aszonta vóuna, nekem ezelőtt ötven évvel ezelőtt vagy hatvan évvel, hogy itt van egy darab telek, oszt ípitsél rá, aszontam vóuna, inkább fizetek, csak hagyjá bíkin te is, menjek oda, mert mióta fényes van fünt az ígen, követ nem látott. Az a hej. Ojan elhagyatott hej vóut, hogy rettenetes. És most egy városrísz. Jöttek Váradrul meg össze-vissza az országbul. Különböző nípek felvásárolták ócsón, banikér a telkeket, és ojan palotákat épitettek, mint egy városrísz. Igen. Ijen változás lett. Hát, hogy megmondjam, nem azér, hogy nacionalista vagyok, ezt is a románok. Mer itt, ez a falu tiszta színmagyar vóut. Egyetlen egy család vóut román. […] Jóformán nem tudott románul se. Az anyja református magyar asszony vóut. Magyar iskolába járt. És ennyi vóut román a faluba. Tiszta magyar vóut az egész, és mind református vóut, egy katólikus család nem vóut, tiszta, színmagyar református."* (hegyközpályi adatközlő). *„Hát, többen vannak az idegenek, mint mi itten a faluban vagyunk. […] Ezervalahányszáz ház van, mink a faluban kétszáz."* (hegyközpályi adatközlő) *„Nem voltak, az első román, amikor idekerült, […] hetven, hát, már menyasszonya voltam a férjemnek. […] Hetvenhatba, hetvenhétbe, akkor került ide az első család, de azok jól beintegrálódtak ide közénk, mer Csipri magyar óvodába járt, szóval az nem volt gond. Hánikule meg értett magyarul."* (hegyközszáldobágyi adatközlő) *„Ijen bevándorló csak, víkendesek. Van, amék itt lakik, de nem sok. Inkább kijárnak. Víkendházak vannak. Nem vóut egy román se a faluba, úgy jöttek be. Egy pár éve. A falu öregszik kifele, a fiatalok elmennek, és jönnek városrul, aki szeret falun."* (hegyközújlaki adatközlő)

Az interjúk alapján a tősgyökeres lakosságnak a legújabb településrészekkel kapcsolatos tudása nagyon elnagyoltnak tűnik. Az új utcákon a megkérdezettek nem járnak, ebből kifolyólag nem is igen tudnak beszélni róluk. A lakótelepekkel kapcsolatos kérdésekre csupán felületes válaszokat tudtak adni, az azokhoz tartozó legújabb elnevezésekről (a legújabb utcanevekről) pedig a legritkább esetben tettek említést. Ennek két magyarázata lehet: egyrészt nem ismerik ezeket az új helyneveket, másrészt nem érezték a témához tartozónak ezeknek a neveknek a felsorolását. A hivatalos utcanevek közül jó néhány az elmúlt néhány évben keletkezett. Ez alapján úgy gondolom, nem telt még el elég idő ahhoz, hogy az új elnevezések bekerüljenek a szélesebb köztudatba.

A táj arculatának rohamos változása, valamint a lakosságcsere folytán az eredeti helynevek jelentős része lassan teljesen elveszíti a funkcióját. Ennek következményeként ezek a nevek nem hagyományozódnak tovább, azaz kiesnek a nyelvhasználatból, eltűnnek a helynévkincsből. Ez az összefüggés nem feltétlenül jelenti azt, hogy az érintett területekhez a jövőben kevesebb helynév fog tartozni. Sokkal inkább azt jelenti, hogy a jelenlegi nevek helyett a vizsgált településeken

hamarosan teljesen más megnevezéseket fognak használni. Arra a kérdésre pedig, hogy az új helyneveknek a magyar kultúrához, a magyar nyelvhez vagy akár a magyar múlthoz lesz-e bárminemű közük, az elmúlt időszak tapasztalatai alapján inkább nemleges válasz adható. Elég csak számba venni az újonnan beépített részek nyilvános feliratait (lásd alább az 1. képet). Az új utcaneveket nagy valószínűséggel olyan személyek alkothatták meg, akik máshonnan érkeztek erre a településre, így a már meglévő névanyagtól függetlenül választottak az éppen beépülő részeknek nevet.

1. kép: *Hegyközpályi Forvilla nevű részének hivatalos utcanévtáblái*

A ma még ismert helynevek ebben a térségben tehát valós veszélyben vannak, mivel egyszerűen nincs kinek és nincs miért átörökíteni őket. A Hegyközcsatár községhez tartozó helynevek legnagyobb része a lakosság körében ma még stabilan az alapnévkincs részét képezi. Nagyvárad rohamos terjeszkedésével azonban csupán idő kérdése, hogy mikor kerülnek ezek a nevek is a hegyközpályi és hegyközszáldobágyi helynevekéhez hasonló helyzetbe. Az élőnyelvi helynévgyűjtést e térségben tehát egyfajta névmentő munkaként is felfoghatjuk.

II. A Felső-Hegyköz helynévtára

1. A névtár kialakításának elvei, a szócikkek szerkezete[4]

A helynévközlések szócikkei szerkezetileg két részből állnak. Az első rész a címszót és a helynévvariánsokat sorolja fel, míg a második rész a nevekhez és az általuk jelölt területhez köthető információkat közli.

A szócikkek elején az egyazon helyhez tartozó valamennyi névváltozatot együtt sorolom fel, de a címszótól lexikális vagy morfológiai tekintetben eltérő névváltozatokat (pl. a **Bárdos** címszó esetében a *Bárdos-oldal* helynevet) a megfelelő betűrendi helyen szereplő utalószócikkben is feltüntetem (pl. **Bárdos-oldal** lásd **Bárdos**).

A címszó kiválasztásakor a történeti forrásokban előforduló névváltozatokkal szemben az élőnyelvi formákat, a román nevekkel szemben pedig a magyar helyneveket részesítettem előnyben. Amennyiben az adatközlők egy-egy objektum kapcsán több névváltozatot is említettek, ezek közül a hivatalosan is használt nevet, illetve a leggyakrabban használt nevet emeltem ki. A nem ugyanarra az objektumra vonatkozó azonos alakú nevek külön szócikkekbe kerültek. A közöttük lévő különbséget számozással jelzem (pl. **Ciher 1.**, **Ciher 2.**).

Az élő nyelvhasználatból származó névadatok előtt a gyűjtés éve szerepel. A különböző korokból való névváltozatok bemutatása időben visszafelé haladva történik, a felsorolás tehát az élőnyelvi gyűjtésből származó adatokkal kezdődik, és a történeti dokumentumokból származó névváltozatokkal folytatódik. A névkincs változékonyságából és a források fennmaradásának, elérhetőségének bizonyos fokú esetlegességéből, a közöttük lévő egyenetlenségekből adódóan természetesen nincs minden névnek történeti adata, ahogyan a történeti nevek mindegyikéhez sem tartozik élőnyelvi forma.

Az élőnyelvi neveket tilde jel (~) választja el egymástól. Ezek egyszerűsített fonetikai lejegyzéssel, és – bizonyos esetekben – a hová? hol? kérdésekre felelő határozóraggal együtt jelennek meg a névközlésekben. Az azonos forrásból származó történeti névváltozatok között vessző szerepel. Ezeket a neveket a névközlésekbe az eredeti formájukat megtartva, betűhív alakban vettem fel. A térképekről származó nevek egy része a forrásokban rövidített formában jelenik meg. Az ilyen adatok

[4] Az adatok közlése munkámban alapvetően a Hajdú-Bihar megye helynevei 1. (szerk. Bába Barbara, Debrecen, 2015) című kötet szerkesztési elveihez igazodik.

az általam összeállított anyagokban a rövidítések feloldásával jelennek meg (pl. a *Haraszti psz.* adat *Haraszti psz. [puszta]* formában).

Az adatokhoz tartozó forrásokat közvetlenül a nevek után, zárójelben említem. A források felsorolásakor rövidítéseket alkalmazok (pl. EKFT., MKFT., Kat. stb.), melyeket a kötet végén szereplő irodalomjegyzékben oldok fel.

A névadatok mellett az adott helyre vagy névre vonatkozó, az adatközlőktől származó szövegközlések és a korábbi névanyagokból származó megjegyzések is szerepelhetnek. Ezeket a helynevektől virgula (|) választja el, de ugyanez a jel áll a több adatközlőtől származó szövegrészletek között is. Ahogyan az élőnyelvi helynevek, úgy az adatközlőktől származó idézetek is egyszerűsített fonetikai lejegyzéssel jelennek meg a szócikkekben.

A szócikkek második egységét az elsőtől gondolatjel választja el. Az adatközlő részt a megnevezett helyre és az ahhoz köthető nevekre vonatkozó információk követik. Először a helyek jellemzésére kerül sor. Ebben az egységben a helyek fajtájáról (pl. utca, út, legelő, erdő, szántóföld, kút stb.) és az objektumok elhelyezkedéséről (pl. a külterület déli oldalán helyezkedik el, a belterület szomszédságában található stb.) tudhatunk meg többet. A következőkben az adott hely történetéről olvashatunk. Ezt követi a nevek magyarázatára vonatkozó rész, melyen belül a tudományos igényű névfejtések mellett a népi magyarázatok is helyet kapnak.

A szócikkek végén a tárgyalt névnek a más nevekkel való esetleges összefüggésére is utalok (pl. a **Csató** szócikke a következő utalással zárul: „Vö. Csató-tető.”). Erre nem egy esetben a különböző településekhez köthető névközlések között is sor kerülhet (pl. a Siter település helynévanyagában szereplő **Cser** szócikk a következő utalással zárul: „Vö. Cser-hát, Cser-oldal, illetve Cser-hát, Cser-völgy (Hegyköztóttelek), Cser-hát (Hegyközcsatár).”).

A névközléseket térképek egészítik ki. Az egyes települések helynévanyagát követően egy bel- és egy külterületi térképet talál az olvasó. Ezekre a ma is használatban lévő helynevek fővariánsai közül azok kerültek fel, amelyeket az adatközlők lokalizálni tudtak.

2. Hegyközcsatár

Hegyközcsatár 2017: *Hegyközcsatár ~ Csatár, -ba ~* r. *là Csëtàriu | Ezeknek a falvaknak várvédő szerepük volt, a múltban. Csatárt is telepítették. Hegyközcsatárt, mer a várba már szűkös volt a hej a csatároknak, és akkor a püspökség, mer a püspükség kezébe volt, a püspükség kitelepítette a csatárokat az ő földjeire meg az ő birtokaira […], adtak földet, de kötelesek voltak hadba menni. | A csatári talicskások […], mikor perzselték a disznót, akkor rátették a szalmát, és gyere sógor, gyere szomszéd, menjünk, igyunk egy kis bort vagy melegbort vagy pálinkát, akármit. És a szomszéd meg nézte a ház sarkánál, és a szomszéd megharagudott, mer nem hívták meg a disznótorba. S akkor, míg ők bementek a nyári konyhába, hogy igyanak valamit. A szomszéd elhúzta a disznót a ház mögé vagy a nyári konyha mögé. És odatette a talicskát, betakarta szalmával, s mikor kimentek, akkor meg akarta gyújtani az egyik ember, és mondta a gazdának, hogy: Te, nagyobb volt ez a disznó! Ni, mijen nagy karika van az orrába! Mer a vaskerék. S ezér mondták, hogy a talicskások. | Bicskásoknak [mondták őket], mer mindig verekedtek. Bicskázták egymást régebben. Elég vademberek éltek itt. | Ez egy anekdóta, aminek nincsen tudományos alapa, deviszont él az emberek közt, […] tudnillik, leszakatt a kengyelje a huszárnak, és akkor elkiáltotta, hogy: »Mánis kell nekem csat és ár!«, és akkor ebből a szótársításból lett a Csatár neve. Az anekdóta szerint. | Valamikor a háborúba itt mentek keresztül az ellenségek, […] a csattrul vo͡ut szo͡u. A lovas, vo͡utak lovashuszárok is, meg ijen, oszt akkor a csatt a csattrul, oszt akkor lett belő͡üle, a hegy azér volt, mert hegy között lakunk itten. S akkor ők kitalálták, hogy legyen Hegyközcsatár. Erről maradt Hegyközcsatárnak.* 1941: *Hegyközcsatár* (MKF.), 1940: *Cetariu, Csatár, Hegyközcsatár* (Jakó), 1935: *Cetariu* (RKFT.), 1934/1943: *Cetariu* (RTM.), 1931: *Hegyközcsatár, Cetariu*[5] (Kat.), 1914: *Hegyközcsatár* (MÁKT.), 1913: *Hegyközcsatár* (Hnt.), 1910 k.: *Csatár* (MÁT.), 1907: *Csatár,* 1902: *Csatár* (Hnt.), 1901: *Csatár | Csatár, az érmelléki hegyek elágazásánál, hegytetőn fekvő magyar kisközség, túlnyomóan ev. ref. vallásu lakosokkal. Házainak száma 287, lakosaié 1672. Postája, távírója és vasúti állomása Bihar. A község a pápai tizedjegyzék szerint már a XIII. században megvolt. Ősi, szabados község, melyben a püspök lovas nemesei, csatárai laktak. Innen veszi elnevezését is. A püspökség uradalmához tartozott, azonban 1484-ben a Zólyomiaknak s ezekkel való atyafiságok révén a Makófalviaknak is van itt birtokuk. Ősi egyházának*

[5] A betűk stílusa alapján úgy tűnik, hogy ezek a névváltozatok utólagos beírások eredményei az 1889-es kataszteri térképen. A térképen szereplő felirat szerint 1931-ben egészítették ki a térkép magyar feliratait román nevekkel és románosított változatokkal.

helyén áll a mai református templom, melynek átalakításánál a régi templomnak egy falrészletét meghagyták. A csatári római katholikus templom 1809-ben épült. A lakosok községi hitelszövetkezetet és olvasó-kört tartanak fenn. Itt van a szalárdi járás egyik körjegyzősége. A ide tartozó Latabár-puszta IV. László alatt egyházas község volt s Miklós vajda volt a földesura. Ettől elkoboztatván, 1557-ig mint a váradi püspök birtoka szerepel. 1576-ban Konczos Pál nevű bíráját is említik. (Borovszky 62), 1900: *Csatár,* 1898: *Csatár,* 1895: *Csatár,* 1892: *Csatár* (Hnt.), 1889: *Csatár* (Kat.), 1888: *Csatár* (Hnt.), 1884: *Csatár* (HKFT.), *Csatár | Ős püspökségi birtok, hol a középkor szokása szerént tisztán püspöki lovas nemesek, harczképes szabadosok laktak, kiknek késő ivadékai, a Szeles, Bihari, Bereczki, Győri, Hegedüs stb. nemzetségek a XVI. század végén említtetnek. E hadi rendeltetéséről vehette a község nevét is. Várad püspökeinek gondoskodása alatt ugy maga a község, mint egyháza félreeső helyzetéhez képest előnyösen kifejlődött: papja a XIII. század végével egy fertó szeretetadományt szokott beszolgálni, Jakab lelkésze pedig az 1332–1337-iki tizedszedés idején hol husz, hol tizenhat garast fizetett évenként*. (Bunyitay 214), 1882: *Csatár,* 1877: *Csatár,* 1873: *Csatár* (Hnt.), 1864: *Hegy Köz Csatár | Jelenleg Hegy Köz Csatár névvel él […] A nép hagyományból a név eredetéröl annyít lehet tudni, hogy Csatár hajdan több pusztákat bírván, ígen gazdag hely vólt, 's a községbe ígen sok búzával meg töltött vermek lévén, — mellyeknek, ásatáskor nyomai most is látszanak, — a vidéknek míntegy tárházául szolgált, innen Csaktár elnevezést kapott, 's ebből lett vólna, meg röviditve Csatár.* (Pesty 125), 1860: *Csatár, Csatar* (MKFT.), 1851: *Csatár | Csatár, magyar mezőváros Bihar vmegyében, Váradhoz 1 mfd., egy dombon, 148 r. kath., 1435 ref. lak., s mind a két felekezetnek helyben van anyaszentegyháza. – Határa 4340 hold, mellyből szántó 1200 h., rét 620, legelő 200, szőlőhegy 1000 h., (1100 ölével), erdő 1320 hold (1600 négyszögölével). Ezekből urb. szántó 240, rét 80, majorsági szántó 8, rét 8, a többi irtvány és erdő. A két fordulóban levő föld el levén soványodva, leginkább csak rozsos életet terem; de bora hires, és sokan tartanak itt vidékiek szőlőket. Vize a Kösmő patak. Vásárokat soha nem tartott, szabadalma sincs rá. Birja a váradi deák püspök.* (Fényes), 1783: *Csatár* (EKFT.), 1600: *Chatar,* 1599: *Chyatharh,* 1598: *Chiator,* 1588: *Chyatthar,* 1587: *Chyathar,* 1581: *Chatariensis,* 1569: *Czyatar,* 1332–1337: *Thatar* (romlott alak), 1294: *Chathar,* 1291–1294: *Scathar,* 1213: *Catar* (Rácz 2022: 71). — Település Románia északnyugati részén, Szalárd (r. Sălard), Hegyköztóttelek (r. Tăutelec), Hegyközújlak (r. Uileacu de Munte), Hegyközpályi (r. Paleu) és Hegyközkovácsi (r. Cauaceu) között. Községközpont (r. Comuna Cetariu). A hozzá tartozó települések Hegyköztóttelek, Siter (r. Șișterea) és Sitervölgy (r. Șușturogi). Túlnyomóan magyar nemzetiségű lakossággal rendelkezik. A 2011-es népszámlálási adatok szerint a lakosság száma 1055 fő. Ebből 995-en magyarok (94,3%), 35-en románok (3,3%) és 4-en (0,4%) roma nemzetiségűek (ISPMN.). Első írásos említése a 13. század elejéről származik. A 20. századig főként ***Csatár*** néven jelenik meg. A 20. század

eleje óta hivatalosan magyarul *Hegyközcsatár,* románul pedig ***Cetariu*** a neve. A *Csatár* név eredetére vonatkozóan több feltevés is él. Egyesek a helynevet szláv eredetűnek tartják. A szláv név eredeti jelentése 'pajzsgyártók'. Más feltételezések szerint a középkori magyar nyelvben használatban volt egy csatár 'pajzsgyártó' > 'fegyverkészítő' jelentésű szláv jövevényszó, amelyből a helynév keletkezett. Tóth Valéria vizsgálatai szerint, bár nincsenek olyan említések, amelyek alapján ennek a jövevényszónak a valamikori meglétét igazolni tudnánk, vannak olyan érvek, amelyek mégis azt a feltevést támogatják, hogy létezett a *csatár ~ csitár* 'pajzsgyártó, fegyverkészítő' foglakozásnév. A *Csatár* szó személynévként is használatos volt (1138/329: *Citar,* 1211: *Chatar* ÁSz.), emellett a *Csatár ~ Csitár* településnevek névföldrajza – mely már a középkori Kárpát-medencében is igen kiterjedt volt – ezt a feltevést igazolják (Tóth 2019).

Ádok-kút lásd **Zádok-kút**

Ágoston 1. 1889: *Ágoston* (Kat.), 1864: *Agoston, Ágoston* (Pesty). — Földterület. A település külterületének keleti részén található. Két részből áll: az Ágoston-tető és az Ágoston völgye nevű területekből. Vö. Ágoston-kút, Ágoston-tető, Ágoston völgye.

Ágoston 2. lásd **Ágoston-kút**

Ágoston-kút 2017: *Ágoston-kút, -nál ~ Ágoston | Az erdőbe van az Ágoston-kút. Szent Ágostonról lett elnevezve. […] A szocializmus éveiben ott tartották a majálisokat, az Ágoston-kútnál. Ahol van egy forrás állandóan. Tiszta, iható, friss vizet lehet.* — A település külterületének keleti részén, az Ágoston nevű területen található. Széles körben ismert név. Vö. Ágoston 1., Ágoston-tető, Ágoston völgye.

Ágoston-tető 1941: *Ágoston-tető* (MKF.), 1934/1943: *Vârful Agoston* (RTM.), 1910 k.: *Ágoston tető* (MÁT.), 1889: *Ágoston tető* (Kat.), 1884: *Agoston tetö* (HKFT.), 1864: *Agoston Tetö* (MKFT.). — Földterület. A település külterületének keleti részén található. Az Ágoston völgyével együtt az Ágoston 1. része. A román ***Vârful Agoston*** névváltozat előtagja a *vârf* 'csúcs' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza, az utótagja az *Ágoston* névrész átvételével jött létre. Vö. Ágoston 1., Ágoston-kút, Ágoston völgye.

Ágoston völgye 2017: *Ágoston völgye*. — Földterület, völgy. A település külterületének keleti részén, az erdő szomszédságában található. Az Ágoston-tetővel együtt az Ágoston 1. része. Vö. Ágoston 1., Ágoston-kút, Ágoston-tető.

Akol 1889: *Akól* (Kat.). — Földterület. A település külterületének keleti részén található. Bizonyára az *akol* 'legelőn elkülönített, bekerített hely' (FKnT.) földrajzi köznévből származik.

Al-hegy 2017: *Al-hegy | Szalárdra megyünk, a Kovácsi úton balra található az Al-hegy, tehát Csatárt, ahogy elhagyjuk. […] Csatár alatt van, azért hívják Al-hegynek. […] Debrecenieknek is volt az Al-hegyen szöllőjük.* — Földterület,

domb. A település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában található. Egykor szőlőt termesztettek rajta. Vö. Al-hegy alja.

Al-hegy alja 2017: *Al-hegy alja | A kovácsi aszfalt mellett bal kéz felől megyünk arrafele, az az ódal.* 1889: *Alhegy alja* (Kat.), 1864: *alhegy alja* (Pesty). — Földterület, domboldal. Az Al-hegy része. Vö. Al-hegy.

Állami iskola lásd **Négyes iskola**

Alsó-Csiket 2017: *Alsóu-Csiket*. — Földterület. A település külterületének északi oldalán található. A Csiket déli része. Vö. Csiket, Felső-Csiket.

Alsó-Latabár lásd **Nagy-Latabár**

Alszeg 2017: *Alszeg | A Templomtól Várad fele Alszeg.* — A Nagy utca déli része. Vö. Felszeg.

Andi-bár lásd **Farkas-kocsma**

An-kút 2017: *An-kút*. — Kút. A település külterületének keleti részén. Az előtag jelentésére vonatkozóan nincsenek ismereteink. Vö. An-kút völgye.

An-kút völgye 2017: *An-kút völgye | Bent a réten. Az az An-kút völgye. […] Az határválasztó.* — Földterület. A település külterületének keleti részén, Hegyközcsatár és Hegyköztóttelek között fekszik. A közelben található kútról kapta nevét. Vö. An-kút.

Átalkelő 2017: *Átalkelő ~ Általkelő | Ez szintén lejjebb van, a Hajnal-hegy alatt fekszik el ez a düllőü. […] Mingyá a rét mellett. A rét, a réten fojik a Kösmő-patak, Újlak és Csatár közt, amin, át kelletett a Kösmőn kelni, ha át akartunk jutni Újlakra.* 1889: *Átal kellő* (Kat.). — Földterület. A település külterületének déli részén, a Kösmő-patak szomszédságában található. Az adatközlők szerint a pataknak ezen a részén lehetett a legkönnyebben átkelni. A hegyközcsatáriak itt jártak át Hegyközújlakra. Az *átkelőhely* 'vízen átvezető hely' földrajzi köznévként is él (FKnT.).

Avas-gaz 2017: *Avas-gaz | Ez legelő, és legelésre kevésbé alkalmas. Nem szeretik a jószágok, a tehenek. Nem szeretik a füvet. Azért mondják, hogy Avas-gaz. El van avulva. […] Azért Avas-gaz, mert nagyon rossz, nagyon, szinte ehetetlen füvet terem. Még a tehenek, még a jószágok se szeretik annyira. Nem fogyasztható füvet terem az Avas-gaz. Nem is jár rajta csorda, mer nem áll meg, nem telepszik meg a csorda, hogy legeljen.* 1889: *Avas gaz* (Kat.). — Földterület, rét. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában található. A név feltehetőleg az *avas* 'régi, romlásnak, rothadásnak indult'(ÚMTsz.), 'korhadó növényzetű, kopárosodó' (TESz.) melléknév és a *gaz* 'cserjés, bokros erdő' jelentésű földrajzi köznév (FKnT.) összetételeként keletkezett.

Baglyos 2017: *Bagjos,* 1889: *Bagjás* (Kat.). — Földterület. A település külterületének keleti oldalán, az erdő szomszédságában található. Bizonyára az erdőben tanyázó baglyokról kapta nevét. Vö. Baglyos (Hegyköztóttelek).

Balaștava lásd **Balázs tava**

Balázs tava 2017: *Balázs tava ~ Balázs-tó,* 1935: *Balaștava* (RKFT.), 1884: *Balástava* (HKFT.), 1860: *Balástava* (MKFT.). — Földterület. A település külterületének keleti részén, Hegyközcsatár és Hegyköztóttelek között található. Az előtag feltehetőleg a *Balázs* családnévre utal. A román ***Balaștava*** név a magyar *Balázs tava* átvétele.

Balázs-tó lásd **Balázs tava**

Baptista imaház 2017: *Baptista imaház*. — Épület. A Nagy utca közepén található. A település baptista közössége használja.

Barta-pince 2017: *Barta-pince | A Nagy utcán vannak, és szemben vannak egymással. […] Ez rögtön itt, ahogy a dombról leereszkedünk, a domb közepén, táján van. […] Ez a Barta-pince is hosszú, nagy. Van vagy hatvan méter is talán. Így bemegy, s ágadzik kétfele.* — Borospince. A Nagy utca közepén, a Csegődi-pince szomszédságában található. Nevét tulajdonosáról kapta.

Belső-Ciher 2017: *Belső-Ciher.* — Földterület. A település külterületének délnyugati oldalán helyezkedik el. A Ciher délebbre fekvő része. Vö. Ciher, Külső-Ciher.

Belső-Patak 2017: *Belső-Patak ~ Belsőű-Patak,* 1889: *Belső patak* (Kat.). — Földterület. A település külterületének keleti oldalán található. A Patak nevű terület nyugati része. Vö. Patak, Külső-Patak.

Benedek Elek Általános Iskola 2017: *Benedek Elek Általános Iskola ~ Iskola.* — Iskolaépület. A Nagy utcán található.

Bigbrader-ház 2017: *Bigbrader-ház ~ Holland-házak ~ Való-villa ~ Zöld-házak | Holland segéjből építették, és elnevezték Való-villának. | Ez most lett elnevezve.* — Zöld színű épület, mely több lakásból áll. A Nagy utca végén, a Komló-völgyön található. Holland támogatással, a szegények megsegítésére épült. Az adatközlők elmondása alapján az épület a *Bigbrader-ház* és a ***Való-villa*** neveket azért kaphatta, mert a televíziós valóságshow-k szereplőihez hasonlóan a szóban forgó épületbe is „beköltöztették” az ott lakókat.

Bihar lásd **Bihari-erdő**

Bihari-erdő 1941: *Bihari erdő* (MKF.), 1889: *Bihari erdő* (Kat.), 1864: *Bihar* (Pesty). — A külterület délkeleti oldalát szegélyező erdőség része. Az adatközlők elmondása szerint Hegyközcsatár mellett Biharnak, Jákóhodosnak és más környékbeli településnek is volt erdeje ezen a részen.

Bodozo Bach lásd **Bodozó-patak**

Bodozó-patak 1884: *Bodozo p[atak]* (HKFT.), 1864: *Bodozo-Bach* (MKFT.). — Egykori patak, mely a település keleti–északkeleti részén húzódott. A *bodozó* lexéma A magyar nyelv szótárában is fellelhető a *bodza ~ bogyza* származékszava és a *bogyozó* kifejezés variánsaként (CzF.). A név emellett talán a szalárdi Bodo-

lyó-tanya nevével is kapcsolatba hozható. A patakmeder északi része ugyanis a tanya közelében található. A ***Bodozo-Bach*** térképi névforma, amelyben az utótag németre lefordítva szerepel. Vö. Valea Bodozo, illetve Bodozó-patak, Valea Bodozo (Hegyköztóttelek).

Böcör 2017: *Böcör | Nem tom, mér, csúnyán hangzik, de így hívták. […] Itt van egy szakadékos rész.* — Kisebb utca a Nagy utca és a Király utca között. Lejtős terület. A *böcör* kifejezés a környéken 'szakadékos, vízmosásos terület' jelentésben használatos. A kifejezés helynévként a Somogy megyei Hedrehely és Postafa névkincsében is megtalálható. Ebben az esetben a név eredetileg földterületet jelölt (MDH.). Vö. Böcör-tető.

Böcör-tető 2017: *Böcör-tető.* — Belterületi rész. A Böcörnek a domb tetején lévő része. Vö. Böcör.

Burias lásd **Burjász**

Burjasz lásd **Burjász**

Burjász 2017: *Burjász ~ Burjász-ódal | Van a Burjász-ódal. […] A Burjász, az megin egy emberről vóut elnevezve.* 1935: *Burias* (RKFT.), 1934/1943: *Burjasz* (RTM.), 1889: *Burjász* (Kat.), 1884: *Burjasz* (HKFT.), 1860: *Burjasz, Burjaszoldal* (MKFT.) — Földterület. A település külterületének délnyugati részén, a Ciher és a Lókert szomszédságában található. Az adatközlők szerint a kifejezés személynévi eredetű. A román ***Burias, Burjasz*** névváltozatok a magyar *Burjász* átvételei. Vö. Burjászó (Hegyközpályi).

Burjász-oldal lásd **Burjász**

Büdös-kút 1. 2017: *Büdös-kút | Ahogy megyünk az erdőre. | Ijen állott víz lehetett valószínű, azért nevezték el Büdös-kútnak.* 1935: *Fna [Fântâna] Puturoasă* (RKFT.), 1889: *Büdös kút* (Kat.). — Kút. Az állatok itatására használták. A település külterületének délkeleti részén található. A román ***Fântâna Puturoasă*** név a magyar forma tükörfordítása. Az előtagja a *fântână* 'kút' főnév végartikulusos alakjára, az utótagja pedig a *puturoasă* 'büdös' melléknévre (DEX) vezethető vissza. Vö. Büdös-kút 2.

Büdös-kút 2. 2017: *Büdös-kút, -on.* — Földterület. A település külterületének délkeleti részén található. A rajta álló kútról kapta nevét. Vö. Büdös-kút 1.

Câmpia Mare lásd **Nagy-rét**

Câmpul Lung lásd **Hosszú-kert**

Câmpul Mare lásd **Latabár**

Cetariu lásd **Hegyközcsatár**

Cichet lásd **Csiket**

Cigány lásd **Cigány-hegy**

Cigány-dűlő lásd **Cigány-hegy**

Cigány-hegy 2017: *Cigány-hegy, -en ~ Cigány-düllőü* | *Ez a Cigány egy gazdag ember volt, tulajdonosa volt a Cigány-hegynek. Szőlőtermesztésre alkalmas.* | *Hogy mér hívják Cigány-hegynek, azt nem tudom, veszekedtek ott? Cigánykodtak rajta?* 1935: *Ţigani* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Cigány* (RTM.), 1907: *Czigányhegy t[anya],* 1902: *Czigányhegy t[anya]* (Hnt.), 1889: *Czigány, Czigányhegy* (Kat.), 1884: *Czigány hegy* (HKFT.), 1864: *Czigánhegy* (Pesty). — Földterület, szőlő. A település külterületének keleti részén található. Hegyközcsatár és Hegyköztóttelek lakosságának egyaránt van ezen a területen földje. A név előtagja talán cigány etnikumú egykori lakóira utal, a korábbi források tanyának mondják. Néhány adatközlő szerint *Czigány* nevű tulajdonosáról kapta a nevét. A román ***Ţigani*** névváltozat a magyar *Cigány* név átvételével jött létre. A szintén román ***Dealul Cigány*** névváltozat előtagja a *deal* 'domb' végartikulusos alakjára vezethető vissza (DEX), az utótagja a *Cigány* névrész átvétele. Vö. Cigány-hegy alja.

Cigány-hegy alja 1889: *Czigányhegy alja* (Kat.). — Földterület. A település külterületének keleti oldalán található. A Cigány-hegy alsó része. Vö. Cigány-hegy.

Cigány-hegy-tanya lásd **Cigány-hegy**

Ciher 2017: *Ciher,* 1889: *Cziher* (Kat.). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. Két részből áll: a Belső- és a Külső-Ciherből. A *ciher* földrajzi köznév jelentése 1. 'bokros, bozótos hely', 2. 'bokor, bozót' (SzT., FKnT.). Vö. Belső- és Külső-Ciher.

Cipcheș lásd **Csipkés 2.**

Csatár lásd **Hegyközcsatár**

Csegődi-pince 2017: *Csegőüdi-pince* | *Egymással szemben állnak. Ahogy megyünk Váradra. Bal oldalt a Csegődi, és közvetlenül ezzel szemben a Barta.* — Egy emeletes épület és a hozzá tartozó borospince. A Nagy utca közepén, a Barta-pince szomszédságában található. Nevét tulajdonosáról kapta. Ma már nagyon rossz, romos állapotban van.

Csergő 1889: *Csergő* (Kat.). — Földterület. A külterület déli részén található. A *csergő* szó a *csörgő* földrajzi köznév alakváltozata (SzT.), melynek jelentése 'terület, amelyen forrás van, vagy amelyen ér folyik' (FKnT.).

Cser-hát 1889: *Cserhát* (Kat.), 1864: *Cserhát* (Pesty). — Földterület. A település külterületének északi részén található. Bizonyára cserfás terület lehetett. Vö. Cser-hát, Cser-völgy (Hegyköztóttelek), Cser, Cser-hát, Cser-oldal (Siter).

Csiket 2017: *Csiket, -re* | *Alsóu-Csiket, a lenti. Most ottan vóut egy család, mán elhaltak. […] Van Felsőü-Csiket is, ez itt mind a falun fejül mingyán.* 1935: *Cichet* (RKFT.), 1934/1943: *Cichet* (RTM.), 1889: *Csiket* (Kat.), 1864: *Csiket* (Pesty). — Földterület. A település külterületének északi oldalán található. Két részből áll: az Alsó- és a Felső-Csiketből. A román ***Cichet*** a magyar *Csiket* átvételével jött létre. Vö. Alsó- és Felső-Csiket.

Csikós-kút 2017: *Csikós-kút | Csikósokrul vo͡ut kinevezve. […] A Sás-vő͡ugyön az Alsó-Csiketnek a víginél. Be van burjánosodva, de víz áll benne még nyáron is.* — Kút. A település külterületének északi részén, a Sás-völgy és az Alsó-Csiket szomszédságában található. Ma már nem használják, elgazosodott.

Csipkés 1. 2017: *Csipkés | Ez az utca, Újlakra ahogy megyen. […] Csipkebokrok vo͡utak mindenfele.* — Utca. A település belterületének déli részén húzódik. A szomszédos földterület szintén a *Csipkés* nevet viseli, arról kapta a nevét. Vö. Csipkés 2.

Csipkés 2. 2017: *Csipkés, -en | A hadtest ott tartózkodott, és Csipkés nevezetű tábornagyuk volt.* 1941: *Csipkés* (MKF.), 1935: *Cipcheș* (RKFT.), 1889: *Csipkés* (Kat.), 1864: *Csipkés* (Pesty). — Földterület, völgy. A település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában található. A szomszédos utca szintén a *Csipkés* nevet viseli. Az adatközlők szerint a terület csipkebokrokban bővelkedett, bizonyára ez volt a névadás alapja. Mások szerint Rákóczi hadteste egykor ezen a területen vert tábort, a csapat tábornagyát pedig *Csipkés*-nek hívták. Ez az anekdotikus magyarázat utólag kapcsolódhatott a névhez. A román ***Cipcheș*** a magyar *Csipkés* átvételével jött létre. Vö. Csipkés 1.

Dealul Cigány lásd **Cigány-hegy**

Dealul Mare lásd **Nagy-hegy**

Dealul Nou lásd **Új-hegy**

Dealul Sentinelei lásd **Őr-hegy-tető**

Dingeo Revier 1860: *Dingeo R[evier]* (MKFT.). — Földterület. A név a település külterületének északnyugati részét jelölte.

Dinnyés-kert 1889: *Dinyés kert* (Kat.). — Földterület. A település külterületének északkeleti részén található. Egykor bizonyára dinnyét termesztettek rajta.

Disznókút 2017: *Disznókút | Az aszfalt mellett lejjébb, Kovácsira, menni jobbrul, lejjebb, letérni. Az Al-hegy alja sarkától, ide be, áttelenbe a túlsó oldalra. Kicsit előrébb a falu fele, az a Disznókút.* 1935: *Fna [Fântâna] Porcilor* (RKFT.), 1889: *Disznó kút* (Kat.). — Kút. A település külterületének északi részén, a Nyolc-holdon található. Az adatközlők szerint ma már nem használják. A román ***Fântâna Porcilor*** név a magyar forma tükörfordítása. Az előtagja a *fântână* 'kút' főnév végartikulusos alakjára, az utótagja pedig a *porci* 'disznók' főnév birtokos esetben lévő alakjára (DEX) vezethető vissza.

Diszpenszár lásd **Orvosi rendelő**

Domoszló 2017: *Domoszló,* 1700: *Domoszlo n. Hegy* (EHA.). — Földterület, egykori szőlő és tanya. A település külterületének nyugati részén található. Az adatközlők szerint a tulajdonosáról kaphatta nevét. Vö. Domoszló-tető, Domoszló-völgy, Nagy-Domoszló-völgy.

Domoszló-hegy lásd **Domoszló**

Domoszló-tető 1889: *Domoszló tető* (Kat.). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán található. A Domoszló északi része. Vö. Domoszló, Domoszló-völgy, Nagy-Domoszló-völgy.

Domoszló-völgy 2017: *Domoszló-völgy,* 1935: *V[alea] Domoslo* (RKFT.), 1889: *Domoszló völgy* (Kat.). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán található. A Domoszló-tető és a Nagy-Domoszló-völgy között fekszik. A Domoszló alsó része. A román ***Valea Domoslo*** névváltozat a magyar név fordítása. Az előtag valószínűleg a *vale* 'völgy' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Vö. Domoszló, Domoszló-tető, Nagy-Domoszló-völgy.

Egyes iskola 2017: *Egyes iskola ~ Gyógyszertár ~ Római katólikus iskola | Ahogy beérünk a központba, Várad felől, bal felől volt a katólikus vegyes iskola, utána jött a kettős, kettes iskola, az a református fiúiskola, […] ahol most van a kocsma az a kettős iskola, […] a hármas volt a református lányiskola és a négyes, az utolsó, ahogy menni Tóttelekre, a Diszpenzár, ahun van, az volt az állami iskola. Az nem volt felekezeti iskola. A Primöriáé volt, a Néptanácsé volt.* — Épület. A Nagy utcán található. A 20. század első felében ez volt a katolikus iskola. Ma már gyógyszertár működik benne. Vö. Kettes iskola, Hármas iskola, Négyes iskola.

Énekes 2017: *Énekes, -en | A Rókás teteje. Az az Énekes. […] Valamikor ott sorra voltak a pincék. Szombaton kimentek oda az idősek borozni. Az asszonyok vitték utánok a vacsorát vagy ébídet, azt, amit, és ott énekelgettek, szombat estéken, későig. A partódalba, de vo͡ut nyolc-tíz-tizenöt pince végig. Még most is megvan a heje imitt-amott némejnek. […] Errül lett az Énekes elnevezve. | Hát a pincék, ott van vagy hét-nyóc pince, vagy lehet, több is, hát beomlottak, és akkor […] csak így a teteje látszik. […] S akkor van, aki rábukkant, s íjen pinceláz is támadt. Versengés támadt, az emberek. Egyik is kibontotta, másik is.* — Dombtető. A település külterületének keleti oldalán található. Egykor ezen a részen volt a pincesor. Az adatközlők elmondása szerint akkor ment tönkre, amikor az első és a második világháború idején elvitték a férfiakat otthonról. A pincéket kirabolták, a többségük beomlott. A terület egykor fontosabb szerepet töltött be a közösség életében: a férfiak szombatonként ide jártak ki beszélgetni, énekelni és borozni. A helyiek az utóbbi időben kaptak kedvet ahhoz, hogy helyrehozzák a valamikori pincéket. Mára néhányat sikerült is rendbe tenni.

Epres sikátor 2017: *Epres sikátor | Eperfák vo͡utak sorra, végig.* — Utca. A Nagy utca, a Hatház utca, a Király utca és a Böcör között található. Az adatközlők szerint eperfák álltak rajta, innen ered az elnevezése. A hegyközcsatári helynévállományban a *sikátor* lexéma 'utca' jelentésben használatos. Vö. Fazekas sikátor, Jézus Tóth sikátor, Mészárszék sikátor stb.

Fântâna Porcilor lásd **Disznókút**

Fântâna Puturoasă lásd **Büdös-kút 1.**

Farkas-bolt lásd **Farkas-kocsma**

Farkas-kocsma 2017: *Farkas-kocsma ~ Farkas-bóut ~ Andi-bár* | *Ezt Farkas bácsi működtette.* — Épület. A Nagy utcán, a Polgármesteri hivatallal szemben áll. Eredetileg a *Farkas* családé volt. Később Andi-bár lett belőle. Ma is vegyeskereskedés működik benne.

Farkasos 1864: *Farkasos* | *Nagy és Kis Latabár, Bihar, Patak, Cserhát; Farkasos, Agoston, erdők, — fekszenek lejtős dombokon, a községtől keletre, Cser, bükk, és tőlgy 's más nemű kemény fát szolgáltatnak* (Pesty). — Erdő. A település külterületének keleti részén található. A hegyközcsatári adatközlők nem ismerik. Hegyköztötteleken a *Farkas-irtás* név használatos. Az erdőben egykor bizonyára farkasok tanyáztak. Vö. Farkas-irtás (Hegyköztöttelek).

Fazekas sikátor 2017: *Fazekas sikátor ~ Putnaki sikátor* | *Ahol Putnaki Sándor lakott, ahogy megyünk lefele, az első sikátor jobbra.* — Utca. A Nagy utcából nyílik, és a Kónya felé vezet. A *Fazekas* és a *Putnoki* család is ezen az utcán lakott, a névváltozatok előtagjai erre utalnak. Vö. Epres sikátor.

Felső-Csiket 2017: *Felsőü-Csiket.* — Földterület. A település külterületének északi részén található. A Csiket északi része. Vö. Csiket, Alsó-Csiket.

Felső-Latabár lásd **Kis-Latabár**

Felszeg 2017: *Felszeg* | *A templomtul errül a Felszeg, onnan arra meg Alszeg.* — A Nagy utca északi része. Vö. Alszeg.

Fő út 2017: *Fő út, -on.* — A Nagy utcát átszelő aszfaltozott út.

Fő utca lásd **Nagy utca**

Futrázs 2017: *Futrázs ~ Futrás, -ba ~ Zöldfa utca* | *A falunknak egy része. […] Futrázs, azért Futrázs, hogy ez ritka terep vóut, s egy-egy házak imitt-amott vóutak benne. Hóu, elszaladok a Futrázsba, há fussál, aszongya, há szaladjál!* — Kisebb tér. A település belterületének nyugati részén húzódik, a Kocsis sikátor folytatása. A *futrázs* szó a nyelvjárásokban többféle (egymással összefüggő) jelentésben is használatos: 1. 'összekötött széna vagy szalmacsomó', 2. 'szétszóródott és összegereblyézett gabona', 3. 'takarmányszállító cseléd' (ÚMTsz.). Az Erdélyi Magyar Szótörténeti Tárban a *futrázsia* forma szerepel, melynek 'takarmányporció' (SzT.) jelentése van. Ahogy a *Futrázs,* úgy a ***Zöldfa utca*** névváltozat sem hivatalos utcanév a településen.

Gaz-kert 1889: *Gazkert* (Kat.). — Földterület. A település külterületének délkeleti részén található. A *gaz* melléknévként 'bozótos (erdő)' jelentésű (SzT.).

Gólya-völgy 2017: *Gója-völgy* | *Tele van nyáron gójákkal. Ahogy lakmároznak, a békákat szedik össze*. 1889: *Gólya völgy* (Kat.). — Földterület, kaszáló. A település külterületének északi részén található. Az adatközlők szerint lapályos terület lévén

nyáron rengeteg gólya tanyázik rajta, innen ered az elnevezése. Vö. Gólya-völgyi-tó, illetve Gólya-völgy, Gólya-völgyi-kút (Hegyköztóttelek), Gólya-völgy (Siter).

Gólya-völgyi-tó 2017: *Gója-völgyi-tó ~ Latabári-tó ~* r. *Lakul vicëilor.* — Mesterséges tó. A Gólya-völgyön, a Latabár szomszédságában található, a nevek előtagjai erre utalnak. A ***Lacul viţeilor*** román nyelvű névváltozat jelentése 'gólyák tava'. Vö. Gólya-völgy, illetve Gólya-völgy, Gólya-völgyi-kút (Hegyköztóttelek), Gólya-völgy (Siter).

Gyógyszertár lásd **Egyes iskola**

Hajnal-hegy 2017: *Hajnal-hegy, -en | Azér Hajnal-hegy, mert délnek fekszik, és belesüt a nap. […] Szőlőtermesztésre alkalmas hej, régen rengeteg szőlő volt. És én emlékszem, hogy nekünk volt egy darab szőlőnk ott. És anyu kiment hajnalba, de már tizenegy órakor szőlőbe ojan tikkasztó meleg volt […]. Szintén ugyanaz a dolog érvényesül, mint a Rókással, hogy az emberek nem tudtak dolgozni, csak tizenegy óráig nyáron kánikulába. És kimentek hajnalba már a kertbe. […] Mivelhogy Újlakra néz ez a dűlőü, a tiszta időbe, ha az emberek átkiáltanak Újlakra, hogy lány kell, akkor a visszhang visszahozza, hogy hány kell.* 1934/1943: *Hajnal h[egy]* (RTM.), 1907: *Hajnalhegy t[anya],* 1902: *Hajnalhegy t[anya]* (Hnt.), 1889: *Hajnal hegy* (Kat.), 1884: *Hajnal h[egy]* (HKFT.), 1864: *Hajnalhegy* (Pesty), 1860: *Hajnal hegy* (MKFT.). — Domb, szőlő. A település külterületének déli részén, Hegyközcsatár és Hegyközújlak között található. A hegyközcsatári lakosságnak ezen a területen van a szőlője.

Hajnal-hegy-tanya lásd **Hajnal-hegy**

Halom 2017: *Halom ~ Török-halom | Szalárd és Csatár közt, de a csatári területen. Van egy kis halom, és a törökök idejébe volt ott valami kis vár. | Így mondták, hogy valamikor a török időübe csinálták.* — Kisebb kiemelkedés, a település külterületének északi részén található. A két névváltozat közül a *Halom* az ismertebb, a ***Török-halom*** változatot az adatközlők közül csupán néhányan ismerték.

Haraszt 1. 1889: *Haraszt* (Kat.). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán, a belterület szomszédságában található. A *haraszt* földrajzi köznév jelentése 1. 'fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót', 2. 'műveletlen terület' (FKnT.). Vö. Sár-haraszt.

Haraszt 2. lásd **Sár-haraszt**

Hármas iskola 2017: *Hármas iskola ~ Református iskola.* — Épület. A Nagy utcán, a Református templom szomszédságában állt. A 20. század első felében református iskola volt. Vö. Egyes iskola, Kettes iskola, Négyes iskola.

Hatház utca 2017: *Hatház utca | Hat ház volt rajta gyerekkoromba is, most is.* — Kisebb utca, a Nagy utca és a Király utca között húzódik. Az ott álló épületek számáról kapta nevét.

Hegy 2017: *Hegy,* 1884: *hegy* (HKFT.), 1860: *Hegy* (MKFT.). — Földterület, gyümölcsös és szőlő. A település külterületének nyugati részén található. Vö. Hegyalja.

Hegyalja 1941: *Hegy alja* (MKF.). — Földterület. A település külterületének északnyugati oldalán található. A Hegy északi, lejtős része. Vö. Hegy.

Hegyközkovácsi út 2017: *Hegyközkovácsi út ~ Kovácsi út* | *Megyen át Kovácsiba, most le van aszfaltozva.* — A Hegyközkovácsiba vezető aszfaltos út. A település külterületének nyugati részén húzódik.

Hegyköztótteleki út 2017: *Hegyköztótteleki út ~ Tótteleki út,* 1889: *Tótteleki út* (Kat.). — A Hegyköztóttelekre vezető aszfaltos út. A település külterületének keleti részén húzódik.

Hegyközújlaki bekötő 2017: *Hegyközújlaki bekötő ~ Újlaki bekötő.* — A Hegyközcsatárt és a Hegyközújlakot összekötő bekötőút. A település külterületének déli részén húzódik.

Hideg-kút 2017: *Hideg-kút* | *Akármijen hőség van, abba a kútba nagyon friss és hideg a víz.* 1889: *Hideg kút* (Kat.). — Kút. A Madár-kút-tető és a belterület szomszédságában található. Az adatközlők szerint nagyon jó minőségű vize van.

Hodosi-láb 2017: *Hodosi-láb* | *A hodosiaknak is vóut itten erdőjük, meg a bihariaknak is, ijen úrbéres, mer ez, ez Sítervőügy, Jenőü, Bottyán, kimegy nem tudom meddig, hatalmas, több ezerhektáros erdők vannak.* — Az erdő része. A település külterületének keleti oldalán található. Az előtag arra utal, hogy a jákóhodosiaknak is volt ezen a területen erdőjük. Az utótag a *láb* 'szántóföldtábla, földdarab' földrajzi köznév (SzT.).

Holland házak lásd **Bigbrader-ház**

Hóreb-hegy 2017: *Hóureb-hegy* | *Az is az erdőben, a Szonda-kúthoz közel, oda nyúlik a Szonda-kút irányára.* — Földterület, domb. A település külterületének délkeleti oldalán található.

Hosszú-kert 2017: *Hosszú-kert,* 1935: *Câmpul Lung* (RKFT.), 1889: *Hosszú kert* (Kat.), 1864: *hosszú kert* (Pesty). — Földterület. A település külterületének északi részén található. A román ***Câmpul Lung*** név a magyar forma részfordítása. Az előtagja a *câmp* 'mező' főnév végartikulusos alakjára, az utótagja pedig a *lung* 'hosszú' melléknévre vezethető vissza (DEX).

Huszár-kocsma 2017: *Huszár-kocsma ~ Huszár kocsmája* | *Az magyar ember volt, Huszár Sándor. Az a Zuggal szembe volt, most is kocsma meg ábéce.* — Épület. Volt kocsma a Zug és a Piac környékén. Nevét *Huszár* nevű tulajdonosáról kapta. Ma is kocsmát működtetnek benne.

Huszár kocsmája lásd **Huszár-kocsma**

Irtás 2017: *Irtás, -on.* — Földterület. A település külterületének keleti részén, az erdő mellett található. A területhez erdőirtás révén jutottak hozzá.

Iskola lásd **Benedek Elek Általános Iskola**

Játszó 2017: *Játszó, -ba.* — Földterület. A Kertalja része. A belterület közvetlen közelében található. Az elnevezés arra utal, hogy a gyerekek régen ide jártak futballozni.

Jehova-templom lásd **Királyság terme**

Jézus sikátor lásd **Jézus Tóth sikátor**

Jézus Tóth sikátor 2017: *Jézus Tót sikátor ~ Jézus sikátor ~ Tót sikátor | Ott lakott Jézus Tót bácsi.* — Utca. A település belterületének déli részén húzódik. A *Tóth* és a *Jézus Tóth* előtagok az utcában lakó családra utalnak, a *Jézus Tóth* ragadványnév a településen. Másrészről a *Jézus* elem arra a feszületre is utal, amely az utcában áll. Vö. Epres sikátor.

Kacender-féle 2017: *Kacender-féle.* — Egykori malomépület vagy daráló. A Zug környékén állt. Nevét tulajdonosáról kapta. Ma már csak az emlékezetben él.

Kálvin tér 2017: *Kálvin tér.* — A református templom körüli tér neve.

Katolikus temető 2017: *Katólikus temető.* — Az Új-temető része. A település belterületének keleti oldalán található. Vö. Új-temető, Kónya (Régi temető), Református temető, Zsidó temető.

Katolikus templom 2017: *Katólikus templom | A mostani katólikus templomot ezernyolcszáznyolcba kezdték építeni és ezernyolcszáztizenegy-tizenkettőbe fejezték be.* — Épület. A központban áll. A település római katolikus közössége használja.

Kékes-tető 2017: *Kékes-tető.* — Magasabban fekvő belterületi rész, a Bigbrader-ház környékének a neve. A *Kékes-tető* név a közismert jelentéséhez képest (Magyarország legmagasabb pontja, turisztikai célpont) Hegyközcsatárban egy azzal ellentétes jegy jelölésére szolgál. A név arra utal, hogy a szóban forgó terület a falu szélén, periférikus helyen található, ahol elsősorban a szerényebb anyagi körülmények között élő családok laknak. A nevet motiválhatta az itt álló *Zöld-házak* megnevezés is.

Kelemen-pad 2017: *Kelemen-pad | Tóttelek és Csatárt, ahogy elhagyjuk, ott van. […] Van ott egy fennsík. […] Egy padka.* 1941: *Kelemen-pad* (MKF.), 1934/1943: *Kelemenpad* (RTM.), 1884: *Kelemen pad* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének keleti részén, az erdő mellett található. Az előtag személynévi (család- vagy keresztnévi) eredetű lehet. A *pad* földrajzi köznév jelentése ’lapos tetejű domb, hegy, fennsík’ (FKnT.). A román ***Kelemenpad*** névváltozat a magyar változtatás nélküli átvétele. Vö. Kelemen-pad, Padi út (Hegyköztóttelek).

Kereszt 2017: *Kereszt.* — A Jézus Tóth sikátoron állt. Az adatközlők elmondása szerint ellopták.

Kertalja 2017: *Kertalja ~ Kertalja-főüd | A Kertalja a legelő. És a Kertalja része a Játszó.* 1907: *Kertalja t[anya],* 1902: *Kertalja t[anya]* (Hnt.), 1889: *Kert alja*

(Kat.), 1864: *Kertalja* (Pesty). — Földterület. A település nyugati oldalán, a belterület szomszédságában, a házakhoz tartozó kertek mögött húzódik.

Kertalja-föld lásd **Kertalja**

Kertalja-tanya lásd **Kertalja**

Kettes iskola 2017: *Kettes iskola ~ Kettős iskola ~ Református iskola.* — Épület. A Nagy utcán állt. A 20. század első felében református iskola volt. Ma már nincs meg, lebontották. Vö. Egyes iskola, Hármas iskola, Négyes iskola.

Király-kút 2017: *Kiráj-kút.* — Kút, mely a Király utca környékén áll. Ma is használják. Vö. Király utca.

Királyság terme 2017: *Kirájság terme ~ Jehova-templom.* — Épület. A Kis utcán áll. A településen élő jehova tanúi használják.

Király utca 2017: *Kiráj utca.* — Utca. A Böcör és a Hatház utca folytatása. A név előtagja a *Király* családra utal. Vö. Király-kút.

Kis-domb 2017: *Kis-domb, -on | Nincs is utcanév ott, mer a Kis-dombon lakunk, akkor oda tartozunk, ez gyűjtőnév. […] Van egy ijen kis emelkedő.* — Kisebb domb. A belterület része.

Kis-Latabár 2017: *Kis-Latobár ~ Felső-Latabár ~ Felső-Latobár,* 1889: *Kis Latabár* (Kat.), 1882: *Kis-Latobár,* 1877: *Kis-Latobár,* 1873: *Kis Latobár* (Hnt.), 1864: *Kis Latabár* (Pesty). — Földterület. A település külterületének északi részén található. A Latabár kisebbik része. Vö. Latabár, Nagy-Latabár, Kis- és Nagy-Latabár-erdő, illetve Latabári-erdő, Kis- és Nagy-Latabár-erdő (Hegyköztóttelek).

Kis-Latabár-erdő 1884: *Kis latobar erdö* (HKFT.). — Erdő. A település külterületének északi részén található. Az akkori erdőség kisebbik darabja. Vö. Latabár, Nagy-Latabár-erdő, Kis- és Nagy-Latabár, illetve Latabári-erdő, Kis- és Nagy-Latabár-erdő (Hegyköztóttelek).

Kis-mező 2017: *Kis-mező, -be | Már húsz éve tartják a Kis-mezőbe a Hegyközi Napok című rendezvényt.* 1889: *Kis mező* (Kat.), 1864: *Kis-mező* (Pesty). — Földterület. A település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában található.

Kis utca 2017: *Kis utca.* — Utca. A Nagy utca és a Tag között húzódik. Vö. Nagy utca.

Kocsis sikátor 2017: *Kocsis sikátor | Van egy kis sikátor, […] ahogy megyünk Kovácsiba, beérünk a Kis utcába, a Fő utcáról, a Nagy utcáról, van egy kis sikátor, de egy nagyon rövid. […] Abba a sikátorba nem építkeztek, az szinte egy összenőtt, bozótos hej volt.* — Belterületi rész. A Nagy utca és a Kis utca között található. Az adatközlők szerint a *Kocsis* előtag a településen élő *Kocsis* családra utal. Az utótag jelentése ’két utcát összekötő keskeny út’ (FKnT.).

Kollektív-tanya 2017: *Kollektív-tanya ~ Téesz-tanya* | *Megyünk Kovácsinak a Kis utcán, Kollektív-tanya.* — Egykori tanya. A Kis utca végén található. A rendszerváltás előtt a kollektív gazdaság, az ún. kollektíva működött benne.

Komádi 1889: *Komádi* (Kat.). — Földterület. A település külterületének délkeleti részén található.

Koma-völgy 2017: *Koma-völgy ~ Koma-vőügy* | *Komáéknak végtelen nagy főddarabjuk vóut ottan.* — Földterület. A település külterületének nyugati részén található. A *Koma* család tulajdona.

Komló-kút 2017: *Komló-kút* | *A falunak a vége az Komló-völgy, úgy hívták, és akkor ott volt egy kút, de azt mán be is tömték, most állítólag újra […] fúrni akarnak. […] Nagyon jó víz vóut benne.* 1889: *Komló kút* (Kat.). — Kút, a Nagy utca északi részén, a Komló-völgyben található, erről kapta nevét, ma már nem működik. Vö. Komló-völgy.

Komló-völgy 2017: *Komló-völgy ~ Komlóu-völgy, -ön* | *A Komló-völgy, az egyben van a Nagy utcával. Az is Nagy utca. […] A Templomtul, a központtul lefele már Komló-völgynek lehetett számítani.* | *Jöttek a […] tótfalusiak, valamikor még tehén meg ökörszekerekkel vitték a szöllőt Váradra, s akkor itt megpihentek, itt a kútnál, megitatták a jóuszágot, megetették. Ideértek mondjuk vasárnap este hét-nyóc órakor, s akkor pihentek, íjfiltájba már indultak, tizenkétórakor tovább. Reggelre beértek Váradra. Még itt vóut, hogy meg is vették tüllük a szöllőt.* 1889: *Komló völgy* (Kat.). — A Nagy utca északi része. Az adatközlők szerint régen sok komló volt a területen. Vö. Komló-kút.

Kont 2017: *Kont* | *Azért hívják Kontnak, mert bekanyarodik az erdőbe, tehát kontűr* [kontúr], *[…] egy ojan liget az erdő közt.* 1864: *Kont* (Pesty). — Földterület. A település külterületének délkeleti részén, az erdő szomszédságában található. Vö. Kont alja.

Kont alja 1889: *Kont alja* (Kat.). — Földterület. A település külterületének délkeleti részén található. A Kont mélyebben fekvő része. Vö. Kont.

Kónya 2017: *Kónya, Kónyába ~ Régi temető* | *Onnant hordták a földet tapasztani, mer jóu sárga föld van benne. […] Majd meggyógyít a sárga föld a Kónyába!* — Földterület, domb. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában található. Az adatközlők szerint eredetileg itt volt a falu temetője. A *Kónya* helynév eredetére vonatkozóan nincsenek pontos ismereteink. Valószínűleg személynévre vezethető vissza. Bunyitay Vince könyvében a *Latabár* név kapcsán utalnak is egy Konya Gergely nevű lakosra (1884: 258). A *Konya* mint családnév tehát jelen volt a térségben. Vö. Kónya-tető, Új temető, Katolikus temető, Református temető, Zsidó temető.

Kónya-tető 2017: *Kónya-tető,* 1889: *Kónya tető* (Kat.), 1864: *Konya tető* (Pesty). — Dombtető. A település külterületének keleti részén található. A Kónya része. Vö. Kónya.

Kovácsi út lásd **Hegyközkovácsi út**

Kösmő lásd **Kösmő-patak**

Kösmő-patak 2017: *Kösmő-patak ~ Kösmő ~ Kösmőü,* 1941: *Kösmőpatak, Kösmő-p[atak]* (MKF.), 1889: *Kösmő patak* (Kat.), 1884: *Kösmö p[atak]* (HKFT.), 1860: *Kösmö* (MKFT.), 1851: *Kösmő patak* (Fényes). — Patak. A külterület déli határán kanyarog. A *Kösmő* név eredetére vonatkozóan egyelőre nem tudunk biztos magyarázatot adni. Kniezsa István és Benkő Loránd úgy véli, hogy a Bihar megyei *Kösmő* víznév a székelyföldi *Küsmöd* helynévvel mutat összetartozást. Az előbbi a székely csoportok áttelepülésével, névköltöztetés eredményeképpen jöhetett létre (Kniezsa 1942: 42, Benkő 1998: 139). Kiss Lajos szótára a *Küsmöd* nevet a nyelvjárási *küs* 'kis' és a **med* 'száraz vagy időnként kiszáradó patak/ér' szavak összetételének tekinti (FNESz.). Benkő szerint az előtag valóban a kis melléknév lehet, ő az utótagot azonban egy *-d* helynévképzőt tartalmazó névrésznek tartja (Benkő 1993: 54–55, lásd még Kiss 2013: 101–107). Vö. Kösmő-patak (Hegyközpályi, Hegyközújlak, Sitervölgy), Új-Kösmő (Hegyközpályi), Kösmő-völgy (Sitervölgy).

Községháza lásd **Polgármesteri hivatal**

Kulcsár-domb 2017: *Kulcsár-domb | Ezt a dombot egészen a központig úgy hívják, hogy Kulcsár-domb.* — Belterületi domb. A település központja is a Kulcsár-dombon található. Az előtag személynévi eredetű lehet.

Kultúrotthon 2017: *Kultúrotthon | A hatvanas években épült. Azelőtt a bálokat az állami iskolában tartották.* — Épület. A Nagy utcán, a központban található.

Kurcina lásd **Kurcina-völgy**

Kurcina-völgy 2017: *Kurcina-völgy ~ Kurcina völgye ~ Kurcina, Kurcinára | Kint lakott egy család, és róluk lett elnevezve az a vőügy, a Kurcina völgye.* — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. A Szombati-völgy folytatása. Az egykor ott lakó családról nevezték el.

Kurcina völgye lásd **Kurcina-völgy**

Kút-fő 2017: *Kút-fő ~ Kút-fű | Volt egy kút valamikor, és a felette lévő dűlő a Kút-fő.* 1889: *Kútfő* (Kat.). — Földterület, rét. A település külterületének délnyugati részén található. A rét végén egykor kút állt, innen ered a terület elnevezése. Vö. Kút-fő-haraszt.

Kutfö Harasz lásd **Kút-fő-haraszt**

Kút-fő-haraszt 1934/1943: *KutföHarasz* (RTM.), 1884: *Kutfö Harasz* (HKFT.), 1860: *Kutfö Haraszt* (MKFT.). — Földterület. A település külterületének nyugati

részén található. Az előtag a szomszédos területre, a Kút-főre utal. Az utótag mint földrajzi köznév 1. 'fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót', 2. 'műveletlen terület' jelentésű (FKnT.). Vö. Kút-fő.

Külső-Ciher 2017: *Külső-Ciher.* — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. A Ciher északabbra fekvő része. Vö. Ciher, Belső-Ciher.

Külső-Patak 2017: *Külső-Patak ~ Külsőű-Patak.* — Földterület. A település külterületének délkeleti oldalán található. A Patak nevű terület keleti része. Vö. Patak, Belső-Patak.

Lacul vițeilor lásd **Gólya-völgyi-tó**

Latabár 2017: *Latobár ~ Latabár, -on ~ Latabár-puszta | Ott volt valamikor egy falu az ezerkétszázas évek után, nem lehet tudni, mikor. Ott volt egy kis település, és a tatárdúlás idején szűnt meg. […] De még ezelőtt húsz évvel, harminc évvel téglát fordított ki az eke, amikor szántottak.* 1935: *Câmpul Mare* (RKFT.), 1913: *Latabárpuszta,* 1907: *Latabár p[uszta],* 1902: *Latabár p[uszta]* (Hnt.), 1901: *Latabár-puszta* (Borovszky 62), 1900: *Latabár* (Hnt.), 1889: *Latabár, Latabár puszta* (Kat.), 1898: *Latabár,* 1892: *Latabár,* 1888: *Latabár* (Hnt.), 1884: *Latabár, Lathabar, Latabar | Nevében a Latibor személynév van megörökitve, mely a középkorban nagy kelendőségnek örvendett […] romhalma kiemelkedik most is a Csatárról Szalárdra vivő ut jobb oldalán, s körülötte egykori hiveinek telekhelyei s elvadult gyümölcsfái ma is láthatók. A kis község, melynek birája 1576-ban Konczos Pál volt s lakosai, egyebek között, Barabás Mátyás s Konya Gergely, már rég elpusztult.* (Bunyitay 258), 1873: *Latobár* (Hnt.), 1598: *Lathabár,* 1588: *Latthobar,* 1587: *Latobar,* 1318>1390>1406: *Lathabar,* [1291–94]: *Latabar,* [1272–90]>374/500 k.: *Lathabar* (Rácz 2022: 178). — Nagy kiterjedésű földterület a település külterületének északi részén. Két részből áll: a Nagy- és a Kis-Latabárból. A név az elpusztult Latabár településre utal. Egy helyi monda szerint a törökök ellopták a templom harangját, amely végül a Latabáron lévő kútba vagy mocsárba esett bele. A monda szerint annyira beleragadt a sárba, hogy semmivel sem lehetett kihúzni, és a mai napig ott van. A román ***Câmpul Mare*** névváltozat a *câmp* 'mező' köznév végartikulusos alakjának és a *mare* 'nagy' melléknévnek az összetétele: a magyar és a román névváltozatok között tehát nincs összefüggés. Vö. Kis- és Nagy-Latabár, Kis- és Nagy-Latabár-erdő, illetve Latabári-erdő, Kis- és Nagy-Latabár-erdő (Hegyköztóttelek).

Latabári-tó lásd **Gólya-völgyi-tó**

Latabár-puszta lásd **Latabár**

Lókert 2017: *Lókert.* — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található.

Madár-kút 2017: *Madár-kút,* 1889: *Madár kút* (Kat.). — A Madár-kút-tető kútja. Ma már nincs meg. Vö. Madár-kút-tető, Madár-kút-völgy.

Madár-kút-tető 2017: *Madár-kút-tető,* 1889: *Madárkút tető* (Kat.), 1864: *Madárkúsztő* (Pesty). — Földterület, domb. A település külterületének északnyugati részén található. A közelben álló kútról kapta nevét. Vö. Madár-kút, Madár-kút-völgy.

Madár-kút-völgy 2017: *Madár-kút-völgy.* — Földterület, völgy. A település külterületének északnyugati részén található. A közelben álló kútról kapta nevét. Vö. Madár-kút, Madár-kút-tető.

Malom utca 2017: *Malom utca | Nagyon-nagyon lejt, és méj árkok vannak. Valószínű, volt ott egy malom.* — Utca. A település belterületének nyugati oldalán található.

Margittai út 1889: *Margittai út* (Kat.). — Földút. A település külterületének északi részén húzódik. Margitta település felé vezet. Egykor fontosabb szerepe lehetett, ma már nemigen használják.

Mészárszék 2017: *Mészárszék | Lent a végén, a legelőnél, ott volt a Vágóhíd, lent, és itt fent volt a bolt, itt fent volt a Mészárszék.* — Épület. A Mészárszék sikátoron állt. Vö. Mészárszék sikátor.

Mészárszék sikátor 2017: *Mészárszék sikátor | A bóuttól lefele. […] Ott vannak pincék, és ott vágtak régen állatokat, és ott mérték.* — Utca. A Nagy utca és a Pápista utca között húzódik. Ezen az utcán működött egykor a Mészárszék és a Vágóhíd. Vö. Epres sikátor, Mészárszék.

Mezei sikátor 2017: *Mezei sikátor | A Kis utca végén jobbra, mert Mezei bácsiék laktak ott.* — A Kis utca nyugati vége. Az adatközlők szerint a *Mezei* előtag egyaránt utalhat a szomszédos *Kis-mező* nevű területre és az egykor ott lakó *Mezei* családra is. Vö. Epres sikátor.

Morgó 2017: *Morgó | Van egy zöld ház a cigányoknak, ott van a Morgó.* 1889: *Morgó* (Kat.), 1884: *Morgó* (HKFT.), 1864: *Morgó* (Pesty), 1860: *Morgó* (MKFT.). — Földterület. A település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában található. A név eredetére vonatkozóan nincsenek ismereteink. A *Morgó* mint helynév, illetve helynév része számos település névanyagában megtalálható (lásd pl. az EHA. adatait, illetve Kis 1991).

Naghi hegy lásd **Nagy-hegy**

Nagy-Domoszló-völgy 1889: *Nagy Domoszló völgy* (Kat.). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán található. A Domoszló déli része. Vö. Domoszló, Domoszló-tető, Domoszló-völgy.

Nagy-gát 2017: *Nagy-gát.* — Töltés. A külterület nyugati oldalát szeli át, a Kösmő mellékága mentén húzódik. Az adatközlők szerint a háborús időkben használták.

Nagy-hegy 2017: *Nagy-hegy,* 1935: *Dealul Mare* (RKFT.), 1934/1943: *Naghi hegy, D[ealul] Mare* (RTM.), 1913: *Nagyhegypuszta* (Hnt.), 1884: *Nagy hegy* (HKFT.), 1860: *Nagyhegy* (MKFT.). — Földterület, domb. A település külterületének nyugati

részén található. Egykor lakott hely lehetett, ezért szerepelhet a helységnévtárban, s ez magyarázza a puszta utótagot. A román ***Naghi hegy*** névváltozat a magyar *Nagy-hegy* átvétele. A román ***Dealul Mare*** a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakjának és a *mare* 'nagy' melléknévnek (DEX) az összetétele. Vö. Nagy-hegy alja.

Nagy-hegy alja 1935: *Sub Coasta Mare* (RKFT.), 1889: *Nagyhegy alja* (Kat.), 1884: *Nagy hegyalja* (HKFT.), 1860: *Nagyhegyalja* (MKFT.). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán található. A Nagy-hegy része. A román ***Sub Coasta Mare*** névváltozat a *sub* 'alatt' prepozíciónak, a *coastă* 'oldal' köznév végartikulusos alakjának és a *mare* 'nagy' melléknévnek (DEX) az összetétele. Vö. Nagy-hegy.

Nagy-hegy-puszta lásd **Nagy-hegy**

Nagy-Latabár 2017: *Nagy-Latobár ~ Alsó-Latabár ~ Alsó-Latobár,* 1889: *Nagy Latabár* (Kat.), 1882: *Nagy-Latobár,* 1877: *Nagy-Latobár,* 1873: *Nagy-Latobár* (Hnt.), 1864: *Nagy Latabár* (Pesty). — Földterület. A település külterületének északi oldalán található. A Latabár nagyobbik része. Vö. Latabár, Kis-Latabár, Nagy- és Kis-Latabár-erdő, illetve Latabári-erdő, Kis- és Nagy-Latabár-erdő (Hegyköztóttelek).

Nagy-Latabár-erdő 1884: *Nagy latobar erdö* (HKFT.), 1860: *Nagy latobár Erdö* (MKFT.). — Egykori erdő, ma már szántóföld. A település külterületének északi részén található. Az akkori erdőség nagyobbik darabja. Vö. Latabár, Kis-Latabár-erdő, Nagy- és Kis-Latabár, illetve Latabári-erdő, Kis- és Nagy-Latabár-erdő (Hegyköztóttelek).

Nagy-rét 2017: *Nagy-rét ~ Nagy-rít | Azér, mer borzasztó nagy, hosszú, nagy rít.* 1941: *Nagyrét* (MKF.), 1935: *Câmpia Mare* (RKFT.), 1934/1943: *Râtul Mare* (RTM.), 1889: *Nagy rét* (Kat.), 1884: *Nagy rét* (HKFT.), 1860: *Nagy rét* (MKFT.). — Nagy kiterjedésű földterület. A település külterületének délnyugati részén található. A román ***Câmpia Mare*** a *câmpie* 'mező' köznév végartikulusos alakjának és a *mare* 'nagy' melléknévnek az összetétele. Míg a szintén román ***Râtul Mare*** névváltozat a *rât* 'rét' köznév végartikulusos alakjára és a *mare* 'nagy' melléknévre (DEX) vezethető vissza.

Nagy utca 2017: *Nagy utca ~ Fő utca | A Nagy utca a főutca.* — A település leghosszabb utcája. Északkelet–délnyugat irányban húzódik. Vö. Kis utca.

Négyes iskola 2017: *Négyes iskola ~ Állami iskola.* — Épület. A Nagy utcán áll. Eredetileg ez volt az állami iskola. Ma már orvosi rendelő és óvoda működik benne. Vö. Egyes iskola, Kettes iskola, Hármas iskola.

Nemeș lásd **Nemes-rét**

Nemes-rét 1935: *Nemeș* (RKFT.), 1889: *Nemes rét* (Kat.). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. A román ***Nemeș*** névváltozat a magyar név előtagjának átvételével jött létre.

Néptanács lásd **Polgármesteri hivatal**

Nyerges alja 2017: *Nyerges alja | Vóut a Nyerges alja rítünk, ahun van, az erdő mellett. Nyergessel jártak kint a szüleink. Az lovas jóuszág vóut. És akkor Nyerges aljának mondták.* 1889: *Nyerges alja* (Kat.), 1864: *nyerges alja* (Pesty). — Földterület. A település külterületének délkeleti részén található. A *nyerges* földrajzi köznév jelentése 'nyereg, teknő alakú domb vagy mélyedés' (FKnT.).

Nyolc-hold 2017: *Nyolc-hold | Azér Nyolc-hold, mert körülbelül nyolc hold.* 1889: *Nyolcz hold* (Kat.), 1864: *Nyólcz Hóld* (Pesty). — Földterület. A település külterületének északnyugati oldalán található. Az adatközlők szerint a név arra utal, hogy nyolc holdnyi területet ölel fel.

Orbán sikátor 2017: *Orbán sikátor.* — Kisebb utca a település belterületének nyugati oldalán. A Kis utcából nyílik. Az előtag valószínűleg az *Orbán* családra utal. Vö. Epres sikátor stb.

Orvosi rendelő 2017: *Orvosi rendelő ~ Diszpenzár | Az ezerkilencszáznegyvenes években már működött orvos Csatárba.* — Épületrész. Az épület a Nagy utcán, a központban található. Az adatközlők szerint eredetileg állami iskolát működtettek benne. Az egyik része ma orvosi rendelőként, a másik része pedig óvodaként funkcionál. A ***Diszpenszár*** névváltozat az 'orvosi rendelő' jelentésű román *dispensar medical* kifejezésre vezethető vissza.

Óvoda 2017: *Óvoda | Az állami iskola jelenleg óvoda és rendelő, orvosi rendelő.* — Épületrész. Az épület a Nagy utcán, a központban található. Az adatközlők szerint eredetileg állami iskolát működtettek benne. Az egyik része ma már orvosi rendelőként, a másik része pedig óvodaként funkcionál.

Örheghi lásd **Őr-hegy-tető**

Őr-hegy lásd **Őr-hegy-tető**

Őr-hegy-tető 1941: *Őrhegytető* (MKF.), 1935: *D[ealul] Sentinelei* (RKFT.), 1934/1943: *Örheghi* (RTM.), 1910 k.: *Őrhegy* (MÁT.). — Földterület, domb. A település külterületének nyugati részén található. A román ***Dealul Sentinelei*** a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakjának és a *sentinelă ~ santinelă* 'őrszem' birtokos esetben lévő alakjának (DEX) az összetétele, a szintén román ***Örheghi*** névváltozat az *Őr-hegy* név átvételével jött létre.

Pădure lásd **Uradalmi-erdő**

Pădurea Țincheliuc lásd **Ritkási-erdő**

Pápista utca 2017: *Pápista utca | Az ezerkilencszázas évekbe kizárólag csak római katolikusok lakták ezt az utcát, pápisták.* — Utca. A Malom utca, a Nagy utca és a Mészárszék sikátor között helyezkedik el.

Patak 2017: *Patak, -ba | Mingyá ott a Pataknak a tetején ered a Kösmő, a Kösmő-patak. […] Ez már rét és erdő.* 1889: *Patak* (Kat.), 1864: *Patak* (Pesty). —

Földterület. A település külterületének délkeleti részén található. Két részből áll: a Külső- és a Belső-Patakból. Az elnevezés arra utal, hogy a Kösmő-patak a terület közelében folydogál. Vö. Belső- és Külső-Patak.

Pazurik sikátor 2017: *Pazurik sikátor | Pazurikék laktak ott a sikátor mellett.* — Utca. A belterület északi részén található. A Tagba vezet. A Pazurik előtag arra utal, hogy a *Pazurik* család ebben az utcában lakott. Vö. Epres sikátor.

Peresi-kút 2017: *Peresi-kút | Már a Peresi-kút le van fedve, de víz van benne.* — Kút. A Futrázson található. Jelenleg is megvan.

Piac 2017: *Piac.* — Kisebb tér. Kőasztalok állnak rajta. A Nagy utca közepén található.

Polgármesteri hivatal 2017: *Polgármesteri hivatal ~ Községháza ~ Néptanács ~ Primöria.* — Épület. A Nagy utcán, a központban található. A ***Primöria*** névváltozat a 'városháza, községháza' jelentésű román *primăria* köznév átvétele. Az épület megnevezésére a helyiek ez utóbbi kifejezést használják leginkább.

Primöria lásd **Polgármesteri hivatal**

Putnoki sikátor lásd **Fazekas sikátor**

Râtul Mare lásd **Nagy-rét**

Református iskola 1. lásd **Kettes iskola**

Református iskola 2. lásd **Hármas iskola**

Református temető 2017: *Református temető.* — Az Új-temető része. A település belterületének keleti oldalán található. Vö. Új-temető, Kónya (Régi temető), Katolikus temető, Zsidó temető.

Református templom 2017: *Református templom | Az ezerhatszázas-hétszázas évekbe a csatári református templomnak volt négy fiatornya […] Sajnos már nincs meg. Annak az volt a hivatása, hogy az éjjeli őrök éjszaka felmentek, körbejárták, mert körbe lehetett járni, s akkor látták, ha tűz van, vagy, hogy ha jött az ellenség vagy vészhejzetkor.* — Épület. A Nagy utcán, a dombtetőn áll. Bunyitay szerint: „Egyháza a mai helv. vall. egyház helyén emelkedett, keresztbe az utczán, hogy ős keresztény szokás szerént szentélyével napkelet felé álljon. Derék kőépület lehetett, de ma már csak déli oldalfalának legnyugotibb részlete van meg egy ablakkal, melyen az ujítás mellett is még felismerhető a félköríves jelleg. Tornyának nyugoti oldalán, a harangok magasságának megfelelő helyen felirat áll, melyen az évszám 1007-nek olvastatik. Ez évszámot magas helyzete miatt közelről megtekinteni nehéz, mindemellett a felirat magyar szavai, a betük latin, s a számjegyek arab idoma arra utal, hogy a két 00 helyett 66-ot, vagyis 1667-et kell olvasnunk. Ez egyház egyik oltára a Tizezer vértanu tiszteletére volt szentelve s külön javadalommal birt, melyet Perényi Ferencz püspök 1525-ben még szaporított, hozzá csatolván helyben egy házat, mely Balogh Sebestyén halálával pusztán maradt. Az oltárigazgatóság

oltárigazgatót is tételez fel, és igy Csatáron az idézett korban már legalább is két egyházi férfi működött a vallásosság s a népnevelés emelésén.” (1884: 214).

Régi temető lásd **Kónya**

Ritcoș lásd **Ritkás**

Ritkás 1935: *Ritcoș* (RKFT.), 1889: *Ritkás* (Kat.), 1864: *Ritkás* (Pesty). — Földterület. Az erdő mellett, a település külterületének keleti oldalán található. A *ritkás* földrajzi köznév jelentése ’erdőrész, ahol a fák ritkán állnak’ (FKnT.). A román ***Ritcoș*** név a magyar név átvételével jött létre. Vö. Ritkási-erdő, Ritkás-tető, illetve Ritkás (Hegyköztóttelek).

Ritkási-erdő 2017: *Ritkási-erdő | Az ezért Ritkás, mert kaszállóuk vóutak, és közte vóut az erdő között, és ritkán vóut. Kaszállóu az erdő közt. […] Tanyafa is vóut benne. Imitt-amott vóut az erdőü között. Azér lett errül elnevezve.* 1935: *Pădurea Țincheliuc, Pd. [Pădurea] Țincheliuc* (RKFT.). — Erdő, a település külterületének keleti oldalán, a Ritkás nevű terület szomszédságában található. A ***Pădurea Țincheliuc*** változat előtagja a *pădure* ’erdő’ földrajzi köznév végartikulusos alakjára vezethető vissza, az utótagja a szomszédos földterületre, a Cinke-lyukra (Hegyköztóttelek) utal. Vö. Ritkás, Ritkás-tető, illetve Ritkás (Hegyköztóttelek).

Ritkás-tető 1889: *Ritkás tető* (Kat.). — A Ritkási-erdő magasabban fekvő része. A település külterületének keleti oldalán található. Vö. Ritkás, Ritkási-erdő, illetve Ritkás (Hegyköztóttelek).

Rogériusz 2017: *Rogériusz ~ Teres-telep | A Komló-völgy közepén balra van egy utca. Egy sikátor, is lehetne mondani. És annak az utcának az északi részén van a Teres-telep, mert Teres Gyula, mikor volt, ő mérte ki. Azér hívják Teres-telepnek, azaz most költöttük rá, én is előszeretettel használom, Rogériusz.* — A település egyik újabban beépített része. A belterület északi részén található, a Nagy utcából ágazik el. A ***Teres-telep*** elnevezés arra a személyre utal, aki az 1950-es években kimérette a területet. A *Rogériusz* név pedig az ugyanazt a nevet viselő nagyváradi városrész megnevezése alapján keletkezett, mivel – a hegyközcsatári Rogériuszhoz hasonlóan – a nagyváradi is egy (viszonylag) újabban beépített része a szomszédos megyeközpontnak. A Rogériusz negyed névadója *Rogerius mester* (1200 k.–1266) váradi kanonok. Vö. Rogériusz (Hegyközújlak).

Rókás 2017: *Rókás ~ Rókás-domb ~ Rókás-legelő | Azért Rókás, mert délnek fekszik, és nyáron, kánikulába belesüt a nap, és felégeti a legelőt. Ojan veres lesz, mint a róka. Ezért nevezték el Rókásnak.* 1889: *Rókás* (Kat.), 1864: *Rókás* (Pesty). — Földterület. A település külterületének délkeleti részén található. A név – a mai népi névmagyarázat ellenére – bizonyára az itt tanyázó rókákra utalt. Ezt az is erősíti, hogy a belterületen is találunk egy *Róka utca* nevű részt, illetve hogy a környező települések helynévanyagában (Hegyköztótteleken, Hegyközújlakon)

ugyancsak vannak *Róka,* illetve *Rókás utca* és *Rókás-hegy* nevű objektumok. Vö. Rókás-kút, Róka utca.

Rókás-domb lásd **Rókás**

Rókás-kút 2017: *Rókás-kút* | *A Rókásnak a keleti oldalán, középen.* — Kút. A település külterületének délkeleti részén, a Rókás nevű területen található. Ma már nem működik. Vö. Rókás.

Rókás-legelő lásd **Rókás**

Róka utca 2017: *Róka utca ~ Róuka utca* | *Itt garázdálkodtak a rókák.* — Utca. A település belterületének délnyugati részén található. Az adatközlők szerint sok róka tanyázott a terület szomszédságában.

Római katolikus iskola lásd **Egyes iskola**

Rőzse-oldal 1889: *Rözse oldal* (Kat.). — Földterület. A település külterületének keleti oldalán található. Egykor erdő fedte a területet. Erre utalhat a neve.

Sár-haraszt 2017: *Sár-haraszt ~ Haraszt* | *A Falu felett a Haraszt. […] Sár-haraszt a Kovácsi úttól jobbra, ahogy megyünk. A Disznókúttól.* 1889: *Sárharaszt* (Kat.). — Földterület. A település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában található. A *haraszt* földrajzi köznév jelentése 1. 'fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót', 2. 'műveletlen terület' (FKnT.). Vö. Haraszt 1., Sár hossza.

Sár hossza 1864: *Sárhoszsza* (Pesty). — Földterület. Nem lokalizálható. Talán a *Sár-haraszt* nevű földterülettel hozható összefüggésbe. Vö. Sár-haraszt.

Sásos-tó 1889: *Sásos tó* (Kat.). — Földterület. A település külterületének északi részén található. Előtagja a növényzetére utal. Vö. Sás-völgy.

Sás-völgy 2017: *Sás-völgy* | *Mert tele vóut állandóan sással, kaszálni alig tudták, csak sás vóut benne. Mindig. Vizenyőüs. Sásas hej.* 1941: *Sásvölgy* (MKF.), 1889: *Sásvölgy* (Kat.). — Lapályos földterület a település külterületének északi részén. Előtagja a növényzetére utal. Vö. Sásos-tó.

Sírkút 2017: *Sírkút* | *Valószínű, azér hívják Sírkútnak, mert akármijen aszáj volt Csatárba, gondolok itten a, az ötvenes évek elején, voltak aszájok. Ott mindig lehetett. Ott fojt kifele, tehát sírt állandóan. Az én észjárásomba ez egy ijen asszociáció.* — Kút. A Mészárszék sikátoron található. Jelenleg is használják. A *sírkút* kifejezés földrajzi köznévként is használatos, jelentése 'kútként használt, téglalap alapú gödör, amelynek vizét a nagyobb jószág csoportos itatására, vályogkészítésre, öntözésre stb. használják' (FKnT.).

Sós-rét 1889: *Sós rét.* — Földterület. A település külterületének keleti részén található. Az előtag valószínűleg a *Sós* családra utal.

Sötét sikátor 2017: *Sötét sikátor ~ Sötít sikátor ~ Vég sikátor* | *Méj útba van, és két oldalt nőttek a fák, bokrok, összenőttek, és ojan sötét volt nappal is, mint*

éjszaka. — A temetőhöz vezető utca. A ***Vég sikátor*** névváltozat előtagja arra utal, hogy a *Vég* család ezen az utcán lakik. Vö. Epres sikátor.

Sub Coasta Mare lásd **Nagy hegy alja**

Szalárdi út 2017: *Szalárdi út | Az megyen a Latobári-tó mellett, a temetőnél ér ki.* — A Hegyközcsatárt és Szalárdot közvetlenül összekötő földút. A külterület északi részén húzódik. A csatáriak *Szalárdi út*-ként, a szalárdiak pedig *Csatári út*-ként emlegetik (Szilágyi-Varga 2018: 136).

Széles-kút 2017: *Széles-kút | Abba, mesíltík, hogy az oroszok üldözték az asszonyokat, és akkor valaki egy oroszt leütött úgy, hogy belökték a kútba. […] Nem találták meg szerencsére a tettest.* — Kút. A település belterületén, a Piac mellett található.

Szent Illyes lásd **Szent Illyés**

Szent Illyés 2017: *Szent Ijjés | A Szombati után vagy mellette, szántó. […] Nem Illés, hanem Ijjés. Mi úgy mondjuk.* 1934/1943: *Szt. [Szent] Illyes* (RTM.), 1889: *Szent Illés* (Kat.), 1884: *SzT [Szent] Illyés* (HKFT.), 1864: *Sz[ent] Illyés* (Pesty), 1860: *Sz[ent] Illyés* (MKFT.), 1698: *Sz[ent] Illyés Hegy* (EHA.). — Földterület, egykori szőlő. A település külterületének délnyugati részén található. A román ***Szent Illyes*** névváltozat a magyar név átvétele.

Szent Illyés-hegy lásd **Szent Illyés**

Szombati lásd **Szombati-völgy**

Szombati-völgy 2017: *Szombati-völgy ~ Szombati völgye ~ Szombati | Pájitól, ahogy jövünk Csatárnak, bal kéz felől. […] Ijen tanyavilág vóut. […] Oda jártunk vízért.* 1889: *Szombati* (Kat.). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. Az adatközlők szerint tanya állt a területen. Főként szőlőt termesztettek rajta.

Szombati völgye lásd **Szombati-völgy**

Szonda-kút 2017: *Szonda-kút | Az ártézi kút, az is nagyon jó víz vóut. Így egy csövön jött fel a víz, és a köjkök, mán a srácok bedobálták a követ, s akkor eldugult.* — Kút. Hegyközcsatár és Hegyközújlak között állt. Ma már nem működik, eldugaszolták. A név előtagja arra utal, hogy a kút környékén valamikor geológiai célú fúrást végeztek.

Tag 2017: *Tag.* — Földterület. A külterület északi részén, a belterület szomszédságában található. Az adatközlők szerint a 20. század első felében a szegényeknek osztották ki.

Téesz-tanya lásd **Kollektív-tanya**

Teres-telep lásd **Rogériusz**

Țigani lásd **Cigány-hegy**

Tóth Pál-kút 2017: *Tót Pál-kút | Ahogy megyünk ki a temetőbe, a Régi temetőnek az alján van. […] Tót Pál nevezetű úriember részt vett a Napóleon-hadjáratba,*

és kapott egy csomó földet Csatárba. […] Ő építtette a kútat. 1889: *Tót Pál kút* (Kat.). — Kút. A település külterületének keleti részén, a Kónya mellett található. Nevét tulajdonosáról kapta.

Tóth sikátor lásd **Jézus Tóth sikátor**

Tótteleki út lásd **Hegyköztótteleki út**

Török-halom lásd **Halom**

Uj hegy lásd **Új-hegy**

Új-hegy 2017: *Új-hegy, -en | Erdőirtás volt az Új-hegyen és az Irtáson is. […] Az ezerkilencszázhúszas években volt kiirtva.*1935: *D[ealul] Nou* (RKFT.), 1934/1943: *Uj h[egy]* (RTM.), 1889: *Uj hegy* (Kat.), 1884: *Uj hegy* (HKFT.), 1864: *Ujhegy* (Pesty), 1860: *Uj hegy* (MKFT.). — Dombos terület. A település külterületének keleti részén, az erdő mellett található. A ***Dealul Nou*** névváltozat a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakjának és a *nou* 'új' melléknévnek (DEX) az összetétele.

Újlaki bekötő lásd **Hegyközújlaki bekötő**

Új temető 2017: *Új temető | Református, katólikus egymás mellett van. Jobban mondva előbb a katólikus és itt a református.* — Temető. A település külterületének keleti részén található. Az adatközlők szerint a 20. század hetvenes éveiben kezdtek ide temetkezni. Református, katolikus és zsidó temetőből áll. Vö. Kónya (Régi temető), Katolikus temető, Református temető, Zsidó temető.

Uradalmi-erdő 1934/1943: *Pădure* (RTM.), 1884: *Uradalmi erdö* (HKFT.), 1864: *Uradalmi Erdö* (MKFT.). — Nagy kiterjedésű erdő. A település külterületének keleti oldalán fekszik. A román ***Pădure*** névváltozat a *pădure* 'erdő' földrajzi köznévből alakult. Vö. Uradalmi-erdő (Hegyközújlak, Hegyközszáldobágy, Hegyköztóttelek, Siter, Sitervölgy).

Vágóhíd 2017: *Vágóhíd.* — Egykori épület. A Mészárszék sikátoron állt.

Vajó-domb 2017: *Vajó-domb.* — Földterület. A település külterületének keleti oldalán, az erdő mellett található.

Valea Bodozo 1935: *Valea Bodozo* (RKFT.). — Földterület. A település külterületének keleti részén található. A Bodozó-patak völgye. A név előtagja a *vale* 'völgy' köznév végartikulusos alakja, utótagja a magyar víznévből való. Magyar megfelelője nincs. Vö. Bodozó-patak, illetve Bodozó-patak, Valea Bodozo (Hegyköztóttelek).

Valea Domoslo lásd **Domoszló-völgy**

Valea Trestişului 1935: *Valea Trestişului* (RKFT.). — Földterület. A település külterületének északi oldalán található. A név előtagja a *vale* 'völgy' földrajzi köznév végartikulusos alakja, az utótagja talán a *trestie* 'nád' szóból (DEX) ered. Magyar megfelelője nincs.

Való-villa lásd **Bigbrader-ház**

Vârful Agoston lásd **Ágoston-tető**

Varga-domb 2017: *Varga-domb | A gazdája valamikor egy Varga nevezetű volt.* — Belterületi domb. A név előtagja az egykori tulajdonosra utal.

Vég sikátor lásd **Sötét sikátor**

Veres-domb 2017: *Veres-domb, -on | Az ojan veres főüd vóut állandóan. […] Ojan veres, agyagos főüd, hogy borzasztó.* 1889: *Veres domb* (Kat.), 1864: *Veres domb* (Pesty). — A település külterületének nyugati oldalán található. Az adatközlők szerint agyagos földje van, a név előtagja erre utalhat.

Vesszős-völgy 1889: *Vessző völgy* (Kat.). — Földterület. A település külterületének délkeleti részén, a belterület szomszédságában található.

Volt Zsidó temető lásd **Zsidó temető**

Zádok-kút 2017: *Záldog-kút ~ Áldok-kút | Ahogy megyünk a Csiketre lefele. […] Kint a határon, a Szalárdi út között meg errébb, ahogy megyen a cigányoknál az út lefele, aközött van az Áldok-kút.* 1889: *Zádog kút* (Kat.). — Kút. A település külterületének északi részén, a Latabáron található. A *szádok ~ zádok* 'hársfaerdő' jelentésű földrajzi köznévből alakulhatott (FKnT.). Az *l* utótalagos betoldás lehet a névben. Vö. Zádok-kút-völgy.

Zádok-kút-völgy 1941: *Zádogkút-völgy* (MKF.). — Földterület. A település külterületének északi részén található. A közelben található kútról kapta nevét. Vö. Zádok-kút.

Zöldfa utca lásd **Futrázs**

Zöld-házak lásd **Bigbrader-ház**

Zug 2017: *Zug.* — Kisebb utca a település belterületének déli részén. Az adatközlők szerint egykor ezen az utcán és útvonalon jártak át a hegyközcsatáriak Hegyközújlakra.

Zsidó temető 2017: *Zsidó temető ~ Volt Zsidó temető | Most már nem egzisztál.* — Földterület, a temető része. A település külterületének keleti oldalán található. Vö. Új-temető, Kónya (Régi temető), Református temető, Katolikus temető.

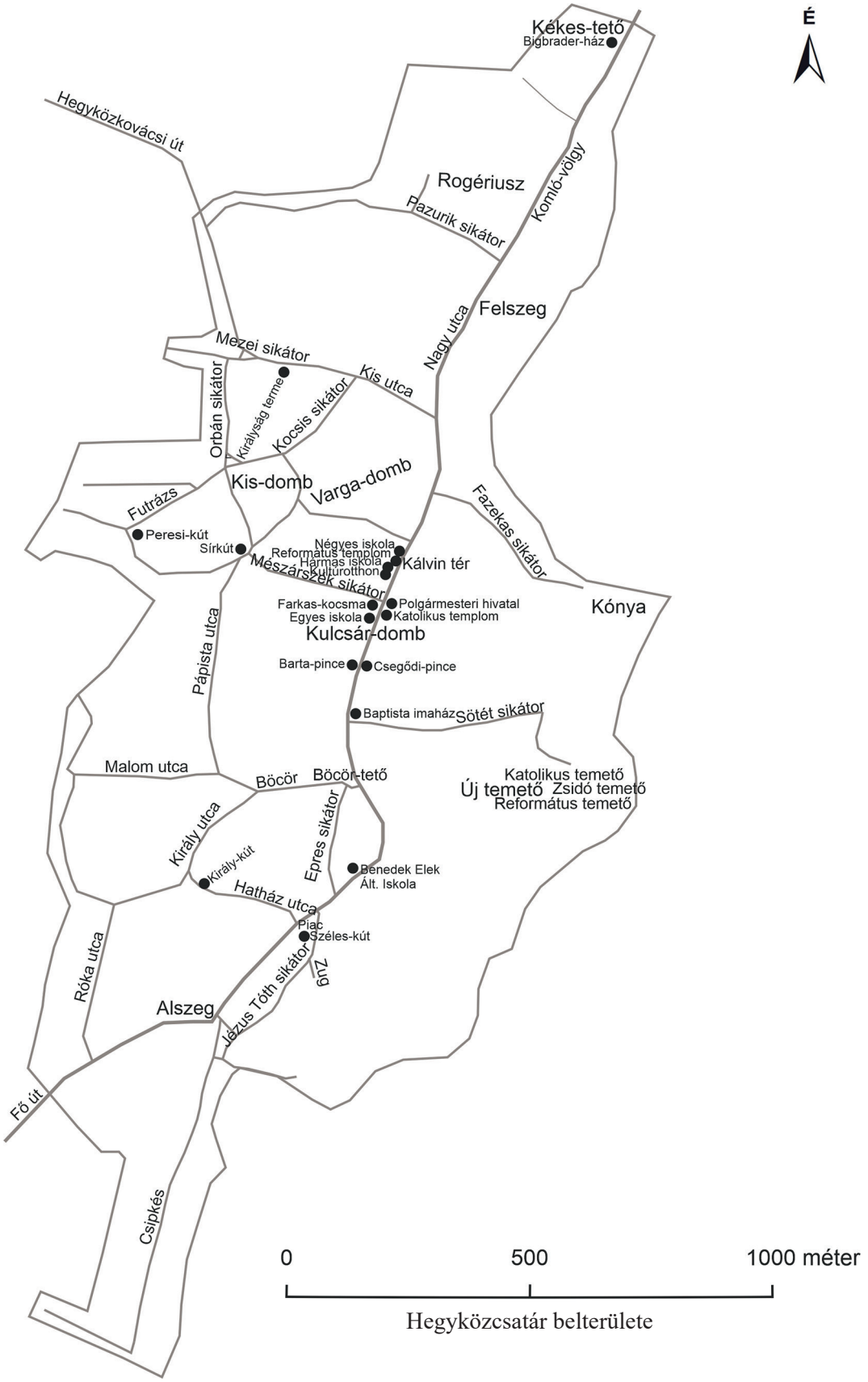

Hegyközcsatár belterülete

Hegyközcsatár külterülete

3. Hegyköztóttelek

Hegyköztóttelek 2017: *Hegyköztóttelek ~ Tóttelek, Tótteleken, -re ~* r. *là Tăutelek | Az ezerhétszázas évek végén lett ide telepíttetve az a negyven család, azér hogy kitermeljék a fát. És annak, bérbe kaptak földet. […] Azt nem tudom, hogy hogy magyarosodtak el teljesen. De annyira, hogy így maradtak meg ételnevek, mint a repnyinka, az egy krumplis palacsinta […], vagy a bábapalacsinta, az a reszelt krumpli, úgyhogy tényleg krumplis tótok vagyunk. […]. Meg hát ugye a nyögvenyelő […]. Nagyon sok ijen galuskák meg tésztás ételt készítettek, gondolom, azér, mert hús csak egyszer ettek egy héten. | Csak a nagyszüleink vóutak tóutok meg svábok, úgyhogy mink mán mind magyarok vagyunk, annak tartjuk magunkat. | Hát ö, még a nagyanyád, vagy micsodád, hát azok még tóutul beszéltek. És van itt ojan, hát a nevek is ojanok, svábok, németek, Formitták, hát az német, meg van itten Bauman meg ijenek. Hát, ezek mind. A nevek megmaradtak belőüle. | Ez annyira katólikus közösség vagy falu volt, hogy nem is nagyon volt más vallású. Most az utóbbi időbe változott meg a lakosság összetétele. | Itt a víkendesek, azok reformátusok.* 1941: *Hegyköztóttelek* (MKF.), 1940: *Tóttelek* (Jakó), 1935: *Tăutelec* (RKFT.), 1934/1943: *Tăutelec* (RTM.), 1914: *Hegyköztóttelek* (MÁKT.), 1913: *Hegyköztóttelek* (Hnt.), 1910 k.: *Tóttelek* (MÁT.), 1907: *Tóttelek,* 1902: *Tóttelek* (Hnt.), 1901: *Tóttelek | Tóttelek, az érmelléki hegyvidéken fekvő kisközség, túlnyomóan róm. kath. vallásu, magyar lakosokkal. Házainak száma 83, lakosaié 564. Postája, távírója és vasúti állomása Bihar. A XIII. század végén, a püspöki tized nagysága után itélve, jelentékeny község lehetett. A XIII. század folyamán Miklós vajda, István és Geregen birtoka. 1465-ben a panaszi Pázmán családot uralja. Később a nagyváradi 1. sz. püspökség a földesura. Róm. kath. temploma, az ősi egyház helyén, 1834-ben épült. A lakosok kath. olvasókört tartanak fenn.* (Borovszky 158), 1900: *Tóttelek,* 1898: *Tóttelek,* 1895: *Tóttelek,* 1892: *Tóttelek* (Hnt.), 1889: *Tóttelek* (Kat.), 1888: *Tóttelek* (Hnt.), 1884: *Tottelek* (HKFT.), *Tóttelek | Biharmegye multja két Tóttelek falut ismer. Ezek egyike Bereg-Böszörmény táján állt […]. A másik, vagyis inkább a tulajdonképeni, mert minden előnevet nélkülöző Tóttelek Váradtól éjszakra, Csatár és Siter közt állt és áll mostan is.* (Bunyitay 330), 1882: *Tóttelek,* 1877: *Tóttelek,* 1873: *Tóttelek* (Hnt.), 1864: *tóttelek, Tóttelek* (Pesty), *Tóttelek* (MKFT.), 1851: *Tóttelek | Tóttelek, magyar falu, Bihar vmegyében, Váradhoz északkeletnek 1 1/2 órányira, dombon, 403 r. kath. lak. kik tót eredetüek, s a váradi deák püspök által telepittettek ide. Szántófölde két fordulóban 150, rét 90, szőlőhegy 130, erdő 310 h. Majorság az erdőn kivül*

nincs. Földe sárga agyag, de burgonyát jól termi, s abból pénzelnek is. Van kath. paroch. temploma. (Fényes), 1783: *Tóth Telek* (EKFT.), 1598: *Tottelek,* 1588: *Tottelek,* 1587: *Tott-Telek,* 1332–1337: *Therteleg,* 1291–1294: *Toutteluk,* 1272–1290: *Totthelek, Thothelek* (Rácz 2022: 298). — Falu Románia északnyugati részén. Siter (r. Șișterea), Szalárd (r. Sălard) és Hegyközcsatár (r. Cetariu) települések között helyezkedik el. Hegyközcsatár község (r. Comuna Cetariu) része. A hozzá tartozó települések Hegyközcsatár, Siter és Sitervölgy (r. Șușturogi). Eredetileg magyar–szlovák–német vegyestelepülés volt, amely a 18. század végén települt újra. A 20. század elejére a lakosság elmagyarosodott (Szilágyi 2013). Napjainkban – a 2011-es népszámlálás szerint – 249 főből 221 (88,8%) magyar, 24 személy (9,6%) pedig román nemzetiségű (ISPMN.). A település első írásos említése a 13. század végéről származik. Már a legrégebbi időkben is a ***Tóttelek*** nevet viselte. A 20. század elejéig *Tóttelek,* a 20. század eleje óta pedig hivatalosan magyarul *Hegyköztóttelek,* románul pedig ***Tăutelec*** néven jelenik meg.

Akácos 2017: *Akácos.* — Kisebb fás terület. A település külterületének nyugati oldalán, a műút közelében található.

Akol-kanyar lásd **Paprikás**

Alsó-Dél-oldal 2017: *Alsó-Dél-oldal,* 1889: *Alsó dél oldal* (Kat.), 1864: *alsó dél oldal* | *szőlőhegy* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli oldalán található. A Dél-oldal északabbra fekvő része. Vö. Dél-oldal, Felső-Dél-oldal.

Alsó-dűlő 2017: *Alsó-düllő̰, -be,* 1889: *Alsó dűlő* (Kat.), 1864: *also düllö* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén, a Gorza és a Dinyiszka között található. Főként burgonyát termesztettek rajta.

Alsó-Gorza 2017: *Alsó-Gorza.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi oldalán található. A Gorza délebbre fekvő része. Vö. Gorza, Felső-Gorza.

Ati-ábécé lásd **Bolt**

Baglyos 2017: *Bagjos.* — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán, Hegyköztóttelek és Hegyközcsatár falvak között található. Mindkét település lakosságának van ezen a részen földje. Bizonyára az erdőben tanyázó baglyokról kapta nevét. Vö. Baglyos (Hegyközcsatár).

Báhor-zug 2017: *Báhor-zug* | *Oda bejön az erdő közé. Azt hívták Báhor-zugnak. Mer az is volt valakié. […] Itt volt egy család, úgy hívták, Báhor.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének délkeleti oldalán, az erdő szomszédságában található. Az adatközlők emlékezete szerint tulajdonosáról kapta nevét.

Bandár-ház 1. 2017: *Bandár-ház.* — Kisebb épület, mely a Községerdőben állt. A név előtagja az egykori erdész emlékét őrzi.

Bandár-ház 2. 2017: *Bandár-ház* | *Mert mi mindig az után neveztük el az erdőt, aki éppen akkor volt az erdész, mivel, itt a Padtól errébb Brád Gyuszi bácsinak*

az apja volt az erdész. És azt úgy hívtuk, hogy a Brád-erdő fele. Másik oldalt a Bandár-háznak hívtuk az erdőt, mer ott a házikó a Bandár bácsié volt. […] Székej, így azonosítottuk akkor. — A Község-erdő része. Nevét az egykor ott álló Bandár-házról kapta.

Baumann-zug 2017: *Bauman-zug* | *Itt fejül, ez a Dudás-zug, ez pedig lent a Baumann-zug.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének északi oldalán található. A Dinyiszka része. A településen élő *Baumann* családról kaphatta nevét.

Bika-kúti-erdő 2017: *Bika-kúti-erdő.* — A Bikarét mellett lévő erdő. A település külterületének keleti részén található. Nevét a szomszédos Bikaréti-kútról kapta. Vö. Bikarét, Bikaréti-kút.

Bikarét 2017: *Bikarét* | *Az a falué volt mindig, ott kaszálóu, a bikáké volt, az apaállatoké volt.* — Földterület. A település külterületének északi oldalán, a belterület szomszédságában található. A bikáknak fenntartott terület volt. Vö. Bika-kúti-erdő, Bikaréti-kút.

Bikaréti-kút 2017: *Bikaréti-kút.* — A Bikaréten lévő kút. A település külterületének északi oldalán található. Vö. Bika-kúti-erdő, Bikarét.

Bitófa 2017: *Bitófa, Bitófánál.* — Kisebb terület. A település külterületének nyugati oldalán, a műút mellett található. A Csatári-tető (Hegyközcsatár) része.

Bodozo Bach lásd **Bodozó-patak**

Bodozó-patak 1884: *Bodozo p[atak]* (HKFT.), 1864: *Bodozo Bach* (MKFT.). — Egykori patak, mely a település déli részén húzódott. A *bodozó* szó A magyar nyelv szótárában is megtalálható a *bodza ~ bogyza* származékszava és a *bogyozó* kifejezés variánsaként (CzF.). A név talán a szalárdi *Bodolyó-tanya* névvel is kapcsolatba hozható. A patakmeder északi része ugyanis a tanya közelében található. A ***Bodozó-Bach*** térképi névforma, amelyben az utótag németre lefordítva szerepel. Vö. Valea Bodozo, illetve Bodozó-patak, Valea Bodozo (Hegyközcsatár).

Bolt 2017: *Bolt, -nál ~ Ati-ábéce ~ Lali- és Ati-ábéce ~ Simkó-ábéce.* — Épület. A település egyetlen boltja. A Fő út és a Rókás találkozási pontjánál áll. Fontos viszonyítási pont. A másik három névváltozat előtagjai a tulajdonosokra utalnak.

Brád-erdő 2017: *Brád-erdő.* — Az erdő része. A név előtagja az egykori erdész emlékét őrzi. Vö. Bandár-ház 2.

Burgel-hegy 2017: *Burgel-hegy* | *Azér Burgel-hegy, mert ott volt a Burgel nevezetű családnak a birtoka.* | *Van errül is egy monda, hogy fenn a Fingó-völgy tetején, ott lakott az öreg Burgel, egy ojan kétméteres ember, itt meg az öreg Fazekas. Az is ojan nagy volt, és reggel, mikor köszöntek egymásnak, hogy jóu reggelt, szomszéd, aszonták, hogy Csatárba lehetett hallani. Ojan hangja volt, hogy fogadásból, a cserépfazékba, amikor belekiáltott, az darabokra szakadt.* — Domb, szántóföld. A település külterületének déli részén, a Dél-oldalon található. Nevét tulajdonosáról kapta.

Buszmegálló 2017: *Buszmegálló.* — A település buszmegállója. A Paszinka nevű részen, a Fő út mellett található.

Bükkös 1864: *bükkös* (Pesty). — Szántóföld neve volt.

Cinke-lyuk 2017: *Cinke-juk* | *Ott tanyáztak a farkasok annakidején. Itt rengeteg farkas volt. Az én gyerekkoromba még volt. De hatvankettőbe behozták a vaddisznókat, és öt-tíz év alatt kiirtotta az összes farkast.* | *Az az erdő alatt van, megyen ott egy sávba a rét.* 1935: *Pădurea Tincheliuc, Pd. [Pădurea] Tincheliuc* (RKFT.), 1934/1943: *Țincheliuc* (RTM.), 1889: *Láz Czinkelyuk* (Kat.), 1864: *Czinke lyuk* | *erdő* (Pesty). — Földterület, rét, kaszáló. A település külterületének déli–délkeleti részén, az erdő szomszédságában található. A román ***Țincheliuc*** névváltozat és névrész a magyar *Cinke-lyuk* átvételével jött létre. A ***Pădurea Tincheliuc*** előtagja a román *pădure* 'erdő' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza.

Cövekes 2017: *Cövekes.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén található. A név a *cövek* 'oszlop, karó' főnév (SzT.) *-s* melléknévképzős származékára vezethető vissza.

Csatári-tető 2017: *Csatári-tető ~ Csatári-tetőü* | *Csatárból, ahogy jövünk a felsőü részt, azt Csatári-tetőünek mondják. Mellette a következő a Cigány-düllőü* [Hegyközcsatár]. | *Ahogy felérünk a Paprikásnál. Itt mind a két részét így hívtuk, mind a két oldalt az útnak.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. A tóttelekieknek és a csatáriaknak egyaránt van ezen a területen földje. A *Csatári* előtag Hegyközcsatár településre utal.

Csatári út lásd **Hegyközcsatári út**

Cseresznyés 2017: *Cseresznyés* | *Ez a Cseresznyés, itt, ami vóut, ez mán most, miután meglűtték. Tehát Csauseszku, mikor őtet meglűtték, tehát visszaadták a főüdeket. És akkor mindenki ragaszkodott, mer úgy a műút felül nyúlt a legelő, és itt a partján vóut beültetve a Cseresznyés.* — Földterület, gyümölcsös. A település külterületének keleti részén, a műút mellett található. Az adatközlők elmondása szerint a rendszerváltást megelőző években rengeteg fa állt rajta. Erről kaphatta nevét. Mára a fák többsége tönkrement, kiszáradt.

Cser-hát 1889: *Cserhát* (Kat.), 1864: *cserhát* (Pesty). — A név szántóföldet jelölt. A település külterületének északi–északkeleti részén található. Bizonyára cserfás terület lehetett. Vö. Cser-völgy, illetve Cser-hát (Hegyközcsatár), Cser, Cser-hát, Cser-oldal (Siter).

Cser-völgy 1889: *Cservölgy* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén található. Bizonyára cserfás terület lehetett. Vö. Cser-hát, illetve Cser-hát (Hegyközcsatár), Cser, Cser-hát, Cser-oldal (Siter).

Dealul Mare lásd **Dél-oldal**

Dél-hegy lásd **Dél-oldal**

Dél-oldal 2017: *Dél-oldal ~ Dél-ódal ~ Dél-hegy, -en* | *Ez abból következik, hogy dél oldalra esik a domb, mer itt a dombnak az a része már lejt.* | *Valamikor ottan szöllők voltak. Gyümölcsfák ott is. Nagyon sok szöllőü volt Tótteleken.* 1935: *D[ealul] Mare* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Mare* (RTM.), 1913: *Nagyhegytanya,* 1907: *Nagyhegy,* 1902: *Nagyhegy* (Hnt.), 1884: *Nagy hegy* (HKFT.), 1864: *Nagy hegy* (MKFT.). — Nagy kiterjedésű terület, domb, szántóföld. A település külterületének déli oldala. Két része van: az Alsó- és a Felső-Dél-oldal. Egykor lakott hely lehetett, ezért szerepelhet a helységnévtárban. A román ***Dealul Mare*** névváltozat a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakjának és a *mare* 'nagy' melléknévnek (DEX) az összetétele. Vö. Alsó- és Felső-Dél-oldal.

Dinyiszka 2017: *Dinyiszka* | *Ugyan, ahogy a műút mengyen Várad fele, Csatár fele, […] egy vonalban van mindegyik, csak egy düllőüút választja el, errül a Dinyiszka, errül meg Kereszt-düllőü.* 1935: *V[alea] Dinsca* (RKFT.), 1889: *Dinyiszka* (Kat), 1864: *Dónyíska* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén található. A név valószínűleg szlovák eredetű. Az adatközlőknek nem volt információjuk arra vonatkozóan, hogy mi lehetett a névadás indítéka. A román ***Valea Dinsca*** névváltozat előtagja valószínűleg a *vale* 'völgy' köznév végartikulusos alakja (DEX).

Dónyíska lásd **Dinyiszka**

Dögkút 2017: *Dögkút.* — Az elpusztult állatokat tároló gödör. A település külterületének délnyugati oldalán, a Sós-rét és a Baglyos szomszédságában található.

Dudás-zug 2017: *Dudás-zug* | *Itt fejül, ez a Dudás-zug, ez pedig lent a Baumanzug.* | *Mer ott van a Dudásoknak a földje.* — Kisebb földterület, szántóföld. A Juhász-dűlő része. A település külterületének északi oldalán, az erdő szomszédságában található. Nevét tulajdonosáról kapta.

Farkas-irtás 2017: *Farkas-irtás ~ Irtás* | *Ahogy jövünk fent a Latabáron. Van a Farkas-irtás. A falu és az erdő közt. […] A Gyertyánosnak a másik vége.* 1864: *farkasos irtás* | *szántóföld, erdő, kaszálló, legelő* (Pesty). — Földterület, kaszáló. A település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában található. Az adatközlők szerint régebben rengeteg farkas élt a szomszédos erdőben. Feltehetőleg a név előtagja is erre utal. Vö. Farkasos (Hegyközcsatár).

Farkasos-irtás lásd **Farkas-irtás**

Fehér-rét 2017: *Fehér-rét* | *Egy gyümölcsös volt valamikor, azt a részt Fehér-rétnek hívják, mer az a Fehér családé volt. […] Az az utolsó darab föld, ami tótteleki, utána már Síter következik.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének délkeleti részén található. A tótteleki és siteri határszélen áll. Egykor gyümölcsös volt. Az adatközlők emlékezete szerint a név előtagja a tulajdonosra utal.

Felső-Dél-oldal 2017: *Felső-Dél-oldal, -on,* 1864: *felsö dél oldal* | *szőlőhegy* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli oldalán található. A Dél-oldal délebbre fekvő része. Vö. Dél-oldal, Alsó-Dél-oldal.

Felső-Gorza 2017: *Felső-Gorza.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi oldalán található. A Gorza északabbra fekvő része. Vö. Gorza, Alsó-Gorza.

Fingó-hegy 2017: *Fingó-hegy, -en* | *Azért az embereknek, akik itt laknak, azoknak mindegyiknek megvan a maga szőlője. Van, akinek nagyobb tételbe, van, akinek kevesebb. Hát, az idősebbek még mindig a régi nova meg otelló, direkttermőket használják. A fiatalabbak, akik most ültettek, azokat a borszöllőket meg félcsemegeszöllőket.* — Földterület, szántóföld. Dombos rész. A település külterületének délnyugati részén található. Vö. Fingó-völgy.

Fingó-völgy 2017: *Fingóu-vőügy ~ Fingó-völgy,* 1889: *Fingó völgy* (Kat.), 1864: *fingo vőlgy* | *szőlőhegy* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének délnyugati részén található. Vö. Fingó-hegy.

Fő út 2017: *Fő út.* — A települést átszelő aszfaltos út.

Fő utca lásd **Templom utca**

Futballpálya 2017: *Fotbalpája.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének délnyugati oldalán található.

Gál-hegy 2017: *Gál-hegy* | *Azér, mer ez a terület nagyrészbe a Gál családé volt.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli oldalán, a belterület szomszédságában található. Nevét tulajdonosáról kapta.

Gaz 2017: *Gaz, -ba ~ Gazi-legelő* | *Oda jártunk libával, gyerekkorunkba, meg tehénnel, arra.* — Földterület, legelő és kaszáló. A település külterületének nyugati oldalán, a belterület szomszédságában található.

Gazi-legelő lásd **Gaz**

Gergely-rét 2017: *Gergej-rét* | *Itt ez a rét, amejik lemegy a tóhoz a Gergej-rét.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének északnyugati részén, az erdő mellett található. Nevét tulajdonosáról kaphatta.

Gólya-völgy 2017: *Gója-völgy, -ön ~ Gója-vőügy* | *Mikor a góják megjöttek, ott, azon a völgyön. Azér nevezték Gója-völgynek.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének északnyugati részén található. Az adatközlők szerint vízállásos, lapályos terület, kedvelt helye a gólyáknak, erre utalhat az elnevezése. Vö. Gólya-völgyi-kút, illetve Gólya-völgy, Gólya-völgyi-tó (Hegyközcsatár), Gólya-völgy (Siter).

Gólya-völgyi-kút 2017: *Gója-völgyi-kút.* — Kút, mely a Gólya-völgyön állt. Vö. Gólya-völgy, illetve Gólya-völgy, Gólya-völgyi-tó (Hegyközcsatár), Gólya-völgy (Siter).

Gorza 2017: *Gorza ~ Gorza-düllőü* | *Az erdőnek a szomszédja.* 1889: *Gorza mező* (Kat.), 1864: *gorza mezö* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén, a Gyertyános szomszédságában található. Két részből áll: az Alsó- és a Felső-Gorzából. Vö. Alsó- és Felső-Gorza.

Gorza-dűlő lásd **Gorza**

Gorza-mező lásd **Gorza**

Gyertyános 2017: *Gyertyános,* 1889: *Gyertyános* (Kat.), 1864: *gyertyános* | *szántóföld* (Pesty). — Az erdő gyertyánfákból álló része. A település külterületének északi-északkeleti részén húzódik. A folytatása a Latabári-erdő.

Házhelyek lásd **Kétház**

Hegyek alja 2017: *Hegyek alja* | *Ott volt a kommunizmusba a szöllőüültetvény.* — Földterület, szőlő és kaszáló. A település külterületének déli részén, a Dél-oldal mellett található.

Hegyközcsatári út 2017: *Hegyközcsatári út ~ Csatári út.* — A Hegyköztótteleket és Hegyközcsatárt összekötő aszfaltos út. A külterület nyugati oldalán húzódik.

Irtás lásd **Farkas-irtás**

Iskola lásd **Óvoda**

Janota-kút 2017: *Janota-kút.* — Kút. A külterület délnyugati részén, a Sós-rét és a Fingó-völgy szomszédságában található. Tulajdonosáról kaphatta nevét.

Juhász-dűlő 2017: *Juhász-dűlő,* 1889: *Juhász dűlő* (Kat.), 1864: *juhász düllö* | *szántóföld, erdő* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén, a Kereszt-dűlő mellett található. Tulajdonosáról kaphatta nevét.

Kelemen-pad 2017: *Kelemen-pad ~ Pad* | *Ez a rész a Kelemen-pad. Ez valamikor a szalárdiaké volt. […] Ott tiszta gyümölcsös és szöllőü volt, de az annak is való. De azt elrendezték a kollektíva alatt. Beültették. Kiszedtek minden fát. Pedig borzasztó munka volt, mer a traktor nem tud ott felmenni, ojan domb van, és hernyótalpasokkal felmentek, körbejártak, körbejártak, mer ott fel lehetett körbe, és akkor lefele jöttek, és drótkötelekkel húzták le a nagy fákat kifele, kitakarították mindent, és ugyanúgy szántották is. Ezen a nagy darabon körbe jártak, és úgy lefelé szántották meg, és beletették a franciabarackot. Csakhogy nem volt, aki kezelje, és teli van, az erdő teli van vaddal. A szarvasok megették a fákat elevenen. Nemhogy gyümölcs legyen rajta. Úgyhogy három-négy évig ott kínlódtak, és az tönkrement. […] A falunak az egyik édenkertje volt.* 1941: *Kelemen-pad* (MKF.), 1934/1943: *Kelemenpad* (RTM.), 1889: *Kelemenpad* (Kat.), 1884: *Kelemenpad* (HKFT.), 1864: *Kelemen pad* | *erdő, szőlőhegy* (Pesty). — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén található. Egykor gazdag gyümölcsös volt. A *pad* földrajzi köznév jelentése ’lapos tetejű domb, hegy, fennsík’ (FKnT.). A

román ***Kelemenpad*** elnevezés a magyar név változtatás nélküli átvétele. Vö. Padi út, illetve Kelemen-pad (Hegyközcsatár).

Kenderáztató 2017: *Kenderáztató.* — Földterület. A külterület északi részén, a belterület szomszédságában található. Ez volt a Kenderes tava. A falubeliek itt áztatták a kendert. Vö. Kenderes.

Kenderes 2017: *Kenderes ~ Verskó* | *Ez fel volt osztva ijen három-négy-öt áras területekre. Gondolom, ez azér, mert mindenki ide vetette a kendert. És itt volt lent egy tó. S ez volt a Kenderáztató. Itt áztatták a kendert. […] De miután eltereltek mindent az eredeti medréből, akkor azt megszűntették.* | *Az azér volt, ott a falu minden lakójának volt egy kis darab földje, mert az a legjobb földe a falunak. […] És azt elosztották, hogy mindenki kapjon belőle. Az a Kenderes.* 1889: *Verskó* (Kat.), 1864: *versko* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A belterület, a Templom szomszédságában található. Mellette volt a Kenderáztató. ***Verskó*** néven is említik, e név eredetét nem ismerjük. Vö. Kenderáztató.

Kereszt-dűlő 2017: *Kereszt-dűlőü* | *Mert itt, ahogy kimegyünk, pont az ábécével szemben van az az út. Ez le is megy Szalárdra, ha egyenesen megyünk. Itt van egy kereszt, az út elején.* 1889: *Kereszt dűlő* (Kat.), 1864: *kereszt dülö* | *szántóföld* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén található. Az adatközlők szerint a földje kiválóan alkalmas burgonyatermesztésre. A területhez vezető földút elején egy feszület áll. Ezt már a katonai felmérések szelvényei is feltüntetik. Nem meglepő, hiszen Hegyköztóttelek lakossága zömében mindig is római katolikus volt (Varga E. 1999). A Hegyköztóttelekről írt monográfia szerint Tótteleken nagy hagyománya van a búzaszentelésnek. Ezt minden évben az április 25-éhez legközelebb eső vasárnapon, a Kereszt-dűlőben lévő feszület mellett végezték el (Homonnai 2019: 177).

Kétház 2017: *Kétház, -nál ~ Házhejek* | *Ha megyünk arra, hát ott a Kétháznál. Azt is, úgy is használjuk.* | *Ott vóut valamikor régen, vóut két ház. Laktak kint. Ugye az már lebomlott.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti oldalán, a belterület szomszédságában található. Nevét a rajta álló épületekről kapta.

Kétkút 2017: *Kétkút* | *Két kút volt egymás mellett, s azér hívták ezt a rétet Kétkútnak.* — Földterület, rét. A település külterületének délkeleti oldalán található. Az adatközlők szerint egykor két kút is állt rajta.

Kis-Latabár-erdő 1884: *Kis latobar erdö* (HKFT.). — Erdő. A település külterületének északi–északnyugati részén terül el. Az akkori erdőség kisebbik darabja. Vö. Latabári-erdő, Nagy-Latabár-erdő, illetve Latabár, Kis- és Nagy-Latabár, Kis- és Nagy-Latabár-erdő (Hegyközcsatár).

Kockás-tó 2017: *Kockás-tó.* — A Sós-réten található. Az állatok itatására használták. Az előtag az objektum alakjára utal.

Kollektíva lásd **Tanya**

Kölestó 1864: *Köles tó* | *erdő* (Pesty). — A név erdőt jelölt.

Középső utca 2017: *Középső utca ~ Közép utca* | *Azért, mert középső.* 1864: *közép utza* | *utca* (Pesty). — A Templom utca és a Rókás között fekvő utca.

Közép utca lásd **Középső utca**

Község-erdő 2017: *Község-erdő* | *Tóttelek községerdeje.* 1934/1943: *Pădure* (RTM.). — Egy nagy kiterjedésű erdő tótteleki része. A település külterületének déli oldalán húzódik. A román ***Pădure*** névváltozat az 'erdő' jelentésű *pădure* köznévre (DEX) vezethető vissza.

Kultúrház lásd **Kultúrotthon**

Kultúrotthon 2017: *Kultúrotthon ~ Kultúrház* | *Bál, az farsagi bál lesz. […] Utánna készülünk a borkóstolóra. Aztán nagyböjt. Nagyböjt után majd megint kezdődik. Anyák napja. Van egy ojan, hogy nálunk, hogy Jóttesz fesztivál. Az idén lesz a harmadik alkalom, ojankor süteményvásár van, meg bográcsfőzőverseny. […] Ojankor a bevételt mindig valami jótékonysági célra használjuk. A farsangi bálnak pedig a bevétele nyári kirándulásra megy.* — Épület. A Templom utcán áll. Az adatközlők elmondása szerint a helyiek ebben az épületben ünnepelnek meg minden fontosabb eseményt. Báloknak, borkóstolóknak, búcsúknak ad helyet. Kiemelt szerepe van a közösség életében. Az egyház tulajdona.

Kutica 2019: *Kutica.* — A Legelő része. A név valószínűleg a szlovák 'szobácska, kamrácska' jelentésű *kutica* szóra vezethető vissza (ÚESz.).

Lali- és Ati-ábécé lásd **Bolt**

Latabári-erdő 2017: *Latobári-erdő* | *Itt is vóut anekdóta például, már, ha itt, ennél tartunk, hogy a völgyön a, a Latabárról, a, a faluból hozták a törökök a harangot, ellopták, vitték el beönteni, és ott megrekedtek. Posványos hej vóut, pontosan a miénk vóut annakidején a tóu, vagy a tóu, a terület, kaszálóu volt, és a végibe volt egy forrás, és a környéken ingovány volt, és ott mentek át a szekérrel. Akart átmenni. És, tán megfeneklett, lecsúszott a harang, és belement úgy a posványba, hogy nem tudták kiszedni. Ez, egy ijen. Hogy mi ebben az igazság? Lehet, hogy műszerrel meg tudnák állapítani […] De ez szóbeszéd vóut. […] A Gója-völgyön vóut ez az esemény. Vagy hogy mondjam. Ezt így mondták a régi öregek. […] Ott a harang, ott kell bent legyen.* | *Ahun vóut a Gosztátnak a déllelője, az itatója. […] Ez lent a vőügybe van ez a kút, és vele szemben közvetlen fent a tetőün, ott vóut valamikor az eredeti Tótteleknek az építkezése. Nem is emlékszik még, aki itt él. És aztat, azt mondták annak idején, hogy Debrecenbül a téglát kézrül kézre adták idáig, amikor építették oda a templomot is, és a templomot ledöntötték a török időü alatt, és annak a templomot, mikor ledöntötték, ebbe a kútba, ahun vóut a Gosztátnak az itatóuja, az a mi rétünkön még egzisztál most is, csak be van mán nőüve. Úgyhogy mink se nem foglalkozunk vele. Azt mondták, hogy abba a kútba beleesett, belelökték a törökök a harangot, hogy benne van. Próbálták is*

kiásni, szóval kimenteni belőüle az akkori emberek, s mán mikor mán felhúzták, mán kivették vóuna, és ráugrott egy béka, s visszaesett, így mondja a legenda. — Erdő. A település külterületének északi részén található. A folytatása a Gyertyános. A név előtagja a közeli *Latabár* nevű szántóföldre (Hegyközcsatár), az egykori Latabár településre utal. Vö. Kis- és Nagy-Latabár-erdő, illetve Latabár, Kis- és Nagy-Latabár, Kis- és Nagy-Latabár-erdő (Hegyközcsatár).

Láz 1864: *Láz* | *erdő* (Pesty). — A név erdőt jelölt. Az 'irtás' jelentésű *láz* földrajzi köznévvel (FKnT.) hozható kapcsolatba.

Láz-Cinkelyuk lásd **Cinkelyuk**

Legelő 2017: *Legelő, -n* | *Az a terület a Síteri út mellett, az a terület szántó, de Legelőnek van elnevezve.* | *Ez úgy vóut, a Legelő körbe fogta a hegyet.* — Nagy kiterjedésű földterület, legelő és szántóföld. A település külterületének délkeleti részén húzódik. Körbeöleli a falut.

Mária-kút 2017: *Mária-kút* | *Ott vóut felette a tanya, a kollektíva. És onnan táplháltuk pompával a vizet, az állatoknak.* — Kút. A település külterületének északi oldalán állt. Ma már nem használják.

Nagy-hegy lásd **Dél-oldal**

Nagy-hegy-tanya lásd **Dél-oldal**

Nagy-itató lásd **Sas-kút**

Nagy-Latabár-erdő 1884: *Nagy latobar erdö* (HKFT.), 1860: *Nagy latobár Erdö* (MKFT.). — Egykori erdő, ma szántóföld. A település külterületének északi–északnyugati oldalán terül el. Az akkori erdőség nagyobbik darabja. Vö. Latabári-erdő, Kis-Latabár-erdő, illetve Latabár, Kis- és Nagy-Latabár, Kis- és Nagy-Latabár-erdő (Hegyközcsatár).

Nyakacska-rét 2017: *Nyakacska-rét ~ Nyakacska-zug* | *A Cinke-juktól Csatár fele. […] Nyakacskájéké volt a rétnek a nagyobb része.* — Földterület, rét. A település külterületének déli részén található. Tulajdonosáról kapta nevét.

Nyakacska-zug lásd **Nyakacska-rét**

Nyilas 1864: *nyilas, nyílas* | *kaszálló, szántóföld* (Pesty). — A név bizonyára a *nyilas* 1. 'nyílhúzás útján nyert földterület', 2. 'gyenge minőségű föld', 3. 'hosszú, egyenes földterület' jelentésű földrajzi köznévvel (FKnT.) áll kapcsolatban.

Óvoda 2017: *Óvoda ~ Iskola* | *Sajnos megszűnt, mivel nagyon kevés gyerek van, és áthordják a gyerekeket. […] Iskolabusszal Csatárba.* — A Kultúrotthon része volt. Az egykori óvodát és iskolát mára meg kellett szüntetni.

Pad lásd **Kelemen-pad**

Padi út 2017: *Padi út.* — A Kelemen-padhoz vezető földút. A település külterületének déli részén húzódik. Vö. Kelemen-pad, illetve Kelemen-pad (Hegyközcsatár).

Pădure lásd **Községerdő**

Pădurea Tincheliuc lásd **Cinke-lyuk**

Pálinkafőző 2017: *Pálinkafőző, -nél* | *Itt volt a temető mellett, egészen addig, amíg el nem lopták az üstöt.* — Épület. A temetőben áll. Ma már nem működtetik.

Paprikás 2017: *Paprikás, -nál ~ Paprikás-part ~ Akol-kanyar* | *Mer lakott ott régen egy család, akik, egy ojan idős házaspár. […] Hordták, árulták a paprikát itt, benn a faluban, és így Paprikáséknak hívták őket.* — A műút része, egy kanyar. A település külterületének nyugati oldalán, Hegyköztóttelek és Hegyközcsatár között található. A *Paprikás* névváltozat az egykor ott lakó Fazekas családra utal, akik paprikatermesztéssel foglalkoztak.

Paprikás-part lásd **Paprikás**

Pap sarka 2017: *Pap sarka, Pap sarkánál* | *Amúgy ezt a sarkot Pap sarkának hívjuk, mert ott lakik a pap. S mikor ott vagyunk? Há, most itt vagyok a Pap sarkánál.* — A Templom és a Plébánia közötti rész. A Templom utca sarka. Vö. Pap völgye.

Pap völgye 2017: *Pap völgye* | *Mer a papé, az egyházé vóut az a kaszállóu. Ott vóut egy másik kút, améket Rühes-kútnak neveztek.* | *Innen a falutól megyen lefele, ez a völgy, amejk nekimegy a tónak.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének északi részén található. Az egyház tulajdona. Vö. Pap sarka.

Páskom 2017: *Páskom.* — Földterület. A település külterületének északi oldalán található. A Farkas-irtás része. A *páskom* földrajzi köznévvel hozható összefüggésbe, melynek jelentései: 1. ’legelő’, 2. ’a falu határában lévő földterület’ (FKnT.). Vö. Páskom 1., Cigány-Páskom (Siter).

Paszinka 2017: *Paszinka* | *Az ábécétül a templom irányába azt meg Paszinkának. […] A gyerekek ott játszottak mindig, ott vóut a játszótér a gyerekeknek.* | *Ez ijen szlovák valami.* — A belterület északi része. A név bizonyára szlovák eredetű.

Pinceköz 2017: *Pinceköz ~ Pincesor* | *A Csatár felől bejövő, […] a pince közt jövünk be, mert ott két ódalt pincék vannak.* | *A Temetőü mellett van a Pincesor.* — A belterület északnyugati, a Hegyközcsatár felőli része. Ezen az oldalon van a pincesor.

Pincesor lásd **Pinceköz**

Plébánia 2017: *Plébánia.* — A Templom utcán álló paplak.

Ravatalozó 2017: *Ravatalozó ~ Szent Kereszt.* — Épület. A Temetőben áll. 2009-ben épült.

Ritcoș lásd **Ritkás**

Ritkás 2017: *Ritkás, -on* | *A Padi út és a Cövekes közt, ez a Ritkás. […] Azt mesélték régen, ha a Ritkáson kétszer lehet kaszálni, akkor tönkrement a szöllőü, mert sok volt az eső.* 1935: *Ritcoș* (RKFT.). — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén, az erdő szomszédságában található. A név valószínűleg az ’erdőrész, ahol a fák ritkán állnak’ jelentésű földrajzi köznévvel (FKnT.) hozható

összefüggésbe. A román ***Ritcoș*** név a magyar átvétele. Vö. Ritkás, Ritkás-erdő, Ritkás-tető (Hegyközcsatár).

Rókás 1. 2017: *Rókás | Az ábécétül felfele az első utca. | Valamikor, gondolom, szélen volt a falunak, nem volt annyira lakva még akkor, és jártak a rókák. Vagy valami ijesmi.* 1864: *rokás, rókás | szőlőhegy, utca, szántóföld* (Pesty). — A Temető és a Középső utca között fekvő utca. Bizonyára az arrafelé tanyázó rókákról kapta nevét. Vö. Rókás-hegy.

Rókás 2. lásd **Rókás-hegy**

Rókás-hegy 2017: *Rókás-hegy ~ Rókási-főűd | Hova mész? Há, megyek a hegyre. Nem mintha magasra kéne menni, csak… Lehet, hogy van egy pici emelkedője, de nem hiszem, hogy van, száz méter szintkülönbség lenne.* 1889: *Rókás, Rókás hegy* (Kat.). — Földterület, szántóföld. Dombos rész. A település külterületének déli oldalán található. Bizonyára a területen tanyázó rókákról kapta nevét. Vö. Rókás 1.

Rókási-föld lásd **Rókás-hegy**

Rőzse 2017: *Rőzse.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában található. Bizonyára ezen a területen lehetett száraz gallyakat találni.

Rühes-kút 2017: *Rühes-kút.* — Kút. A település külterületének északi részén található. Az előtag alapján rossz minőségű vize lehetett.

Sas-kút 2017: *Sas-kút ~ Nagy-itató.* — Kút. A település külterületének délkeleti részén található. A név előtagja talán az egykori tulajdonosra utal.

Sebestyén-ház 2017: *Sebestyén-ház.* — Épület. A település külterületének északi részén, a Latabári-erdőben állt. A név előtagja az egykori erdész emlékét őrzi.

Simkó-ábécé lásd **Bolt**

Siteri út 2017: *Síteri út.* — A Hegyköztóttelek és Siter között húzódó műút.

Sós-rét 2017: *Sós-rét ~ Sós-rít, -en | Az be van most ijen málnával, […] áfonyával. Az még a tóttelekieké, de felette, az mán csatári fődek, tehát a csatáriaké vóut, de az mind a tóttelekiek megvásárolták. | A Sós-réten húzódik a vonal.* — A Hegyköztóttelek és a Hegyközcsatár között lévő földterület, kaszáló. A település külterületének délnyugati részén található. A név előtagja valószínűleg a tulajdonosra utal.

Süsmő 2019: *Süsmő.* — Földterület. A Cser-hát része (Homonnai 2019: 175). A név a 'gyomnövényekkel benőtt, bozótos hely' jelentésű *süsmő ~ susnyó* szóra (ÚMTsz.) vezethető vissza. A *süsmő* köznév, illetve a *süsmős* melléknév a siteri anyag több szócikkében is megjelenik, lásd pl. az Árnyék-rétről, Béres-temetőről, Irtásról szóló részeket.

Szál-halom 2017: *Szál-halom ~ Szál-halom-ódal | A síteri határszélen. […] Ott, ahol a legelő vóut.* — Földterület, szántóföld. Hegyköztóttelek és Siter között, a külterület keleti részén található.

Szál-halom-oldal lásd **Szál-halom**

Székely 2017: *Székej.* — Az erdő része. Az adatközlők elmondása szerint nevét egy *Székely* nevű erdészről kapta.

Szent Kereszt lásd **Ravatalozó**

Szérű 2017: *Szérű ~ Szűrü | A pincék feletti részt Szérűnek hívják, mer valamikor ott csépeltek. Még nem volt lakás, nem volt ház, Szérűnek hívják a mai napig is.* — A Pinceköz mellett lévő belterületi rész. Ma már lakóházak állnak rajta. Az adatközlők elmondása szerint a falubeliek egykor ezen a területen csépeltek.

Szőlő-alj lásd **Szőlő alja**

Szőlő alja 2017: *Szőlő alja | Az Alsó-Dél-oldal alatt vóut.* 1889: *Szőlő alja, Szőlők alja* (Kat.), 1864: *szöllö aly | kaszálló, legelő* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli részén, az Alsó-Dél-oldal és a Zavinyica szomszédságában található.

Szőlők alja lásd **Szőlő alja**

Tanya 2017: *Tanya ~ Kollektíva | Mer itt volt a Kollektívának a raktárterülete meg ijenek.* — Romos állapotban lévő épület. A település külterületének keleti részén található. A valamikori kollektív gazdaság, az ún. kollektíva tanyája.

Tatár-domb 2017: *Tatár-domb | Itt van lent a tóu, ahol van az erdőrész, az a kicsi rész csak.* 1889: *Tatárdomb* (Kat.), 1864: *tatár domb, tatárdomb | szántóföld, erdő, kaszálló* (Pesty). — Földterület, erdő és kaszáló. A település külterületének északkeleti részén, a Gyertyános mellett található. Vö. Tatár-domb (Siter).

Tăutelec lásd **Hegyköztóttelek**

Temető 2017: *Temető ~ Temetőü.* — Temető. A belterület nyugati részén található.

Temető utca 2017: *Temető utca | A Zsidó utca fojtatása a Temető utca.* — A Temetőhöz vezető utca.

Templom 2017: T*emplom | Ezernyolcszázharmincnégy-harmincötbe szentelték fel ezt a mostanit. Volt egy fatemplom, ami leégett, és annak a hejére építették ezt. | Van két templombúcsúnk. Egy József-napkor, azt is ugye utána, a Kultúrházban van az ebéd, a zarándokok, akik jönnek, és van a október […] tizenkettedikéhez legközelebb eső vasárnap. A másik templombúcsúnk. A templomunk felszentelésének az ünnepét tartjuk. | Ez annyira katolikus közösség vagy falu volt, hogy nem is nagyon volt más vallású. Most az utóbbi időbe változott meg a lakosság összetétele.* — Épület. A belterület északkeleti részén áll. A település egyetlen temploma. A római katolikus egyházhoz tartozik. Kiemelt szerepet tölt be a római katolikus tóttelekiek életében. Bunyitay Vincze szerint „[k]özépkori egyházának ma már semmi nyoma, de kétségkivül a jelenlegi egyház helyén állt, s ha a vele egy uradalomhoz tartozott, de nálánál felényivel kisebb Latabárnak kőegyháza volt, hasonlónak kellett állnia Tótteleken is” (1884: 330).

Templom-kert 2017: *Templom-kert.* — Belterületi rész. A templomhoz tartozó kert.

Templom utca 2017: *Templom utca ~ Fő utca | Ez azér, mert itt a templom.* 1864: *templom utza* (Pesty). — Aszfaltozott utca a belterület keleti részén. A római katolikus templom is ezen a részen áll. Az utca innen kapta a nevét.

Țincheliuc lásd **Cinke-lyuk**

Tóttelek lásd **Hegyköztóttelek**

Tóttelek-puszta 1864: *tottelek puszta | puszta* (Pesty).

Ugarek-rét 2017: *Ugarek-rét.* — Földterület. Nevét tulajdonosáról kapta.

Új-hegy 1889: *Uj hegy* (Kat.), 1864: *uj hegy | szőlőhegy* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település délkeleti részén, a Rókás-hegy szomszédságában található.

Új-kút 2017: *Új-kút | Az én időmbe ásattuk mink azt a kútat, így neveztük el, hogy Új-kút. Egy jo͡u forrás vo͡ut.* — Kút. A Legelőn állt. Ma már nem használják.

Új sor 2017: *Új sor | Az a legutolsó utca. A legkésőbb épült.* — A település újabban beépített utcája. A belterület déli részén húzódik.

Uradalmi-erdő 1884: *Uradalmi erdö* (HKFT.). — Erdő. A település délkeleti részén található. Vö. Uradalmi-erdő (Hegyközújlak, Hegyközszáldobágy, Hegyközcsatár, Siter, Sitervölgy).

Vágás 1864: *vágás* (Pesty). — A név valószínűleg irtásos területet jelölt.

Valea Bodozo 1935: *Valea Bodozo* (RKFT.). — A Bodozó-patak völgye. A település külterületének déli részén található. A név előtagja a *vale* 'völgy' (DEX) köznév végartikulusos alakjára vezethető vissza. Vö. Bodozó-patak, illetve Valea Bodozo, Bodozó-patak (Hegyközcsatár).

Valea Dinsca lásd **Dinyiszka**

Valea Uscată 1935: *Valea Uscată* (RKFT.). — Földterület. A település külterületének északi részén található. A név előtagja a *vale* 'völgy' köznév végartikulusos alakjára, az utótagja pedig a *uscată* 'száraz' melléknévre (DEX) vezethető vissza.

Vár-oldal 2017: *Vár-ódal ~ Vár-oldal | Valamikor állítólag volt egy földvár.* 1889: *Vár oldal* (Kat.), 1864: *vároldal, vár oldal rét | kaszálló, legelő. | A vár oldal rét felett két domb lévén, melyeknek tetején régenten vár lévén, de mikoron Török magyarországban zsákmányolt, leromboltatott, annak jelenleg csak helye látható. – mely vártól a legelö és kaszálló vette elnevezését* (Pesty). — Földterület, kaszáló. A település külterületének délnyugati oldalán található. Az adatközlők elmondása szerint a területen egykor egy kincset rejtő földvár állt. A név előtagja erre utal.

Vár-oldal-rét lásd **Vár-oldal**

Verskó lásd **Kenderes**

Zavinyica 2017: *Zavanyica,* 1889: *Zavinicza* (Kat.), 1864: *zavínyícza* (Pesty). — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén, a Dél-oldal szomszéd-

ságában található. A név valószínűleg szlovák eredetű. Talán a *za vinica* 'szőlőskert mögötti terület' kapcsolatra vezethető vissza.

Zsidó utca 2017: *Zsidó utca ~ Zsidóu utca | A Középső utcát a Rókással összekötő utca a Zsidó utca. Ott zsidó családok laktak valamikor, és üzletjük is volt. Azér Zsidó utca lett. | Ez a Zsidóu utcába, a zsidóu házba, az valamikor volt egy zsidó, Bló Jenőnek hívták, akit el is deportáltak még a magyar világba, meg ugyanezen az utcán volt egy másik zsidóu, az Bló Ernő volt, annak volt ott vágóhídja is. […] Volt bótja is meg vágóhídja is.* — A Középső utca és a Rókás között lévő utca. Folytatása a Temető utca. Egykor zsidó családok is laktak benne, erre utal a neve.

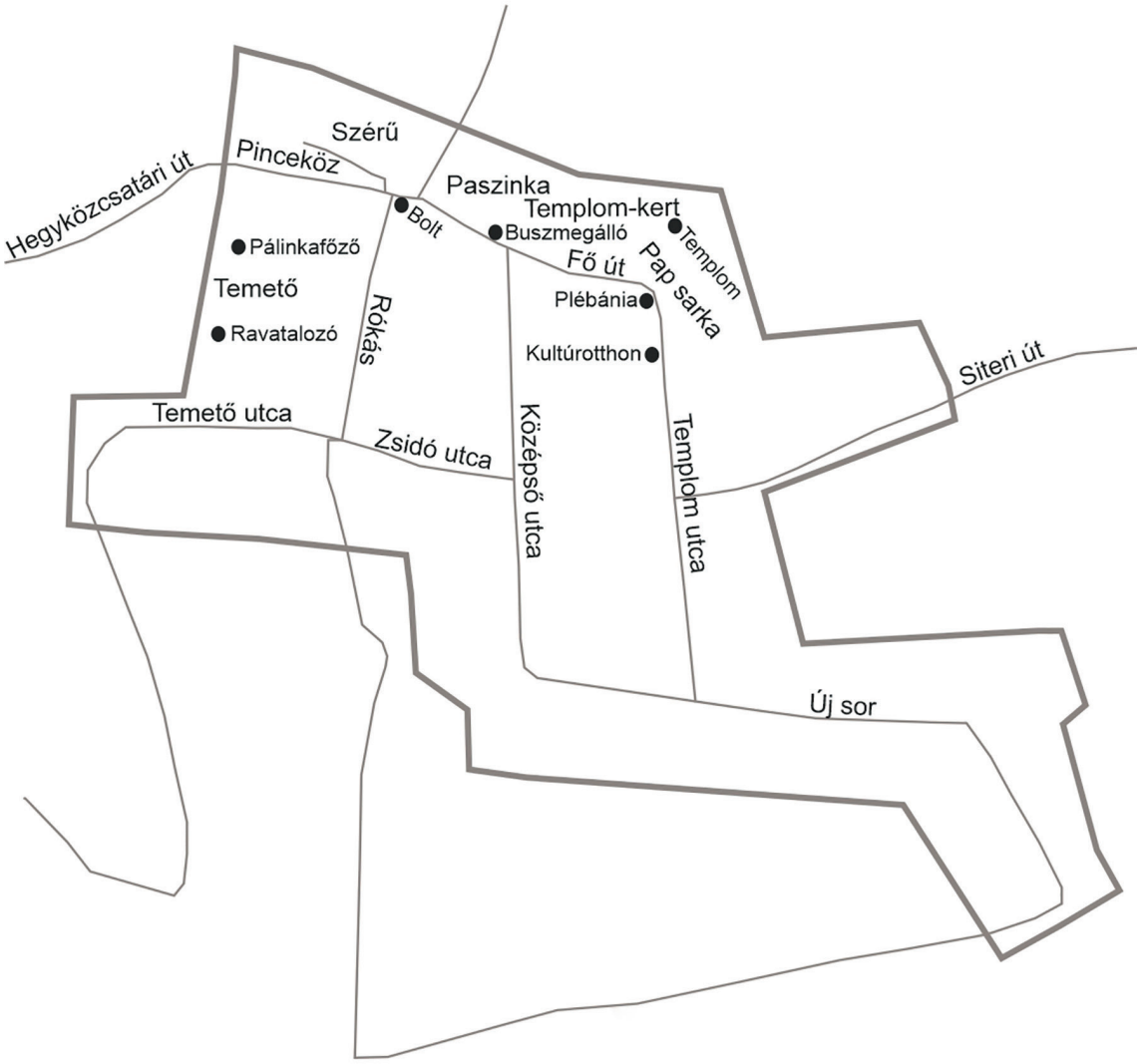

Hegyköztóttelek belterülete

Hegyköztóttelek külterülete

4. Siter

Siter 2021: *Síter | Sítert nyuszpojásoknak hívták, mer itt rengeteg nyuszpoja* [naspolya] *vóut, erre emlékszek, meg gesztenyéseknek, az is vóut, gesztenyefa rengeteg.* 2017: *Síter, -ben, -be,* r. *là Sistërëä | Ahogy Tótteleket elhagyni, és akkor lejönni egy vőügybe, onnan kezdődik a síteri határ. | A románság nem volt jellemző. Akik pedig most vannak, most vásároltak házat. A régi időkben nem volt jellemző.* 1940: *Siter* (Jakó), 1939–1941: *Síter* (Vincze), 1939: *Síter | Meglehetősen távolesik minden fontosabb közlekedési úttól, lakói vidám természetű, egymás közt közlékeny református magyarok, s az életforma, habár itt sem tudott ellenállni a polgáriasodás hódító folyamatának, mégis sok elemet őriz a régiből, jóval többet, mint a környékbeli magyar falvak* (Vincze 273), 1935: *Şişterea* (RKFT.), 1934/1943: *Sisterea* (RTM.), 1914: *Siter* (MÁKT.), 1913: *Siter* (Hnt.), 1910 k.: *Siter* (MÁT.), 1907: *Siter,* 1902: *Siter* (Hnt.), 1901: *Siter | Siter, a Rézhegység nyúlványai alatt fekvő kisközség, a szalárdi járás egyik körjegyzősége, túlnyomóan ev. ref. vallásu, magyar lakosokkal. Házainak száma 195, lakosaié 1042. Postája Szalárd, távírója és vasúti állomása Bihar. Hajdan Adorjánvár tartozéka volt. Az 1332-37-iki pápai tizedjegyzékben találunk első írott nyomaira. Azonban a hagyomány szerint már a tatárjárás előtt fennállott, csakhogy nem a mai helyén, a dombtetőn, hanem a völgyben.* (Borovszky 142–143), 1900: *Siter,* 1898: *Siter,* 1895: *Siter,* 1892: *Siter,* 1888: *Siter* (Hnt.), 1884: *Siter* (HKFT.), *Sitér| Már egészen gyökeret vert a vélemény, legalább Biharban, hogy nevét a latin «S. iter» (szent ut) szavaktól vette azon okból, mint indokolólag mondják, mert a búcsusok, kik Szent-László sirjához vagy Szent-István jobbjához zarándokoltak, e községen keresztül vették szent utjokat. E vélemény alaptalanságának igazolására, egyebeket mellőzve, elég csak annyit emliteni, hogy e község még a harmadrendü utvonalaktól is távol, egészen félreeső, még napjainkban is, mondhatni, uttalan helyen, magas hegytetőn áll. Neve kétségkivül párja a zalamegyei Söjtörnek, mely hajdan, mint egy 1259-iki oklevélben olvasható, Sehtyr vala, de a Dunántul, hol az ö betü szaporábban kelendő, Söjtör lőn belőle, ellenben a Tiszántul, hol az i hangzó a kedveltebb, Siter-ré alakult. És csakugyan községünk neve még a XVI-ik század közepén is «Sejter», ami tökéletesen megfelel felül közlött, még régebbi névalakjainak […].* (Bunyitay 297), 1882: *Siter*, 1873: *Siter* (Hnt.), 1864: *Sitér* (MKFT.), 1851: *Siter | Siter, magyar falu, Bihar vgyében, hegyes vidéken, Váradhoz 1 1/2 órányira, 980 ref. lak., s anyatemplommal. Határa 2800 hold, mellyből urb. szántó 726, hivatalnokoknál 72, rét 242, hivatalnokoknál 24, majorsági szántó 240, rét 240, közlegelő 60, szőlő 200, erdő*

1000 hold. Agyagos földje nehéz mivelésü; de bora, gyümölcse sok, sőt gesztenyét is bőséggel termeszt. Birja gróf Csáky Antal. (Fényes), 1783: *Sitter* (EKFT.), 1599: *Seyter,* 1598: *Seyter,* 1581: *Syteriensis,* 1496: *Seÿther,* 1489: *Seyther,* 1457: *Seyther,* 1421: *Sehther, Sether,* 1343: *Sehter,* 1332–1337: *Gethus, Gehter* [romlott alakok], *Schechter,* 1291–1294: *Sehtur, Suhtur* (Rácz 2022: 252). — Település Románia északnyugati részén, Szalárd (r. Sălard), Alsótótfalu (r. Sârbi), Szalárdalmás (r. Almașu Mic), Sitervölgy (r. Șușturogi) és Hegyköztóttelek (r. Tăutelec) falvak szomszédságában található. Hegyközcsatárral (r. Cetariu), Hegyköztóttelekkel és Sitervölggyel együtt Hegyközcsatár község (r. Comuna Cetariu) része. Túlnyomóan magyar lakossággal rendelkezik. A 2011-es népszámlálási adatok szerint az összlakossága 597 fő. Ebből 504-en magyarnak (84,4%), 48-an románnak (8%), 28-an (4,7%) pedig roma nemzetiségűnek vallották magukat (ISPMN.). A település első írásos említése a 13. század végéről származik. A régi időkben is a *Siter* név valamely alakváltozatát viselte. A 20. század eleje óta hivatalosan magyarul *Siter,* románul pedig ***Șișterea*.** A településnév a *sajtár* 'különféle háztartási célokra és ház körüli munkák végzéséhez használt, magvak mérésére szolgáló edény, dézsa, véka, folyadékmérték stb.' jelentésű köznévből (ÚMTsz.) keletkezhetett. A falu valószínűleg sajtárra emlékeztető mélyedésben állt. A név változatai az ófelnémet és középfelnémet közszó többszörös átvételével magyarázhatók. A településnév mai alakja a zártszótagbeli *h* kiesésével jött létre (Rácz 2022: 252–253).

Ábrahám halma 1889: *Ábrahám halma* (Kat.). — Földterület. A település külterületének északi oldalán, a Haraszt-pusztán (1.) található. Vö. Ábrahám-mező.

Ábrahám-mező 1889: *Ábrahám mező* (Kat.). — Földterület. A település külterületének északi oldalán, a Haraszt-pusztán (1.) található. Vö. Ábrahám halma.

Akácfa-sor 2017: *Akácfa-sor, -on | Az Akácfa-sor túlsó oldala még Síterhez tartozott, csak nem a falusiaké volt. | A Barackos meg a Haraszt közt vo͡ut egy akácos sor. Ott vo͡ut valamikor Mallernek egy ijen fát szállító kis vasút. Asziszem, Biharig.* — Kisebb fás terület. Az adatközlők szerint határválasztó rész. A település külterületének északkeleti oldalán, a Haraszt-pusztán (1.) található.

Alsó-Fövenyes 2017: *Alsó-Főnyös.* — Földterület. A település külterületének déli oldalán található. A Fövenyes része. Vö. Fövenyes, Felső-Fövenyes, Fövenyes-kút.

Alsó-Kenderes 1939–1941: *Also͡ukenderes | Szántó. A Kenderes alatti lapos neve. Régebben kenderföldek voltak itt.* (Vincze). — Vö. Kenderes 1. és 2., Felső-Kenderes.

Alsó-rét útja 2017: *Also͡u-rít útja | Abból a vő͡ugybül megint jött fel két út, hát szekérút. | Van egy nagy domb, és a domb ö tetőn kétfele szakad az út. Egyik megy a Felső-rét útja, […] a másik az Alsó-rét útja. Igen, de a Főnyöshez. De a fődnek a neve Főnyes. […] A dombtetőrül van két ága az útnak. És a felső a Felső-rét*

útja, az alsó az Alsó-rét útja. — Földút. A Fövenyes nevű földterületen vezetett keresztül. Ma már nincs meg. Vö. Felső-rét útja.

Alszeg 2017: *Alszeg ~ Lázár utca | Ez a, mék, megyen lefele az aszfalt, ez, hát ezt hívták, úgy hívták eredetileg, Alszeg. De abba nem vóut, csak két ház. És aztán kőütözött oda egy bácsi. Tehát itt maradt a háborúból, egy ukrán származású. És a, Lázárnak hívták. És az azér vóut híres, híres?! Hentes és mészáros vóut. Az minden héten, mikor lehetett, vagy kellett a falunak, ő mán tudta, ment Szalárdra, vette a jóuszágot, levágta, s azt úgy nevezték el, hogy Lázár utca. De azt csak egymás között. De mindenki tudta a faluba, hogy ez a Lázár utca. | Azér hívják Lázár utcának, mer ott vóut egy hentes és mészáros, és úgy hívták, hogy Lázár.* — A Cigány-Páskom nevű utca folytatása. Csupán néhány házból áll. A ***Lázár utca*** névváltozat előtagja az utca egykori lakójának az emlékét őrzi. Vö. Felszeg.

Árnyék-rét 2017: *Árnyék-rét ~ Árnyík-rít | Mert oda a nap nem sütött be soha. Azt elnevezték Árnyík-rítnek.* 1939–1941: *Árnyíkrít | Részben kaszáló, részben erdős (süsmőüs) hely. Keskeny, mély szakadékvölgy, melybe a nap nemigen süthet be. Valószinüleg innen neve.* (Vincze), 1935: *Râtul de Aur* (RKFT.), 1889: *Árnyék rét* (Kat.), 1884: *Árnyék rét* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában található. Az adatközlők tudomása szerint árnyékos terület, erre utalhat az elnevezése. A román ***Râtul de Aur*** névváltozat jelentése 'az arany rét'. Talán a magyar *árnyék* és a román *aur* 'arany' (DEX) szavak hangalaki hasonlósága folytán jött létre. Vö. Árnyék-rét (Sitervölgy).

Bába sikátor 2017: *Bába sikátor ~ Potyapina utca ~ Zug | A Lázár utcából van befele egy utca, jobb kéz felőül. […] Vagy hat ház. […] Ott lakott rígen egy ijen bába asszony. | Jólelkű hölgyek laktak annak idején.* 1939–1941: *Bábasikátor | A Közutcába nyilló keskeny utca. Nevét igencsak onnan kapta, hogy ottlakik a falu régi bábája.* (Vincze). — Utca. A Cigány-Páskomból ágazik el. Az utca azért kapta a *Bába sikátor* nevet, mert régebben ezen az utcán lakott a falu bábája. A ***Potyapina utca*** névváltozat az adatközlők szerint arra utal, hogy hajdanán a férfiaknak ezen az utcán lehetett „potyázni". A *sikátor* utótag és a ***Zug*** névváltozat pedig arról árulkodik, hogy egy kisebb, félreesőbb utcáról van szó.

Bagoly-kert-tető 2021: *Bagoj-kert-tető | Az, ahogy kimenni Sítervőügy fele. Ahogy kimenni közvetlen a faluból, az ott van. […] Ott van egy ijen kis tetőü, és annak mondták. | A Kössígerdőü sarkánál […] az alsóu sarkánál.* 1939–1941: *Bagojkertetőü* (Vincze). — Földterület. A település külterületének keleti részén, a Lác-erdő szomszédságában található.

Bangéta 1. 2017: *Bangéta | Még az én gyerekkoromba még iskola is vóut ott, laktak ott többen. De hát a Csaucseszku-időbe elmentek, azok is kiöregedtek, azok is, meg elhúzódtak. Szalárdra, Váradra, ki hova.* 1941: *Bangéta-ta[nya]* (MKF.), 1939–1941: *Baŋgétatanya | A Szalárd felől vezető út derekán. Itt torkollik be ebbe az útba egyfelől a Hegyköztóttelekről másfelől a Harasztpusztáról jövő út. A tanya*

helyén (az öregek emlékezete szerint) valaha híres betyárcsárda volt. (Vincze), 1935: *Lunca Benghe* (RKFT.), 1934/1943: *Fma [Ferma] Bangheta* (RTM.), 1913: *Bangétamajor* (Hnt.), 1910 k.: *Bángéta* (MÁT.), 1907: *Bangéta,* 1902: *Bangéta* (Hnt.), 1901: *Bangéta* (Borovszky 143), 1900: *Bangéta,* 1898: *Bangéta* (Hnt.), 1889: *Bangéta, Bangéta puszta* (Kat.), 1888: *Bangita* (Hnt.), 1882: *Bángéta* (Hnt.), 1864: *Bangeta* (MKFT.), 1783: *Bangeta* (EKFT.). — Földterület. Egykori tanya. A település külterületének északnyugati részén található. Valaha több család lakhelyéül is szolgált. Iskolája és csárdája is volt. Az 1976-os felsőbb utasítás értelmében kellett az ott lévő épületeket felszámolni. A területet mára letarolták. Egykori román lakossága ma már Szalárdon él (Borzási–Dani–Kőrösi 2012/2017: 80). A név talán a *kányabangita* növénynévvel hozható összefüggésbe. Kisebb a valószínűsége, hogy a *bangét* 1. 'a folyógátat erősítő fiókgát', 2. 'cserép- vagy téglacsomó', illetve a *bangétába rak* 'téglát, vályogot szárítás végett élére állít' (ÚMTsz.) kifejezésekkel áll kapcsolatban. A román ***Lunca Benghe*** név előtagja a *luncă* 'rét' köznév végartikulusos alakjából (DEX) ered, az utótagja pedig a *Bangéta* átvételével jöhetett létre. A szintén román ***Ferma Bangheta*** névváltozat előtagja a román *fermă* 'farm' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Vö. Bangéta 2., Bangéta csárda.

Bangéta 2. 1939–1941: *Baŋgéta* (Vincze). — Vincze Lajos gyűjtése szerint a Bangéta 1. (Bangéta-tanya) körül elterülő szántóföld neve. Vö. Bangéta 1., Bangéta csárda.

Bangéta csárda 2017: *Bangéta csárda | Ott vóut egy ijen hánszerűség* [fogadószerűség]. *[…] Abba az időübe csak szekérrel jártak. És vóut neki egy nagy, nagy-nagy lefedett terüllete ijen oszlopokon, s oda álltak be szekérrel. Lehetett enni mellette, vóut ijen kifőüzde. Hát, ijen csárdaszerűség. Mint ahogy van mostan az ótóshán. Ótóval megállnak. Az akkor ijen szekérrel, befért negyven-ötven szekér.* 1889: *Bangéta csárda* (Kat.), 1884: *W.H. [Wirtshaus] Bángéta* (HKFT.). — Földterület. Egykori csárda, mely a Bangétán állt. A terület a település külterületének északnyugati oldalán található. Az épületeket már régen letarolták, nyomukra utaló jeleket sem lehet találni. A ***Wirtshaus Bángéta*** változat előtagja a német *Wirtshaus* 'fogadó, vendéglő'. Vö. Bangéta 1., Bangéta 2.

Bangéta-major lásd **Bangéta 1.**

Bangéta-puszta lásd **Bangéta 1.**

Bangéta-tanya lásd **Bangéta 1.**

Baptista imaház 2017: *Baptista imaház ~ Imaház | Mer régen több baptista […] család vóut, de most már nem ojan sokan vannak.* — A Köz utcán található épület. A baptista felekezet használja.

Barackos 2017: *Barackos, -ba ~ Maller-tanya ~ Síteri-tanya | Barackos, de a Maller-féle vóut, és vóut vagy ötven család, aki neki ott dóugozott.* 1941: *Ha-*

raszti-ma[jor] (MKF.), 1939–1941: *Haraszpuszta, Síteritanya* | *Uradalmi major. Gyakoribb neve: Síteritanya.* (Vincze), 1935: *Ferma-Haraszt* (RKFT.), 1910 k.: *Haraszt tn. [tanya]* (MÁT.), 1884: *Haraszt tn. [tanya]* (HKFT.). — Földterület, gyümölcsös. A település külterületének északi részén, a Haraszt-pusztán (1.) található. Egykor tanya állt rajta. A *Mahler* család tulajdona volt. A rendszerváltás előtt államosították. Jelenleg magántulajdon. A román ***Ferma Haraszt*** névváltozat előtagja a *fermă* 'farm' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza, az utótagja a *Haraszt* névrész átvétele.

Bárdos 2017: *Bárdos ~ Bárdos-ódal* | *Az Irtás fele van. Igen, Bárdos-ódal, úgy hívták, vo͡ut Mallernek a kétszázötven hód erdeje, a Bárdos-ódal.* 1941: *Bárdos* (MKF.), 1939–1941: *Bárdos* | *Szántó a domboldalban. Nevének eredetéről semmit sem tudnak.* (Vincze). — Az erdő része. A település külterületének déli oldalán található. Vö. Bárdos-tető, illetve Bárdos (Sitervölgy).

Bárdos-oldal lásd **Bárdos**

Bárdos-tető 1939–1941: *Bárdostetőü* | *A Bárdos teteje. Részben erdő, részben friss „vágás"* (Vincze). — Vincze Lajos gyűjtése szerint földterület neve, a Bárdos része. Vö. Bárdos, illetve Bárdos (Sitervölgy).

Belső-Haraszt 2017: *Belsőü-Haraszt* | *A Külső-Haraszt megy Tótfalunak le, Szârbnek nyúlik. Rámegy a, a Barackos mellett nyúlik lefele. […] A tótfalusi határra már, és a Belső-Haraszt meg ide, befele.* — Földterület. A Haraszt 1. része. Vö. Haraszt 1., Külső-Haraszt, Haraszt-puszta 1.

Bende-rét 2017: *Bende-rét ~ Bende-rít, -en* | *A Barackos felőli tó, a rít, az Bende-rét.* 1939–1941: *Benderít* | *Széles völgyben fekvő kaszáló. Neve családnevet őriz.* (Vincze), 1934/1943: *Râtul Bende* (RTM.), 1889: *Bende rét* (Kat.). — Földterület. A település külterületének északi részén, a Bende-rét-tó mellett található. A ***Râtul Bende*** változat előtagja a *rât* 'rét' szó végartikulusos alakjára vezethető vissza, amely regionalizmus a román nyelvben és a magyar *rét* szó átvételével alakult ki (DEX). Az utótagja a *Bende* névrész átvétele. Vö. Bende-rét-tó.

Bende-rét-tó 2017: *Bende-rít-tó ~ Csillagos-tó* | *A Bende-réten van egy halastó. Az ijen mesterséges, nem igazi.* — Kisebb tó. A település külterületének északi részén, a Bende-rét és a szalárdi Csillagos-tanya szomszédságában található. Vö. Bende-rét.

Béres temető 2017: *Béres temető ~ Bíres temető* | *Valami bíresfiú meghalt. Vagy hogy, hogy nem, odatemették.* | *Süsmőü, bozo͡utos, az legelőü vo͡ut.* — Földterület. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában található. Az adatközlők emlékezete szerint soha nem volt ott temető, a név alapján viszont feltételezik, hogy valamikor oda temethettek valakit.

Berkenye-csúcs 1939–1941: *Berekenyecsúcs* | *Erdős bérc. Nevét a csúcson levő három kimagasló berekenyefáról kapta.* (Vincze).

Bikakút 2021: *Bikakút | Egy ijen itatókút a csordának Síter és Tóttelek közt.* 1939–1941: *Bikakút | A községi legelőn az állatok itatására szolgál.* (Vincze). — Kút. A külterület nyugati részén, a Bikakút-oldalon állt. Vö. Bikakút-oldal, Bikarét.

Bikakút-oldal 2021: *Bikakút-oldal | Az a legelőoldal.* 1939–1941: *Bikakútóudal | A kúttól emelkedő erdős domboldal neve.* (Vincze). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán, a Bikarét szomszédságában található. Vö. Bikakút, Bikarét.

Bikarét 2017: *Bikarít | A falunak vóut egy bikája, oszt, ott kaszáltak, ott vóut neki lehagyva egy darab rít, amit kaszáltak. Azoknak a ríszire.* — Kisebb földterület. A település külterületének nyugati oldalán, a Cser és a Bikakút-oldal szomszédságában található. A területet a bikáknak tartották fenn. Vö. Bikakút, Bikakút-oldal.

Bodonkút 2017: *Bodonkút | Az lent, a legelőn. Abból ittak az állatok.* 1939–1941: *Bodoŋkút | Kút a községi legelőn.* (Vincze), 1889: *Bodonkút* (Kat.). — A Dió-mező és a Bende-rét között, a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában található. A név valószínűleg a *bodonkút* földrajzi köznévvel hozható összefüggésbe, melynek jelentése 1. 'a kibélelt, kirakott vagy ásott kút', 2. 'forrás' (FKnT.).

Buszmegálló 2017: *Buszmegálló.* — A Felszeg keleti végében, a központnak tekintett részen található.

Büdös-kút 2017: *Büdös-kút | Vóut egy út, bal kéz fele, ahol járt a csorda is, mondom, itatni, […] Úgy hívták az utcát, […] Kút útja. Elkanyarodik bal kéz fele. […] Azér hívták úgy, hogy Kút útja, mer a végén vóut egy kút, amit úgy hívtak, hogy Büdös-kút. Nem tom, hogy mi vóut. Valamijen gázos forrás lehetett? | A páskomi Kenderesnél, ott kell legyen valahol. […] Be van nőüve.* 1889: *Büdöskút* (Kat.). — Kút. A település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában található. Ma már nem használják. Vö. Kút útja.

Bükk lásd **Bükkös**

Bükk-hegy lásd **Bükkös**

Bükkös 2017: *Bükkös | Ez Mallernek a fődje vóut, csak elvették.* 1910 k.: *Bükk h[egy]* (MÁT.), 1889: *Bükk* (Kat.), 1884: *Bik* (HKFT.). — Nagy kiterjedésű rész, erdő. A település külterületének déli–délkeleti oldalán található. Az adatközlők szerint ez a terület is a Mahler család tulajdona volt. Az erdő egy részéből erdőirtás révén lett szántóföld. A ***Bik*** a *Bükk* név régi, nyelvjárási változata (KTsz.). Vö. Bükk-hegy (Sitervölgy).

Câmpia Mică lásd **Kis-mező**

Cigány-Páskom 2017: *Cigány-Páskom ~ Páskom, -on | Cigány részek. […] Nem sokan vannak, de akik élnek, azok ebben a részben élnek. | A szocializmus kezdetén vóut település, mer a Maller-tanya, a cselédjeibül kőütöztettek be a faluba, és akkor kaptak […]. Nem eredeti síteriek vóutak.* 1939–1941: *Páskom | A legelőre,*

azaz a „páskom”-ra lenyúló falurész. (Páskom a falusiak nyelvén legelőt jelent.). Proletárházak. (Vincze). — Utca. A település belterületének északnyugati részén húzódik. Az adatközlők szerint az előtag arra utal, hogy az ezen a részen élő családok nem voltak tehetősek, illetve hogy a lakosság ezen része nem tősgyökeres siteriekből, hanem más településekről ide költözött személyekből állt. Az utótag és a ***Páskom*** névváltozat a *páskom* földrajzi köznévre (FKnT.) vezethető vissza, melynek jelentése 1. ’legelő’, 2. ’a település határában/a faluhoz közel lévő földterület’. Vö. Páskom 1., illetve Páskom (Hegyköztöttelek).

Ciher 1. 2017: *Ciher.* — Utca. A település belterületének keleti részén húzódik. A *ciher* földrajzi köznév jelentése 1. ’bokros, bozótos hely’, 2. ’bokor, bozót’ (SzT., FKnT.). Vö. Ciher 2.

Ciher 2. 2017: *Ciher,* 1939–1941: *Ciher | Részben szőllővel beültetett, részben szántóföldes domboldal, sok gyümölcsfával.* (Vincze), 1889: *Cziher* (Kat.). — Földterület. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában húzódik. Vö. Ciher 1.

Culmea Laț lásd **Lác-tető**

Csápé 2017: *Csápé ~ Kollektíva | Itt volt a mezőgazdasági termelőszövetkezetnek a székheje.* — Egykori tanya. A Cigány-Páskom északi részén található. A valamikori kollektív gazdaság, az ún. kollektíva tulajdona volt. A *Csápé* névváltozat a román *CAP,* azaz *Cooperativă Agricolă de Producție* ’mezőgazdasági termelőszövetkezet’ betűszóra vezethető vissza. Ma már nem használják. Elhanyagolt, romos épületek emlékeztetnek az egykori tanyára.

Csató 2017: *Csató | A Pipóu Miháj utcájának, annak a legvégibe vóut a Csató. […] Csató Piroska, úgy hívták a nagynénémet.* — Belterületi rész. A Nagy utca és a Taba folytatása. Vö. Csató-tető.

Csató-tető 2021: *Csató-tető | Az is egy ijen dombos rész.* 1939–1941: *Csatóutetőü | Fűvel, szederbokorral benőtt szakadékos dombtető. Legeltetésre alkalmas.* (Vincze). — A Csatónak a domb tetején lévő része. Vö. Csató.

Csepegő 1. 1939–1941: *Csepegőü | Földcsuszamlás utján keletkezett vizmosás. Innen neve is.* (Vincze). — Vö. Csepegő-oldal, Csepegő-zug.

Csepegő 2. lásd **Csepegő-zug**

Csepegő-oldal 1939–1941: *Csepegőüóudal | A vízmosás körül elterülő szántóföld.* (Vincze). — Vö. Csepegő 1., Csepegő-zug.

Csepegő-zug 2017: *Csepegő-zug ~ Csepegőü | Mer ott is harmat vóut mindig. Nem száradt fel. […] A fákrul is csepegett mindig.* 1939–1941: *Csepegőüzug | A vízmosás legmagasabban fekvő, bokrokkal benőtt része.* (Vincze), 1889: *Csepegő zug* (Kat.). — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén található. Az adatközlők emlékezete szerint fás, árnyékos terület. A név előtagja erre utalhat. Vö. Csepegő 1., Csepegő-oldal.

Cser 2017: *Cser | Az is ijen cserjés mindenfele, vóut legelőü. Oszt kiosztották. Hogy oda vethetett ki mit akart. […] Krumplifőüdnek. Nagyon szerette a krumpli, borsóu, ijesmi.* 1941: *Cservölgy* (MKF.), 1939–1941: *Cser | Szántó. A nép szerint itt valamikor „szíp lábas cserfaerdőü” volt.* (Vincze). — Völgy, szántóföld. A település külterületének nyugati részén található. A név a *cser* növénynévre vezethető vissza, illetve a *cser* földrajzi köznévvel áll kapcsolatban, melynek jelentése 1. 'cserfaerdő', 2. 'terület, amely hajdan csererdő volt', 3. 'bokros, cserjés hely' (FKnT.). Vö. Cser-hát, Cser-oldal, illetve Cser-hát, Cser-völgy (Hegyköztóttelek), Cser-hát (Hegyközcsatár).

Cser-hát 2021: *Cser-hát,* 1939–1941: *Cserhát | Szántóföld. A Cser hátasabb része.* (Vincze), 1934/1943: *D[ealul] Cer* (RTM.), 1889: *Cserhát* (Kat.). — Földterület. A település külterületének nyugati részén, a Cser szomszédságában található. A *hát* névrész ebben az esetben a 'domb, domboldal' jelentésű földrajzi köznévre (FKnT.) vezethető vissza. A román ***Dealul Cer*** névváltozat előtagja a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakjával (DEX) hozható összefüggésbe, az utótagja a *Cser* névrész átvétele. Vö. Cser, Cser-oldal, illetve Cser-hát, Cser-völgy (Hegyköztóttelek), Cser-hát (Hegyközcsatár).

Cser-oldal 2017: *Cser-ódal.* — Földterület. A település külterületének nyugati részén, a Cser szomszédságában található. Vö. Cser, Cser-hát, illetve Cser-hát, Cser-völgy (Hegyköztóttelek), Cser-hát (Hegyközcsatár).

Cserő-patak lásd **Cserő-rét-patak**

Cserő-rét 2017: *Cserő-rét ~ Cserő-rít | Az megint rít, csak kaszálásra alkalmas.* 1935: *Lunca Stejărişului* (RKFT.), 1889: *Cserőrét* (Kat.). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán található. Az előtag talán a *cserő* 1. 'cserjés', 2. 'agyagos, löszös föld' jelentésű földrajzi köznévvel (FKnT.) hozható összefüggésbe. A román ***Lunca Stejărişului*** név előtagja a *luncă* 'rét' végartikulusos alakjára, az utótagja pedig a *stejăriş* 'tölgyes' köznév (DEX) birtokos esetben lévő alakjára vezethető vissza. Vö. Cserő-rét-patak.

Cserő-rét-patak 2021: *Cserő-rít-patak,* 1939–1941: *Cserőüpatak | A Cserőrét hosszában folyó patakocska.* (Vincze). — Patak. A település külterületének nyugati oldalán, a Cserő-rét szomszédságában folyik. Vö. Cserő-rét.

Cser-völgy lásd **Cser**

Csillagos-tó lásd **Bende-rét-tó**

Csordahálás-tető 1939–1941: *Csordahálástetőü | Erdővel, bozóttal benőtt dombtető, a legelő közvetlen szomszédságában. Régebben itt éjszakázott a falu u. n. „kinhálóu” csordája. Innen elnevezése.* (Vincze).

Daku-tanya 2017: *Daku-tanya ~ Daku tanyája | Valami emberrül nevezték el. Mán a nevirül, hogy Daku tanyája. […] Nem tanya vóut. Például ott cigányok tanyáztak. […] Vóut nekik Szalárdon házok. […] Feljöttek nyáron, […] nyárára*

vájogot vetni meg téglát égetni. […] Csináltak ottan kunyhókat, míg ők dolgoztak. | *A Páskom vígin. […] Az a Daku-tanya, ahol a cigányok vetették a vájogot.* 1939–1941: *Dakutanya* | *Ma legelő. Lehetséges, hogy régebben Daku nevű embernek volt ott tanyája.* (Vincze). — Földterület, a belterület északnyugati részén. A vályogvető cigányok ideiglenes szálláshelye volt. Az adatközlők emlékezete szerint a szalárdi cigányság az 1960-as évek közepéig járt fel Siterre vályogot vetni. A ma is meglévő házak jelentős része ezekből a vályogtéglákból épült fel. A *Daku* előtag – elmondásuk szerint – személynévi eredetű lehet.

Daku tanyája lásd **Daku-tanya**

Dankó-híd 2021: *Dankó̯u-híd* | *A Diszpenzárral szembe ott van az a nagy híd. Az a Dankó̯u-híd.* 1939–1941: *Daŋkó̯uhíd* | *Híd a Felszeg utcában. Neve családnevet őriz.* (Vincze). — A műutat és az Orvosi rendelőt összekötő, gyalogosok számára épített híd. A Felszegen található. Vö. Dankó-kút.

Dankó-kút 2021: *Dankó̯u-kút* | *A Diszpenzár felőli ódalt ott van egy kút, csak le lett betonozva.* 1939–1941: *Daŋkókút* | *A Dankóhíd melletti kút neve.* (Vincze). — Kút. A Felszegen, a Dankó-híd és az Orvosi rendelő szomszédságában áll. Ma már nem használják. Vö. Dankó-híd.

Dealul Cer lásd **Cser-hát**

Dealul de Sus lásd **Felső-hegy**

Dealul Musda lásd **Muzsda-hegy**

Dealul Viile Mari lásd **Dél-hegy**

Dél-hegy 2017: *Dél-hegy ~ Nagy-hegy* | *Ennek a teteje, ez lenne a Nagy-hegy. Úgy van térképen, de a falusiak nem úgy hívták, hanem: Dél-hegy. Az szöllő̯ü vó̯ut, a tótteleki határtul egísz fel Sítervő̯ügyig, minden itt, az szöllő̯ü vó̯ut. Annak az alja vó̯ut a Sas-kút-rét. Egy ijen vő̯ügyes rész.* 1939–1941: *Dílhegy* | *Szőllőmívelésre kiválóan alkalmas, délre néző, meredek, homokos domboldal.* (Vincze), 1935: *D[ealul] Viile Mari* (RKFT.), 1889: *Nagyhegy* (Kat.). — Földterület, domb. A település külterületének déli részén húzódik. A siterieknek ezen a részen volt a szőlőse. A román ***Dealul Viile Mari*** névváltozat a *deal* 'domb', a *vii* 'szőlőskertek' és a *mare* 'nagy' szavak (DEX) összetételéből keletkezett. Vö. Dél-hegyi út.

Dél-hegyi út 2017: *Dél-hegyi út.* — A Dél-hegyre vezető földút. A település külterületének déli részén húzódik. Vö. Dél-hegy.

Derzsi-zug 1939–1941: *Derzsizug* | *Szántóföld. Neve családnevet őriz.* (Vincze).

Dió-mező 2017: *Dió-mező* | *Egy egyenes hej, a Kis utca végén. […] Nem nagy terület.* 1939–1941: *Dijó̯umezőü* | *Legelő a falu alatt. A Kis u[tca] végébe. A falu aljától a Berettyó völgye felé elterülő sík föld eleje.* (Vincze). — Kisebb földterület, a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában található. Vö. Mező, Tanya-mező.

Diszpenszár lásd **Orvosi rendelő**

Doma-rét 2017: *Doma-rít* | *Ez már szinte a faluban van benne.* | *Pont a Daku-tanyáról lehet bejárni. […] Rányúlik a Kis utcaiaknak a kertje.* 1939–1941: *Doma-rít* | *Kasláló. Neve családnévből eredhet.* (Vincze). — Földterület. A külterület északnyugati részén, a belterület szomszédságában található.

Dögkút lásd **Dögtemető**

Dögtemető 2021: *Dögtemetőű ~ Dögkút* | *Sítervőügy fele, ott van a Kössígerdőű, és annak a háta megett volt a Dögkút, Dögtemetőű.* 1939–1941: *Döktemetőű.* (Vincze). — Dögkút. A külterület keleti részén, a Lác-erdő mellett található.

Erős-oldal 1939–1941: *Erőüsóudal* | *A közelmultban parlag, nehezen megközelíthető hely. Ma már szántogatják.* (Vincze), 1884: *Erös oldal* (HKFT.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli részén található. Vö. Erős-patak, illetve Erős-oldal (Sitervölgy).

Erős-patak 2017: *Erős-patak* | *Az a vőügy még megyen felfele, a pataknak úgy mondták, ahol már összébb záródott, hogy Erős-patak.* | *A Felső-hegy nyúlik rá.* 1939–1941: *Erőüspatak* | *Az Erősoldal aljában, mély szakadékban folyó patak.* (Vincze). — Patak. A település külterületének déli részén található. Vö. Erős-oldal, illetve Erős-oldal (Sitervölgy).

Ezeréves fa 2017: *Ezeréves fa* | *Ojan borzasztó öreg lehetett. […] Ojan nem is tudom, hány méter vóut az átmérője. Borzasztóu. Csak a vígin már annyira kiszáradt, kipusztult, rodhadt a töve, a gyökerei, hogy a vihar kiborította.* | *A Puszta-rét-Páskomon vóut egy naaagy, nagyon nagy fa. […] Oda mentünk szórakozni gyermekkorunkba, majálisokat szerveztünk, mán a mi időnkbe. Az anyukámék idejébe, a háborúidőű alatt meg szekérrel oda mentek annak alá éjszakázni. […] A falubul mentek ki, mikor jöttek a repüllők, s oda az Ezeréves fa alá gyülekeztek, ott éjszakáztak.* 1939–1941: *Ezredéves fa* | *A Feketetólaposon magánosan álló hatalmas tölgyfa. Egyesek szerint azért hívják így mert a fa nagyon öreg. Valószínűbb, hogy a milleneumi évben körülötte megtartott ünnepségekkel kapcsolatban kapta nevét. Ma gyakran ott ünnepelnek a falubeliek.* (Vincze). — Egy öreg fa volt, amely a környéken viszonyítási pont szerepét töltötte be. A külterület keleti oldalán, a Lác-erdő szomszédságában állt. Ma már nincs meg.

Ezredéves fa lásd **Ezeréves fa**

Fazekasék kis kútja lásd **Kis-kút**

Fekete-tó-lapos 2021: *Fekete-tóu-lapis ~ Tóu-lapis* | *A Lác erdőünek az alsóu része. Ott volt egy kis legelőű, oszt abba a legelőűbe van az.* 1939–1941: *Feketetóulapiss* | *Az Ezredéves fa körül elterülő sík legelő* (Vincze). — Földterület. A település külterületének keleti részén, a Lác-erdő szomszédságában található. A *lapos ~ lapis* földrajzi köznév ’környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős terület’-et jelent (FKnT.).

Felső-Fövenyes 2017: *Felső-Főnyös.* — A Fövenyes része. Vö. Fövenyes, Alsó-Fövenyes, Fövenyes-kút.

Felső-hegy 2017: *Felsőü-hegy* | *Egy fődterülletnek a neve. Szöllőültetvények vóutak valamikor. […] Sok gazdának vóut ott.* 1939–1941: *Felsőühegy* | *Délnek néző, szőllővel, gyümölcsfákkal beültetett domboldal.* (Vincze), 1935: *Viile de Sus* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] de Sus* (RTM.), 1889: *Felsőhegy* (Kat.), 1884: *Felsö hegy* (HKFT.). — Földterület, domb. A település külterületének déli részén, Siter és Sitervölgy között található. Az adatközlők szerint a régi időkben rengeteg szőlő volt ezen a területen. A román ***Viile de Sus*** előtagja a *vii* 'szőlőskertek' köznév végartikulusos alakjára, az utótagja pedig a *sus* 'felső, fenti' melléknévre vezethető vissza. A szintén román ***Dealul de Sus*** névváltozat előtagja a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakja (DEX). Vö. Felső-hegy-kapu, Felső-hegy-tető, illetve Felső-hegy (Sitervölgy).

Felső-hegy-kapu 2021: *Felsőü-hegy-kapu* | *Régen, úgyi, nem így vóutak, mint most, ijen szabadon, hanem el vóutak kerítve ezek a terülletek. S vóut egy kapu, ahun, hogy ne menjík be kardalésza* [kóbor, felügyelet nélküli] *jószág vagy valami, akkor volt egy kapu, és úgy mentek be az emberek, hogy kinyították a kaput, mikor bementek, visszacsukták.* 1939–1941: *Felsőühetykapu* (Vincze). — A Felső-hegyhez tartozó kapu. Vö. Felső-hegy, Felső-hegy-tető, illetve Felső-hegy (Sitervölgy).

Felső-hegy-tető 2017: *Felsőü-hegy-tető.* — Földterület, dombtető. A Felső-hegy része. Vö. Felső-hegy, Felső-hegy-kapu, illetve Felső-hegy (Sitervölgy).

Felső-Kenderes 1939–1941: *Felsőükenderes* | *A Kenderes nevű szántóföld egyik része.* (Vincze). — Vö. Kenderes 1. és 2., Alsó-Kenderes.

Felső-rét útja 2017: *Felsőü-rít útja* | *Abból a vőügybül megint jött fel két út, hát szekérút.* | *Van egy nagy domb, és a domb ö tetőn kétfele szakad az út. Egyik megy a Felső-rét útja, […] a másik az Alsó-rét útja. Igen, de a Főnyöshez. De a fődnek a neve Főnyes. […] A dombtetőrül van két ága az útnak. És a felső a Felső-rét útja, az alsó az Alsó-rét útja.* — Földút. A Fövenyes nevű területen található. Vö. Alsó-rét útja.

Felszeg 2017: *Felszeg ~ Félszeg ~ Felszeg utca* | *A felsőü rész. A falunak a felsőü része, az, úgy hívták, hogy Felszeg. […] Mondjuk nem Felszeg, hanem Félszeg. De az emberek úgy mondták, hogy Felszeg.* 1939–1941: *Felszeg* | *A falu legmagasabban fekvő utcája.* (Vincze), 1889: *Félszeg* (Kat.). — Utca. A település belterületének déli része, a tulajdonképpeni központ. Vö. Alszeg.

Félszeg lásd **Felszeg**

Felszeg utca lásd **Felszeg**

Fényes lásd **Fövenyes**

Ferma Bangheta lásd **Bangéta 1.**

Ferma-Haraszt lásd **Barackos**

Foglár 1939–1941: *Foglár* | *Szántóföldnek és legelőnek alkalmas völgy.* (Vincze).

Fövenyes 2017: *Fövényes ~ Főnyes ~ Főünyes ~ Főnyös ~ Fényes, -en* | *Még mielőtt letérünk a Nagy utcára, jobb kéz felől, […] van egy út megint ott le, a Saskút-rét fele, úgy hívták, hogy Fényes, […] falun, úgy hívták, Főünyes. De eredetileg a […] térkép után a megnevezése Fényes.* 1939–1941: *Főünyes* | *Szántóföld.* (Vincze), 1889: *Fövényes* (Kat.). — Földterület. A település külterületének déli részén található. A név feltehetőleg a *fövenyes* 1. 'homokos terület', 2. 'kavicsos talaj, termőföld' jelentésű földrajzi köznévvel (FKnT.) hozható összefüggésbe. A *v* hang magánhangzók közötti helyzetű kiesése és a magánhangzók összeolvadása eredményezte a ***Főnyes*** ~ ***Fényes*** alakváltozatok megjelenését. Vö. Alsó- és Felső-Fövenyes, Fövenyes-kút.

Fövenyes-kút 2021: *Fövenyes-kút* | *Ott volt a pájinkafőzőü.* 1939–1941: *Főünyes-kút* | *Forrás a Főnyesen.* (Vincze). — Kút. A Fövenyes lábánál állt. Vö. Fövenyes, Alsó- és Felső-Fövenyes.

Galambos kocsma 2017: *Galambos kocsma* | *Ott fent Galambos kocsmának hívták, a központban. Ottan csináltak a fiatalok ijen bálokat, de Galambos kocsmának. Meg ijen kocsma is vóut.* — Épület. Egykori kocsma. A Felszegen állt. Az épület tetejét egy bádoggalamb díszítette. A név előtagja erre utal.

Gesztenyés 1. 2017: *Gesztenyés, -re* | *Az első pár ház, viszonylag új, annak a hejét szintén Gesztenyésnek hívták. […] Síter errül vóut híres: a cseresznye meg a gesztenye.* | *A Rikkancsrul kell bemenni a Gesztenyésre.* — A település belterületének déli része. Egykor gesztenyefák álltak rajta. Mára beépítették a területet. A régebbi időkben Siter a szelíd gesztenyéjéről volt híres. A gesztenyefákból mára alig maradt meg néhány. Vö. Gesztenyés 2.

Gesztenyés 2. 2017: *Gesztenyés* | *Jobb kéz felől: gesztenyefák vóutak, magánembereknek. […] annak fojtatása van balódalt is, de az már bent a faluba.* 1939–1941: *Gesztenyés* | *Szelid gesztenyefákkal körülvett tanya.* (Vincze), 1889: *Gesztenyés* (Kat.). — Földterület. A település külterületének nyugati része. Vö. Gesztenyés 1.

Gólya-rét lásd **Gólya-völgy**

Gólya-völgy 2017: *Gólya-völgy ~ Gója-rét.* — Földterület, kaszáló. Siter külterületéhez képest északnyugatra helyezkedik el. A terület nagyobb része Hegyköztóttelekhez és Hegyközcsatárhoz tartozik. Lapályos hely lévén nyáron rengeteg gólya tanyázik itt. A névváltozatok előtagjai erre utalnak. Vö. Gólya-völgy, Gólya-völgyi-tó (Hegyközcsatár), illetve Gólya-völgy, Gólya-völgyi-kút (Hegyköztóttelek).

Grindul Mare 1935: *Grindul Mare* (RKFT.). — Földterület. A település külterületének déli oldalán található. Határválasztó rész Siter és Sitervölgy között. A név előtagja feltehetőleg a *grind* 'domb' köznév végartikulusos alakjára vezethető vissza. Az utótag jelentése 'nagy' (DEX). Vö. Grindă (Sitervölgy).

Güzsü lásd **Güzsü utca**

Güzsü-patak 2017: *Güzsü-patak | Ennek az utcának az alján fojt egy patak, és azt nevezték. […] Még vóut egy nagy kút is, egy nagy gémes kút, oda jártunk itatni.* 1939–1941: *Güzsüpatak | Patak és a mellette levő gyalogút a falu belterületén. Omlásos, akácfabokrokkal benőtt árok mélyén.* (Vincze). — A Güzsü utca szomszédságában folydogáló patak. A *güzsü* a *güzü* 'mezei egér' szó alakváltozata (KTsz.), így a patak a környéken tanyázó rágcsálókról kaphatta nevét. Vö. Güzsü utca, Kis-Güzsü-kút.

Güzsü utca 2017: *Güzsü utca ~ Güzsü | Vóut egy utca, most már lezárták. | A Taba mellett van. […] Ennek az utcának az alján fojt egy patak, és azt nevezték.* 1939–1941: *Güzsü* (Vincze). — Kisebb belterületi rész. A Köz utca, a Taba, az Alszeg és a Kis utca találkozási pontja. A név előtagja a szomszédos Güzsü-patakra utal. Vö. Güzsü-patak, Kis-Güzsü-kút.

Hajnal utca 1939–1941: *Hajnalutca.* (Vincze).

Haraszt 1. 2017: *Haraszt ~ Haraszt-mező | Ahogy vannak az ípületek a Barackosba, attul megy egy felfele, nagy, […] mezőü. Az Haraszti-puszta vóut, de mán mink Külsőü-Haraszt, azt mondták. […] Avval szembe a szántóu, hát aztat csak Harasztnak mondták, meg Kenyeres-mező.* 1939–1941: *Haraszmezőü | A Mezőnek a Haraszt felőli szegélye. Szántóföld. Haraszt. | Erdőkkel körülvett szántóföld* (Vincze), 1934/1943: *Haraszt* (RTM.), 1889: *Haraszt* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északkeleti–keleti részén található. A Haraszt-puszta 1. folytatása. Külső-Haraszt és Belső-Haraszt nevű részei vannak. A név feltehetőleg a *haraszt* növénynévből ered, kisebb valószínűséggel a *haraszt* földrajzi köznévvel hozható összefüggésbe, melynek jelentése 1. 'fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót', 2. 'műveletlen, gyomnövénnyel benőtt terület' (FKnT.). A román ***Haraszt*** névváltozat a magyar név átvételével jött létre. Vö. Haraszt-puszta 1., Belső-Haraszt, Külső-Haraszt.

Haraszt 2. lásd **Haraszt-puszta 1.**

Haraszti lásd **Haraszt-puszta 1.**

Haraszti-major lásd **Barackos**

Haraszti-puszta lásd **Haraszt-puszta 1.**

Haraszt-mező lásd **Haraszt 1.**

Haraszt-puszta 1. 2017: *Haraszt-puszta ~ Haraszti-puszta,* 1913: *Harasztpuszta* (Hnt.), 1907: *Haraszt,* 1902: *Haraszt* (Hnt.), 1901: *Haraszt* (Borovszky 143), 1900: *Haraszt,* 1898: *Haraszt* (Hnt.), 1889: *Haraszt puszta* (Kat.), 1888: *Haraszti* (Hnt.), 1884: *Haraszti psz. [puszta]* (HKFT.), 1882: *Haraszti,* 1873: *Haraszti* (Hnt.). — Nagy kiterjedésű szántóföld, a település külterületének északi részén található. A név előtagja valószínűleg a *haraszt* növénynévre vezethető vissza, vagy a *haraszt* 1. 'fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót', 2. 'műveletlen, gyomnövénnyel benőtt

terület' jelentésű (FKnT.) földrajzi köznévvel hozható összefüggésbe. Vö. Haraszt 1., Belső-Haraszt, Külső-Haraszt.

Haraszt-puszta 2. lásd **Barackos**

Haraszt-tanya lásd **Barackos**

Hát út 2021: *Hát út | A Kis-hát fele, a Verőüfény fele. Ott vóut egy út, azt úgy hívták, hogy Hát út, az választotta el a Verőfínyt meg a síteri határt.* 1939–1941: *Hátút | Út a Bárdos nevű domboldalon. (Düllőút).* (Vincze). — Földút. A külterület déli részén húzódik. A Kis-háthoz vezet. Vö. Kis-hát, Kis-hát alja.

Hát út rét 2017: *Hát út rét,* 1939–1941: *Hátútrít | A Hátút végében levő kaszáló.* (Vincze), 1889: *Hátút rét* (Kat.). — Földterület. A 2017-es gyűjtés és az 1889-es kataszteri térkép alapján a külterület keleti részén található.

Hegyköztótteleki út 2017: *Hegyköztótteleki út.* — A Hegyköztóttelekre vezető aszfaltos út. A település külterületének nyugati–délnyugati részén húzódik.

Imaház lásd **Baptista imaház**

Irtás 1. 2017: *Írtás.* — Földterület. A település külterületének déli–délkeleti oldalán található. Az adatközlők szerint ez a terület is a Mahler család tulajdona volt. Erdőirtás révén lett belőle szántóföld. Vö. Irtás 2., illetve Irtaș (Sitervölgy).

Irtás 2. 2021: *Írtás,* 1939–1941: *Írtás | Nemrég erdő. Ma szántóföld, csak kisebb szakadékos részén újrakisarjad sűrű („süsmőü").* (Vincze). — Földterület. A külterület déli oldalán, a Varga-tag és a Kelemen-tag szomszédságában található. Erdőirtás révén lett belőle szántóföld. Vö. Irtás 1., illetve Irtaș (Sitervölgy).

Iskola lásd **Óvoda**

Jani Papó kútja lásd **Sas-kút**

Kancsa 2017: *Kancsa, Kancsán,* 1939–1941: *Kancsa | Részben szőllő, részben szántó. A Várad felé vezető út mentén.* (Vincze), 1889: *Kancsa hegy* (Kat.). — Földterület, domb. A település külterületének délnyugati oldalán található. A terület neve feltehetőleg a közelben lévő *Kansza-patak* nevével hozható összefüggésbe. Vö. Kancsa hátulja, Kancsa utca, Kancsa útja, Kansza-patak.

Kancsa háta mögött lásd **Kancsa hátulja**

Kancsa hátulja 2017: *Kancsa hátulja | Szántók, de valamikor szöllők vóutak, de kommunizmus, kollektíva (...) úgy maradt, nem engedték az embereknek, hogy azon dógozzanak, mer hát nem az enyém vóut, hanem a mijénk vóut. S tönkrement.* 1939–1941: *Kancsahátamege | A Kancsa folytatása a domb túlsó, meredek, bokros, legelőnek használt oldalán.* (Vincze). — Földterület, domboldal. A település külterületének délnyugati oldalán található. A Kancsa nevű domb része. Vö. Kancsa, Kancsa utca, Kancsa útja, Kansza-patak.

Kancsa-hegy lásd **Kancsa**

Kancsa utca 2017: *Kancsa utca ~ Kancsóu utca | Az aszfalttul nem fordultunk fel a faluhoz, hanem egyenesen, az már ojan köves út vóut, van egy pár ház, bal kéz felőül, tíz ház, azt úgy mondták, hogy a Kancsárul lett elnevezve, de úgy mondták, Kancsóu utca.* — Utca. A település belterületének nyugati oldalán található. A szomszédos domb szintén a Kancsa nevet viseli. Népetimologikus hatásra a helyiek az utcát inkább ***Kancsó utca***-ként emlegetik. Vö. Kancsa, Kancsa hátulja, Kancsa útja, Kansza-patak.

Kancsa útja 1939–1941: *Kancsauttya | Várad felé a Kancsán áthaladó kövesút.* (Vincze). — Vö. Kancsa, Kancsa hátulja, Kancsa utca, Kansza-patak.

Kancsó utca lásd **Kancsa utca**

Kansza Bach lásd **Kansza-patak**

Kansza-patak 1941: *Kansza-p[atak]* (MKF.), 1884: *Kansza p[atak]* (HKFT.), 1864: *Kansza-Bach* (MKFT.). — Patak. A település külterületének északi oldalán folyt. A ***Kansza Bach*** térképi névforma, amelyben az utótag németre lefordítva szerepel. Vö. Kancsa, Kancsa hátulja, Kancsa utca, Kancsa útja.

Kápolna 2017: *Kápolna.* — Épület. A temetőben, a Kis utcán található.

Kastély lásd **Mahler-kastély**

Kaszás 1939–1941: *Kaszás | Erdő. Tisztásain kaszálók vannak. Innen eredhet neve.* (Vincze).

Katona-kert 1939–1941: *Katonakert | Ligetszerű erdő. Nevében családnév maradt fent.* (Vincze).

Kelemen-tag 2021: *Kelemen-tag | Az a Templom alatt. […] Az Írtás fele.* 1939–1941: *Kelementag | Részben szántó, részben gesztenyés. Nevét a ma is élő Kelemen család után kapta.* (Vincze). — Földterület. A település külterületének déli részén található. A név előtagja a tulajdonosra utal.

Kenderáztató 1939–1941: *Kenderásztatóu | A határban mindenfelé szétszórt, kenderáztatásra használt apró tavak neve. Rendesen egy másik névvel összekötve használják, pl. „a tóutríti kenderásztatóu”.* (Vincze). — Vö. Tót-rét.

Kenderes 1. 2017: *Kenderes | Amit kiosztottak, ahol most a házak vannak. […] Kiosztotta, mán úgy a Néptanács. Mer akkor kenderrel foglalkoztak. […] Hogy legyík hova vessenek kendert.* 1939–1941: *Kenderes | Szántó az Alsó- és Felsőkenderes között. Régebben Kenderföld.* (Vincze). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában található. Egykor kendert termesztettek rajta. Vö. Kenderes 2., Alsó-Kenderes, Felső-Kenderes.

Kenderes 2. 2017: *Kenderes | Abba az időübe kendert vetettek az emberek, mert nem vóut ijen szövet, meg ojan. […] Ebből csináltak ponyvákat, csináltak ruhákat, vagy lepedőüt az ágyra. Vagy: úgy mondták neki, hogy surgyé, amit összevartak, de vóut a közepén egy ijen nyitott szája, és azt megtömték szalmával, s azt tették*

az ágyba, és egy lepedőüvel letakartak, s azon aludtak. 1889: *Kenderes* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában található. Egykor kendert termesztettek rajta. Vö. Kenderes 1., Alsó-Kenderes, Felső-Kenderes.

Kenyeres-dűlő lásd **Kenyeres-mező**

Kenyeres-mező 2017: *Kenyeres-mező | Mert állítólag vóut egy ojan domb. Most is mezőünek. […] Például a templomtul, onnan látjuk. Van a mezőünek a közepin, mintha így fejjébb lenne. És azt az öregek elnevezték. És kerek. Ojan kerek, mint egy kenyír. […] Úgyhogy rígen, a rígi öregek Kenyeres-mezőünek hívták. Azon túl a Haraszti-puszta.* 1941: *Kenyeres mező* (MKF.), 1939–1941: *Kenyerezsdüllőü | A falu aljától a Berettyó völgye felé elterülő sík szántóföld (Mezőü) egyik része. Neve valószínűleg családnevet őriz.* (Vincze). 1889: *Kenyeres mező* (Kat.). — Földterület. A település külterületének északkeleti részén található. A Haraszt-puszta 1. része. Az adatközlők szerint a *kenyeres* előtag a terület alakjára utal, Vincze szerint személynévi eredetű lehet.

Keresztút 2017: *Keresztút | Van egy út, ahun keresztül jöttünk a Kis utcárul, úgy hívják, hogy Keresztút. | Keresztül jön onnan a Kis utcárul ide az aszfaltra. […] Egy kis gyepes út.* — A Kis-mezőt és a Kis utcát összekötő földút.

Kert vége 2021: *Kert vége,* 1939–1941: *Kervíge | A községi legelőnek a kertek alá felnyúló része.* (Vincze). — Földterület. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában található. Vö. Kert végi tó.

Kert végi tó 2021: *Kert végi tó | Be is tömték kollektív idő alkalmával.* 1939–1941: *Kervígi tóu | A Kertvégén levő nagyobb, állandó vizállás neve.* (Vincze). — A Kert végéhez tartozó tó, a külterület keleti részén. Ma már nincs meg. Vö. Kert vége.

Kis-erdő 1884: *Kis erdö* (HKFT.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északkeleti részén feküdt.

Kis-Güzsü-kút 2017: *Kis-Güzsü-kút | Abba a vőügybe vóut két kút. Egy kis kút vóut, amibül az emberek általába hordtak vizet, mert jóu ivóvíz vóut, az vóut a Kis-Güzsü-kút, meg itt lent, ahogy leérünk a, lejjebb egy nagy kút vóut. Oda jártak még csordát is lehajtottak itatni, mert, mikor a falu vízszűkibe vóut. | Cément, dudu* [betongyűrű] *vóut a ódala.* — Egykori kút, mely a Güzsü utcán állt. Az adatközlők szerint nagyon jó minőségű vize volt. Vö. Güzsü-patak, Güzsü utca.

Kis-hát 2017: *Kis-hát | Ott is van szántóu. Még egy-két darab szöllőü is vóut régen.* 1939–1941: *Kishát | Részben szántó, többnyire fiatal erdő.* (Vincze). — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli részén található. Vö. Kis-hát alja, Hát út.

Kis-hát alja 2021: *Kis-hát alja,* 1939–1941: *Kishátajja | A Kishát alatt. Szántóföldnek használt irtás.* (Vincze). — Földterület, a Kis-hát része. Vö. Kis-hát, Hát út.

Kis-hegy 2017: *Kis-hegy | Ojan gazos az is, hogy hívják, szöllőü vóut, úgy hívták, hogy Kis-hegy.* 1939–1941: *Kishegy | A falu alatti kisebb szőlőhegy neve.* (Vincze),

1889: *Kishegy* (Kat.). — Földterület, domb. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában található. Egykor szőlőt termesztettek rajta.

Kis-kút 1. 2017: *Kis-kút ~ Fazekasék kis kútja* | *Fazekaséknak van ott kaszállójuk.* — Kút. A település külterületének déli részén, a Sas-kút-réten található. A ***Fazekasék kis kútja*** névváltozat előtagja a földterület tulajdonosára utal. Vö. Kis-kút 2.

Kis-kút 2. 2021: *Kis-kút.* — Kút. A külterület keleti részén, a Tót-réten található. Vö. Kis-kút 1.

Kis-Medvés 1939–1941: *Kismedvés* | *A falutól távol eső erdő neve.* (Vincze). — Vö. Nagy-Medvés.

Kis-mező 2017: *Kis-mezőü* | *A Páskom vége fele van, ez vóut a Kis-mezőü.* 1939–1941: *Kismezőü* | *A Mezőü egyik része. Szántóföld.* (Vincze), 1935: *Câmpia Mică* (RKFT.), 1889: *Kismező* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában található. A román ***Câmpia Mică*** név előtagja a *câmpie* 'mező' végartikulusos alakjára, az utótagja pedig a *mică* 'kis, kicsi' melléknévre vezethető vissza (DEX).

Kis utca 2017: *Kis utca* | *A leghosszabb utcánkat Kis utcának hívják, ott van egy kút a vígibe.* 1939–1941: *Kisúcca* | *A falu legújabb s leghosszabb utcája.* (Vincze). — A település egyik leghosszabb utcája. Egykor jóval kisebb, rövidebb lehetett, mint napjainkban – a név előtagja valószínűleg erre utal. Vö. Nagy utca.

Kócs-tag 2021: *Kóucs-tag* | *Az is ott van a Kelemen-tag alatt.* 1939–1941: *Kóucs-tag* | *Szántóföld. A ma is élő Kócs családról nevezték el.* (Vincze). — Földterület. A külterület déli részén található. Vö. Kócs tava, Kócs tava kút, Kócs tava tető.

Kócs tava 2017: *Kócs tava ~ Kós tava* | *És ott is vóutak nagydarab főüdek, és szántóu vóut. És az aljába vóut kis akácerdőü. Onnan tüzelt a kis ember, aki, míg nem vóut a kollektíva. A Kós tava kút ez Irtás, most így mondjuk neki.* 1939–1941: *Kóustava* | *Szántóföld. Eredetileg csak a rajta levő kiszáradt tónak lehetett neve. Első részében családnév.* (Vincze), 1889: *Kócs tava* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli oldalán található. A Bükkös része. Vö. Kócs-tag, Kócs tava kút, Kócs tava tető.

Kócs tava kút 2017: *Kós tova kút,* 1939–1941: *Kóustavakút* | *A Kóstaván levő forráskút.* (Vincze). — A Kócs taván lévő kút. A település külterületének déli részén található. Vö. Kócs-tag, Kócs tava, Kócs tava tető.

Kócs tava tető 1939–1941: *Kóstavatető* (Vincze). — Vö. Kócs-tag, Kócs tava, Kócs tava kút.

Kollektíva lásd **Csápé**

Kovácsház 2017: *Kovácsház* | *Mert a falu ípittette, a falu kovácsának egy házat, amibe vóut egy szoba-konyha meg vóut a müheje, a kovácsmüheje. […] Pakó Pálnak hívták a kovácsot.* — A falu kovácsának épített ház, a Güzsü utcán állt.

Köles-tarló 2021: *Kölles-tallóu,* 1939–1941: *Kölestallóu* | *Erdő. Nevére nem tudunk magyarázatot.* (Vincze). — Földterület. Talán a külterület északi részének, a Barackos egy részének a megnevezése lehetett. A *talló* lexéma a *tarló* alakváltozataként olyan föld megnevezésére szolgál, amelyről a termést már levágták (SzT., ÉrtSz.).

Körtefa-tábla 2017: *Körtijfa-tábla* | *Egy darab. Az öregek mindig úgy hívták. Hogy lehetett ott körtéjfa. Oszt azért nevezték úgy el? Nem tudom. De mán az én gyerekkoromba nem vóut. Szántóföld. De vóut akácos.* — Szántóföld. A település külterületének északi részén, a Bangéta szomszédságában található.

Közbülső-mező lásd **Új-fogás**

Közép-mező lásd **Új-fogás**

Középső-dűlő lásd **Új-fogás**

Középső-mező lásd **Új-fogás**

Közös-oldal 1939–1941: *Közösóudal* | *A Közbírtokosság tulajdonában lévő erdő.* (Vincze). — Vö. Közös-patak.

Közös-patak 1939–1941: *Közöspatak* | *A Közösoldal alatti patak neve.* (Vincze). — Vö. Közös-oldal.

Központ 2017: *Központ, -ba, -ban* | *Itt van az üzlet, kocsma, buszmegálló.* — Településrész. A Felszeg környéke. Itt található a Református templom, az Óvoda, a Buszmegálló, az Orvosi rendelő és a Kultúrotthon.

Község erdeje lásd **Lác-erdő**

Község-erdő lásd **Lác-erdő**

Köz utca 2017: *Köz utca* | *Ahol a templom van, bal kéz felőül, van egy kis vé-alakú utca. Bejön. De az már lejön, ide, egyik része aszfaltos, a másik része nem […]. Úgy hívták, hogy Köz utca.* 1939–1941: *Közúcca* | *Utca a belterületen.* (Vincze). — Utca. A Nagy utca és a Rikkancs utca között helyezkedik el.

Kraja 1864: *Kraja* (MKFT.). — Földterület. A település külterületének délkeleti részén található. A név talán a szláv *kraj* 1. ’kerület, környék’, 2. ’valaminek a vége’ jelentésű szóra vezethető vissza. Vö. Kraja (Sitervölgy).

Kultúrház lásd **Kultúrotthon**

Kultúrotthon 2017: *Kultúrotthon ~ Kultúrház.* — Épület. A Köz utca és a Felszeg találkozásánál áll.

Kutrica 1889: *Kutricza* (Kat.). — Földterület. A Haraszt-pusztán (1.) található. A név valószínűleg a *kutrica* köznévre vezethető vissza, melynek jelentése 1. ’elkerített hely’, 2. ’ól’ (ÚMTsz.).

Kút útja 2017: *Kút útja* | *Vóut egy út, bal kéz fele, ahol járt a csorda is, mondom itatni, […] Úgy hívták az utcát, […] Kút útja. Elkanyarodik bal kéz fele. […] Azér*

hívták úgy, hogy Kút útja, mer a végén vóut egy kút. A Kis utcán van egy ijen kis betérőü. — Sikátor. A Kis utcából ágazik. Az utca végén állt a Büdös-kút, erre utal az elnevezése. Vö. Büdös-kút.

Kutyatelep lásd **SOS Dogs**

Külső-Haraszt 2017: *Külsőü-Haraszt | A Külsőü-Haraszt megy Tótfalunak le, Szârbinek nyúlik. Rámegy a, a Barackos mellett nyúlik lefele. […] A tótfalusi határra már, és a Belső-Haraszt meg ide, befele.* — Földterület. A Haraszt 1. része. Vö. Haraszt 1., Belső-Haraszt, Haraszt-puszta 1.

Lác 1. 2021: *Lác | Az erdőü mellett van pontosan.* 1939–1941: *Lác | Szántóföld. Valamikor legelő lehetett.* (Vincze). — Földterület. A külterület keleti oldalán, a Lác-erdő szomszédságában található. A név az 'irtás' jelentésű *láz* földrajzi köznévből (FKnT.) származik. Vö. Lác-erdő, Lác-gaz, Lác-tető, illetve Lác-tető, Láz-hegy (Sitervölgy).

Lác 2. lásd **Lác-erdő**

Lác-erdő 2017: *Lác-erdő ~ Lác ~ Közsígerdő ~ Kössígerdőü ~ Úrbéres-erdő ~ Úrbéres-közbirtok | Tehát úgy vóut írva, hogy Úrbéres-közbirtok, de az emberek úgy hívták, hogy Közsígerdő, tehát, akik a kössígbe laktak, azok mind kaptak. Akik eredetiek vóutak.* 1941: *Lác* (MKF.), 1939–1941: *Kösségerdeje | A község tulajdonában levő erdő.* (Vincze), 1889: *Lácz* (Kat.). — Erdő. A település külterületének keleti részén található. Az adatközlők elmondása szerint ez a rész is a Mahler család birtoka volt eredetileg. Később a siteri lakosságé lett. Vö. Lác 1., Lác-gaz, Lác-tető, illetve Lác-tető, Láz-hegy (Sitervölgy).

Lác-gaz 2017: *Lác-gaz,* 1939–1941: *Ládzgaz | Bokros legelő a Lác szomszédságában.* — Földterület, legelő. A település külterületének keleti oldalán található. A *gaz* földrajzi köznévként 'dudvával, kóróval, bokrokkal benőtt terület'-et jelent (FKnT.). Vö. Lác 1., Lác-erdő, Lác-tető, illetve Lác-tető, Láz-hegy (Sitervölgy).

Lác-tető 1935: *Culmea Laț* (RKFT.), 1934/1943: *Laz teto* (RTM.), 1884: *Laz tető* (HKFT.). — A Lác-erdő része. A román ***Culmea Laț*** névváltozat előtagja a román *culme* 'tető, csúcs, orom, bérc' köznév végartikulusos alakjára (Lázár–Román 2015, DEX) vezethető vissza. Az utótagja a *Lác ~ Láz* névrész átvétele. A szintén román ***Laz teto*** a magyar *Láz-tető* átvétele. Vö. Lác 1., Lác-erdő, Lác-gaz, illetve Lác-tető, Láz-hegy (Sitervölgy).

La Moara Turcului lásd **Törökhalál**

Lázár utca lásd **Alszeg**

Laz teto lásd **Lác-tető**

Legyes 2021: *Legyes | Arra van a Hát út rít vígibe.* 1939–1941: *Legyes | Kaszáló. Nevének magyarázatát nem tudják.* (Vincze). — Földterület. A külterület keleti oldalán található.

Lídia-forrás 1939–1941: *Lidijafórás | A falubeliek szerint az egykori földbirtokos Lidia nevű feleségéről kapta nevét a kies helyen fekvő forrás.* (Vincze).

Lunca Benghe lásd **Bangéta 1.**

Lunca Stejărișului lásd **Cserő-rét**

Mahler-birtok 2017: *Maller-birtok.* — Földterület. A *Mahler* család birtoka volt. A település külterületének déli részén található. Vö. Mahler-kastély, Mahler-pince, illetve Pădurea Mahler (Sitervölgy).

Mahler-kastély 2017: *Maller-kastéj ~ Kastéj | Vo͡ut egy kastéj, ahogy bejönni. Ott vo͡ut jobb kéz felő͡ül. Azt a komunisták lebontották.* — Földterület. Eredetileg a *Mahler* család kastélya állt rajta. Az épület az 1950-es években semmisült meg végleg. A település belterületének déli részén, a Felszegen állt. „Későbbi földesurai a Korniss, a Csáky és Vay család voltak, most pedig Roheim Náthánnak van itt nagyobb biroka és egy régi vadászkastélya, melyet gr. Vay Dániel a mult század első felében építtetett." (Borovszky 143). Vö. Mahler-birtok, Mahler-pince, illetve Pădurea Mahler (Sitervölgy).

Mahler-pince 2017: *Maller-pince | Maller György, ő volt a földesúr a környéken.* — A valamikori Mahler-kastély pincéje. A település belterületének déli részén, a Felszegen található. Vö. Mahler-birtok, Mahler-kastély, illetve Pădurea Mahler (Sitervölgy).

Mahler-tanya lásd **Barackos**

Margittai út lásd **Nagyváradi út**

Márton-kút 2017: *Márton-kút | Még mielőtt bejövünk a faluba, ott vo͡ut egy kis kút. […] Úgy is van redzsisztrálva be, úgy is hívták.* 1939–1941: *Mártoŋkút | Kút a falu alatt. A falu jelentékeny része innen hordja az ivóvizet* (Vincze), 1889: *Márton kút* (Kat.). — Kút. A település külterületének nyugati részén, a Kancsán áll.

Matri-bár lásd **Matri-bolt**

Matri-bolt 2017: *Matri-bo͡ut ~ Matri-bár.* — Épület. Élelmiszerbolt és kocsma. A Kis utca, a Lázár utca és a Güzsü utca találkozásánál áll. A név előtagja a tulajdonosra utal. A *Matri* ragadványnév a településen.

Méhes 1939–1941: *Míhes | Szántóföld.* (Vincze). — Olyan hely lehetett, ahol méheket tartottak.

Mérges 2021: *Mírges,* 1939–1941: *Mírges, mírges part | Meredek domboldalban fekvő szántóföld. Innen neve: „mírges part" meredek domboldalt jelent.* (Vincze). — Az adatközlők csupán a névre emlékeztek. Az általánosan ismert jelentése mellett a *mérges* szó a faluban 'meredek' jelentésben is használatos. A ***Mérges-part*** névváltozat utótagja a *part* 'domboldal, emelkedő' jelentésű földrajzi köznév (FKnT.).

Mező 1939–1941: *Mezőü | A falu aljától a Berettyó völgye felé nyúló sík terület neve. Nagyrészt szántó.* (Vincze). — Vö. Dió-mező, Tanya-mező.

Moarte Turcului lásd **Törökhalál**

Muzsda lásd **Muzsda-hegy**

Muzsda-hegy 2017: *Muzsda-hegy* | *Az egísz szöllőü vóut. Borzasztóu temírdek gyümőcs vóut itten.* 1939–1941: *Muzsda* | *Szőllős gyümölcsös domb. Nevének eredetét magyarázatát nem tudják.* (Vincze), 1935: *D[ealul] Musda* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Musda* (RTM.), 1889: *Muzsdahegy* (Kat.), 1884: *Muzsda* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének déli részén található. Egykor szőlőt termesztettek rajta. Az előtag feltehetőleg a *mezsgye ~ muzsda* 1. 'határ', 2. 'ösvény' jelentésű földrajzi köznévvel (FKnT.) hozható összefüggésbe. A ***Dealul Musda*** névváltozat előtagja a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakjára vezethető vissza (DEX). Az utótagja a *Muzsda* névrész átvétele.

Nagy-hegy lásd **Dél-hegy**

Nagy-Medvés 1939–1941: *Nagymedvés* | *Erdő a kismedvés szomszédságában.* (Vincze). — Vö. Kis-Medvés.

Nagy-patak 2021: *Nagy-patak* | *Megyen le vígig a Bodon-kútig.* 1939–1941: *Naty-patak* | *A falu belterületén átfolyó patak.* (Vincze). — A Taba szomszédságában folydogáló patak. A külterület északi részén található. Vö. Nagy-rét, Nagy-rét-oldal.

Nagy-rét 2017: *Nagy-rít,* 1939–1941: *Nagyrít* | *A faluból kiérő Nagypatak völgyében levő kaszáló.* (Vincze). — Földterület, a település külterületének északi oldalán található. Vö. Nagy-rét-oldal, Nagy-patak.

Nagy-rét-oldal 2017: *Nagy-rít-ódal,* 1939–1941: *Nagyrítóudal* | *A Nagyrét fölött elterülő szántóföld.* — Földterület, a település külterületének északi oldalán található. Vö. Nagy-rét, Nagy-patak.

Nagy utca 2017: *Nagy utca* | *Ojan nagy utca, hogy asziszem, hogy az a legkisebb, de abba az időbe, gondolom, az vóut a legnagyobb utca. A végit, az utcának a végit, két ház, három ház meg úgy hívták, hogy Csató. Hogy miér, nem tudom.* 1939–1941: *Nagyúcca* | *Utca a falu belterületén. Állítólag a falu legrégibb utcája.* (Vincze). — Utca. A Felszeg és a Taba folytatása. Vö. Kis utca.

Nagyváradi út 1889: *Nagyvárdi út, Margitai út* (Kat.). — Út. A település nyugati oldalát szeli ketté. Délnek Nagyvárad felé, északnak haladva pedig Margitta felé vezet.

Orvosi rendelő 2017: *Orvosi rendelő ~ Diszpenzár.* — Épület. A Felszegen található. A ***Diszpenszár*** névváltozat a román *dispensar* 'orvosi rendelő' (RK.) jelentésű köznévre vezethető vissza.

Óvoda 2017: *Óvoda ~ Iskola* | *Az iskolát Maller építtette.* — Épület. A Felszegen található. Ma már csak óvodaként működtetik. Vö. Régi iskola.

Pálinkafőző 2017: *Pálinkafőző ~ Pálinkaház | A Fényestül felfele, ott, ahol a Pálinkaház volt. Ott, lent a vőügybe, ahogy mész felfele, bal ódalt.* — Egykori pálinkafőző épület. A település külterületének déli részén, a Tag nevű földön állt.

Pálinkaház lásd **Pálinkafőző**

Pálinka-rét lásd **Telek-hegy**

Pápa lénia 1939–1941: *Pápalénija | Vágott út a Bárdostetőn levő erdőben. Nevét Pápa nevezetű egykori erdőkerülőről kapta, kit ott lőttek agyon egy vadászat alkalmával. A Pápa család ma is él.* (Vincze). — A *lénia* szó földrajzi köznévként 'egyenes erdei út' jelentésű (FKnT.).

Papok tava 2017: *Papok tava | Régen vóut ott az egyháznak is fődje.* — Mesterséges tó. A település külterületének északnyugati részén, a Bangéta mellett található.

Parókia 2017: *Parókia.* — Épület. A Felszegen áll. A református egyház tulajdona.

Páskom 1. 2017: *Páskom, -on ~ Puszta-rít-Páskom,* 1939–1941: *Pusztarítpáskom | A Pusztarét melletti legelő (páskom a legelő).* (Vincze). — Legelő. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában található. A név a *páskom* földrajzi köznévre vezethető vissza, melynek jelentése 1. 'legelő', 2. 'a település határában/a faluhoz közel lévő földterület' (FKnT.). Vö. Cigány-Páskom, illetve Páskom (Hegykötöttelek).

Páskom 2. lásd **Cigány-Páskom**

Perce-patak 1889: *Percze patak* (Kat.). — Patak. A település külterületének keleti oldalán folyt. A folytatása a Rakottya-patak. Vö. Perce-völgy, Rakottya-patak.

Perce-völgy 1941: *Percevölgy* (MKF.). — Földterület. A település külterületének északkeleti részén, a Perce-patak mentén feküdt. Vö. Perce-patak.

Peștea lásd **Verőfény**

Pestye lásd **Verőfény**

Pipó-domb 2017: *Pipóu-domb | Lakott egy öreg, Pipó Mihájnak hívták. Egy dombon lakott. Oszt elnevezték Pipóu-dombnak. | A Nagy utca vígibe. Ott lakott Pipóu Miháj. […] A legutolsó ház. Aután jön a Taba-tető.* — Belterületi domb. Nevét az ott élő *Pipó* családról kapta. A névadó családra az egyik siteri mondás is utal: *Pipóu Miháj libája lerepült a Tabára.*

Piski-rét 2017: *Piski-rét,* 1889: *Piski-rét* (Kat.). — Földterület. A település külterületének keleti oldalán fekszik. A név előtagja valószínűleg a tulajdonosra utal.

Potyapina utca lásd **Bába sikátor**

Proletár-legelő 1939–1941: *Proletárlegelőü | A Páskom alatt elterülő, proletároknak kisajátított legelő.* (Vincze).

Puszta-rét 2017: *Puszta-rét ~ Puszta-rít | Maga a szántóu, de mellette a legelő, ami jön tovább, ez egy vőügy itt lent, azt meg úgy hívták, hogy Puszta-rít-Páskom.*

1939–1941: *Pusztarít | Részben kaszáló, részben szántó.* (Vincze), 1889: *Puszta rét* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének keleti oldalán található.

Puszta-rét-Páskom lásd **Páskom 1.**

Rakottya-patak 2017: *Rakottya-patak ~ Rakottya-tóu | Na, ott vóut több szöllőü, az erdőü szélén meg a Rakottya-tóu. | A Külsőü-Haraszt véjgibe van.* 1939–1941: *Rakottyatóu | Kis vízállás a Haraszt nevű szántóföld területén.* (Vincze), 1889: *Rakottya patak* (Kat.). — A Perce-patak folytatása. A település külterületének délkeleti részén található. Határválasztó rész. A név előtagja a *rekettye ~ rakottya* növénynévre vezethető vissza. Vö. Perce-patak, Valea Bacoția.

Rakottya-tó lásd **Rakottya-patak**

Râtul Bende lásd **Bende-rét**

Râtul de Aur lásd **Árnyék-rét**

Református templom 2017: *Református templom ~ Templom | Síterbe a nagy szójárás az, hogy itt nem lehet eltévedni, mert a tornyot mindenonnan látni. | A szalárdi református toronynak a leghegye vízmértíkbe van ennek a küszöbjével.* — Műemléktemplom, a 13. században épült (Varga–Horváth–Nagy–Schefler 2016: 176). A település belterületének déli részén, a dombtetőn áll. A régészeti kutatások nyomán bebizonyosodott, hogy korábban is állt ezen a részen egy, a mainál kisebb templom (Emődi 2013: 141).

Régi iskola 2017: *Régi iskola.* — Egykori iskolaépület. A Nagy utcán áll. Vö. Óvoda.

Régi temető 2017: *Régi temető.* — Földterület. Egykori temető. A Kis utcán található. A területet temetkezésre ma már nem használják. Vö. Temető, Új temető, Zsidó temető.

Rezerva 1939–1941: *Rezorva | A község tulajdonában lévő, mindeddig érintetlen erdő. Igencsak innen neve.* (Vincze). — A *rezerva* népies, archaikus kifejezés, mely 'tartalék'-ot jelent (SzT., ÉrtSz.).

Rikkancs 2017: *Rikkancs, -ról ~ Rikkancs utca | Ahogy be tetszett írni a faluba, itt már fent, még nem írünk a templomig, visszább van egy utca lefele, úgy hívták, hogy Rikkancs. | Az egyik azt mondta a másiknak, hogy rikkanccs […] Ha felérsz a tetőre, rikkanccs!* 1939–1941: *Rikkancs | Várad felől jövet az első utca a falu belterületén. Nevének eredetét nem sikerült megtudnom.* (Vincze), 1889: *Rikkancs* (Kat.). — A Cigány-Páskom és a Felszeg között húzódó lejtős utca.

Rikkancs utca lásd **Rikkancs**

Rózsás lásd **Rózsás-erdő**

Rózsás-dűlő lásd **Rózsás-erdő**

Rózsás-erdő 2017: *Rózsás-erdő ~ Rózsás-düllőü ~ Róuzsás, -ba | A síteri embereké ott egy rész.* 1939–1941: *Róuzsás | Részben erdő, részben legelő, a község tulajdo-*

nában. (Vincze). — Erdő. A település külterületének délkeleti részén, Sitervölgy szomszédságában található. Vö. Buşteana (Rózsás) (Sitervölgy).

Sas-kút 2017: *Sas-kút, -on ~ Jani papóu kútja,* 1889: *Saskút* (Kat.). — Egykori kút. A település külterületének déli részén, a Sas-kút-réten állt. A ***Jani papó kútja*** névváltozat előtagja az egyik siteri lakos emlékét őrzi. Vö. Sas-kút-rét, Saskút-rét-patak.

Sas-kút-rét 2017: *Sas-kút-rét | A tótteleki határtul egísz fel Sítervőügyig, minden itt, az szöllőü vóut. Annak az alja vóut a Sas-kút-rét. Egy ijen vőügyes rész.* 1939–1941: *Saskútrít | Az Árnyékrét folytatása széles völgyben. Kaszáló kevés szántóföldel és gyümölcsössel.* (Vincze). — Földterület. A település külterületének déli részén található. A név előtagja arra a kútra utal, amely a területen állt. Vö. Sas-kút, Saskút-rét-patak.

Saskút-rét-patak 2021: *Saskút-rét-patak | Ez a Róuzsástul jön […]. Az a vőügy vígigjön onnen, attul az aszfalt, ahogy megy az út Sitervőügybe, az attul ered le vígigmegyen ki Tótteleknek, vagy még Csatárnak?* 1939–1941: *Saskútrítpatak* (Vincze). — A Sas-kút-rét mellett folyó patak. A külterület déli részén található. Vö. Sas-kút, Sas-kút-rét.

Sika-rét 1939–1941: *Sikarít | Kaszáló. Nevének magyarázatát nem tudják.* (Vincze). — Vö. Sika-rét-patak.

Sika-rét-patak 1939–1941: *Sikarítpatak | A Sikarét hosszában folyó patak.* (Vincze). — Vö. Sika-rét.

Şişterea lásd **Siter**

Siter Bach lásd **Siter-patak**

Siteri-tanya lásd **Barackos**

Siter-patak 1884: *Siter p[atak]* (HKFT.), 1864: *Siter-Bach* (MKFT.). — Patak. A település külterületének északkeleti részén folyt. A ***Siter Bach*** térképi névforma, amelyben az utótag németre lefordítva szerepel.

Sitervölgy felé vezető út lásd **Sitervölgyi út**

Sitervölgyi út 2017: *Sítervőügyi út ~ Sítervölgy felé vezető út,* 1889: *Sítervölgyi út* (Kat.). — A szomszédos Sitervölgy település féle vezető aszfaltos út. A település külterületének keleti–délkeleti részén húzódik.

SOS Dogs 2017: *Esóes dogsz ~ Kutyatelep | Az is erdőü vóut. Onnan irtották ki.* — Kutyamenhely. A település külterületének délkeleti részén található. A hely hivatalosan az *SOS Dogs* nevet viseli. Vö. SOS Dogs (Sitervölgy).

Szabó-kút 2017: *Szabó-kút | Van egy dudu* [betongyűrű] *rajta, oszt onnen húzzák a vizet.* — Kút. A belterületen, a Tabán áll.

Szalárdi út 2017: *Szalárdi út,* 1889: *Szalárdi út* (Kat.). — A szomszédos Szalárd településre vezető aszfaltos út. A település nyugati–északnyugati oldalát szeli ketté.

Szál-halom 2017: *Szál-halom | Szántóuföld is vóut, szöllőük is.* 1939–1941: *Szálhalom | Szőllő gyümölcsössel. A Délhegy közvetlen folytatása.* (Vincze), 1889: *Szálhalom* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. Vö. Szál-halom-gaz.

Szál-halom-gaz 2017: *Szál-halom-gaz | Egy nagy burján és egy nagy akác nőtt, meg ijen-ojan. Nemigen használják semminek. Csúnya lett.* — Földterület, legelő. A település külterületének nyugati oldalán, a Szál-halom mellett található. A *gaz* földrajzi köznévként 'dudvával, kóróval, bokrokkal benőtt területet' jelent (FKnT.). Vö. Szál-halom.

Szeles 2017: *Szeles | Van meg, ha Váradnak mennénk, bal kéz felőül, az meg a Szeles.* 1939–1941: *Szeles | Szántó és szőllő. A Délhegy dombjának északra néző oldala. Neve talán onnan származik, hogy északi oldal lévén a szelek érik.* (Vincze). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. Vö. Szeles alja.

Szeles alja 2017: *Szeles alja, Szeles alján | A Szál-halom véjgibe van a Szeles alja.* 1939–1941: *Szelesājja | Szántó a Szeles alatt.* (Vincze). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. Vö. Szeles.

Szél-kút 1939–1941: *Szélkút* (Vincze).

Szénégető 1939–1941: *Szénigetőü | Szántóföld. A végében levő, erdővel határos szakadékban a kovácsok szenet égetnek. Innen neve.* (Vincze). — A név a *szénégető* 'faszén égetésére használt hely' jelentésű földrajzi köznévvel van kapcsolatban (FKnT.).

Sziget 2017: *Sziget | A sítervőügyi útnak a balódalán úgy hívták, hogy Sziget.* 1939–1941: *Sziget | A Felsőhegy észak-északkeletre néző, ellentett oldala. Szőllő, gesztenyés, kisebb részben kiírtott erdő helyén szántó.* (Vincze). — Földterület. A település külterületének keleti oldalán található. Vö. Sziget alja.

Sziget alja 1939–1941: *Szigetājja | A Sziget alatti szőllő s gesztenyés.* (Vincze). — Vö. Sziget.

Szövetkezet 2017: *Szövetkezet.* — Épület. A Felszegen, a Galambos kocsma szomszédságában áll.

Taba 2017: *Taba, Tabára | Lent, egy gödörbe.* 1939–1941: *Taba | Utca a község belterületén, a legmélyebben fekvő.* (Vincze), 1889: *Taba* (Kat.). — Kisebb utca. A Köz utca és a Nagy utca között található. Az adatközlők szerint a név az egyik ott lakó személyre utal. A *Taba* helynevet az egyik siteri mondás is őrzi: *Pipóu Miháj libája lerepült a Tabára.* Vö. Taba-tető, illetve Taba, Taba-kút, Taba-lapos, Taba-rét, Taba-tető (Hegyközújlak).

Taba-tető 2017: *Taba-tető.* — A Tabának a domb tetején lévő része. Vö. Taba, illetve Taba, Taba-kút, Taba-lapos, Taba-rét, Taba-tető (Hegyközújlak).

Tag 2017: *Tag, -ba* | *Ott vóut egy kút, és ott vóut a pálinkafőző. Nagyon jóu víz vóut abba a kútba.* 1939–1941: *Tag* | *Szántóföld, kevés kaszálóval. (Vincze).* — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén található. Vö. Tagi-erdő.

Tagi-erdő 2017: *Tagi-erdőü* | *Kaszállóu is, erdőü is vóut. Azt mindig Tagi-erdőünek hívtuk.* | *A Felső-rít útja legalján van Tagi Lajos. Úgy hívják az embert, de nem az a neve, […] csak amér a fődterületjüket úgy hívják, hogy Tag. Azt elnevezték Tagi Lajosnak. Meg van Tagi-erdőü, az is az övéké vóut.* — A Tag mellett lévő erdő. A település külterületének déli részén található. Vö. Tag.

Tanya-mező 1939–1941: *Tanyamezőü* | *A Mezőnek a Síteritanya felé eső része. (lásd: Mező). Szántóföld.* (Vincze). — Vö. Mező, Dió-mező.

Tardi 2017: *Tardi* | *Három vagy négy darab főüd vóut, mán a Dél-hegy fojtatása, de úgy hívták, hogy Tardi, sarok.* 1939–1941: *Tārdi* | *Szőllő. A Délhegy keleti folytatása.* (Vincze). — Földterület. A település külterületének déli részén található.

Tatár-domb 2017: *Tatár-domb,* 1939–1941: *Tatárdomb* | *Szántó és erdő a Latabár szomszédságában. A néphit szerint itt falu volt valamikor, melyet a tatárok pusztítottak el. Innen neve. A néphitnek vallásos alapja van, tényleg létezett egy Latabár nevű falu a középkorban (Jakó Zsigmond: Bihar megye a középkorban).* (Vincze). — Földterület, rét. A település külterületének nyugati részén, a Tót-erdő mellett található. Vö. Tatár-domb (Hegyköztóttelek).

Telek alja 2017: *Telek alja* | *De a faluvíg, az Telek alja. Mivelhogy onnen kezdőüdött a falu, annak úgy mondták, hogy Telek alja.* 1939–1941: *Telekājja* | *A Telekhegy alatt elterülő kaszáló.* (Vincze), 1889: *Telekalja* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán, a belterület szomszédságában található. Vö. Telek-hegy.

Telek-hegy 2017: *Telek-hegy ~ Pálinka-rét* | *Azt úgy hívták valamikor régen, hogy Pálinka-rét. Nem másért, hanem már dédnagyapámnak, már üknagyapámnak ijen forrásos, mittudomén, […] és csinált oda pálinkafőzőt […]. Ezelőtt százötven évvel. Vagy még előbb.* 1939–1941: *Pájiŋkarít* | *Kaszáló széles völgyben. Telekhegy.* | *Szőllő a falu alatt.* (Vincze), 1889: *Telekhegy* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán, a belterület szomszédságában található. A ***Pálinka-rét*** névváltozat arra utal, hogy egykor pálinkafőzőt működtettek rajta. Vö. Telek alja.

Temető 2017: *Temető* | *Miután ezt a temetőt megszüntették, mert gondolom megtelt, nem vóut tovább, utána lett a Kis utca vége fele egy temető. […] Ez a temető még létezik. Mikor már ez is megtelt, vettek el a Kenderesből. És továbbtemettek.* — Temető. A Kis utcán található. Régi és Új temető nevű részekből áll. Vö. Régi temető, Új temető, Zsidó temető.

Templom lásd **Református templom**

Templom-kert 1939–1941: *Templomkert* | *A templomtól déli irányban lehúzódó, meredek szőllődomb.* (Vincze).

Tojó-kút 1. 1939–1941: *Tojóukút* | *Kút a községi legelőn.* (Vincze). — Vö. Tojó-kút 2.

Tojó-kút 2. 2017: *Tojóu-kút* | *Verőfény, Tojóukút és Veres-haraszt. Ez mind Verőfényhez tartozott. Három részbül állt. Három hejt vóutak a házak. Románok laktak. Burzukból jöttek.* 1939–1941: *Tojóukútóudal* | *A Tojókúttól emelkedő, részben szántóföldes, részben erdős domboldal.* (Vincze). — Földterület. Egykori tanya. A település külterületének déli részén állt. Vö. Tojó-kút 1.

Tojó-kút-oldal lásd **Tojó-kút 2.**

Tó-lapos lásd **Fekete-tó-lapos**

Tót-erdő 2017: *Tót-erdő,* 1939–1941: *Tóuterdőü* | *A tóttelekiekkel közös községi erdő.* (Vincze). — Erdő. A település külterületének nyugati oldalán, Hegyköztóttelek szomszédságában található.

Tót-rét 2017: *Tót-rít,* 1939–1941: *Tóutrít* | *A Benderét folytatása. Kaszáló. Neve családnevet őriz.* (Vincze). — Földterület, völgy. A település keleti részén, a belterület szomszédságában található. Vö. Kenderáztató.

Törökhalál 2017: *Törökhalál, -nál ~ Törökhalála* | *A törökök itt vóutak. Ezek a hejbeli nípek valami törököt megöltek.* | *Adószedő vót. Ijen török, szóval adószedő vót. Oszt akko felmászott a. Hogy is vót már? Egy ember felmászott a fára. Oszt ott ment a török. Hát, ez a törökvilágba vót. Ott ment. Felmászott az ember a hogyhíjjákra. Oszt akkor azt mondta neki, hogy hát, nem tud leszállni, a mankóját, mittudomén, adja oda neki a mankóját. A töröknek mondta, aki az adószedő, ment át Sítervőgybe. Oszt míg a török lehajolt, hogy odaadja neki a mankót, levágta a nyakát. És azér hívják Törökhalálának, mer a török perceptor ott halt meg. Aki szedte az adóukat, a török.* 1941: *Török halála* (MKF.), 1939–1941: *Törökhalál* | *Szántóföld. A hozzáfűződő szájhagyomány megegyezik a Szendrey Nagyszalontai gyüjtésében közölt Istibundi Varga Miska meséjével. Csupán a főszereplő „Síteri" nevezetű és hőstette után a nekiadományozott bírtokon megalapítja Sítert. Le kell jegyezni a hagyományt.* | *Még az akkór történt mikor még a törökök vóutak itt az urak, vóut emitt a hajlásba ety szíp cserefa. A török szultán āra sétált minden áldott reggel. Vóut a magyar katonák köszt egy derík legí úty hítták hoty Síteri. Aszmonygya, ű mą csak elbánik a török szultánnal. Na jóu vą hát kimín egy reggel a fa alá, kóudús ruhába őütözve. A két mankóut felhajította a fára, ű meg leült a fa tövibe osz tette magát, hogy sánta osz nem tud felállni. Mikor odír a török szultán elkezd ám rínni naty keservesē, hogy egy gazember török katona elvette űtülle a mankót, felhajította a fára osz mosmán nem tud sehuvá menni, ott kell néki elpusztulni. Addig rít míg a török szultán meksajnálta. Leszált a lúrúl, osz mászni kezdett a mankóuír felfelé. Elébb ám levetette a kārgyát osz letette a főüdre. Na a*

legínnek se kelletett egyébb, felkapta a kārdot, oszt úty szíthasította vélle a török szultán fejit, mint ety tököt. Ezír osztą a kiráj néki ajándíkoszta az egísz síteri határt. Úrulla nevesztik el o͡utá a falut is Síternek. (Vincze), 1935: *La Moara Turcului* (RKFT.), 1934/1943: *Moarte Turcului* (RTM.), 1889: *Törökhalála* (Kat.), 1884: *Török halála* (HKFT.). — Útelágazás. A Siter, Sitervölgy, Verőfény és Alsótótfalu felé vezető utak itt találkoznak. A település külterületének délkeleti részén, Siter és Sitervölgy között található. Széles körben ismert név. A név eredetéhez köthető mondának több változata is él. A történetek mindegyike arról szól, hogy a régi időkben megöltek ott egy török katonát vagy magát a török szultánt. A román ***Moarte Turcului*** névváltozat jelentése szintén 'török halála' (DEX). Az 1935-ös ***La Moara Turcului*** jelentése 'a török malmánál'. Ez a névváltozat a román *moarte* 'halál' és a szintén román *moară* 'malom' szavak (DEX) hangalaki hasonlósága folytán jöhetett létre. A névváltozat első része egy prepozíció. Ebben az esetben a *-nál/-nél* rag megfelelője (DEX). Vö. Törökhalál (Sitervölgy).

Törökhalála lásd **Törökhalál**

Új-fogás 2017: *Új-fogás ~ Közép-mező ~ Középső-mező ~ Közbülső-mező | A Középső-mezőnek úgy mondták, hogy Új-fogás.* 1939–1941: *Középső͡üdüllő͡ü | A Mező egyik része (lásd: Diómező). Szántóföld.* (Vincze). 1889: *Ujfogás* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén található. Az *Új-fogás* névváltozat utótagja az 1. 'egyszeri nekifogással megművelhető földdarab', 2. 'a falu közelében a telekhez kimért toldás', 3. 'irtás' jelentésű *fogás* földrajz köznévre vezethető vissza (FKnT.).

Új-kút 2017: *Új-kút | Mer azt mán úgy csinálták, újonnan.* 1889: *Uj kút* (Kat.). — Kút. A település külterületének nyugati részén, a Kancsa-hegyen található. Később ásták ki, mint a többi kutat. A név előtagja erre utal.

Új temető 2017: *Új temető.* — A Temető része. Vö. Temető, Régi temető, Zsidó temető.

Uradalmi-erdő 1884: *Uradalmi erdö* (HKFT.), 1864: *Uradalmi Erdö* (MKFT.). — Nagy kiterjedésű erdő. A település külterületének délnyugati részén található. Vö. Uradalmi-erdő (Sitervölgy, Hegyköztóttelek, Hegyközcsatár, Hegyközújlak, Hegyközszáldobágy).

Úrbéres-erdő lásd **Lác-erdő**

Úrbéres-közbirtok lásd **Lác-erdő**

Vadász-pad 1939–1941: *Vadászpad | Erdő. Régebben a vadászok pihenőhelye.* (Vincze). — Vö. Vadász-pad hátulja.

Vadász-pad hátulja 1939–1941: *Vadászpathátujja | Erdő a vadászpad mögött. Szakadékos hely.* (Vincze). — Vö. Vadász-pad.

Vágás-kút 1. 2017: *Vágás-kút.* — Legelő. A település külterületének nyugati oldalán található. Nevét a rajta álló kútról kapta. Vö. Vágás-kút 2.

Vágás-kút 2. 2017: *Vágás-kút | Ez Vágás-kút meg a legelőü is Vágás-kút.* — Kút. A település külterületének nyugati oldalán található. Vö. Vágás-kút 1.

Valea Bacoția 1935: *V[alea] Bacoția* (RKFT.). — A Rakottya-patak völgye. A külterület keleti oldalán található. A név előtagja valószínűleg a *vale* 'völgy' köznév végartikulusos alakjára vezethető vissza (DEX). Az utótagja talán a *Rakottya* névrész átvétele. Vö. Rakottya-patak.

Vápa lásd **Vápa-zug**

Vápa-zug 2017: *Vápa-zúg ~ Vápa | Annak* [a Csernek] *a végibe, mán a tóufele vóut egy kis vőügyszerűség, úgy benyúlt. Vápa, Vápa-zúg.* — Földterület, völgy. A település külterületének nyugati oldalán található. A *vápa* 1. 'völgy, bemélyedés', 2. 'vizenyős, mocsaras terület' jelentésű földrajzi köznévre vezethető vissza (KTsz., FKnT.).

Varga-birtok lásd **Varga-tag**

Varga-tag 2017: *Varga-birtok ~ Varga-tag | A Fényesen, ahogy lemegyünk, ott van egy ház, […]. Megvárásoltak ott vagy harminc hektár főüdet, s akkor összevesztek a két feleség, s akkor elköltöztek. Mittomén, külön, de azt úgy hívták abba az időbe, mer Varga nevű vóut a bácsi, hogy Varga-birtok. S akkor amellett vóutak kisebb főüdek, Tardinak hívták.* 1939–1941: *Vārgatag | A Varga család bírtokában levő szántó erdő és kasáló.* (Vincze). — Földterület. A település külterületének déli oldalán található. Nevét tulajdonosáról kapta.

Verőfény 2017: *Verőfíny ~ Verőüfény ~ Pestye ~* r. *Pestëa | Vóut kis utcasorok, Verőfínybe. Iskola is vóut. Egy–négy osztáj.* 1939–1941: *Verőüfĩ | Szántó nemrég kiírtott erdő helyén. Délnek néző meredek domboldal. Innen neve.* (Vincze). — Tanya Siter és Sitervölgy között. A település külterületének déli részén található. Jelenleg is megvan. Román ajkú lakossággal rendelkezik. Az adatközlők szerint ez a terület is a Mahler családhoz tartozott. A *verőfény* lexéma a hegy déli, illetve a völgy északi, napnak kitett oldalát jelöli (ÚMTsz.). A magyar *Verőfény* és a román ***Peștea*** hivatalos nevek. Vö. Verőfény-patak, illetve Verőfény (Sitervölgy).

Verőfény-patak 1939–1941: *Verőüfimpatak | A Verőfény aljában folyó szakadékos patak.* (Vincze). — Vö. Verőfény, illetve Verőfény (Sitervölgy).

Viile de Sus lásd **Felső-hegy**

Vitályos-kocsma 2017: *Vitájos-kocsma | Mert itt a tulajdonos, a bácsit úgy nevezték. Nagygazda vóut valamikor, és kocsmát nyitott. | A Matri-báron fejül.* — Egykori kocsma. A Kis utcán állt. Nevét tulajdonosáról kapta.

Vőfély-kút 2017: *Vőfi-kút.* — Kút. A település külterületének nyugati oldalán, Siter és Hegyköztöttelek között, az erdőben található.

Wirtshaus Bangéta lásd **Bangéta csárda**

Zug lásd **Bába sikátor**

Zsidó temető 2017: *Zsidó temető | Vo̯ut egy pár zsidó család Síterbe.* — Temető. A Cigány-Páskom környéke, ma már nem használják. Vö. Temető, Régi temető, Új temető.

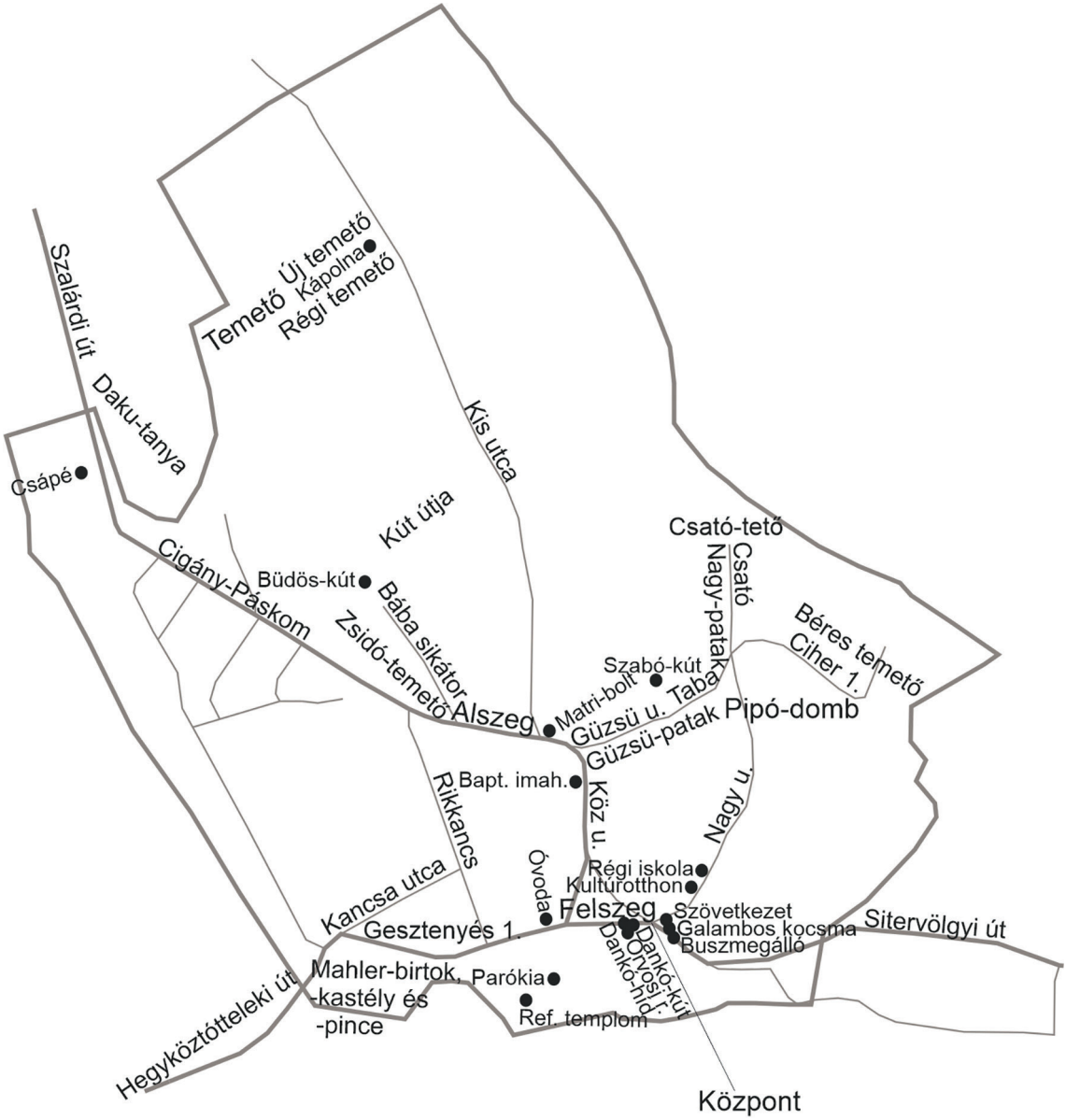

Siter belterülete

Barackos
Haraszt-puszta 1.
Bangéta csárda
Bangéta 1.
Gólya-völgy
Új-fogás
Haraszt 1.
Bende-rét-tó
Bende-rét
Papok tava
Kenyeres-mező
Bodonkút
Szalárdi út
Tót-erdő
Külső-Haraszt
Tatár-domb
Akácfa-sor
Vápa-zug
Kenderes 1.
Dió-mező
Cserő-rét-patak
Cserő-rét
Páskom 1.
Keresztút
Kis-mező
Rakottya-patak
Tót-rét
Kis-kút 2.
Kenderes 2.
Cser-hát
Bikarét
Cser
Cser-oldal
Doma-rét
Hát út rét
Lác-erdő
Puszta-rét
Kis-hegy
Ciher 2.
Piski-rét
Kancsa hátulja
Új-kút
Kancsa
Gesztenyés 2.
Telek-hegy
Kert vége
Sziget
Sitervölgyi út
Vágás-kút 1.
Vágás-kút 2.
Márton-kút
Tag
Hegyköztötteleki út
Varga-tag
Pálinkafőző
Árnyék-rét
Felső-hegy-tető
Rózsás-erdő
Dél-hegyi út
Fövenyes
Tardi
Felső-hegy
Törökhalál
Szál-halom-gaz
Szál-halom
Sas-kút
Erős-patak
Irtás 1.
Szeles
Sas-kút-rét
Muzsda-hegy
Kócs tava
Dél-hegy
Kócs tava kút
SOS Dogs
Kis-kút 1.
Csepegő-zug
Bárdos
Bükkös
Irtás 2.
Hát út
Kis-hát
Verőfény
É
0
1000
2000 méter
Siter külterülete

5. Sitervölgy

Sitervölgy 2017: *Sítervölgy, -be* ~ r. *Susturodzsu* ~ r. *Susturozsu* ~ r. *là Susturodzs* | *Szintén Tótfaluból elszármazottak jöttek ide. […] Szintén a Maller-birtokhoz tartoztak ők.* | *Nem vóut itten ijen mese, hogy te román vagy, vagy te magyar vagy, vagy mittomén mi, abba az időübe, kommunizmus előtt. Nem vóut ijesmi. Síterhez tartoztak, hogyha vóut valami problémájok. Jöttek, mer, mondom, nagyapám bíró vóut, jöttek az öreghez, hogy...* | *Félmagyaroson beszélik a románt.* 1941: *Sitervölgy* (MKF.), 1935: *Șușturoj* (RKFT.), 1934/1943: *Șușturoj* (RTM.), 1930: *Șușturogiu*[6] (Kat.), 1914: *Sitervölgy* (MÁKT.), 1913: *Sitervölgy* (Hnt.), 1910 k.: *Sitervölgy* (MÁT.), 1907: *Sitervölgy,* 1902: *Sitervölgy* (Hnt.), 1901: *Sitervölgy* | *Sitervölgy, Siter község közelében fekvő kisközség, gör. keleti vallásu, oláh lakosokkal. Házainak száma 82, lakosaié 469. Postája és távírója Szalárd, vasúti állomása Mező-Telegd. E község egy 1489-iki oklevél szerint, Sejtervölgy néven, mint a Csákyak birtoka szerepel. Ez sem áll már a régi helyén, mely most a „Régi-falu dűlő" nevet viseli; a török időkben elpusztulván, telepedett át a mai helyére. Gör. keleti temploma 1820 körül épült.* (Borovszky 143), 1900: *Sitervölgy,* 1898: *Sitervölgy,* 1895: *Sitervölgy,* 1892: *Sitervölgy* (Hnt.), 1889: *Sitervölgy* (Kat.), 1888: *Sitervölgy* (Hnt.), 1884: *Susturoju, Sitervölgy Pf.* (HKFT.), 1882: *Sitervölgy,* 1873: *Sitervölgy* (Hnt.), 1864: *Sitervölgy* (MKFT.), 1851: *Sitervölgye, Sustorozs* | *Sitervölgye, oláhul Sustorozs, oláh falu, Bihar vgyében, Váradhoz északkeletre 2 órányira, hegyektől övedzett domboldalban, 440 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 330 hold, mellyből urbéri szántó 90, rét 120, majorsági szántó 16, rét 29, szőlő 53, erdő 600, cserebokor 22 hold. Földje ilványos, más része köves és vizenyős, de szárazság idején a tengerit jól megtermi. Birja gr. Csáky Antal.* (Fényes), 1783: *SitterVölgy* (EKFT.), 1598: *Seiterveölgie,* 1496: *Seytherwelgh, Seytherwelg,* 1489: *Seytherwelgh, Seytherwelg* (Rácz 2022: 253). — Település Románia északnyugati részén, Szalárdalmás (r. Almașu Mic), Borszeg (r. Burzuc), Köröskisjenő (r. Ineu de Criș), Köröskisújfalu (r. Husasău de Criș), Hegyközújlak (r. Uileacu de Munte), Hegyközcsatár (r. Cetariu) és Siter (r. Șișterea) falvak között helyezkedik el. Hegyközcsatár (r. Comuna Cetariu) község része. A hozzá tartozó települések Hegyközcsatár, Hegyköztóttelek (r. Tăutelec) és Siter. Ez a község egyetlen román nemzetiségű és ortodox felekezetű többséggel rendelkező települése. A lakosság száma a legutóbbi népszámlálási adatok szerint 264 fő. Eb-

[6] A betűk stílusa alapján úgy tűnik, hogy e névváltozat utólagos beírás eredménye az 1889-es kataszteri térképen. A térképen szereplő megjegyzés alapján 1930-ban egészítették ki a térkép magyar feliratait román nevekkel, románosított változatokkal.

ből 212-en (80,3%) románnak, 6-an (2,3%) magyarnak, 24-en (9,1%) pedig roma nemzetiségűnek vallották magukat (ISPMN.). A település első írásos említése a 15. század végéről származik. A legkorábbi időkben is a *Sitervölgy,* illetve a ***Sitervölgye*** nevek valamely alakváltozatával nevezik meg. A 19. és 20. század között a román neve többféle változatban, a ***Șușturoj, Șușturogiu, Susturoju, Sustorozs*** formákban él. Ma hivatalosan románul ***Șușturogi,*** magyarul pedig *Sitervölgy*. A magyar településnév előtagja a szomszédos *Siter* település megnevezése, amelyhez a *völgy* földrajzi köznévi utótagot kapcsolták (RÁCZ 2022: 253).

Abrancsas-Revier lásd **Abroncsos**

Abroncioș lásd **Abroncsos**

Abroncsos 1941: *Abroncsos* (MKF.), 1930: *Abroncioș,* 1889: *Abroncsos* (Kat.), 1884: *Abrancsos* (HKFT.), 1864: *Abrancsas-Revier* (MKFT.). — Földterület. A település külterületének déli részén található. Az ***Abrancsas-Revier*** név utótagja a német *Revier* 'terület, kerület' főnévre vezethető vissza (MOLNÁR 1996).

Árnyék-rét 1884: *Árnyék rét* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének északnyugati részén, az erdő szomszédságában található. Vö. Árnyék-rét (Siter).

Bárdos 1941: *Bárdos* (MKF.), 1889: *Bárdos* (Kat.). — Erdő. A település külterületének nyugati részén található. Vö. Bárdos, Bárdos-tető (Siter).

Bihari-erdő 1941: *Bihari erdő* (MKF.), 1935: *Pd [Pădurea] Bihori, Păd[urea] Bihori* (RKFT.), 1934/1943: *Pd [Pădurea] Bihor* (RTM.). — Erdő. A település külterületének nyugati oldalán található. A román ***Pădurea Bihor(i)*** névváltozatok előtagjai a *pădure* 'erdő' köznév (DEX) végartikulusos alakjára vezethetők vissza.

Biserică lásd **Biserica Ortodoxă**

Biserica Baptistă 2017: r. *Biszërikə Bəptisztă.* — Épület. A Strada Mare nevű utcán található. A településen élő baptista felekezet használja. A név a *biserică* 'templom' végartikulusos alakjának és a *baptistă* 'baptista' melléknévnek (DEX) az összetétele.

Biserica Ortodoxă 2017: r. *Biszërikə Ortodoxă* ~ r. *Biszërikă.* — Épület. A Strada Mare és a Strada Mică között elterülő dombon áll. A település legnagyobb épülete. Az ortodox felekezet használja. A román név a *biserică* 'templom' végartikulusos alakjának és az *ortodoxă* 'ortodox' melléknévnek (DEX) az összetétele.

Biserica Penticostală 2017: r. *Biszërikə Pëntikosztălă.* — Épület. A Strada Mare nevű utcán áll. A település pünkösdista felekezetű lakossága használja. A román név a *biserică* 'templom' végartikulusos alakjának és a *penticostală* 'pünkösdista' melléknévnek az összetétele (DEX).

Borszegi út 2017: *Borszegi út* ~ r. *Szprë Burzuk,* 1889: *Borziki út* (Kat.). — A Borszeg település felé vezető földút. A külterület keleti részét szeli át. A *Burzuc* név a *Borszeg* ~ *Borzik* településnevek mai hivatalos román változata, a *spre* vi-

szonyszó a románban, jelentése ’felé’ (DEX) – a ***Spre Burzuc*** névváltozat e két szó összetételéből alakult.

Borziki út lásd **Borszegi út**

Buşteana 2017: r. *Bustëànà* ~ r. *Rêzsàs,* 1941: *Bustyán-h[egy]* (MKF.), 1935: *Dealul Buşteana* (RKFT.), 1884: *Dealu Busteana* (HKFT.). — Földterület, legelő, erdő. A település külterületének északi részén található. Két része a Buşteana mare és a Buşteana mică nevű területek. A *Buşteana* név és névrész talán a *buştean* ’rönk, tönk, tuskó, fatörzs, szálfa’ köznévre (DEX, Lázár–Román 2015) vezethető vissza. A ***Dealul Buşteana*** névváltozat előtagja pedig a *deal* ’domb’ köznév végartikulusos alakjával (DEX) hozható összefüggésbe. Vö. Buşteana mare, Buşteana mică, illetve Rózsás-erdő (Siter).

Buşteana mare 1935: *Valea Buşteana mare* (RKFT.), 1884: *Busteana mare* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének északi részén található. A Buşteana része. A ***Valea Buşteana mare*** név előtagja a *vale* ’völgy’ köznév végartikulusos alakjára vezethető vissza, a *mare* utótag jelentése ’nagy’ (DEX, Lázár–Román 2015). Vö. Buşteana, Buşteana mică.

Buşteana mică 1935: *Valea Buşteana mică* (RKFT.), 1884: *Busteana mica* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének északi részén található. A Buşteana része. A ***Valea Buşteana mică*** név előtagja a *vale* ’völgy’ köznév végartikulusos alakjára vezethető vissza, a *mică* utótag jelentése ’kis, kicsi’ (DEX, Lázár–Román 2015). Vö. Buşteana, Buşteana mare.

Bustyán-hegy lásd **Buşteana**

Buti Paul 1. lásd **Butyi Pál-patak**

Buti Paul 2. lásd **Butyi Pál-völgy**

Butyi Pál-patak 2017: r. *Butyi Pàul* ~ r. *Buti Pàul,* 1934/1943: *P[ârâu] Butyipal* (RTM.), 1884: *Butyipal p[atak]* (HKFT.), 1783: *Pudy Patak* (EKFT.). — Patak. A település külterületének déli részén húzódik. A *pârâu* előtag jelentése ’patak’ (DEX). Vö. Butyi Pál-völgy.

Butyi Pál Revier lásd **Butyi Pál-völgy**

Butyi Pál-völgy 2017: r. *Buti Pàul,* 1941: *Butyi Pál-völgy* (MKF.), 1935: *Valea Butipal* (RKFT.), 1864: *Butyipal R[evier]* (MKFT.). — Földterület, völgy. A település külterületének déli részén található. A Butyi Pál-patakhoz tartozik. A ***Valea Butipal*** név előtagja a román *vale* ’völgy’ köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. A ***Butyipal Revier*** név utótagja a német *Revier* ’terület, kerület’ főnévből ered (Molnár 1996). Vö. Butyi Pál-patak.

Butyi-patak lásd **Butyi Pál-patak**

Butyi Paul lásd **Butyi Pál-patak**

Bükk lásd **Bükk-hegy**

Bükk-hegy 1910 k.: *Bükk h[egy]* (MÁT.), 1884: *Bik* (HKFT.). — Erdő. A település külterületének nyugati részén található. A ***Bik*** a *Bükk* név régi, nyelvjárási változata (KTsz.). Vö. Bükkös (Siter).

Căminul lásd **Căminul Cultural**

Căminul Cultural 2017: r. *Kămînu Kulturàl* ~ r. *Kămînu*. — Épület. A Strada Mare nevű utcán áll. A ***Căminul*** névváltozat és névrész a végartikulusos *cămin* 'kultúrotthon, otthon' köznévre vezethető vissza. A *Cultural* névrész pedig a *cultural* 'kultúr, művelődési'(Lázár–Román 2015) melléknévből ered.

Căşmă lásd **Kösmő-patak**

Căşmă-völgy lásd **Kösmő-völgy**

Cătun lásd **Verőfény**

Cătun Peştea lásd **Verőfény**

Cătunul Fergheş-ag lásd **Férges-ág**

Cetate 2017: r. *Csëtàtë* ~ r. *Csëtàtëà* ~ r. *Csëtàtëà luj Mënumorut | Nem tégla vo͡ut, hanem magát a fő͡udet megégették körbe. | Nu sânt, că-i cetate de pământ [...]. Biharia întreţinut. Aici totui lăstăriş.* [Nincsenek (romok), mert egy földvár […]. A bihari (földvár) karban van tartva. Itt az egész aljnövényzet.] — Egykori földvár. A település külterületének keleti részén található. Az adatközlők szerint Ménmarót (románul: Menumorut) vezér tulajdona volt. A román *cetate* szó jelentése 'vár' (DEX), a *cetatea* ugyanennek a szónak a végartikulusos alakja. Vö. Sub Cetate.

Cetatea lásd **Cetate**

Cetatea lui Menumorut lásd **Cetate**

Cimitir 2017: r. *Csimitir.* — Temető. A település külterületének északi részén, a domb tetején található. A román *cimitir* szó jelentése 'temető' (DEX).

Cruce 2017: r. *Krucsë* ~ *Krucsà.* — Feszület. A Strada Mare nevű utca északkeleti részén, a helységnévtábla szomszédságában van felállítva. A román *cruce* szó jelentése 'feszület, kereszt'. A *crucea* ugyanennek a szónak a végartikulusos alakja (DEX, Lázár–Román 2015).

Crucea lásd **Cruce**

Culmea lásd **Culmea Pădurii**

Culmea Dosului 1935: *Culmea Dosului* (RKFT.), 1934/1943: *Culmea Dosului* (RTM.). — Földterület, a település külterületének délnyugati oldalán található. A név előtagja a 'tető, csúcs, orom, bérc' jelentésű *culme* végartikulusos alakjára, míg az utótagja a 'hát, hátsó rész' jelentésű *dos* köznév birtokos esetben lévő alakjára (DEX, Lázár–Román 2015) vezethető vissza.

Culmea Pădurii 2017: r. *Kulmëà Păduri* ~ r. *Kulmëà.* — Földterület, legelő. A település külterületének déli részén, az erdő mellett található. A név előtagja a

’tető, csúcs, orom, bérc’ jelentésű *culme* végartikulusos alakjára, míg az utótagja az’erdő’ jelentésű *pădure* köznév birtokos esetben lévő alakjára (DEX, Lázár–Román 2015) vezethető vissza.

Csutila 2017: r. *Csutyilȧ.* — Utca. A település belterületének nyugati részén húzódik. A név eredete nem ismert. Vö. Csutila-kút, Csutila-patak.

Csutila-kút 1889: *Csutila kút* (Kat.). — Kút. A település külterületének északi oldalán, a temető szomszédságában található. Vö. Csutila, Csutila-patak.

Csutila-patak 1889: *Csutila patak* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén található. Vö. Csutila, Csutila-kút.

Dealul Bușteana lásd **Bușteana**

Dealul de Sus lásd **Felső-hegy**

Dealul Ferchi lásd **Dealul Ferghi**

Dealul Ferghi 1935: *D[ealul] Ferghi* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Ferchi* (RTM.), 1884: *Dealu ferchi* (HKFT.). — Földterület, legelő. A település külterületének déli részén található. A név előtagja a román *deal* ’domb’ szó végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Az utótag eredetére, eredeti jelentésére vonatkozóan nincsenek ismereteink. Talán a román *ferchezuit* ’kicsinosított’ melléknévvel (Lázár–Román 2015) hozható összefüggésbe, de az sem kizárt, hogy a *Férges-ág* nevű tanyáról kapta nevét.

Dealul Lăzuțului 1935: *D[ealul] Lăzuțului* (RKFT.). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán található. A név előtagja a román *deal* ’domb’ szó végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Az utótag eredete bizonytalan, talán az északon elhelyezkedő *Láz-tető*-vel vagy *Lác-hegy*-gyel hozható összefüggésbe.

Dealul Meriștei lásd **Dealul Miriștei**

Dealul Miriștei 1935: *D[ealul] Miriștei* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Meriștei* (RTM.), 1884: *Dealu meriste* (HKFT.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén található. A név előtagja a román *deal* ’domb’ szó végartikulusos alakjára vezethető vissza. Az utótagja talán a ’tarló’ jelentésű *miriște* birtokos esetben lévő alakjával hozható összefüggésbe (DEX). Vö. Valea Miriștei.

Dealul Pustei lásd **Puszta-hegy**

Dealul Pustii lásd **Puszta-hegy**

Delnița 2017: r. *Dëlnicȧ.* — Utca. A település belterületének délkeleti részén húzódik. A név valószínűleg a román *delnița* 1. ’a birtokhatár része, mely a területet öröklő jobbágycsalád szomszédságában fekszik’, 2. ’rét vagy domb hosszú, keskeny része’ földrajzi köznévre (DRAM) vezethető vissza.

Dispensar 2017: r. *Diszpënszȧr*. — Épület. A Strada Mare nevű utcán, a Căminul Cultural szomszédságában áll. A román *dispensar* szó jelentése ’orvosi rendelő’

(Lázár–Román 2015). Az adatközlők szerint az épület eredetileg egy zsidó származású család tulajdona volt.

Domnescu lásd **Uradalmi-erdő**

Drum spre Sârbi 2017: r. *Drum szprë Szârb*. — Sârbi (magyar nevén: Alsótótfalu) felé vezető aszfaltos út, a település külterületének északi részén húzódik. A név a *drum* 'út' főnév és a *spre Sârbi* 'Sârbi felé' prepozíciós főnév (DEX) összetétele.

Dudu-völgy 1941: *Dudu-v[ölgy]* (MKF.), 1934/1943: *V[alea] Dudii* (RTM.), 1884: *Valea dudi* (HKFT.). — Földterület, völgy. A település külterületének délkeleti részén található. A *dudu* ~ *dudi* névrész talán a román a *dudui* 'duruzsolni, dübörögni, zörögni' szóval (Lázár–Román 2015) hozható összefüggésbe, emellett az sem kizárt, hogy a magyar *dudu* szóra vezethető vissza, amely kifejezés a környéken 'gyűrű, betongyűrű' jelentésben használatos. A ***Valea Dudii, Valea dudi*** névváltozatok előtagja a 'völgy' jelentésű *vale* szó végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza.

Erdélyi-patak 1889: *Erdélyi patak* (Kat.). — Patak. A település külterületének keleti részén található. Vö. Erdélyi patakja.

Erdélyi patakja 1889: *Erdélyi patakja* (Kat.). — Földterület, völgy, szántóföld. A település külterületének keleti részén, az Erdélyi-patak mellett található. Vö. Erdélyi-patak.

Erős-oldal 1884: *Erös oldal* (HKFT.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északnyugati részén, az Erős-patak (Siter) szomszédságában található. Vö. Erős-oldal, Erős-patak (Siter).

Felső-hegy 1934/1943: *D[ealul] de Sus* (RTM.), 1884: *Felsö hegy* (HKFT.). — Földterület, domb. A település külterületének északnyugati oldalán található. A román név a magyar tükörfordítása. A ***Dealul de Sus*** névváltozat jelentése 'a felső domb' (DEX). Vö. Felső-hegy, Felső-hegy-kapu, Felső-hegy-tető (Siter).

Férges-ág 2017: *Férges-ág* ~ r. *Kătunu Fërtis-ag* ~ r. *Fërgis-ag* ~ r. *Fërtis-ag,* 1941: *Férges ág* (MKF.), 1940: *Férgeság* (Jakó), 1934/1943: *Ferghesag* (RTM.). — Tanya. A település külterületének délnyugati oldalán található. Jelenleg két család él a területen. Jakó szerint „A siteri magyarság településének tartjuk még a XV. század végén feltűnő Férgeságat, ahol akkor szintén egy Hajas nevű familia élt. Nevét a Kösmő völgyében Sitervölgy és Hegyközújlak között egy dűlőnév őrzi." (1940: 339). A román ***Cătunul Fergheș-ag, Fergheș-ag*** névváltozatok a magyar név átvételei. A román *cătun* szó jelentése 'település, tanya' (DEX). Vö. Férges-ági-erdő, Férges-ág-völgy.

Férges-ági-erdő 1930: *Padure de Férgeségi, Padure Férgeségi,* 1889: *Fergeségi erdő* (Kat.). — Erdő. A település külterületének nyugati oldalán, a *Férges-ág* nevű tanya szomszédságában található. A román *pădure* szó jelentése 'erdő' (DEX). Vö. Férges-ág, Férges-ág-völgy.

Férges-ág-völgy 1941: *Fergeság-v[ölgy]* (MKF.), 1889: *Fergeság völgy* (Kat.). — Földterület, völgy. A település külterületének délnyugati oldalán, a *Férges-ág* nevű tanya szomszédságában található. Vö. Férges-ág, Férges-ági-erdő.

Ferghesag lásd **Férges-ág**

Fergheș-ag lásd **Férges-ág**

Grindă 2017: r. *Grindă* ~ r. *Grindȧ,* 1935: *Grindul mare* (RKFT.). — Erdő. A település külterületének nyugati részén található. A név feltehetőleg a *grind* 'domb' köznévre vezethető vissza. A ***Grindul mare*** utótagja a *mare* 'nagy' szóból (DEX) ered. Vö. Grindul mare (Siter).

Grindul mare lásd **Grindă**

Hidrofor lásd **Pompa de Apă**

Hijul Bătrân lásd **Öreg-hegy**

Hijul Nou lásd **Új-hegy**

Husasău de Criș 2017: r. *Huszàszău dë Kris*. — Erdő. A település külterületének délnyugati részén, Husasău de Criș (magyar nevén: Köröskisújfalu) település szomszédságában található.

Irtaș 2017: r. *Irtàs*. — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. A területhez erdőirtás révén jutottak hozzá. A román név a magyar helynév átvételével jött létre. Vö. Irtás 1., Irtás 2. (Siter).

Kapocsán-völgy 1. 1941: *Kapocsán-v[ölgy]* (MKF.). — Földterület. A település külterületének keleti része. Az előtag eredetére, eredeti jelentésére vonatkozóan nincsenek ismereteink. Lehet személynévi eredetű. Esetleg a Bihar megyei *Kapocsán ~ Kapocsány* (r. Copăceni) település nevével hozható összefüggésbe, bár ez a falu meglehetősen távol fekszik Sitervölgytől. Vö. Kapocsán-völgy 2.

Kapocsán-völgy 2. 1889: *Kapocsán völgy* (Kat.). — Földterület. A település külterületének déli része. Vö. Kapocsán-völgy 1.

Kopaczaraj Bach 1864: *Kopaczaraj Bach* (MKFT.). — Patak. A település külterületének délnyugati részén folyt. Lehetséges, hogy a Kapocsán-völgyhöz tartozó patakról van szó. Az utótag a német *Bach* 'patak' főnévre (Molnár 1996) vezethető vissza.

Kösmő-patak 2017: r. *Kăsmă,* 1889: *Kösmő patak* (Kat.). — Patak. A külterület déli–délnyugati részét szeli ketté. Vö. Kösmő-völgy, illetve Kösmő-patak (Hegyközcsatár, Hegyközújlak, Hegyközpályi), Új-Kösmő (Hegyközpályi).

Kösmő-völgy 2017: *Kösmő-völgy* ~ r. *Kösmo͡ü-vo͡ügy* | *Aicea este o vale, Kösmo͡ü-vo͡ügy, care […] Asta merge până la Biharia, […] lângă statuia, cetatea aialaltă.* [Itt van egy völgy, Kösmo͡ü-vo͡ügy, ami […] Ez egészen Biharig, […] a szobor mellett, a másik földvárig tart.] — Földterület, völgy. A település külterületének déli–délnyugati részén, a Kösmő-patak mentén terül el. A román név a

magyar helynév változtatás nélküli átvétele. Vö. Kösmő-patak, illetve Kösmő-patak (Hegyközcsatár, Hegyközújlak, Hegyközpályi), Új-Kösmő (Hegyközpályi).

Köves-domb 1889: *Kövesdomb* (Kat.). — Földterület, domb. A település külterületének északkeleti része.

Közlegelő 1. 1930: *Paşune comun,* 1889: *Közlegelő* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének északi része. A román ***Păşune comun*** név a magyar forma tükörfordítása, a *păşune* 'legelő' és a *comun* 'köz, közös' szavak (DEX) összetétele. Vö. Közlegelő 2.

Közlegelő 2. 1930: *Paşune comun,* 1889: *Közlegelő* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének keleti–délkeleti része. A román ***Păşune comun*** név a magyar forma tükörfordítása, a *păşune* 'legelő' és a *comun* 'köz, közös' szavak (DEX) összetétele. Vö. Közlegelő 1.

Kraja 1864: *Kraja* (MKFT.). — Földterület, erdő. A település külterületének nyugati oldalán található. A név talán a szláv *kraj* 'kerület, környék', 'valaminek a vége' jelentésű szóra vezethető vissza. Vö. Kraja (Siter).

Lác-tető 1884: *Láz tető* (HKFT.). — Földterület, erdő és legelő. A település külterületének északnyugati részén található. A Lác-erdő (Siter) része. Vö. Láz-hegy, illetve Lác 1., Lác-erdő, Lác-gaz, Lác-tető (Siter).

La Moara Turcului lásd **Törökhalál**

La Moarte Turcului lásd **Törökhalál**

Láz-hegy 1941: *Láz-h[egy]* (MKF.). — Földterület, domb, erdő. A település külterületének északkeleti részén található. A név előtagja talán az 'irtás' jelentésű *láz* földrajzi köznévre (FKnT.) vezethető vissza. Vö. Lác-tető, illetve Lác 1., Lác-erdő, Lác-gaz, Lác-tető (Siter).

Macska-domb 1889: *Macska domb* (Kat.). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található.

Moartea Turcului lásd **Törökhalál**

Öreg-hegy 2017: r. *Hizsu Bătrân,* 1889: *Öreghegy, Hizsu betrin* (Kat.). — Földterület, erdő, kaszáló. A település külterületének északkeleti részén található. A román ***Hijul Bătrân*** változat előtagja a román *hij* 'szőlőültetvény' jelentésű főnév végartikulusos alakjára (DRAM), míg az utótagja a *bătrân* 'öreg' (DEX) melléknévre vezethető vissza. A magyar *hegy* szónak szintén van 'szőlőhegy' jelentése (SzT.). Ebből kiindulva a két név teljesen megfeleltethető egymásnak.

Pădure 2017: r. *Pădurë*. — Nagy kiterjedésű erdő. A település külterületének déli részén húzódik. A név a román *pădure* 'erdő' (DEX) szóra vezethető vissza.

Pădurea Bihor lásd **Bihari-erdő**

Pădurea Bihori lásd **Bihari-erdő**

Pădurea Ineu lásd **Pădurea Ineului de Criș**

Pădurea Ineului lásd **Pădurea Ineului de Criș**

Pădurea Ineului de Criș 2017: r. *Pădurëà Inëuluj dë Kris* ~ r. *Pădurëà Inëuluj* ~ r. *Pădurëà Inëu.* — Erdő. A település külterületének déli részén található. *Ineului de Criș* (magyarul: Köröskisjenő) szomszédságában található. A név előtagja a román *pădure* 'erdő' szó végartikulusos alakjára vezethető vissza (DEX).

Pădurea Mahler 2017: r. *Pădurëà Màlër* ~ r. *Pădurëà Pëstëà* ~ r. *Pëstëà.* — Erdő. A település külterületének nyugati részén található. Az adatközlők szerint eredetileg a *Mahler* család birtoka volt. A ***Pădurea Peștea, Peștea*** névváltozatok a közeli *Peștea* nevű tanyára utalnak. A név előtagja a román *pădure* 'erdő' szó végartikulusos alakjára vezethető vissza (DEX). Vö. Verőfény (Peștea), illetve Mahler-birtok, Mahler-kastély, Mahler-pince (Siter).

Pădurea Peștea lásd **Pădurea Mahler**

Pădure de Férges-ági lásd **Férges-ági-erdő**

Pădure Férges-ági lásd **Férges-ági-erdő**

Pârâu Butyipal lásd **Butyi Pál-patak**

Pășune lásd **Pășunea Mare**

Pășunea Mare 2017: r. *Păsunëà Màrë* ~ r. *Păsunë.* — Földterület, legelő. A település külterületének délkeleti részén található. A név a *pășune* 'legelő' köznév végartikulusos alakjának és a *mare* 'nagy' melléknévnek (DEX) az összetétele.

Pășune comun 1. lásd **Közlegelő 1.**

Pășune comun 2. lásd **Közlegelő 2.**

Patac 2017: r. *Patak.* — Belterületi rész. Az adatközlők nem lokalizálták. A név talán a közeli Kösmő-patakra utal.

Peres lásd **Peres-oldal**

Peres-oldal 1889: *Peres oldal, Peres* (Kat.). — Domb, legelő. A település külterületének keleti részén húzódik.

Pe schasuri lásd **Pe Șesuri**

Pe Șesuri 1934/1943: *Pe Șesuri* (RTM.), 1884: *Pe schasuri* (HKFT.). — Földterület, kaszáló, legelő. A település külterületének déli részén található. A románban a *șes* szó egyik jelentése 'nyílt vidék' (DEX), a név talán ezzel a kifejezéssel hozható összefüggésbe. A *pe* prepozíció a románban, ebben a jelentésben valószínűleg a magyar *-on, -en, -ön* ragnak felel meg (DEX).

Peștea 1. lásd **Pădurea Mahler**

Peștea 2. lásd **Verőfény**

Pompa de Apă 2017: r. *Pompà dë àpă* ~ r. *Hidrofor.* — Ivóvízszivattyú-állomás. A Strada Mare nevű utcán található. A *pompa de apă* köznév jelentése 'vízszivattyú'.

Pusta dén sus 1884: *Pusta dén sus* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. A név talán a magyar eredetű *pusta* 'puszta' és a *sus* 'fel, fent' szavak (DEX) összetétele.

Puszta-hegy 1941: *Pusztahegy* (MKF.), 1935: *Dealul Pustei* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Pustii* (RTM.), 1889: *Puszta hegy* (Kat.), 1884: *D[ealul] pustii, Dealu pustii* (HKFT.). — Földterület, legelő. A település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában található. A ***Dealul Pustei, Dealul Pustii, Dealu pustii*** névváltozatok a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakjának és a *pustiu* 'puszta, kietlen' melléknévnek (Lázár–Román 2015, DEX) az összetétele.

Râtul Surd 2017: r. *Râtu Szurd,* 1934/1943: *Ritul Surdului* (RTM.), 1884: *Rîtu surdului* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének északkeleti részén található. A név talán a magyar eredetű *rât* 'rét, legelő' köznév végartikulusos alakjának és a *surd* 'süket, tompa' melléknévnek (Lázár–Román 2015, DEX) az összetétele. A ***Ritul Surdului*** név *lui* eleme a birtoklás kifejezésére szolgáló toldalék. A földterület nevét Jakó másra vezeti vissza: „Ma a község mellett találunk egy »Ritul Surdului« nevű határrészt, melyet kapcsolatba hozhatunk az 1372. évi viszálynál szereplő »Petrus et Andreas de Surdula« adorjáni várnagyokkal." (1940: 339).

Régifalu-dűlő lásd **Satul Bătrân 2.**

Ritul Surdului lásd **Râtul Surd**

Rojaș lásd **Bușteana**

Satul Bătrân 1. 2017: r. *Szàtu Bătrân | Aici o fost satul [...]. O fost ars, tot o fost codrii aici, tot o fost pădurii, si când o venit cotropitorii, a dat foc la sat, și atunci s-o mutat aici.* [Itt volt a falu [...]. Felgyújtották, minden erdő volt itt, az egész erdőség volt, és amikor jöttek a hódítók, felgyújtották a falut, és akkor elköltözött ide.] — Belterületi rész. A belterület déli oldalán található. Az adatközlők szerint ez a település legrégebbi része. A név a *sat* 'falu' főnév végartikulusos alakjának és a *bătrân* 'öreg' melléknévnek az összetétele. Vö. Satul Bătrân 2.

Satul Bătrân 2. 2017: r. *Szàtu Bătrân,* 1889: *Régifalu dűlő* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén található. A belterület *Satul Bătrân* nevű részéről kapta nevét. Vö. Satul Bătrân 1.

Schmidt-tanya 2017: r. *Smid-tanya.* — Földterület. Egykori tanya. A település külterületének északnyugati részén állt. Nevét tulajdonosáról kaphatta. A román név a magyar helynév változtatás nélküli átvétele.

Școală 2017: r. *Skoàlă.* — Iskolaépület. A Strada Mică nevű utcán található. A román név a *școală* 'iskola' köznévre (DEX) vezethető vissza.

Șicator 1. 2017: r. *Sikàtor.* — Utca. A település belterületének nyugati részén található. A román név a magyar *sikátor* szóra vezethető vissza. A lexéma köznévként

1. 'utca, út' és 2. 'huzatos hely' jelentéssel a román értelmező szótárban (DEX) is megjelenik. Vö. Șicator 2.

Șicator 2. 2017: r. *Sikător.* — Utca. A Strada Mică és a Strada Mare között található. A román név a magyar *sikátor* szóra vezethető vissza. Vö. Șicator 1.

Siteri út 2017: *Siteri út.* — A Siterre vezető aszfaltos út. A település külterületének északnyugati oldalán húzódik.

Sitervölgye lásd **Sitervölgy**

SOS Dogs 2017: r. *Észoësz Dogsz.* — Kutyamenhely. A település külterületének északnyugati részén található. Vö. SOS Dogs (Siter).

Spre Burzuc lásd **Borszegi út**

Strada Mare 2017: r. *Sztrădă Mărë.* — Utca. A belterület északi része. A név jelentése 'a nagy utca'. Vö. Strada Mică.

Strada Mică 2017: r. *Sztrădă Mikă.* — Utca. A belterület déli része. A név jelentése 'kis utca'. Vö. Strada Mare.

Sub Cetate 2017: r. *Szub Csëtătë.* — A földvár mellett lévő terület neve. A település külterületének keleti oldalán található. A név a román *sub* 'alatt' viszonyszó és a szintén román *cetate* 'vár' főnév (DEX) összetétele. Vö. Cetate.

Sustorozs lásd **Sitervölgy**

Șușturogi lásd **Sitervölgy**

Șușturogiu lásd **Sitervölgy**

Șușturoj lásd **Sitervölgy**

Susturoju lásd **Sitervölgy**

Tărăchalal lásd **Törökhalál**

Törökhalál 2017: *Törökhalál* ~ r. *Tărăkhalàl* ~ r. *Moartëà Turkuluj | Acolo-i Tărăkhalàl, Moartëà Turculuj […] în timpul invaziei […] o fost nişte bătălii mari.* [Ott a Tărăkhalàl, Moartëà Turculuj […] a megszállás ideje alatt […] több nagy csata volt ott.] 1941: *Török halála* (MKF.), 1935: *La Moara Turcului* (RKFT.), 1934/1943: *La Moarte Turcului* (RTM.), 1889: *Törökhalála* (Kat.), 1884: *Török halála* (HKFT.). — Útelágazás. A település külterületének északnyugati részén található. A Sitervölgy, Siter, Verőfény és Alsótótfalu felé vezető utak itt találkoznak. A név eredetéhez köthető legendának több változata is él. A történetek mindegyike arról szól, hogy a régi időkben megöltek ott egy török katonát vagy magát a török szultánt. A román ***Moartea Turcului*** névváltozat jelentése szintén 'török halála'. A ***La Moarte Turcului*** névváltozat első része egy prepozíció. Ebben az esetben a *-nál/-nél* rag megfelelője (DEX). A ***La Moara Turcului*** jelentése 'a török malomnál'. Ez a névváltozat a román *moarte* 'halál' és a szintén román *moară* 'malom' szavak (DEX) hangalaki hasonlósága folytán jöhetett létre. Vö. Törökhalál (Siter).

Török halála lásd **Törökhalál**

Ui-hegy lásd **Új-hegy**

Új-hegy 2017: r. *Uj-hëgy,* 1935: *Hijul Nou* (RKFT.), 1889: *Ujhegy* (Kat.). — A település külterületének északnyugati részén található domb. A román ***Hijul Nou*** névváltozat előtagja a nyelvjárási *hij* 'szőlőültetvény' (DRAM) szó végartikulusos alakjára vezethető vissza. Az utótagja pedig a *nou* 'új' szóból (DEX) származtatható. A magyar *hegy* szónak szintén van 'szőlőhegy' jelentése (SzT.). Ebből kiindulva a két név teljesen megfeleltethető egymásnak.

Uradalmi-erdő 2017: r. *Domnëszku,* 1864: *Uradalmi Erdö* (MKFT.). — Földterület, erdő és legelő. A település külterületének nyugati, délnyugati részén található. A román eredetű ***Domnescu*** névváltozat a *domnesc* 'urasági, úri' (DEX) szóra vezethető vissza. Vö. Uradalmi-erdő (Siter, Hegyköztóttelek, Hegyközcsatár, Hegyközújlak, Hegyközszáldobágy).

Văgaș 2017: r. *Văgàs.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén, Borszeg szomszédságában található. Lehetséges, hogy a román *Văgaș* névnek létezett egy magyar *Vágás* előzménye. Ebben az esetben a román változat megjelenése a magyar név átvételével történt. Emellett az sem kizárt, hogy a magyarból a helyi román nyelvjárásba bekerült egy *văgaș* 'irtás' közszó, amely a későbbi román helynév alapját képezte.

Vaj Bach 1864: *Vaj B[ach]* (MKFT.). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. Az utótag a német *Bach* 'patak' szóra (Molnár 1996) vezethető vissza.

Valea Bușteana mare lásd **Bușteana mare**

Valea Bușteana mică lásd **Bușteana mică**

Valea Butipal lásd **Butyi Pál-völgy**

Valea Dudii lásd **Dudu-völgy**

Valea Hotărărului 1935: *Valea Hotărărului* (RKFT.). — Földterület, a település külterületének keleti oldalán található. A név előtagja a *vale* 'völgy' végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Az utótagja bizonyára a magyar eredetű *hotar* 'határ' (DEX) származékával hozható összefüggésbe. A név *lui* eleme a birtoklás kifejezésére szolgáló toldalék.

Valea Miriștei 1935: *Valea Miriștei* (RKFT.). — Földterület. A település külterületének keleti oldalán található. A név előtagja a *vale* 'völgy' végartikulusos alakjára vezethető vissza (DEX). Az utótagja talán a 'tarló' jelentésű *miriște* birtokos esetben lévő alakjával hozható összefüggésbe (DEX). Vö. Dealul Miriștei.

Veres-haraszt 1889: *Veresharaszt* (Kat.). — Földterület. Egykori tanya. A település külterületének délnyugati oldalán található. Az utótag feltehetőleg a *haraszt* 1. 'fi-

atal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót', 2. 'műveletlen, gyomnövénnyel benőtt terület' jelentésű (FKnT.) földrajzi köznévvel hozható összefüggésbe.

Verőfény 2017: *Verőfény* ~ r. *Kătun Pëstëà* ~ r. *Kătun* ~ r. *Pëstëà* | *Lehetett vagy húsz ház, huszonöt. Most is van pár ház. […] Félig-meddig el is románosodtak.* | *Verőfény, Tojóukút és Veres-haraszt. Ez mind Verőfényhez tartozott. Három részbül állt. Három hejt vóutak a házak. Románok laktak. Burzukból jöttek.* | *Sînt nișteˇ case de vacanțe acolo.* [Néhány hétvégi ház van ott.] — Tanya Siter és Sitervölgy között. Ma is lakott terület, illetve van, aki csak időszakosan tartózkodik az ottani lakásában. A település külterületének nyugati oldalán található. Az adatközlők szerint régen több házból állt, még iskolával is rendelkezett. Ez a terület is a Mahler családhoz tartozott. A *verőfény* lexéma a hegy déli, illetve a völgy északi, napnak kitett oldalát jelöli (ÚMTsz.). A ***Cătun*** név illetve a ***Cătun Peștea*** név előtagja a román *cătun* szóból alakult, melynek jelentése 'tanya' (Lázár–Román 2015). A magyar *Verőfény* és a román ***Peștea*** hivatalos nevek. Vö. Pădurea Mahler, illetve Verőfény, Verőfény-patak (Siter).

Völgy-fő 1941: *Völgyfő* (MKF.). — Földterület. A település külterületének keleti részén található. A Butyi Pál-völgy keleti vége.

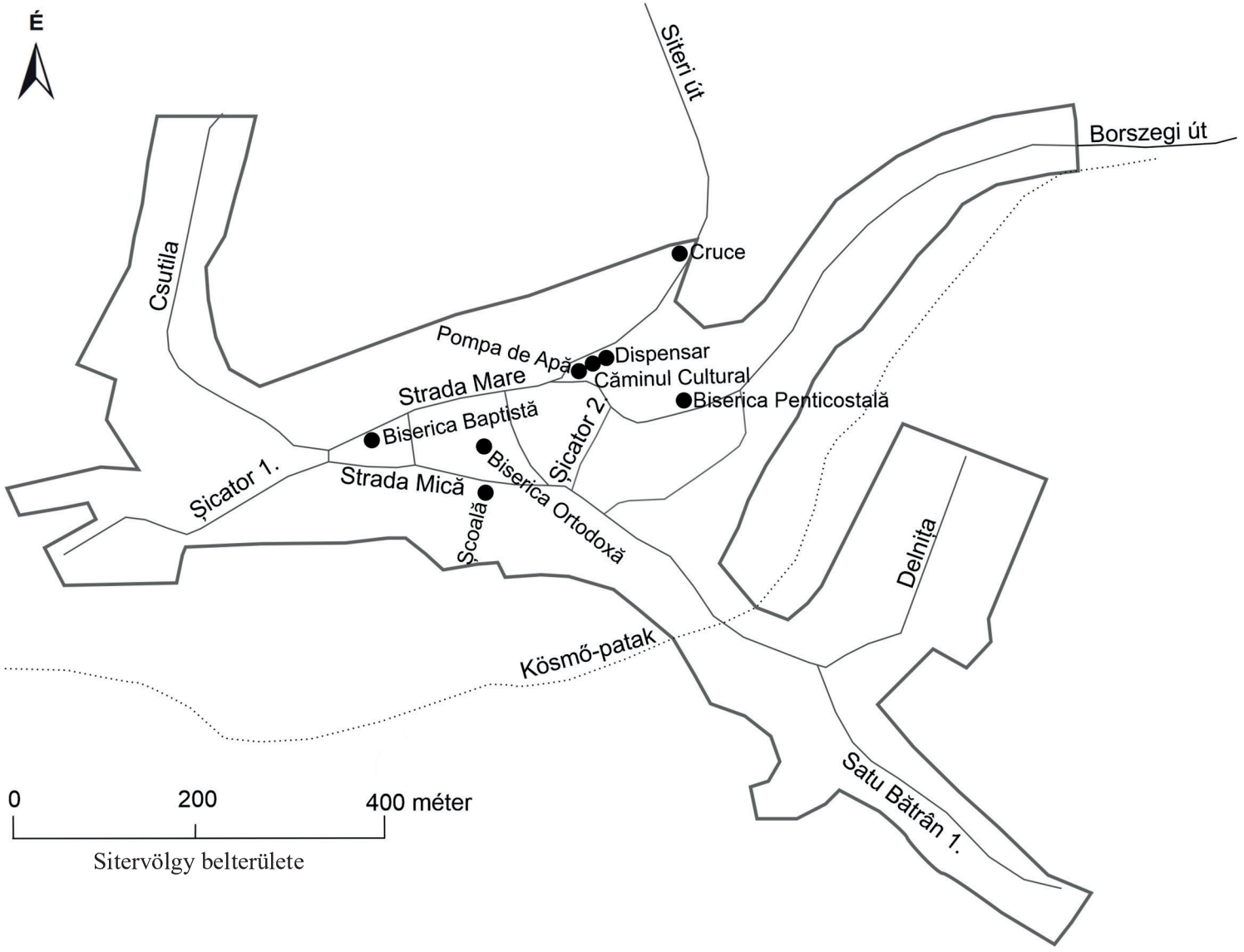

Sitervölgy belterülete

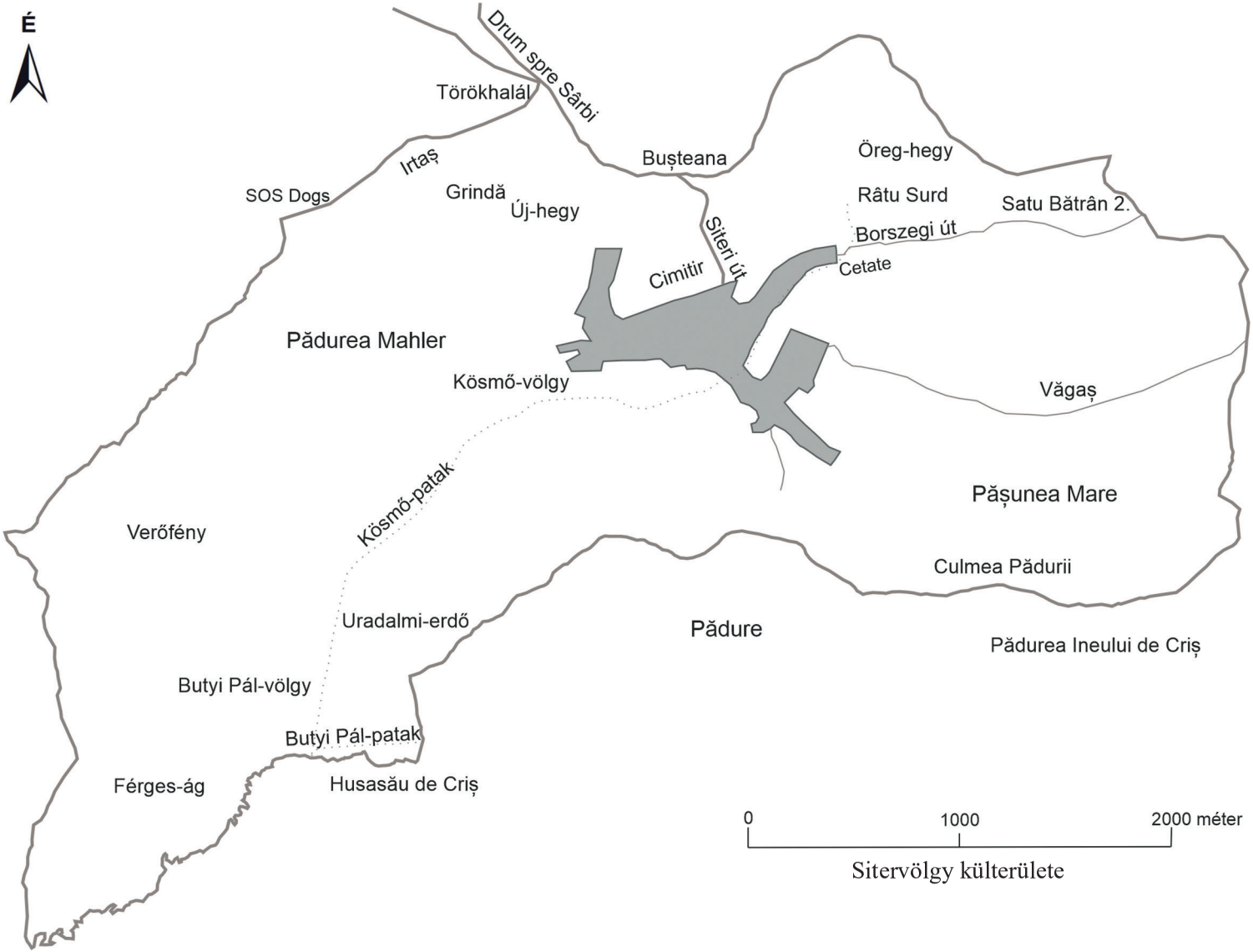

Sitervölgy külterülete

6. Hegyközpályi

Hegyközpályi 2018: *Hegyközpáji, -ba ~ Páji, -ba ~* r. *là Pàleu ~ Rigófalva* | *Például Páji azér volt Rigó, mert az egyik gazdának volt egy Rigó nevű lova, és a kisfiú reggel, mikor kiment, volt egy tyúktojás az istállóba, mert ugye a tyúk megtojt, és szaladt be a fiú, és mondta, hogy: Édesapám, megtojt a Rigó!* | [Falucsúfoló:] *Tojik még a rigó Pájiban?* | *Itt, ez a falu tiszta színmagyar vóut. Egyetlen egy család vóut román. Én a lányával együtt jártam iskolába. Egymás mellett vóut a padunk, majdnem. […] Jóformán nem tudott románul se. Az anyja református magyar asszony vóut. Magyar iskolába járt. És ennyi vóut román a faluba. Tiszta magyar vóut az egész, és mind református vóut, egy katólikus család nem vóut, tiszta, színmagyar református.* 1941: *Hegyközpályi* (MKF.), 1935: *Paleu* (RKFT.), 1934/1943: *Paleu* (RTM.), 1914: *Hegyközpályi* (MÁKT.), 1913: *Hegyközpályi* (Hnt.), 1910 k.: *Hegyköz-Pályi* (MÁT.), 1907: *Hegyközpályi,* 1902: *Hegyközpályi* (Hnt.), 1901: *Felpályi, Hegyköz-Pályi* | *Hegyköz-Pályi, az alföldi síkság szélén, a Kösmő-patak mellett fekvő kisközség, túlnyomóan ev. ref. vallásu, magyar lakosokkal. Házainak száma 142, lakosaié 804. Postája, távírója és vasúti állomása Nagyvárad. E község már a XIII. században szerepel a püspöki tizedjegyzékben. Hajdan Felpályi volt a neve. Váradhoz közel esvén, annak viszontagságaiban is mindenkor osztozott. 1686-ban az elpusztult falvak között említtetik. I. Lipót király szikszai Kiss Péternek adományozta s ő és utódai telepítették be ismét a községet. A mult század elején még mindig szikszai Kiss Péter örökösei a község földesurai, később azután az Ilosvay, Szilágyi, Lévai, Paksy, és a Bay család volt itt birtokos, most pedig Hornyánszky Pál, a kinek itt régi nemesi kúriája van, melyet az Ilosvay család 1720 körül építtetett. […] A Vajda-szállás, Gara-oldal, Piskivölgy, Bánkút, Ladomérkút nevű dűlők történeti jelentőséggel látszanak bírni. Itt volt hajdan Macsmolna nevü helység is, mely már a XIII. században a váradi püspökség birtoka volt. Ide tartozik Páltanya puszta is.* (Borovszky 89–90), 1900: *Hegyköz-Pályi,* 1898: *Hegyköz-Pályi,* 1895: *Hegyköz-Pályi,* 1892: *Hegyköz-Pályi* (Hnt.), 1889: *Hegyköz-Pályi* (Kat.), 1888: *Hegyköz-Pályi* (Hnt.), 1884: *Hegyköz Pályi* (HKFT.), *Fel-Pályi* | *Biharmegye területén hajdan négy Pályi volt s mind a négy a bihari főesperesi kerületben esett. Három sik földön állt, a negyedik fent a Rézhegység kiágazásainak egyik legszélsőbb halmán emelkedett s azért Fel-Pályinak hivatott. Törzsnevét Pál nevü birtokosáról vagy egyháza védszentjéről, Szent-Páltól vehette. Ma Hegyköz előnevet visel. A váradi székeskáptalan birtoka; a XIII-ik században még szerény község, melynek lelkészétől csak egy uncia szeretetadomány telt, de a*

következő század elején már annyira felszaporodik, hogy az 1332–1337. években lelkésze: Pál a legtekintélyesebb tizedösszegek egyikét fizeti, évenként negyvenkét garast. (Bunyitay 233–234), 1882: *Hegyköz-Pályi* (Hnt.), 1877: *Hegyköz-Pályi,* 1873: *Hegyköz-Pályi* (Hnt.), 1864: *Hegyközt Pályi | 1ör Tartozík község a N:Váradi járáshoz, Semmi más elnevezéssel nembir. 2or A községnek egyedűl ez az egy neve ösmeretes 3or A község semmí más elnevezéssel nem bírt soha 4er A község 1695ik év táján űletett másodszor meg, a' mint azt jelenben is a község kezeí közt lévő, — Szikszaí Kíss Péter által adományozott levél elegé igazolja. Szikszai Kíss Péter, mint ennek a községnek akkori főldes ura, ki ezt királyí adományképp kapta így ír, Debreczenből hol akkor lakott, „akik Bihar megyébe lévő Hegyközt Pályi puszta falumban lakní és letelepedni akarnak, megengedem nékík hogy ott házakat építvén, oda szállásoktól fogva minden féle szolgálattól mentek legyenek, se taxát nefizessenek, se urdolgára három esztendeig nemenjenek, sat, sat, satt Actum Debreczíni die 4a Julii Annó 1695 Szikszai Kis Péter kezeírása Kűs pecseti mp 0 satt5or Tudomás szerént a körülli helyekről nepesítetett meg, s amint az idősb emberek állítják, de mint a most ís látható, a templom igen régí lehet, és csak romjaiból építetett fel az új nemzedék által. 6or Köztudomás szerént a név eredetéről anyí semmí tudomás, a név előtt álló praedicátum, híhető onnét ered, mível a község hegyközt fekszik; ínnen vehette a „hegy köz nevet"* (Pesty), 1860: *Hegyköz Pályi* (MKFT.), 1851: *Hegyköz-Pályi | Hegyköz-Pályi, magyar falu, Bihar vmegyében, Váradhoz fél órányira, egy hegytetőn, 8 kath., 988 ref., 22 zsidó, 23 óhitü lak., ref. tornyos szentegyházzal, több csinos uri lakkal. Határa 3200 hold, mellynek nagy része hires fejér bort termő szőlőhegyből áll; szántóföldei kevesek s többnyire irtásokból állnak; szénája és fája is szűken. Vize a Kösmő pataka. Birják: Ilosvai örökösök, Szilágyi Lajos tömege, Szilágyi Imre, Köncs Pál, Vecsey, Jármy, Derecskey, Zsoldos, stb.* (Fényes), 1783: *Hegy Kőz Palyi* (EKFT.), 1701: *HegyközPályi* (Cons.), 1598: *Paly,* 1587: *Paaly,* 1338: *Felpaly,* 1334: *Felpaly,* 1333: *Felpaly,* 1332–1337: *Felpali, Pauli, Selpali,* 1327: *Fel Pauli,* 1323: *Fel Pauli,* 1291–1294: *Fulpaul, Pauli* (Rácz 2022: 223). — Település Románia északnyugati részén, Hegyközcsatár (r. Cetariu), Hegyközújlak (r. Uileacu de Munte), Hegyközszáldobágy (r. Săldăbagiu de Munte) és Nagyvárad (r. Oradea) között helyezkedik el. Községközpont. Hegyközújlakkal és Hegyközszáldobággyal együtt Hegyközpályi község (r. Comuna Paleu) része. A 2002-es népszámláskor 529-en laktak a településen. Az etnikai eloszlás a magyarok és a románok között pedig 504 fő (95,3%) magyar és 20 fő (3,8%) román volt. Az új lakótelepek megjelenésével a népességszám és az etnikai megoszlás jelentős mértékben átalakult. A 2011-es népszámlásra a lakosság száma robbanásszerűen 1242 főre nőtt. A magyar többség megmaradt ugyan, de már nem jelent túlnyomó többséget a településen. Ettől az időszaktól kezdve a népességszám ugyanis már 681 fő (54,8%) magyar és 493 fő (39,7%) román között oszlik meg (ISPMN.). A falu első írásos említése a 13. század végéről származik. Ebben az időben ***Pályi, Felpály(i)*** néven volt ismeretes. A 18. századtól a *Pályi* név a *Hegyköz* előtaggal

egészül ki. A román neve, a ***Paleu*** a 20. század eleje óta van használatban. A *Pál(y)* név a *Paul ~ Pál* személynévből jött létre metonimikus névadással. A *Pályi* névváltozatok a személynév és az *-i* helynévképző kapcsolódásából alakultak ki. A név tulajdonképpeni jelentése 'Pálé' (Rácz 2022: 223).

Állami iskola 2018: *Állami iskola ~ Iskola ~ Óvoda.* — Épület. A Nagy utcán található. Az adatközlők emlékezete szerint a településen egykor két iskola is volt: egy állami és egy egyházi intézmény. Jelenleg csak állami iskola és óvoda van. Nagyvárad elszívóereje miatt az iskolában ma már csupán elemi osztályokat működtetnek. Vö. Református iskola.

Alsó-Cser-hegy lásd **Dél-Cser-hegy**

Alsó-dűlő 2018: *Alsó̯u-düllő̯ü,* 1889: *Alsó ugar* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északnyugati oldalán található. Az Ugar északi része. Vö. Első- és Középső-dűlő, Ugar.

Alsó temető lásd **Új temető**

Alsó-Ugar lásd **Alsó-dűlő**

Asztalos-rét 2018: *Asztalos-rét,* 1889: *Asztalos rét* (Kat.). — Földterület, rét. A Pályi-tó környéke. A település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában található. A név előtagja valószínűleg a tulajdonosra utal.

Balog-rét 1889: *Balog rét* (Kat.). — Földterület. A település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában található. A név előtagja valószínűleg a tulajdonosra utal.

Bán-kút lásd **Bán kútja**

Bán kútja 2018: *Bán kúta | A Legelő̯ü alatt van […]. Egy kicsi darab fő̯üd. […] Mellette vó̯ut egy csordakút. Mellette. Arról nevezték el Bán kútának.* 1941: *Bán kútja* (MKF.), 1901: *Bánkút* (Borovszky 90), 1889: *Bán kútja* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének keleti részén található. Nevét a rajta álló kútról kapta.

Baptista imaház 2018: *Baptista imaház ~ Imaház.* — Épület. A Nagy utcán áll. A település baptista felekezetű lakossága használja.

Bay-tag 2018: *Baji-tag | Birtok vó̯ut valamikor, nagy gazdasági birtok.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati részén, az Orizont doi mellett található. Borovszky a *Bay* családot mint a környék földbirtokosát említi (1901: 89). A név előtagja bizonyára ennek a családnak az emlékét őrzi.

Bernát 2018: *Bernát ~ Bernárd | Vó̯utak szöllő̯ük benne, de most már kipusztultak. Gyümőcsösök vó̯utak, de hát a kollektivizálással tönkrement minden.* 1889: *Bernát* (Kat.), 1864: *Bernát | összeköttetésben allanak a bíharí heggyel a községnek északra feküsznek* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén található. Tulajdonosáról kaphatta nevét.

Bihari út 1889: *Bihari út* (Kat.). — A Hegyközpályi és Bihar településeket összekötő földút, a település külterületének északi részén, nyugat–kelet irányban húzódik.

Burjász lásd **Burjászó**

Burjászó 2018: *Burjászó ~ Burjázó,* 1889: *Burjászó* (Kat.), 1864: *Burjász | összeköttetésben allanak a bíharí heggyel a községnek északra feküsznek* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén húzódik. Vö. Burjász (Hegyközcsatár).

Cartierul Forvilla lásd **Forvilla**

Cerheghi lásd **Cser-hegy**

Cérna-rét 2018: *Cérna-rét,* 1889: *Czérna rét* (Kat.). — Belterületi rész. A település keleti oldalán található. A területet néhány éve építették be.[7]

Cooperativa de Consum lásd **Esketŏ terem**

Csatári-rét 2018: *Csatári-rét,* 1889: *Csatári rét* (Kat.), 1864: *Csatári rét | kaszáló. | összeköttetésben áll a Csatári határral, — az elnevezést is onnét vette.* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északkeleti részén, Hegyközcsatár szomszédságában található.

Csatári út lásd **Hegyközcsatári út**

Cser-hegy 2018: *Cser-hegy | Megy egy düllőűút Újlak fele. Itt jön egy düllőűút. Ez a Cser-hegy errül is, errül is. Itt az út, amit választ, ez a Dél-ódal. Ez abba az időűbe, amikor megkezdődtek ezek a szisztematizálások, vagy minek mondják, ahogy írtuk, metropolisznak igérték a falut. És akkor annyira felvásárolták ott a fődet, a Dél-ódalt, hogy ojan pénzeket adtak érte, hogy […] és oda is ípített már házat. De közbe egy kétharmada ki van parcellázva. Megvan az utca, megvannak a házhejek, […] vagy ötven-hatvan biztosan, ott van üresen még azóuta. Se termőfődnek nincs használva, sem ípítés, megállt az ípítkezés. […] Valamikor szöllőűhegy vóut ez máskülönben.* 1935: *Cerheghi* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Cerheghi* (RTM.), 1889: *Cserhegy* (Kat.), 1884: *Csérhegy* (HKFT.), 1864: *Cserhegy | mely a községnek keletre fekszík, Összeköttetésben van a HK. [Hegyköz] Ujlaki heggyel. Nevét onnét vehette, hogy földje cserjés erdőből vólt kiírtva* (Pesty), 1860: *Cserhegy oldal* (MKFT.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti oldalán található. Két részből áll: az Észak- és Dél-Cser-hegyből. A név a 'cserfaerdő' jelentésű *cser* és a 'kiemelkedés, domb' jelentésű *hegy* földrajzi köznév összetétele (FKnT.). A román ***Cerheghi*** név a magyar *Cser-hegy* átvétele. A szintén román ***Dealul Cerheghi*** előtagja a *deal* 'domb' köznév végartikulusos

[7] A Google Térkép szerint a település új utcái a következő neveket kapták: Str. Soarelui (Vö. Cérna-rét), Str. Nouă (Vö. Új sor), Str. Albinelor, Str. Renașterii, Str. Scurtă, Str. Barajului (Vö. Gát laposa), Str. Sălciilor, Str. Muntele Crucii (Vö. Keresztes-hegy), Str. Toamnei, Str. Margaretelor, Str. Nucului, Str. Piersicilor, Str. Zorilor, Str. Bisericii, Str. Fluierașului, Str. Dealul Viilor, Strada 1, 2, 3, 4 és 5. Ezekről a nevekről az adatközlők nem beszéltek.

alakjára (DEX) vezethető vissza. A *hegy* névrész elhomályosulásával kaphatta a név a hasonló jelentésű *Dealul* előtagot. Vö. Észak- és Dél-Cser-hegy, Cser-hegyi út, illetve Cser-hegy (Hegyközújlak).

Cser-hegyi út 2018: *Cser-hegyi út,* 1889: *HegyközUjlaki út* (Kat.). — Az Észak- és Dél-Cser-hegyet elválasztó földút. A település külterületének keleti részén húzódik. Vö. Cser-hegy, Észak- és Dél-Cser-hegy, illetve Cser-hegy (Hegyközújlak).

Cser-hegy-oldal lásd **Cser-hegy**

Csermály 1864: *Csermály | erdők, fekszenek a községnek délre, öszve köttetésben vannak a Száldobágyi határral, az el nevezést nem tudni honnét vették.* (Pesty). — A név bizonyára a 'cserfaerdő' jelentésű *cser* és a 'domboldal' jelentésű *mál ~ máj* földrajzi köznév összetétele (FKnT.).

Csibi-domb 1889: *Csibi domb* (Kat.). — Földterület, rét, kaszáló. A település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában található. Tulajdonosáról kaphatta nevét.

Csíkos-tó 1889: *Csíkos tó, Csikos tó* (Kat.). — Földterület, legelő, szántóföld. A település külterületének déli részén található.

Dealul Cerheghi lásd **Cser-hegy**

Dealul Mocsolya lásd **Mocsolya**

Dealul Ucar lásd **Ugar**

Dél-Cser-hegy 2018: *Dél-Cser-hegy ~ Alsóu-Cser-hegy ~ Díl-ódal.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti oldalán található. A Cser-hegy része. Vö. Cser-hegy, Észak-Cser-hegy, Cser-hegyi út, illetve Cser-hegy (Hegyközújlak).

Dél-oldal lásd **Dél-Cser-hegy**

Diamant lásd **Strada Diamant utca**

Első-dűlő 2018: *Elsőü-düllőü,* 1889: *Felső ugar* (Kat.), 1860: *Felsöugar* (MKFT.). — Földterület, szántóföld. Az Ugarnak a belterület szomszédságában lévő része. Vö. Alsó- és Középső-dűlő, Ugar.

Eskető terem 2018: *Eskető terem* ~ r. *Koopërätivä dë Konszum ~ Szövetkezet.* — Épület. Az ófalu központjában, a Nagy utcán áll. Eredetileg szövetkezeti bolt (románul: Cooperativa de Consum) volt. Az épületet ma házasságkötő teremként használják.

Észak-Cser-hegy 2018: *Észak-Cser-hegy ~ Felsőü-Cser-hegy.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén található. A Cser-hegy része. Vö. Cser-hegy, Dél-Cser-hegy, Cser-hegyi út, illetve Cser-hegy (Hegyközújlak).

Falu 2018: *Falu, -ba | Hát, többen vannak az idegenek, mint mi itten a Faluban vagyunk. […] Ezervalahányszáz ház van, mink a Faluban kétszáz. […] Itt a Faluban is sokan elmentek, és külföldre is mennek. […] Kiöregszik a Falu, fiatalok sokan elmennek, más vidékekre vagy városba. […] Ezek mind az újnegyedesek.* — A

belterület legrégebbi, szabálytalan alaprajzú része. A helyi magyarság különbséget tesz a Falu és a 2000 után beépített településrészek, az Orizont unu, az Orizont doi és a Forvilla nevű negyedek között.

Felpály lásd **Hegyközpályi**

Felpályi lásd **Hegyközpályi**

Felső-Cser-hegy lásd **Észak-Cser-hegy**

Felső-hágó kocsma 1934/1943: *Hago* (RTM.), 1889: *Felső hágó kocsma* (Kat.), 1888: *Hágótető csárda* (Hnt.), 1884: *W.H. [Wirtshaus] Hágo as.* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. Egykor kocsma állhatott rajta. A román ***Hago*** név a *Hágó* névrész átvételével jött létre. A német nyelvű ***Wirtshaus Hágo as.*** változat előtagja a német *Wirtshaus* 'fogadó, vendéglő' főnévre vezethető vissza.

Felső temető lásd **Régi temető**

Felső-Ugar lásd **Első-dűlő**

Ferma Paleu lásd **Pál-tanya**

Ferma Polak lásd **Polak-tanya**

Ferma Sfânt Pal lásd **Pál-tanya**

Forvilla 2018: *Forvilla* ~ r. *Kârtiërul Forvillă* ~ r. *Sztrădă Forvillă* | *Mi úgy nevezzük, hogy Kártierul Forvillá* [Forvilla negyed], *de a buletinba* [személyi igazolványban] *úgy van, hogy sztrádá Forvillá* [Forvilla utca]. *S ott van ötvenhárom, ötvennégy lakás.* | *Egyedül egy ö családnak a lányáék vettek ott házat innen a faluból, de a többiek, sajnos, hogy nem is mi nemzetiségünk. Hát, most már van templomjuk is itt a gyümölcsösbe, sajnos. […] Itt valahol van egy kis ortodox templom.* | *Én, asszem, egyetlen egyszer voltam ott.* — Belterületi rész. A település nyugati oldalán található. A szabályos, sakktáblaszerű elrendeződésből is látszik, hogy újabban beépített része a falunak. A hozzá tartozó utcák az Ametist, a Cristal, a Diamant, a Perla, a Rubin, a Safir és a Topaz nevű utcák. A felsorolt nevek hivatalos utcanevek, ahogyan a *Forvilla* is hivatalos név.

Futballpálya 2018: *Fotbalpája.* — A település belterületének északnyugati részén, a Forvilla és a Kösmő-patak szomszédságában található.

Gara-oldal 1901: *Gara-oldal* | *dűlő* (Borovszky 90).

Gát laposa 1889: *Gát laposa* (Kat.), 1864: *gátlapossa* | *A község alatt elterűllő nyomást gátlapossának nevezík, az elnevezést onnét vette, hogy a községből mégmost is látható gát vezette ki a lakosságot; — a községet körül folyt víz miatt csak egyedűl az említett gáton lehetett ki menekülni, vagy ís menní a községből „a körűlötte elterűlő lapos tehát ínnét vette az elnevezést.* (Pesty). — Földterület. A település belterületének nyugati részén, a Forvilla szomszédságában található. A

lapos földrajzi köznév ’környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős terület’-et jelöl (FKnT.).

Gazdák erdeje 2018: *Gazdák erdeje | Volt nállunk egy földbirtokos, Hornyácki, és azé volt. Csak azt elüldözték negyvenötbe, és aztán a földjeit szétosztották az embereknek. […] Itt egy rész, ami még Pájihoz tartozik, mert aztán Száldobágyi erdő.* — Az erdő része. A település külterületének déli oldalán található.

Gólya bár 2018: *Gója bár | Van egy villanyoszlop előttük, és ott fészkel a gója.* — Épület, bár. A Sas utca és a Zöldfa utca találkozásánál áll.

Gyarmati-rét 2018: *Gyarmati-rít.* — Földterület, rét. A település külterületének északi oldalán, a Kösmő-patak szomszédságában található. Nevét tulajdonosáról kaphatta.

Hago lásd **Felső-hágó kocsma**

Hágó-tető csárda lásd **Felső-hágó kocsma**

Hangos 2018: *Hangos,* 1889: *Hangos* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének délnyugati része.

Hegy lásd **Nagy-hegy**

Hegyközcsatári út 2018: *Hegyközcsatári út ~ Csatári út,* 1889: *Csatári út* (Kat.). — A Hegyközcsatárra vezető aszfaltos út. A település külterületének északi részén húzódik.

Hegyközújlaki út lásd **Cser-hegyi út**

Hivatal lásd **Polgármesteri hivatal**

Hornyánszky-föld lásd **Kollektíva**

Hornyánszky-kastély 2018: *Hornyánszky-kastéj ~ Kastéj | Elűzték, meg lerombolták a kastéjt. […] Csak azt lebontották, mert szúrta a szemüket. […] Abból építették a Kollektíva istállóját.* — Egykori kúria. Az adatközlők emlékezete és az írásos dokumentumok szerint a Kultúrház helyén állt: „[…] Hornyánszky Pál, a kinek itt régi nemesi kúriája van, melyet az Ilosvay család 1720 körül építtetett.” (Borovszky 89). A kollektív gazdaság létrejötte után bontották le. Vö. Hornyánszky Pál utca, Kollektíva (Hornyánszky-tanya).

Hornyánszky Pál utca 2018: *Hornyánszki Pál utca ~ Hornyácki utca.* — A Nagy utca folytatása. Hornyánszky Pál földbirtokos volt a településen, az utca róla kapta a nevét. Vö. Hornyánszky-kastély, Kollektíva (Hornyánszky-tanya).

Hornyánszky-tanya lásd **Kollektíva**

Hornyánszky utca lásd **Hornyánszky Pál utca**

Iclod lásd **Iklód**

Iklód 1935: *Iclod* (RKFT.), 1889: *Iklód* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén található. A név eredete bizonytalan. Talán

az *Iklód* településnévvel hozható összefüggésbe. Iklód település volt a régi Bihar vármegyében. A településnév valószínűleg az *Ikol* személynévből alakult *-d* helynévképzővel (RÁCZ 2022: 132). A román ***Iclod*** névváltozat a magyar *Iklód* átvétele.

Imaház lásd **Baptista imaház**

Irtás 1889: *Irtás* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén található. A név az *irtás* földrajzi köznévre vezethető vissza, melynek jelentése 1. 'szántóterület, amelyet az erdő kiirtásával nyertek', 2. 'kitisztított, megritkított erdőrész' (FKnT.).

Iskola lásd **Állami iskola**

Jancsó-tanya 1907: *Jancsó tanya,* 1902: *Jancsó tanya* (Hnt.). — Lakott terület lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja valószínűleg a tulajdonosra utal.

Kápolna 2018: *Kápolna.* — Épület. A Temető bejáratánál található.

Kápolna-völgy 1913: *Kápolnávölgy* (Hnt.), 1889: *Kápolna völgy* (Kat.), 1884: *Kápolna völgy* (HKFT.), 1864: *Kápolna vőlgy | ez utóbbi az elnevezést onnét vette, hogy azon a helyen a régibbi időben kápolna állott, mit az most is látható rom igazol öszve köttetésbe állanak a NVáradi [nagyváradi] hegygyel, feküsznek a községnek delnyugotra* (Pesty). — Földterület, szántóföld, belterületi rész. A település külterületének délnyugati oldalán található.

Kastély lásd **Hornyánszky-kastély**

Katolikus templom 2018: *Katólikus templom | Csak nálunk a többség az őslakosnak református. Katólikus vagy hét-nyolc család van összesen a faluba. […] Egy imaház is van. De, azt hiszem, vagy két család van összesen.* — Épület. A Nagy utcán, az ófalu központjában található. A római katolikus egyházhoz tartozik.

Kerek-domb 2018: *Kerek-domb | Ott volt a tanyája Hornyáckinak.* 1889: *Kerek rét* (Kat.). — Földterület. Domb, szántóföld, kaszáló. A település külterületének délnyugati részén található. Alakjáról kaphatta nevét.

Kerek-rét lásd **Kerek-domb**

Keresztes-hegy 1889: *Keresztes hegy* (Kat.), 1884: *Keresztes h[egy]* (HKFT.), 1864: *Keresztes hegy* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének délnyugati részén található.

Kis-negyed lásd **Kollektíva**

Kis-Pólyás 1889: *Kis Pólyás* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északkeleti oldalán található. A Pólyás déli része. Vö. Pólyás, Nagy-Pólyás.

Kis-rezidencia lásd **Kollektíva**

Kis-tanya 1. lásd **Kollektíva**

Kis-tanya 2. 2018: *Kis-tanya.* — Földterület, rét. A település külterületének délkeleti oldalán, a Pályi-tó szomszédságában fekszik.

Kocsis-tanya 1907: *Kocsis tanya,* 1902: *Kocsis tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Kollektíva 2018: *Kollektíva ~ Kis-tanya ~ Kis-negyed ~ Kis-rezidencia ~ Hornyánszki-főd ~ Hornyászki-tanya ~ Tanya,* 1907: *Hornyánszky tanya,* 1902: *Hornyánszky tanya* (Hnt.). — Egykori tanya, földterület és az ahhoz tartozó üzemi épületek. A település belterületének nyugati részén található. Az adatközlők emlékezete szerint a terület a *Hornyánszky* család tulajdona volt. Később a kollektív gazdaságé lett, a rendszerváltás után pedig az épületek egy részében tejgyárat működtettek. A ***Kis-tanya, Kis-negyed*** és a ***Kis-rezidencia*** névváltozatok előtagjai szintén a tulajdonosra utalnak. Az épületek többségét ma már nem használják, nagyon rossz, romos állapotban vannak. Vö. Hornyánszky-kastély, Hornyánszky Pál utca.

Kondor-völgy 1889: *Kondorvölgy* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén található. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Kot szeg 2018: *Kot szeg.* — Utca. A település belterületének nyugati részén található. A *Kot* előtag talán a *kotú* 1. 'mocsaras, lápos terület', 2. 'hajlat, mélyedés', 3. 'vizenyős, vadvizes terület, rendszerint rét' jelentésű szóra vezethető vissza, az utótag pedig a *szeg* 'a falunak valamely része' földrajzi köznévre (FKnT.).

Kömpe 2018: *Kömpe ~ Kömpe-vő͡ügy,* 1934/1943: *pd [pădurea] Kömpe* (RTM.), 1889: *Kömpe, Kömpe völgy* (Kat.), 1864: *Kömpe | erdők, fekszenek a községnek délre, öszve köttetésben vannak a Száldobágyi határral, az el nevezést nem tudni honnét vették.* (Pesty). — Földterület, erdő és kaszáló. A település külterületének délkeleti részén, a Száldobágyi-erdő mellett található. A román ***Pădurea Kömpe*** név előtagja a *pădure* 'erdő' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Vö. Pályi-erdő (Kömpe-erdő) (Hegyközszáldobágy).

Kömpe-völgy lásd **Kömpe**

Kösmő lásd **Kösmő-patak**

Kösmő-patak 2018: *Kösmő͡ü-patak ~ Kösmő͡ü | Ez, a mi Kösmő͡ü-patakunk, ez Biharra megy.* 1889: *Kösmő* (Kat.), 1860: *Kösmö* (MKFT.). — Patak. A település külterületének az északi–északnyugati részét, a belterületének pedig a nyugati részét szeli át. Vö. Új-Kösmő, illetve Kösmő-patak (Hegyközcsatár, Hegyközújlak, Sitervölgy), Kösmő-völgy (Sitervölgy).

Középső-dűlő 2018: *Középső-dűllő͡ü.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének északnyugati oldalán található. Az Ugar középső része. Vö. Alsó- és Első-dűlő, Ugar.

Községi-erdő 2018: *Kösségi-erdő.* — Erdő. A település külterületének déli részén található.

Kultúrház 2018: *Kultúrház.* — Épület. A Nagy utcán, az ófalu központjában áll.

Kút utca 2018: *Kút utca | Van két kút, amiből valamikor a falunak egy nyolcvan százaléka abból használt vizet, abból itták. Jóuszágnak is, meg használatra is használták. Azér hívják Kút utcának.* — A település belterületének északi részén található. Nevét az ott lévő kutakról, a Silye-kútról és a Völgy-kútról kapta. A *Kút utca* név ma is hivatalos utcanév. Vö. Silye-kút, Völgy-kút.

Lacul Paleu lásd **Pályi-tó**

Ladomér-gaz 1889: *Ladamér gaz* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén, a Ladomér-kút mellett található. A *gaz* földrajzi köznévként 'dudvával, kóróval, bokrokkal benőtt terület'-et jelent (FKnT.). Vö. Ladomér-kút.

Ladomér-kút 1941: *Ladomérkút* (MKF.), 1901: *Ladomérkút* (Borovszky 90), 1889: *Ladamér kút* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén, a Ladomér-gaz mellett található. Vö. Ladomér-gaz.

La Ferma Mică 1934/1943: *La Fma [Ferma] Mică* (RTM.). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán található. A név a *la* '-nál/-nél' prepozíciónak, a *fermă* 'farm' főnév végartikulusos alakjának és a *mică* 'kis, kicsi' melléknévnek (DEX) az összetételéből keletkezett.

Lencsés-hegy 1889: *Lencsés hegy* (Kat.). — Földterület, szántóföld, belterületi rész. A település külterületének déli oldalán található.

Lovász-tanya 1907: *Lovász tanya,* 1902: *Lovász tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Malom 2018: *Malom.* — Épület. A Kollektíván található. Ma már nem használják.

Mocsmolna 2018: *Mocsmolna ~ Macsmóna,* 1901: *Macsmolna | Itt volt hajdan Macsmolna nevü helység is, mely már a XIII. században a váradi püspökség birtoka volt.* (Borovszky 90), 1598: *Maczmolna,* 1588: *Moczmolna,* 1587: *Machmolna,* p[raedium], 1569: *Machy molna,* p[raedium], 1568: *Machmolna,* p[raedium], 1552: *Moczhmona* (Rácz 2022: 184). — Földterület. Egykori település. Hegyközpályi külterületéhez képest nyugatra helyezkedik el. A név – valószínűleg az egykor ott álló malomépület megnevezésére – a *Moch* személynév és a *malom* építménynevet jelölő szó jelölt birtokos jelzős összetételeként jött létre, és metonimikus névadással vált a kifejezés a település megnevezésévé (Rácz 2022: 184).

Mocsolya 2018: *Mocsoja,* 1935: *D[ealul] Mocsolya* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Mocsolya* (RTM.), 1889: *Mocsolya hegy* (Kat.), 1884: *Molsolya h[egy]* (HKFT.). — Földterület, szántóföld, legelő és belterületi rész. A település külterületének déli oldalán található. A név valószínűleg a *mocsolya* földrajzi köznévvel hozható összefüggésbe, melynek jelentései: 1. 'kenderáztató, vizenyős terület', 2. 'gyenge szénát adó rét', 3. 'piszkos, zavaros vizű állóvíz' (FKnT.), 4. 'pocsolya' (SzT.). A

román ***Dealul Mocsolya*** névváltozat előtagja a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza, az utótagja pedig a *Mocsolya* átvételével jött létre. Vö. Mocsolya-lapos.

Mocsolya-hegy lásd **Mocsolya**

Mocsolya-lapos 1889: *Mocsolya lapos* (Kat.). — Földterület, szántóföld és beépített rész. A település déli oldalán, a belterület szomszédságában és a Mocsolya mellett található. A *lapos* földrajzi köznév 'környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős' területet jelöl (FKnT.). Vö. Mocsolya.

Mogyorós-hegy 1889: *Mogyorós hegy* (Kat.), 1864: *Mogyorós hegy | fekszik a községnek délre, öszve köttetésben áll a Száldobágyi határral, az elnevezést nem tudni honnét vette.* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli részén, az erdő szomszédságában található.

Molnár I. tanya 1907: *Molnár I. tanya,* 1902: *Molnár I. tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal. Vö. Molnár II. tanya.

Molnár II. tanya 1907: *Molnár II. tanya,* 1902: *Molnár II. tanya* (Hnt.). — Ahogyan a Molnár I. tanya, úgy ez a név is lakott területet jelölhetett. Vö. Molnár I. tanya.

Nagy András-rét 2018: *Nagy András-rét ~ Nagy András-rít | Valamikor a Nagy András nevén vo͡ut. Túlrúl meg Gyarmati-rít, a Kösmő͡ün túl. | Itt voltak szintén a kollektívának a tehenei.* 1934/1943: *Râtul Mare* (RTM.), 1889: *Nagy András rét* (Kat.), 1860: *Nagy András rét* (MKFT.). — Földterület, rét. A település külterületének északi részén, az Ugar és a belterület szomszédságában található. A román ***Râtul Mare*** névváltozat a *rât* 'rét' főnév végartikulusos alakjának és a *mare* 'nagy' melléknévnek (DEX) az összetétele.

Nagy-hegy 2018: *Nagy-hegy ~ Hegy, -en | Az én gyerekkoromba még szőlőnk volt, aztán nyolcvanháromba jött a szecsepepe, ez a kutatóállomás, és elvette tőlünk a földeket, és beültette gyümölcsfával, aztán egészen kétezeröt-hat-hétig még kaptunk valami pénzt a gyümölcsök után, vagy termést, vagy pénzt. De mikor megkezdődött ez, hogy ugye adták el az emberek. […] Aztán már nem tudta gondozni sem a kutatóállomás, és akkor otthagyta. | Itt csak gyümölcsös volt, barack, francia, alma, cseresznyés és egész kétezeröt-hatig működött.* 1941: *Nagyhegy* (MKF.), 1913: *Nagyhegy* (Hnt.), 1889: *Nagy hegy* (Kat.), 1864: *Nagyhegy | öszve köttetésbe állanak a NVáradi [nagyváradi] hegygyel, feküsznek a községnek delnyugotra.* (Pesty). 1860: *Nagy hernek* (MKFT.). — Nagy kiterjedésű földterület. Domb, szántóföld, gyümölcsös és belterületi rész. A település külterületének délnyugati oldalán található. Az adatközlők emlékezete szerint egykor szőlőt termesztettek benne. Később gyümölcsös lett. Ma már egy része teljesen elvadult. Nagyvárad közelsége miatt, a szuburbanizáció hatására lassan belterületesítik az egészet.

Nagy-Pólyás 1889: *Nagy Pólyás* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északkeleti oldalán található. A Pólyás északi része. Vö. Pólyás, Kis-Pólyás.

Nagy-tanya 1907: *Nagy tanya,* 1902: *Nagy tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba.

Nagy utca 2018: *Nagy utca.* — Az ófalu főutcája. Itt található az Iskola, a Polgármesteri hivatal, a Kultúrház, a Református és a Katolikus templom.

Nagyváradi út 2018: *Nagyváradi út,* 1889: *Nagyváradi út* (Kat.). — A Nagyváradra vezető aszfaltos út. A település külterületének nyugati–délnyugati részén húzódik.

Néptanács lásd **Polgármesteri hivatal**

Niaroș lásd **Nyáras**

Nyáras 2018: *Nyáras ~ Nyáros, -on* | *Itt vóut a legelőü valamikor.* | *Ott voltak a kollektív birkák.* 1934/1943: *Niaroș* (RTM.), 1884: *Nyaras* (HKFT.). — Földterület, legelő. A település külterületének délkeleti részén található. A név a *nyáras* földrajzi köznévre vezethető vissza, melynek jelentése 'nyárfaerdő, nyárfákkal beültetett, benőtt hely' (FKnT.). A román ***Niaroș*** a magyar *Nyáras ~ Nyáros* átvételével jött létre. Vö. Nyáras-tető.

Nyáras-tető 2018: *Nyáros-tető,* 1889: *Nyáras tető* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének délkeleti részén található. A Nyáras része. Vö. Nyáras.

Nyilas 2018: *Nyilas* | *Itt van három düllőü. Így lefele. Vagy négy. […]. Elsőü-düllőü, második, harmadik, negyedik, így van.* 1889: *Nyilas dűlő* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén található. Az egyik adatközlő szerint a név személynévi eredetű. Valószínűbb azonban, hogy a *nyilas* földrajzi köznévből ered, melynek jelentése 1. 'hosszú, egyenes terület', 2. 'sík terület' (FKnT.). Vö. Nyilas (Hegyközújlak).

Nyilas-dűlő lásd **Nyilas**

Oláh-tanya 1907: *Oláh tanya,* 1902: *Oláh tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Orizont lásd **Orizont doi**

Orizont doi 2018: *Orizont doj ~ Orizont ~ Orizont kettő ~ Rájtá-kártier ~ Rajta* | *Építkezési központokkal. Vagy, nem is tudjuk, hogy minek nevezzük, kártierekkel* [lakónegyedekkel] *[…] Hát, többen vannak az idegenek, mint mi itten a Faluban vagyunk. […] Ezervalahányszáz ház van, mink a Faluban kétszáz. […] Itt a Faluban is sokan elmentek, és külföldre is mennek. […] Kiöregszik a Falu, fiatalok sokan elmennek, más vidékekre vagy városba. […] Ezek mind az újnegyedesek.* | *Megyünk Várad fele, itt lesz a nagy Rájtá-kártier. De az is csak Pájihoz tartozik.* | *Rajta ípítette, de a neve Orizont lett.* — Belterületi rész. A település nyugati oldalán, az

ófalutól meglehetősen messze helyezkedik el. A terület eredetileg szántóföld volt, 2000 után építették be. Ezen a részen és az Orizont unuban lakik a hegyközpályi románság legnagyobb része. Az *Orizont* előtag jelentése 'horizont', a *doi* utótagé pedig 'kettő' (DEX). Ez a név a terület hivatalos neve. A ***Raita Cartier*** és a ***Raita*** névváltozatok a területet felvásárló és beépítő vállalkozóra utalnak, a *cartier* szó jelentése 'lakónegyed' (DEX). A negyed utcái a Str[ada] 1, 2, 3, 4 és 5 neveket kapták. Az Orizont unu és a Forvilla – az Orizont doihoz hasonlóan – szintén újabban beépített részei a településnek. Vö. Orizont unu.

Orizont egy lásd **Orizont unu**

Orizont kettő lásd **Orizont doi**

Orizont unu 2018: *Orizont unu ~ Orizont egy | Tehát nekünk kültelkünk nincs is már nagyon Pájiba, mert ugye ez ez volt itt a gyümölcsös, igen, az én gyerekkoromba, de ez is mán kezd beépülni.* — Belterületi rész. A település délnyugati oldalán található. A terület eredetileg szántóföld volt, 2000 után építették be. Ezen a részen és az Orizont doiban lakik a hegyközpályi románság. Az *Orizont* előtag jelentése 'horizont', az *unu* utótagé pedig 'egy' (DEX). A kifejezés hivatalos név. Az Orizont doi és a Forvilla – az Orizont unuhoz hasonlóan – szintén újabban beépített részei a településnek. Vö. Orizont doi.

Ortodox templom 2018: *Ortodox templom ~ Román templom | Most épül, egy van, de csináltak egy nagyobbat. És ennek nagy kupolája lesz. | Kint, a Hegyen.* — A helynévgyűjtés időpontjában még félkész épület volt. A Nagy-hegyen található. A településre költözött nagyszámú ortodox románság miatt vált szükségessé. Hegyközpályiban a 2000-es évek elejéig szinte a teljes lakosság református vallású és magyar nemzetiségű volt. Az új lakónegyedek megjelenésével mozdultak el jelentősen az etnikai és a felekezeti arányok.

Óvoda lásd **Állami iskola**

Pădurea Kömpe lásd **Kömpe**

Paksi-gaz 1889: *Paksi gaz* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének délkeleti részén található. A *gaz* földrajzi köznévként 'dudvával, kóróval, bokrokkal benőtt területet' jelent (FKnT.).

Pál dombja 1889: *Pál dombja* (Kat.). — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén található.

Paleu lásd **Hegyközpályi**

Pál-tanya 1941: *Ta[nya]* (MKF.), 1935: *Ferma Paleu* (RKFT.), 1934/1943: *Fma [Ferma] St [Sfânt] Pal* (RTM.), 1913: *Páltanya,* 1901: *Páltanya* (Borovszky 90), 1900: *Páltanya,* 1898: *Páltanya* (Hnt.), 1889: *Pál tanya* (Kat.), 1884: *Pál tn. [tanya]* (HKFT.). — Földterület, egykori tanya. A település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában található. A román ***Ferma Paleu*** és a ***Ferma***

Sfânt Pal névváltozatok a *fermă* 'farm' köznév végartikulusos alakjának (DEX) és a *Paleu* 'Pályi', illetve a *Sfânt Pal* 'Szent Pál' tagok összetételéből keletkeztek.

Pályi lásd **Hegyközpályi**

Pályi-tó 2018: *Páji-tó ~ Tó ~* r. *Lăkul Păleu.* — Mesterséges tó. A település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában található. A román ***Lacul Paleu*** névváltozat előtagja a *lac* 'tó' köznév (DEX) végartikulusos alakjára vezethető vissza. A *Paleu* a *Pályi* név román megfelelője.

Pap gaza 1889: *Pap gaza* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének déli részén, a Pályi-tó szomszédságában található. A *gaz* földrajzi köznévként 'dudvával, kóróval, bokrokkal benőtt területet' jelent (FKnT.).

Papp-vendéglő 2018: *Pap-vendéglő.* — A Pályi-tó mellett lévő vendéglő. A név előtagja a tulajdonosra utal.

Pap-tanya 1907: *Pap tanya,* 1902: *Pap tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Pârâul Koșmo lásd **Új-Kösmő**

Parókia 2018: *Parókia.* — A református paplak. A Nagy utcán, a központban található.

Pártli lásd **Pártli-erdő**

Pártli erdeje lásd **Pártli-erdő**

Pártli-erdő 2018: *Pártli-erdő ~ Pártli ~ Pártli erdeje | Mert egy Pártli nevű emberé volt.* — Erdő. A település külterületének déli részén található.

Pincesor 2018: *Pincesor ~* r. *Sirul Krâmëlor | Van egy pincesor, a pince alatta van, majdnem a Templomnak közvetlen. Pár méter diferencia van. […] A réjgi időkből maradtak vissza azok a pincék. A Templomtól Újlak fele menni, és ott.* — Utca. A Nagy utcából ágazik. Ahogyan a neve is mutatja: itt találhatók a pincék. Sokat közülük a helyiek még ma is használnak. A ***Șirul Cramelor*** román névváltozat jelentése 'a pincék sora'. Mindkét névváltozat hivatalos utcanév.

Piski-völgy 1901: *Piskivölgy* (Borovszky 90). — Talán azonos a *Püski-völgy* nevű hellyel. Vö. Püski-völgy.

Polak-tanya 1935: *Ferma Polak* (RKFT.), 1884: *Polak tn. [tanya]* (HKFT.). — Földterület, legelő. A település külterületének déli részén található. A ***Ferma Polak*** névváltozat előtagja a *fermă* 'farm' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza.

Polgármesteri hivatal 2018: *Polgármesteri hivatal ~ Néptanács ~ Hivatal.* — Épület. Az ófalu központjában, az Esketó terem mellett található.

Pólyás 2018: *Pójás,* 1889: *Pólyás dűlő* (Kat.), 1864: *Polyás | összeköttetésben allanak a bíharí heggyel a községnek északra feküsznek* (Pesty). — Földterület,

szántóföld. A település külterületének északkeleti részén található. Két részből áll: a Kis- és a Nagy-Pólyásból. A név az egyik adatközlő szerint személyre utal. Emellett az sem kizárt, hogy a 'mező' jelentésű *polya* földrajzi köznévvel (FKnT.) áll etimológiailag kapcsolatban. Vö. Kis-Pólyás, Nagy-Pólyás.

Pólyás-dűlő lásd **Pólyás**

Proletár 2018: *Proletár ~ Poletár ~ Poletár-düllőü ~ Poletár-rít* | *Ez is egy nagy birtokosé vóut, és amikor víge lett a tizennégyes háborúnak, ki lett osztva poletár főüdeknek. Úgyhogy szeginy emberek […]. És azér hívták Poletárnak. És van egy darab kaszállóu alatta, az meg Poletár-rít. Az is oda tartoztak, egy Nagy Ferenc nevű emberé vóut, birtokosé.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének északnyugati részén található. Az adatközlők szerint a területet a háború után, a szegények megsegítésére osztották ki. Erre utalhat az elnevezése.

Proletár-dűlő lásd **Proletár**

Proletár-rét lásd **Proletár**

Püski-völgy 1889: *Püski völgy* (Kat.). — Földterület, kaszáló. A település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában található. Vö. Piski-völgy.

Rácz-tanya 1907: *Rácz tanya,* 1902: *Rácz tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Raita lásd **Orizont doi**

Raita-kartier lásd **Orizont doi**

Râtul Mare lásd **Nagy András-rét**

Református iskola 2018: *Református iskola.* — Egykori felekezeti iskola. Ma már nincs meg. Vö. Állami iskola.

Református templom 2018: *Református templom,* 1864: *templom* | *Tudomás szerént a körülli helyekről nepesítetett meg, s amint az idősb emberek állítják, de mint a most is látható, a templom igen régi lehet, és csak romjaiból építetett fel az új nemzedék által.* (Pesty). — Épület. A Nagy utcán, a település központjában található. Az ófalu legnagyobb, legmagasabb épülete. A református felekezethez tartozik. Borovszky 1901-es leírása szerint: „A községben levő ev. ref. templom falazatának egy része még az ősi egyházból maradt fenn. Tornyát 1809-ben építették hozzá, de a templom többször leégett. Megujítása most van folyamatban. Az egyház birtokában egy 1787-ben készült aranyozott ezüst-serleg van, mely Szilágyi Sámuel ajándéka." (89–90).

Régi temető 2018: *Régi temető ~ Felső temető.* — A Temető része. Vö. Temető, Új temető, Zsidó temető.

Rigófalva lásd **Hegyközpályi**

Rókalyuk 1889: *Rókalyuk* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének keleti részén található. A név valószínűleg a 'terület, ahol sok róka tanyázik' jelentésű *rókalyuk* földrajzi köznévvel (FKnT.) hozható összefüggésbe.

Román templom lásd **Ortodox templom**

Rózsa utca 2018: *Róuzsa utca* | *A Kultúrház háta megett. […] A temető felé megy.* — Utca. A Nagy utcából ágazik el.

Sajti tér 2018: *Sajti tér.* — Belterületi rész. A Kot szeg déli része.

Sas utca 2018: *Sas utca* | *Ott is, ha valaki nekem aszonta vóuna, nekem ezelőtt ötven évvel ezelőtt vagy hatvan évvel, hogy itt van egy darab telek, oszt ípitsél rá, aszontam vóuna, inkább fizetek, csak hagyjá bíkin te is, menjek oda, mert mióta fényes van fünt az ígen, követ nem látott. Az a hej. Ojan elhagyatott hej vóut, hogy rettenetes. És most egy városrísz. Jöttek Váradrul meg össze-vissza az országbul: Különböző nípek felvásárolták ócsón, banikér a telkeket, és ojan palotákat épí-tettek, mint egy városrísz. Igen. Ijen változás lett.* | *Ahogy Száldobágy fele megy az út.* — A belterület déli része. Folyamatosan bővül, építik be. A név jelenleg hivatalos utcanév.

Silye-kút 2018: *Sije-kút* | *Az az alsó kút, az sose volt jó, tehát a Völgy-kút, én gyerekkoromba jártam oda vízér, de csak úgy, hogy anyukám főzött belőle. Ha inni akartunk, akkor mindig feljöttünk oda a Sije-kútra.* | *Szerintem azért* [Silye-kút a neve], *mert domboldalon volt, és gyorsan lefojt* [azaz: sietett] *onnan a víz.* — Kút. A Kút utcán található. Az adatközlők szerint nagyon jó minőségű vize volt. A név előtagja bizonyára személynévi eredetű. Vö. Kút utca, Völgy-kút.

Șirul Cramelor lásd **Pincesor**

Sportcsarnok 2018: *Sportcsarnok.* — Épület. A Futballpálya mellett található.

Strada Ametist utca[8] 2018: *Str[ada] Ametist utca* | *Itt mellette megint vannak házak, ezeket nem lehet tudni, hogy micsodák, mert ott egy ház egy utca, tehát ott van ojan név, hogy Diámánt, az összes drágakővel el van nevezve.* | *Ott mindenki amijet akart, ojan utcanevet adott, amijent akart, mert leadták az önkormányzat-nak, tehát ezek az utcák le lettek adva. És akkor kérhettek rá bármijen utcanevet, tanácsosi határozattal, és akkor megkapták, de mondom, ijen Zafir, meg nem tudom.* — A Forvilla nevű rész egyik utcája. A név előtagja a *stradă* 'utca' főnév végartikulusos alakjára vezethető vissza, az utótagja az *ametist* 'ametiszt' (DEX) főnévből ered. Hivatalos utcanév. Vö. Strada Cristal utca, Strada Diamant utca stb.

[8] A *Str. Ametist utca, Str. Cristal utca, Str. Diamant utca, Str. Perla utca, Str. Rubin utca, Str. Safir utca* és a *Str. Topaz utca* példák utcanévtábláról származó adatok. Az írásképük alapján hibrid: félig román, félig magyar nyelvű helynevek. A megfigyelések alapján ezek a formák a szóbeli kommunikációban nem élnek.

Strada Cristal utca 2018: *Str[ada] Cristal utca.* — A Forvilla nevű rész egyik utcája. A *cristal* főnév jelentése 'kristály' (DEX). Hivatalos utcanév. Vö. Strada Ametist utca.

Strada Diamant utca 2018: *Str[ada] Diamant utca ~ Diámánt.* — A Forvilla nevű rész egyik utcája. A *diamant* főnév jelentése 'gyémánt' (DEX). Hivatalos utcanév. Vö. Strada Ametist utca.

Strada Forvilla lásd **Forvilla**

Strada Perla utca 2018: *Str[ada] Perla utca.* — A Forvilla nevű rész egyik utcája. A *perlă* főnév jelentése 'gyöngy' (DEX). Hivatalos utcanév. Vö. Strada Ametist utca.

Strada Rubin utca 2018: *Str[ada] Rubin utca.* — A Forvilla nevű rész egyik utcája. Hivatalos utcanév. Vö. Strada Ametist utca.

Strada Safir utca 2018: *Str[ada] Safir utca ~ Zafir.* — A Forvilla nevű rész egyik utcája. A *safir* főnév jelentése 'zafír' (DEX). Hivatalos utcanév. Vö. Strada Ametist utca.

Strada Soarelui lásd **Cérna-rét**

Strada Topaz utca 2018: *Str[ada] Topaz utca.* — A Forvilla nevű rész egyik utcája. A *topaz* főnév jelentése 'topáz' (DEX). Hivatalos utcanév. Vö. Strada Ametist utca.

Szabó Pál 2018: *Szabó Pál | A Tótól felfele ez a szakasz, ez legelő, a mai napig is ott legelnek a tehenek.* 1889: *Szabó Pál* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének keleti része. Vö. Szabó Pál (Hegyközújlak).

Szabó I. tanya 1907: *Szabó I. tanya,* 1902: *Szabó I. tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal. Vö. Szabó II. tanya, Szabó III. tanya.

Szabó II. tanya 1907: *Szabó II. tanya,* 1902: *Szabó II. tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett. Vö. Szabó I. tanya.

Szabó III. tanya 1907: *Szabó III. tanya,* 1902: *Szabó III. tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett. Vö. Szabó I. tanya.

Száldobágyi-erdő 2018: *Száldobágyi-erdő.* — Az erdőnek a Hegyközszáldobágy szomszédságában lévő része. A település külterületének délkeleti oldalán található. Vö. Száldobágyi-erdő (Hegyközszáldobágy, Hegyközújlak).

Száldobágyi út 2018: *Száldobágyi út | Ez az út, ez most lett leaszfaltozva, már kétezernyolctól errefele. Addig ez az út ojan út volt, hogy csak szekérrel, szárazba lehetett, tehát ez kötötte össze Pájit Száldobággyal. Ez volt a legrövidebb út, de csak száraz időbe lehetett közlekedni. Itt télen sárba-hóba nem.* 1889: *Száldobágyi út* (Kat.). — A Hegyközszáldobágyra vezető aszfaltos út. A település külterületének déli részén húzódik.

Szeles 2018: *Szeles | Az a düllőü, Szelesnek hívták. […] És az szinte az állam kitulajdonította gyümőcsösnek. És hogy megszűnt a változásra a Gosztát, hát mindenki*

a területjit visszakapta. És sokan eladták. Hát, ott szinte egy városrísz van ípítve. Nem is tudom, hány száz ház van bele ípítve. 1889: *Széles* (Kat.). — Földterület, szántóföld, kaszáló és belterületi rész. A település délnyugati oldalán található.

Széles lásd **Szeles**

Szénási-tanya 1907: *Szénási tanya,* 1902: *Szénási tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Szövetkezet lásd **Esketŏ terem**

Szűcs-tanya 1907: *Szűcs tanya,* 1902: *Szűcs tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Tábor-tető 1941: *Tábortető* (MKF.). — Földterület, legelő. A település külterületének keleti része.

Tanya 1. lásd **Kollektíva**

Tanya 2. lásd **Pál-tanya**

Tarbai-tanya 1907: *Tarbai tanya,* 1902: *Tarbai tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Tejgyár 2018: *Tejgyár.* — Épület. A Kollektíva része. Ma már nem működik.

Temető 2018: *Temető.* — A belterület keleti részén található. Új-temető, Régi-temető és Zsidó-temető nevű részekből áll. Vö. Új-temető, Régi-temető, Zsidó-temető, Temető alja, Temető-domb.

Temető alja 2018: *Temető alja.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén, a temető szomszédságában található. Vö. Temető, Temető-domb.

Temető-domb 2018: *Temető-domb.* — Földterület. A Temető dombja. A település belterületének keleti oldalán található. Vö. Temető, Temető alja.

Templom lásd **Református templom**

Tise 2018: *Tise.* — Farm. A Nagy András-réten található. Az adatközlők szerint nevét tulajdonosáról kapta.

Tó lásd **Pályi-tó**

Tóth-tanya 1907: *Tóth tanya,* 1902: *Tóth tanya* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Törkőmerő 1889: *Törkőmerő* (Kat.). — Földterület és belterületi rész. A település külterületének délnyugati oldalán található. A terület nagy részét mára beépítették. A név talán a *törköly* főnév és *mérő* igenév összetétele, de az sem kizárt, hogy a *Török-mező* névalak eltorzult változata. A hegyközszáldobágyi helynévanyagban

szintén találunk egy *Törkőmerő* nevű földterületet. A lokalizálásuk alapján a kettő nem ugyanaz. Vö. Törkőmerő (Hegyközszáldobágy).

Turmix lásd **Turmix ábécé**

Turmix ábécé 2018: *Turmix ábécé ~ Turmix.* — A Kot szegen található épület. Jelenleg élelmiszerüzletként működtetik.

Ugar 2018: *Ugar | Van Elsőü-düllőü, ez volt a Középső és az Alsóu-düllőü. | Itt van az országút fele.* 1935: *D[ealul] Ucar* (RKFT.), 1934/1943: *Ugar* (RTM.), 1889: *Ugar* (Kat.), 1884: *Ucar* (HKFT.). — Nagy kiterjedésű földterület, szántóföld. A település külterületének északnyugati részén található. Három részből áll: az Alsó-dűlőből (régebbi nevén: Alsó-Ugar), a Középső-dűlőből és az Első-dűlőből (régebbi nevén: Felső-Ugar). A román ***Ugar*** név a magyar *Ugar* átvételével jött létre. A ***Dealul Ucar*** névváltozat előtagja a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Vö. Alsó-dűlő (Alsó-Ugar), Középső-dűlő és Első-dűlő (Felső-dűlő).

Új-hegy 1889: *Uj hegy* (Kat.), 1864: *Uj hegy, Ujhegy | öszve köttetésbe állanak a NVáradi [nagyváradi] hegygyel, feküsznek a községnek delnyugotra. | az utóbbi az elnevezést onét vehette, hogy az előtt alig 70 évvel ültetett és alakíttatott át szőlő hegygyé, — fekszík a községnek nyugotra a bihari szántóföldekkel határos.* (Pesty), 1860: *Uj hegy* (MKFT.). — Földterület, szántóföld, belterületi rész. A település külterületének nyugati oldalán található.

Új-Kösmő 1935: *Pâr[âul] Koşmo* (RKFT.), 1889: *Uj Kösmő* (Kat.). — A Kösmő-patak egyik ága. A település külterületének északi részén folyik. A ***Pârâul Koşmo*** névváltozat előtagja a *pârâu* 'patak' köznév (DEX) végartikulusos alakjára vezethető vissza, az utótagja pedig a magyar *Kösmő* átvétele. Vö. Kösmő-patak, illetve Kösmő-patak (Hegyközcsatár, Hegyközújlak, Sitervölgy), Kösmő-völgy (Sitervölgy).

Új sor 2018: *Új sor | Az azér lett Új sor, mer ez egy birtokosnak a tulajdona vóut, és kiosztotta így a munkásoknak, akik dóugoztak a fődjén. És kaptak egy-egy kis házhejet. És oda építettek egy kis házat. | Ez annakidején úgy lett Új sor, hogy ez Hornyácki-föld vóut mind. És akkor az kiadta a munkásainak, hogy azok építettek oda házat.* — Utca. A település belterületének délnyugati részén húzódik. A legrégebbi utcákhoz képest ez a rész újabban beépített része a településnek. Az adatközlők szerint ez a rész is a Hornyánszky család birtoka volt. A háború után osztották ki házhelyeknek.

Új temető 2018: *Új temető ~ Alsó temető.* — A Temető része. Vö. Temető, Régi temető, Zsidó temető.

Vágóhíd 2018: *Vágóhíd.* — Épület, egykori vágóhíd. A Sajti téren állt.

Vajda-szállás 1901: *Vajda-szállás* (Borovszky 90), 1889: *Vajdaszállás* (Kat.). — Dűlő. A település külterületének délnyugati részén található.

Vén-erdő 2018: *Vén-erdő ~ Vín-erdőü | Ez valamikor arról lett elnevezve, hogy valamikor erdőü volt. […] Óriás nagy fák vóutak.* 1889: *Vén erdő* (Kat.), 1864: *Vén erdő | kaszáló. | a bihari határral, fekszík a községnek északra, az elnevezést onnét vette hogy hajda nagy erdőség vólt ugy alkalmaztatott később kaszállónak. Még most ís sok nagy kiterjedésü, sok időkre mutató fák tanuskodnak előbbi helyzetéről.* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északnyugati része. Vö. Vén-erdő-rét.

Vén-erdő-rét 1889: *Vén erdő rét* (Kat.). — Földterület, kaszáló. A Vén-erdő és az Ugar része. A település külterületének északnyugati oldalán található. Vö. Vén-erdő.

Veres-oldal lásd **Vörös-oldal**

Voros oldal lásd **Vörös-oldal**

Völgy-kút 2018: *Völgy-kút ~ Vőügy-kút | Az meg vőügybe van, oszt abban vóut állandóan víz. | Az lent volt, azért volt Völgy-kút.* — A Kút utcán áll. Vö. Kút utca, Silye-kút.

Vörös-oldal 1934/1943: *Voros oldal* (RTM.), 1889: *Veres oldal* (Kat.), 1884: *Vörös oldal* (HKFT.), 1860: *Veres oldal* (MKFT.). — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén található. A román ***Voros oldal*** név a magyar *Vörös-oldal* átvételével jött létre.

Wirtshaus Hágo as. lásd **Felső-hágó kocsma**

Zafír lásd **Strada Safir utca**

Zombori-tanya és -szőlőtelep 1907: *Zombori tanya és Szőlőtelep,* 1902: *Zombori tanya és Szőlőtelep* (Hnt.). — Lakott terület neve lehetett, ezért kerülhetett bele a helységnévtárakba. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal.

Zöldfa utca 2018: *Ződfa utca | A Templomtul lefele, ott ez egy mellékutca.* — Utca. A Nagy utcát és a Kot szeget köti össze.

Zsidó temető 2018: *Zsidó temető.* — A Temető része. A település belterületének keleti oldalán található. Vö. Temető, Új-temető, Régi-temető.

Hegyközpályi belterülete

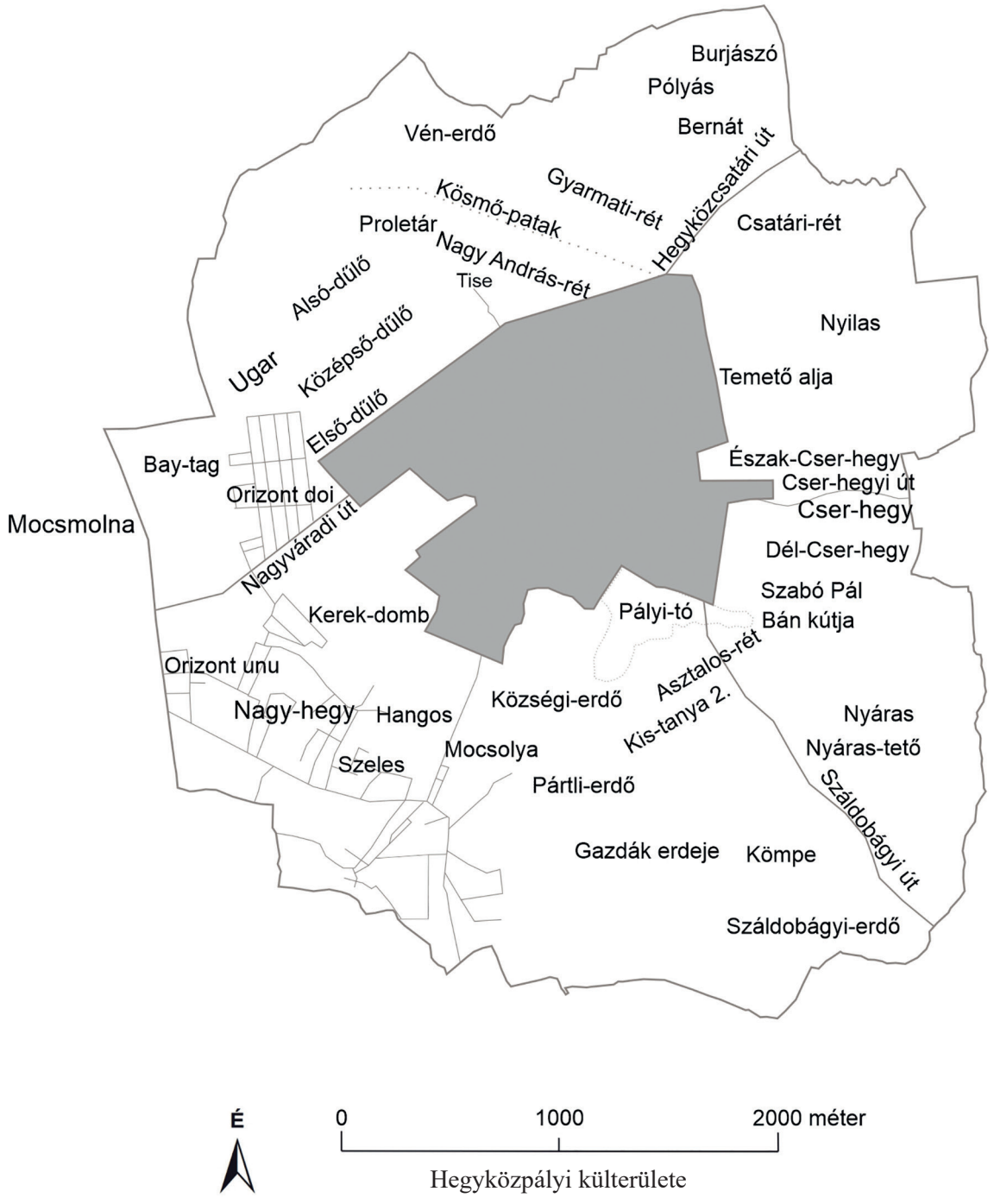

Hegyközpályi külterülete

7. Hegyközszáldobágy

Hegyközszáldobágy 2018: *Hegyközszáldobágy, -ra ~ Száldobágy, -ra ~* r. *la Săldăbădzsu dë Muntë | Nem voltak, az első román, amikor idekerült, […] hetven, hát, már menyasszonya voltam a férjemnek. […] Hetvenhatba, hetvenhétbe, akkor került ide az első család, de azok jól beintegrálódtak ide közénk, mer Csipri magyar óvodába járt, szóval az nem volt gond. Hánikule meg értett magyarul. | Mondjuk, most már románok azér sok beköltöztek nagyon, Száldobágyra is. Eladók házak. Mittudomén. Nagyon sok. Közel van Váradhoz. És akkor általába, általába azok veszik meg. | Azt mondják, hogy régen-régen volt szélmalom. […] azért kellett elbontsák, mert a dombra építették a szélmalmot, ahol szél van, és ojan nagy kereket csináltak neki, hogy a szél mindig összetörte. | Szélmalmos* [a száldobágyiak], *állítólag mindig szélmalmot akartak építeni. S akkor mindig avval macerálták őket, hogy, na, forog már a szélmalom? S nem lett belőle semmi. Ott a temetőnél akarták, mert az egy ojan magasabb pont a faluba, s ott, általába, ott mindig fúj a szél, mittomén, de úgy látszik, még most is terveznek sokszor valamit, s akkor nem lesz belőüle semmi, hiába, pénz nem volt rá, mi nem volt, de ezt én így hallottam. | Van egy ojan monda is, hogy száldobágyi nevezetű volt a kocsmáros, s arról kapta a nevet* [a település]. 1941: *Hegyközszáldobágy* (MKF.), 1940: *Száldobágy* (Jakó), 1935: *Săldăbagiu de Munte* (RKFT.), 1934/1943: *Săldăbagiul de Munte* (RTM.), 1914: *Hegyközszáldobágy* (MÁKT.), 1913: *Hegyközszáldobágy* (Hnt.), 1910 k.: *Hegyköz-Száldobágy* (MÁT.), 1907: *Hegyközszáldobágy,* 1902: *Hegyközszáldobágy* (Hnt.), 1901: *Hegyköz-Száldobágy | Hegyköz-Száldobágy, Nagyvárad közelében fekvő kisközség, ev. ref. vallásu, magyar lakosokkal. Házainak száma 134, lakosaié pedig 864. Postája, távírója és vasúti állomása Nagyvárad. E község 1465-ben, Zaldobag néven, mint a Bályokiak birtoka szerepel. Később a váradi püspökség birtokába került, de a mult század elején a Kabos és a Szénássy családot is itt találjuk. A község legnagyobb része 1802-ben tűz által pusztult el, a mikor a templom és a paplak is leégett. Mostani ev. ref. temploma 1830-ban épült. Az egyház birtokában aranyozott ezüst-kehely van 1701-ből, és több XVII. századbeli, gazdagon hímzett, érdekes úrasztali takaró, valamint selyem- és csipkekendő. A községhez tartozó Bodonhegy, Szénhely, Vajda dűlő, Budarét, Játékdomb és Veres-patak elnevezések történeti jelentőséggel látszanak bírni.* (Borovszky 90), 1900: *Hegyköz-Száldobágy,* 1898: *Hegyköz-Száldobágy,* 1895: *Hegyköz-Száldobágy,* 1892: *Hegyköz-Száldobágy,* 1888: *Hegyköz-Száldobágy* (Hnt.), *Hegyköz-Száldobágy* (Kat.), 1884: *HegyközSzáldobágy* (HKFT.), 1882: *Hegyköz-Száldobágy, Száldobágy,*

1877: *Hegyköz-Száldobágy, Száldobágy,* 1873: *Szaldobágy* (Hnt.), 1864: *Hegyköz Száldobágy, HK. [Hegyköz] Száldobágy | ezen község emlékezet olta csakis ezen nevezettel bírt, s jelenleg ís bír, s semmi más elnevezéssel nem bír ezen nevezet alatt ösmeretes országszerte, — ezen helynek név eredete szo hagyományokbol meritve onnét jönni álítatík, hogy az Tatár s török hadjarat elöttí üdökben Nagy Váradí egyeseknek Szállás helyeíkül szolgált. — mi még ugyancsak a Tatár és török hadjárat elött meg ülepitetvén nevezett község s helynevezett alatt, hogy honnan népesítetett tudomásonkívüli a leg régibb üdö szakbol annyíval szolgálhatunk, hogy a Török hadjárat alatt ezen helység el pusztítatván az benne lakot népség részint le ölettek, rész szerint rabszolgaságba elhurczoltattak részínt bujdoklová váltak, az akkorí elö népség közzül Kati Máté és Katusz András, több üdökíg a Tatárok rabsága járma alatt szenvedtek, Kík ís több üdök lefolyta után Julius 23n 1697ik esztendöben a Tatár járom alol meg szökve hazájokba vissza jönni akarván utjokat nem tudván Burkus ország Dánczíng nevü várossában jutván az Danczíngi Városi hatoságtol a nevezet idöben nyertek vissza jöhetésre utlevelet, mely ut levél eredetiben Hegyköz Száldobágy Községeben jelenlegís Űdösbb Kis Gábor kezei között német nyelven írva fel találhato, mely két egyénnek sikerült is hazájokba vissza jönni, de vissza jövetelek alkalmával Hegyköz Száldobagyott oly el pusztított álapotba találták, hogy Káti Máté haza helyére egy emlékezetes vén szilfa feltalálása által ösmert reá Katusz András pedig nem Hegyköz Száldobágyi hanem Berettyo Ujfalusi illetőségű lévén hazájába születés helyére haza ment — ezen Kati Máté magyar ajku Református valállásu egyén vala — s emlékezet olta ez hely népe magyar ajkuak református vallásuak voltak. s jelenlegís azok. — Hegyköz száldobágy külömben mélto nevét víselí míután fekvése az helynek az hogy fel emeltebb hegyes helyen, s hegyektől környös körűl evedzve foglalva áll.* (Pesty), 1860: *H.K. [Hegyköz] Száldobágy* (MKFT.), 1851: *Száldobágy | Száldobágy, magyar falu, Bihar vmegyében, Váraddal határos, hegyen épülve, 786 ref. lak., s anyatemplommal. Határa 3500 hold, mellyből szántó 200, rét 205, legelő 155, szőlő 945, erdő 2000 hold. Urbériség szántóban, legelőben, szőlőkben, rétben 1400 h., majorsági szőlő 100, erdő 2000 hold. Földe sovány, gödrös, bokros: fő jövedelme borból, gyümölcsből áll. Birja a váradi deák püspök.* (Fényes), 1783: *Száldobagy* (EKFT.), 1770: *Száldobágy* (Urb.), 1600: *Zaldobagi,* 1598: *Zaldobagy,* 1587: *Zaldobagy,* 1581: *Zaldobagiensis,* 1465: *Zaldobag,* 1291–1294: *Zaldubag,* 1236: *Zaldubag* (Rácz 2022: 260), 1226: *Scaldubag* (Jakó). — Település Románia északnyugati részén, Hegyközpályi (r. Paleu), Hegyközújlak (r. Uileacu de Munte) és Nagyvárad (r. Oradea) között helyezkedik el. Hegyközpályival és Hegyközújlakkal együtt Hegyközpályi község (r. Comuna Paleu) része. Túlnyomóan magyar nemzetiségű lakossággal rendelkezik. A 2011-es népszámlálási adatok szerint a lakosság száma 773 fő. Ebből 645-en (83,4%) magyarnak, 97-en (12,5%) románnak, 5-en (0,6%) pedig roma nemzetiségűnek vallották magukat (ISPMN.). A település első írásos említése a 13. század első feléből származik.

A 19. század közepéig főként ***Száldobágy*** néven jelenik meg. A század hatvanas éveitől kezdve a *Száldobágy* és a *Hegyközszáldobágy* névváltozatok felváltva és együtt jelennek meg a különböző forrásokban. A 20. század eleje óta hivatalosan magyarul *Hegyközszáldobágy,* románul pedig ***Săldăbagiu de Munte.*** Az eredeti név a *száldob* 'hársfa' növénynév *-gy* helynévképzős származéka (Rácz 2022: 260).

Akácos 2018: *Akácos | Mert van ott egy pár fa, ott egy nagyobb akácos volt. És oda jártak delelni a tehenek.* — Kisebb fás terület. A legelő része. A település külterületének északi oldalán, a belterület szomszédságában található.

Állami iskola lásd **Iskola**

Alsó-Cipellés 2021: *Alsó-Cipellés | Ez a Cipellés alsó része.* — Földterület. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában található. A Cipellés része. Vö. Cipellés.

Alsó-Kopasz-domb 2021: *Alsó-Kopasz-domb.* — Földterület. A település külterületének déli oldalán található. A Kopasz-domb része. Vö. Kopasz-domb.

Alsó-Új-hegy 2021: *Alsó-Új-hegy.* — Földterület. A település külterületének keleti részén található. Az Új-hegy része. Vö. Új-hegy, Új-hegy út.

Alsó-Vajda 2018: *Alsó-Vajda.* — Földterület, legelő. A Vajda 1. része. A település külterületének északi oldalán található. Vö. Vajda 1., Vajda 2., illetve Vajda 1., Hegyközszáldobágyi út (Vajda 2.) (Hegyközújlak).

Arany-hegy 2018: *Arany-hegy,* 1941: *Aranyhegy* (MKF.), 1935: *Viile de Aur* (RKFT.), 1934/1943: *Viile de Aur* (RTM.), 1884: *Arany hegy* (HKFT.), 1860: *Aranyhegy* (MKFT.). — Domb, szántóföld, kaszáló. A település külterületének délnyugati részén található. A román ***Viile de Aur*** névváltozat a *vii* 'szőlőskertek' köznév végartikulusos alakjának és az *aur* 'arany' melléknévnek az összetétele (DEX).

Bagaria 2018: *Bagaria.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének keleti részén található. A ma már kevésbé ismert *bagaria* szó 1. 'marhabőr', 2. 'bőrből készült csizma' (TESz., SzT.) és 3. 'szemtelen, szégyentelen' (TESz.) jelentésben volt használatos. A névnek az 1. és 2. jelentéssel való kapcsolata kevéssé valószínű. A 'szemtelen, szégyentelen' jelentésű *bagaria* szóval viszont utalhattak a terület minőségére, s így a melléknév könnyen válhatott tulajdonnévvé. Vö. Bagaria-tető.

Bagaria-tető 2018: *Bagaria-tetőü, -n | Itt volt egy szélmalom, állítólag, fent a Bagaria-tetőn, mert az a legmagasabb domb, valamikor réges-régen.* — Földterület, kaszáló. A Bagariának a domb tetején lévő része. A település külterületének keleti oldalán található. Vö. Bagaria.

Baptista imaház 2018: *Baptista imaház | Katólikus templom, az nincs. Csak református meg baptista.* — Épület. A Nagy utcán található. A település baptista felekezetű lakossága használja.

Bihari-erdő 2018: *Bihari-erdőü.* — Erdő. A település külterületének északnyugati részén található. A Pályi-erdő folytatása, a terület nagyobb része Bihar településhez tartozik.

Bodon-hegy 2018: *Bodon-hegy | Az a legmagasabb terüllet Száldobágyon, domb. Mikor tiszta az időü, be lehet látni Debrecenbe. | Ott is volt elég sok szöllőü meg gyümölcsös.* 1941: *Bodonhegy* (MKF.), 1913: *Bodonhegy* (Hnt.), 1901: *Bodonhegy* (Borovszky 90), 1888: *Bodonhegy* (Kat.), 1884: *Bodonhegy* (HKFT.), 1864: *Bodon hegy | ezís részben a szöllötöl ki írtva vető földnek, s kissebb reszben Szöllönek használtatik, hogy ezen nevezetét honnat vette azzal nem szolgálhatunk.* (Pesty). — Domb, szántóföld, gyümölcsös. A település külterületének keleti részén található. Az adatközlők szerint ez a település legmagasabb dombja. A név előtagja feltehetőleg a 'fakéreggel vagy betongyűrűvel védett kút, forrás' jelentésű *bodon* földrajzi köznévvel hozható összefüggésbe (FKnT.).

Boglyos 2018: *Bogjos.* — Földterület, szántóföld, kaszáló. A település külterületének déli részén található. Egy részét mára beépítették. A név talán a *boglya* 'rakás' főnév *-s* melléknévképzős származékára vezethető vissza (ÚMTsz.).

Borsi-erdő 2018: *Borsi-erdőü | Az régen a borsiaké volt.* — Erdő. A település külterületének északkeleti részén található.

Buda-rét 2018: *Buda-rét ~ Buda-rít ~ Buda-rít-ódal | Ottan van kaszállóu is, mer lapos, középen, egyik ódalt azt csak Buda-rétnek hívják, igaz, az a másik ódalt már Nagy-hegy. | A kertek alá benyúlik, itt ez a rész befele. Egészen ki a tóig. Egész itt.* 1901: *Budarét* (Borovszky 90). — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli oldalán, a belterület szomszédságában található. A név előtagja valószínűleg a tulajdonosra utal.

Buda-rét-oldal lásd **Buda-rét**

Bunyita 2018: *Bunyita ~ Bonyita.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában található.

Cipellés 2018: *Cipellés ~ Cipellís | Több része el van adva, ojan gazdának, aki azt se tudja, hol van a földje, csak kifizette az árát. | Az is ijen volt, szöllőü is benne, volt gyümölcsös.* 1888: *Czipellés* (Kat.), 1864: *Czipellis hegy | hegy regebb üdöben általában szöllöhegy volt ez azonba már nagy részben ki írtva vetemény földnek, s csak kevés részben használtatik szöllönek, név eredeteről leg kevessebbel sem szolgálhatni.* (Pesty). — Szántóföld, gyümölcsös. A település külterületének délkeleti részén, a belterület szomszédságában található. Vö. Alsó-Cipellés.

Cipellés-hegy lásd **Cipellés**

Codru lásd **Nagy-erdő**

Csere lásd **Csere-legelő**

Csere-legelő 2018: *Csere-legelő ~ Csere.* — Földterület, legelő. A település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában található.

Csicse-patak 1. 2021: *Csicse-patak.* — Patak. A település külterületének keleti oldalán található. Vö. Csicse-patak 2.

Csicse-patak 2. 2018: *Csicsa-patak ~ Csicse-patak | Az is ojan dombosabb, kaszállóu és gyümölcsös. | Kaszállóu is, gyümölcsös, hát, régen nagyon sok szilvás vóut meg mindenféle gyümölcs, cseresznye, hát. Kocsival hordták, nem lovas, vagy hogy autókocsival, hanem szekérrel, lovas kocsival. Amivel, amiben rugóu volt, hogy ne törje össze, meg kordéj.* — Kaszáló, gyümölcsös. A település külterületének keleti oldalán található. A területen folydogáló patakról kapta nevét. Vö. Csicse-patak 1.

Csillag sikátor 2018: *Csillag sikátor | Itt van egy kicsi kis, ki az erdőü felé. Valami Csillag nevű lakott, és azért hívták Csillag sikátornak. | Azér, mer Varga Isván Csillag Margitot vette el feleségül, és akkor Csillag sikátor. […] Ott laktak.* — Utca. A település belterületének keleti részén található.[9]

Csoma 2018: *Csoma | Abba az erdőübe van egy rész, ami magánkézbe van. Az nem erdőü vóut valamikor, de most már be […] nőtték a fák. És az a Csoma.* 1864: *Csoma* (Pesty). — Az erdő része. A település külterületének északkeleti oldalán található. A név a hegyközújlakiak szerint egy *Csoma* nevű személyre vezethető vissza. Kisebb valószínűséggel talán a *csoma* 'döghalál, pestis, betegség' jelentésű szóval (ÚMTsz., SzT.) hozható összefüggésbe. Vö. Csoma-tető, illetve Csoma, Csoma-kút, Csoma-tető, Égett-Csoma, Külső-Csoma (Hegyközújlak).

Csoma-tető 1941: *Csomatető* (MKF.). — A Csoma része. A település külterületének északkeleti oldalán található. Vö. Csoma, illetve Csoma, Csoma-kút, Csoma-tető, Égett-Csoma, Külső-Csoma (Hegyközújlak).

Csonka-rét 2018: *Csonka-rét ~ Csonka-rít.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli oldalán található.

Dealul Istenheghi lásd **Isten-hegy**

Dealul Kalman 1935: *D[ealul] Kalman* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Kalman* (RTM.), 1884: *Kahnan Fer* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. A ***Dealul Kalman*** név előtagja a *deal* 'domb' (DEX)

[9] A Google internetes térképszolgáltatása, a Google Térkép (Google Maps) a most beépülő területek esetében, a fenti névközlésben nem szereplő, további utcaneveket is feltüntet: r. *Strada Livezilor,* r. *Strada Scărișoarei,* r. *Strada Ghioceilor,* r. *Strada Orhideelor,* r. *Strada Albinelor,* r. *Strada Dealul Mare* (vö. Nagy-hegy), r. *Strada Magnoliei.* Ezekről az új nevekről a megkérdezett száldobágyiak nem beszéltek. Érdekességük, hogy az általuk jelölt területeken épületekkel még csupán itt-ott lehet találkozni, a növényzet több helyen is elburjánzott, ezek a részek tehát még erősen őrzik a külterületi jellegüket. A településen sétálva az benyomásunk támadhat, hogy ezekben az esetekben hamarabb született meg az utcanév, mint maga az utca.

köznév végartikulusos alakjára vezethető vissza, az utótagja valószínűleg a tulajdonosra utal.

Dealul Mare lásd **Nagy-hegy**

Dealul Nou lásd **Új-hegy**

Dél-Szántóföld 2018: *Dél-Szántóföld.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. A Szántóföld része. Vö. Szántóföld, Észak-Szántóföld.

Dózsa György lásd **Dózsa György utca**

Dózsa György utca 2018: *Dózsa György utca ~ Dózsa György ~* r. *Sztrada Gjorgë Dozsa* | *Ha menni felfelé, az útnak a bal ódala Száldobágy, a másik része Várad […] van ojan, hogy ez a két-három ház Száldobágyhoz tartozik, a szomszédja már Váradhoz tartozik.* | *Mondják is, akik odaköltöztek, hogy mi még Száldobágyhoz tartozunk, a másik oldal meg a […].* — A település belterületének déli részén, Száldobágy határán található. Az adatközlők szerint az utca egyik fele még Száldobágyhoz, a másik fele pedig már Nagyváradhoz tartozik. Az elnevezés hivatalos utcanév.

Dögtemető 2018: *Dögtemető* | *Véletlenül disznó, tehén vagy valami elpusztult, akkor azt oda temették.* | *Az Akácos mellett, lent.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének északi részén, a Pályi-erdő szomszédságában található.

Epres-kert 2018: *Epres-kert* | *Egy időübe vóut benne eper is téve.* — Földterület, szántóföld. A település belterületének nyugati részén található.

Erdőség lásd **Nagy-erdő**

Erdőség-dűlő lásd **Kőhormány**

Észak-Szántóföld 2018: *Észak-Szántófőd.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. A Szántóföld része. Vö. Szántóföld, Dél-Szántóföld.

Factos oldal lásd **Faggyas**

Faggyas 2018: *Faggyas,* 1934/1943: *Factos oldal* (RTM.), 1884: *Fagyos oldal* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének déli részén található. Mára szinte teljesen beépítették. A *Faggyas* név – ha nem a *fagy, fagyos* szóra vezethető vissza – talán a ’vézna, sovány’ jelentésű *faggyas* közszóval (ÚMTsz.) hozható összefüggésbe. A román ***Factos oldal*** név a ***Fagyos-oldal*** névváltozat átvételével jött létre.

Faggyas-oldal lásd **Faggyas**

Falu-rét lásd **Falu rétje**

Falu rétje 2018: *Falu rétje ~ Falu-rít.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli részén található.

Fel-kert 2018: *Fel-kert* | *Az hivatalosan Vajda-dűlő, de itt úgy hívják, hogy Felkert.* 1934/1943: *Fökert* (RTM.), 1888: *FelKert* (Kat.), 1884: *Fökert* (HKFT.), 1864: *FelKert* | *ezen fekvőség a falu felet észak felé levö részén fekszik, tulajdon képpen kertí szöllö s az helysegnél fentebb esőségénél s kert tulajdonságánal fogva nevezetét fel kert névbe öröklötte.* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén, a belterület mellett található, a Vajdához (1.) tartozik. A román ***Fökert*** a magyar *Fel-kert* átvételével jött létre.

Felszeg 2018: *Felszeg, -en* | *A templomtul felfelé.* — A Nagy utca és a Hatház utca folytatása.

Finta-tanya 2018: *Finta-tanya* | *Ez a rész egy gazdáé vóut valamikor, harminchat hold, ö, Finta-tanya. […] Régen ott laktak. […] Hat gyerek volt, öt fiú meg egy nő.* — Farm. A település külterületének északnyugati részén, a Pályi-erdő szomszédságában található. A telep ma már nem rendelkezik állandó lakossal, de gazdasági tevékenység a mai napig folyik rajta. Nevét egykori tulajdonosáról kapta.

Foglár 2018: *Foglár.* — Az adatközlők csupán a névre emlékeztek.

Fonódi 2018: *Fonóudi* | *Az ojan kissebb darab főüd vóut, csak fel volt parcellázva.* — A település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában található.

Forrai-kripta 2018: *Forrai-kripta* | *Mer ott volt a Forraiaknak egy nagy területük.* — Kriptaépület. A település külterületének déli részén, a Halászcsárda szomszédságában található. Vö. Forrai-tanya.

Forrai-tanya 1941: *Forrai-ta[nya]* (MKF.). — Egykori tanya. A település külterületének déli részén állt. Az előtag a tulajdonosra utal. Vö. Forrai-kripta.

Forrás-kút 1. 2018: *Forrás-kút* | *Kút. De úgy hívják a földterületet is, hogy Forrás-kút.* — Kút. A település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában található. Vö. Forrás-kút 2., Forrás-kút 3.

Forrás-kút 2. 2018: *Forrás-kút.* — A Forrás-kúthoz (1.) tartozó földterület. A település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában található. A kútról kapta nevét. Vö. Forrás-kút 1., Forrás-kút 3.

Forrás-kút 3. 2018: *Forrás-kút.* — Kút. A település külterületének keleti részén, a Veres-patakon (1.) található. Vö. Forrás-kút 1., Forrás-kút 2.

Fökert lásd **Fel-kert**

Fő út lásd **Nagyváradi út**

Gar-oldal-dűlő 1864: *Gar oldal dülö* | *silány hegyes völgyes szánto föld, név eredetéröl leg kissebbet sem lehet tudni emlékezet olta azon nevezeten volt s mostís áll.* (Pesty).

Gát alja 2018: *Gát alja* | *Az is a faluba van, a Felszegen.* | *Régen oda hordták a dögöket, mindent oda hordtak.* — Belterületi rész. A Felszeg és a Nagy utca találkozásánál fekszik.

Gyáni 2018: *Gyáni.* — Földterület, kaszáló. A Nagy-hegy része. A település külterületének déli oldalán található.

Halasi 2018: *Halasi | Van egy kevés Száldobágynak is, Halasi.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének északi részén található. A terület nagyobbik fele Hegyközújlakhoz tartozik. A hegyközújlaki adatközlők szerint a név talán a hallal, halászattal hozható összefüggésbe. Vö. Halasi (Hegyközújlak).

Halastó 1. lásd **Száldobágyi-halastó**

Halastó 2. lásd **Sár-gödör**

Halászcsárda 2018: *Halászcsárda.* — A Száldobágyi-halastóhoz tartozó csárda. Vö. Száldobágyi-halastó.

Hatház utca 2018: *Hatház utca ~ Templom tér ~ Zsidó sikátor | Valamikor állítólag hat ház volt rajta. | Ahol összeér a Nagy utca a Felszeggel, ennek kétféle neve van, volt, aki Templom térnek nevezte, volt, aki Hatház utcának.* — Utca. Az Új sor és a Kis utca folytatása. A Református templom is ezen az utcán áll. A település zsidó származású lakosai a falunak ezen a részén működtettek egykor kocsmát.

Hegedűs-tanya 2018: *Hegedűs-tanya | A Tónak az épülletei.* — Belterületi rész. A Száldobágyi-halastóhoz tartozó épületek.

Hegyközpályi út 2018: *Hegyközpáji út ~ Páji út, -on.* — A Hegyközszáldobágyot és Hegyközpályit összekötő aszfaltos út. Észak–dél irányban húzódik.

Hetes lásd **Hetes-ferma**

Hetes-ferma 2018: *Hetes-ferma ~ Hetes.* — A település külterületének délkeleti részén található. A *Hetes-ferma* névváltozat utótagja a román *fermă* 'farm' köznévre (RK.) vezethető vissza.

Hidas 1864: *Hidas* (Pesty).

Homok-gödör lásd **Kopasz-domb**

Irtás 2018: *Irtás.* — Az adatközlők csupán a névre emlékeztek.

Iskola 2018: *Iskola ~ Állami iskola.* — Épület. Elemi iskola. A Nagy utca és a Hatház utca sarkán áll.

Isten-hegy 2021: *Isten-hegy | Mert isteni termés vót rajta. […] A szíve-lelke a gyümölcsnek ott termett meg Száldobágynak.* 2018: *Isten-hegy, -re | Ez szőlőhegy volt. […] Most már átalakult, hogy a Gosztát jött, gyümölcsös lett, de most már az se nincsen benne. […] Nagy részit beépítik, eladják, nem használják. | A Bonyita után és a Temető között az Isten-hegy.* 1934/1943: *D[ealul] Istenheghi* (RTM.), 1913: *Istenhegy,* 1907: *Istenhegy szőlőhegy,* 1902: *Istenhegy szőlőhegy* (Hnt.), 1888: *Istenhegy* (Kat.), 1884: *Isten hegy* (HKFT.), 1864: *Isten hegy, Isten hegye | szőlő.* (Pesty), 1860: *Isten hegy* (MKFT.). — Domb, szántóföld, kaszáló és belterületi rész. A település külterületének déli oldalán található. Egy részét mára beépítették. A román ***Dealul Istenheghi*** névváltozat előtagja a *deal* 'domb' köznév

végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Az utótag a magyar névváltozat átvételével jött létre. A *hegy* szó elhomályosulásával a fajtajelölés kétszeresen jelenik meg a román névben. Vö. Isten-hegy köze.

Isten hegye lásd **Isten-hegy**

Isten-hegy-köz lásd **Isten-hegy köze**

Isten-hegy köze 2018: *Isten-hegy köze ~ Isten-hegy-köz | A Pékséggel szemben. Utána már következik az Arany-hegy. | Az Isten-hegy-köznél van a határ.* — Domb, kaszáló. Az Isten-hegy déli része. Vö. Isten-hegy.

Isten-hegy-szőlőhegy lásd **Isten-hegy**

Játék-domb 2018: *Játék-domb ~ Játík-domb,* 1901: *Játékdomb* (Borovszky 90). — Földterület, legelő, szántóföld. A település külterületének északnyugati részén, a belterület és a Pályi-erdő szomszédságában található.

Játszótér 2018: *Játszótér.* — Belterületi rész. A Víkend sor és a Kis utca találkozásánál fekszik.

Juhász-kút 2021: *Juhász-kút.* — Kút. A település külterületének déli részén, a Faggyas szomszédságában található.

Jutka-bár 2018: *Jutka-bár.* — Épület. Egykori kocsma. Ma már nem működik. A Felszegen állt. Nevét tulajdonosáról kapta.

Kahnan Fer lásd **Dealul Kalman**

Kápolna 2018: *Kápolna.* — Épület. A település belterületének délnyugati részén, a Temetőben található.

Kenderföld 2018: *Kenderföld ~ Krumplifö̈ld,* 1888: *Kenderföldek* (Kat.). — A település külterületének északnyugati részén, a Pályi-erdő szomszédságában található.

Kenderföldek lásd **Kenderföld**

Kenyérsütőde lásd **Pékség**

Kerek-rét 2018: *Kerek-rét ~ Kerek-rít.* — Földterület, tisztás. A település külterületének délkeleti részén, az erdőben található. Az előtag valószínűleg a terület alakjára utal.

Kerezsi-pálinkafőző lásd **Pékség**

Kert-szőlő 2018: *Kert-szöllő̈.* — Az adatközlők csupán a névre emlékeztek.

Keskeny-rét 2018: *Keskeny-rét.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének keleti részén található. Az előtag valószínűleg a terület alakjára utal.

Kis utca 2018: *Kis utca ~ Pityeri | Csúfneve a Pityeri. […] A Kis utcát a háború után, a háború után, mán az első̈ü világháború után a község kiosztott hét árakat*[10] *nagyon szegény embereknek. […] Az egész utca egy topószámon* [topográfiai szám

[10] 1 ár 100 m²-nek felel meg.

alatt] *van, mindenkinek ugyanaz a topóuszáma. […] Vóutak ebből bonyodalmak. És ö, ott nagyon szegények. Szóval lenézett emberek laktak eleinte. De utána aztán kerültek oda. Vannak most mán ojan gazdagok benne, hogy.* | *Az megyen Újlakra és Pájiba.* — Utca. A település belterületének északi részén található. A háború után a szegények megsegítésére osztották ki. Az adatközlők szerint a ***Pityeri*** névváltozat csúfnév. Talán a 'könnyen sírva fakadó, sírós' jelentésű *pityeri* szóval (ÚMTsz.) hozható összefüggésbe, de az sem kizárt, hogy az erdei pityerről (Anthus trivialis) – amely a Hegyköz területén is megtalálható – kapta nevét. Vö. Nagy utca.

Kopasz-domb 2018: *Kopasz-domb ~ Homok-gödör* | *A szerpentin, ahogy jövünk fölfele a tónál. A tó után egy picit fölfele.* | *Valamikor Homok-gödörnek is hívták, hordtak valami homokot onnan.* — Domb, kaszáló és utca. A település külterületének déli oldalán található. Egy részét mára beépítették. Vö. Alsó-Kopasz-domb.

Korpás 2018: *Korpás,* 1913: *Korpásoldal,* 1907: *Korpásoldal tanya,* 1902: *Korpásoldal tanya* (Hnt.), 1888: *Korpás* (Kat.), 1864: *Korpás dülő* | *Az Nagy Városrol ki jövö HK. [Hegyköz] Száldobágyra vezető utvonal jobb oldalon levö szánto s Kaszállo fekvösegei Korpás dülönek neveztetík, mínthogy a föld igen sovány alaku, azon nép mondabol hogy ne vess oda barátom semmit mert még a korpának valot sem termi meg vette nevezetétt silanyságánál fogva korpás dülö.* (Pesty), 1860: *Korpas* (MKFT.). — Kaszáló, belterületi rész. A település külterületének déli oldalán található. Egy részét mára beépítették.

Korpás-dűlő lásd **Korpás**

Korpás-oldal lásd **Korpás**

Korpás-oldal-tanya lásd **Korpás**

Kőhormány 2018: *Kőhormány ~ Kűhormány* | *Legelőü is volt valamikor, aztán a Gosztát betelepítette fával.* | *Kőhormány vagy úgy mondják, hogy Kűhormány.* 1913: *Kőhormány,* 1907: *Kőhormányhegy szőlőhegy,* 1902: *Kőhormányhegy szőlőhegy* (Hnt.), 1864: *Erdöség dülö, kö ormány oldal, Köormány hegy* | *Erdöség dülö színte szánto s kaszállo s tövíses cserésbokrokkal patakos helyekkel van ellátva, máskínt kö ormány oldalnak ís nevezík mível az Kö ormány alatt nevezett hegyet körül evedzí s az erdöségre le vonul, de állando neve csakís Erdőségi dülö.* | *földje máléköves lévén Kövessegéről neveztetett köormány hegynek.* (Pesty). — Gyümölcsös, kaszáló. A település külterületének keleti részén található. Az utótag talán az 'erdő' jelentésű *ormán* földrajzi köznévvel (FKnT.) hozható összefüggésbe.

Kőhormány-hegy lásd **Kőhormány**

Kőhormány-oldal lásd **Kőhormány**

Kömpe lásd **Pályi-erdő**

Kömpe-erdő lásd **Pályi-erdő**

Községi-erdő 1864: *Községí erdö | az Uradalmi erdönek tulajdonossa a Nagy Váradi latin szertartásu Püspökség, a Községi Erdönek H.K [Hegyköz] Száldobágy testülete* (Pesty). — Valószínűleg a Nagy-erdő valamely része.

Kraszi lásd **Kraszi-bár**

Kraszi-bár 2018: *Kraszi-bár ~ Kraszi.* — Épület, kocsma. A Felszegen található. Nevét tulajdonosáról kapta.

Krumpliföld lásd **Kenderföld**

Kultúrház lásd **Kultúrotthon**

Kultúrotthon 2018: *Kultúrotthon ~ Kultúrház | Egymás mellett van a Kultúrház meg a Templom, meg a Parókia.* — Épület. A Hatház utcán áll. A református egyház tulajdona. A helyén állt az egykori tanítólakás.

Lénia 2018: *Lénia.* — Az adatközlők csak a névre emlékeztek. A lokalizálás bizonytalan. A névhez tartozó objektum valahol a Nagy-erdőben található. A *lénia* földrajzi köznévvel hozható összefüggésbe, melynek jelentései: 1. 'út', 2. 'kivágott sáv az erdőben', 3. 'erdőrész' (FKnT.).

Nádas-kút lásd **Nádas-kút völgye**

Nádas-kút völgye 2018: *Nádas-kút völgye ~ Nádas-kút,* 1888: *Nádas kut* (Kat.), 1864: *Nádas kut völgye, Nadaskut völgye | mely vizenyös evekben forrásos hely volt s a forrás szivárgo utján ímít amot peszle lenge nádak voltak láthatok hova két kut ís az lakosság joszágaí ítatása szükségletére készítetett innét vette nevezetétt Nádas kut völgye mely telek kőnyvileg az erdöségi dülöbe be kebelezve van.* (Pesty). — Földterület. A település külterületének keleti részén, a Veres-patakon (1.) található. Nevét a rajta álló kútról kapta.

Nagy-erdő 2018: *Nagy-erdő, -be | A Nagy-erdőübe van a Lénia, ott a Veres-patak. […] Ez a rész Nagy-erdő, mer a másik erdőü, a Páji-erdőü.* 1928: *Codru* (Kat.),[11] 1888: *Erdöség* (Kat.), 1864: *Város erdö* (Pesty), 1860: *Város Erdö* (MKFT.). — Erdő. A település külterületének keleti részén található. A ***Codru*** változat a román *codru* 'erdő' (DEX) köznévre vezethető vissza.

Nagy-hegy 2018: *Nagy-hegy | Hát, ez is szintén szőllőühegy, szöllőüs hegy. Itt is, több része, kevés szántóuföld van. Szöllőühegy. Volt, régen. Most minden gyümölcsös, volt. Minden gyümölcsös. Erőt vett a nemmunkálás rajta, ugye. | Hát, ez aztán nagyon hosszú, a Nagy-hegy, nagy darab. Nem hiába a neve is nagy.* 1935: *Viile Mari* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Mare* (RTM.), 1913: *Nagyhegy,* 1907: *Nagyhegy szőlőhegy,* 1902: *Nagyhegy szőlőhegy* (Hnt.), 1888: *Nagyhegy* (Kat.), 1884: *Nagyhegy* (HKFT.), 1864: *Nagy hegy | szőlő. | nevezetétt onnét vészi, hogy a többi hegyeínknél leg nagyobb kiterjedéssel bír innét van el nevezve Nagy hegynek.* (Pesty), 1860: *Nagy hegy* (MKFT.). — Nagy kiterjedésű terület. Domb,

[11] Utólagos beírás eredménye az eredetileg 1888-as kataszteri térképen.

gyümölcsös. A település külterületének déli részén található. A román ***Viile Mari*** névváltozat a *vii* 'szőlőskertek' köznév végartikulusos alakjának és a *mare* 'nagy' melléknévnek (DEX) az összetétele. A szintén román ***Dealul Mare*** névváltozat előtagja a *deal* 'domb' végartikulusos alakjára vezethető vissza. Vö. Nagy-hegy út.

Nagy-hegy-szőlőhegy lásd **Nagy-hegy**

Nagy-hegy út 2021: *Nagy-hegy út.* — A Nagy-hegyet átszelő földút. A külterület déli részén, a Száldobágyi-halastó szomszédságában található. Vö. Nagy-hegy.

Nagy-kút 2018: *Nagy-kút* | *A legjobb vize annak van.* — Kút. A Felszegen található. Az adatközlők szerint nagyon jó minőségű vize van.

Nagy utca 2018: *Nagy utca.* — Utca. A belterület déli részén húzódik. Vö. Kis utca.

Nagyváradi út 2018: *Nagyváradi út, -on ~ Fő út ~ Váradi út, -on,* 1888: *Nagyváradi út, Nagy-Váradi út* (Kat.). — A Nagyváradra vezető aszfaltos út. Észak–dél irányban húzódik.

Nyilas 2018: *Nyilas.* — Földterület. A település külterületének déli részén található. Feltehetőleg a *nyilas* földrajzi köznévre vezethető vissza, melynek jelentése 1. 'nyílhúzás útján nyert földterület', 2. 'több részre felosztott erdő egy darabja', 3. 'gyenge minőségű föld', 4. 'hosszú, egyenes, sík földterület' (FKnT.). A terület egy részét mára beépítették.

Oldal út 1864: *oldal út* (Pesty).

Oszló-mező 1888: *Oszló mező* (Kat.). — Földterület. A település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben található. Vö. Oszló-patak.

Oszló-patak 1864: *oszlo patak* (Pesty). — Vö. Oszló-mező.

Ó temető lásd **Régi temető**

Ottó-ábécé 2018: *Ottó-ábéce.* — Épület. A Hatház utcán található. Jelenleg élelmiszerüzletként működik. Nevét tulajdonosáról kapta.

Ozsvát-rét 1888: *Ozsvát rét* (Kat.). — Földterület. A település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben található.

Öcsi-ábécé lásd **Öcsi-bár**

Öcsi-bár 2018: *Öcsi-bár ~ Öcsi-ábécé* | *Fix szembe az úttal.* — Épület, kocsma. A Nagy utca és a Nagyváradi út találkozásánál áll. Nevét tulajdonosáról kapta.

Pál-domb 1888: *Pál domb* (Kat.), 1864: *Pál Domb* (Pesty). — Földterület. A település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben található.

Pálinkafőző lásd **Pékség**

Pályi-erdő 2018: *Páji-erdőü* | *Vóut itt valami román ember, oszt azzal macerálták a magyarok, hogy úgyse tudsz kimenni a Páji-erdőbül, úgyse tudsz keresztülmenni a Páji-erdőn, hogy el ne kurjantsd magadat. Hát, ű fogadást tett, hogy ű aztán keresztülmegy rajta. Na, aztán, amikor már majdnem kiért az erdőbül, ű már úgy*

látta, hogy mán majdnem kint van, kurjantott egyet. Oszt megállapította a „bíróság”, hogy még nem volt kint. Mán, az ott lévő, összegyűlt emberek. 1935: *Kömpe* (RKFT.), 1934/1943: *Kömpe* (RTM.), 1884: *Kömpe erdö* (HKFT.). — Erdő. A település külterületének északi–északnyugati oldalán, Hegyközpályi szomszédságában található. A román ***Kömpe*** név a magyar ***Kömpe-erdő*** névváltozat előtagjának átvételével jött létre. Vö. Kömpe (Hegyközpályi).

Pályi út lásd **Hegyközpályi út**

Pap-rét 1888: *Pap rét* (Kat.). — Földterület. A település külterületének délkeleti részén található. A terület egy részét mára beépítették.

Pârâu Rosu lásd **Veres-patak 2.**

Pârâu Roșu lásd **Veres-patak 2.**

Parlag 2018: *Parlag.* — Szántóföld, kaszáló. A település külterületének déli részén, a Nagy-hegyen található.

Parókia 2018: *Parókia.* — Épület. A református egyházhoz tartozó paplak. A Hatház utcán található.

Pataki-rét 2018: *Pataki-rít,* 1888: *Pataki rét* (Kat.). — Földterület, kaszáló. A település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben található.

Pékség 2018: *Pékség ~ Kenyérsütőde ~ Kerezsi-pájinkafőző ~ Pájinkafőző ~ Sütőde | A Sánc utcának a végén.* — Épületegyüttes. A belterület déli részén, a hegyközszáldobágyi és a nagyváradi határ közelében helyezkedik el. Egy időben pálinkafőzőt is működtettek ott.

Pipis 2018: *Pipis.* — Földterület, kaszáló és belterületi rész is. A település külterületének déli oldalán található. A terület egy részét mára beépítették. A név eredetéről, eredeti jelentéséről nem tudtak információval szolgálni. Talán a búbos pacsirtával (Galerida cristata), más néven *pipis*-sel lehet összefüggésbe hozni.

Pityeri lásd **Kis utca**

Proletár 2018: *Proletár ~ Poletár | Ez valami, ojan földek voltak, hogy ezt a háborúba, akik az első háborúba, ottmaradtak a férjeik, és azoknak adták, huszonkilenc árakat kaptak, kártérítésszerűség.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének délkeleti részén, a Nagy-erdő szomszédságában található.

Pumpaház 2018: *Pompaház | Onnan nyomják szét a faluba a vizet. […] Váradi vizünk van.* — Víztisztító épület. A Kis utca, a Hatház utca és az Új sor találkozásánál helyezkedik el.

Ragyi-rét 1888: *Ragyi rét* (Kat.). — Tisztás, kaszáló. A település külterületének északkeleti részén található.

Református templom 2018: *Református templom ~ Templom | Van a Református templom, lejjebb meg a Baptista imaház.* — Épület. A Hatház utcán áll. A település református felekezetű lakossága használja.

Régi temető 2018: *Régi temető ~ Ó temető | Itt van a falu közepin. Vóut itt temető. A Kis utca és az Új sor közt. | Most kertnek használják, mer már nagyon régóta nem temető.* — Belterületi rész. A település egykori temetője. A temetkezésekhez ma már nem használják. A terület egykori funkciójára ma már csupán néhány düledező sír emlékeztet. Vö. Temető, Temető-alj.

Régi-Új-kút 2018: *Régi-Új-kút.* — Kút. Az adatközlők csupán a névre emlékeztek. Vö. Új-kút.

Rekesz 2018: *Rekesz | Bent az erdőü közt. Van egy ijen. Rekesz.* 1888: *Rekesz* (Kat.). — Földterület, tisztás, kaszáló. A település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben található. A név valószínűleg a *rekesz* 1. 'terület, amelyet sövénnyel vagy árokkal vettek körül', 2. ' gyümölcsös, mely távol van a lakóhelytől' földrajzi köznévre vezethető vissza (FKnT.).

Săldăbagiu de Munte lásd **Hegyközszáldobágy**

Săldăbagiul de Munte lásd **Hegyközszáldobágy**

Sánc utca 2018: *Sánc utca ~* r. *Sztrădă Sănculuj | A Városstul kifelé. | Azok most épültek, mind a forradalom óta.* — Utca. A település belterületének déli részén található. Az adatközlők elmondása szerint az utca egyik fele még Száldobágyhoz, a másik fele pedig már Nagyváradhoz tartozik. A ***Strada Șanțului*** névváltozat előtagja a *stradă* 'utca' végartikulusos alakjára, az utótagja pedig a birtokos esetben lévő *sanț* 'sánc, árok' (DEX) szóra vezethető vissza.

Sár-gödör 2018: *Sár-gödör ~ Halastó | Ott, a játszótérnél van egy gödör, amit most Halastónak becéznek, azért hívták Sár-gödörnek, mert abba összegyűlt a víz. Fojt lefele az utcákról. S ö, régen persze nem téglából építették a házakat. Vájogból. És jöttek minden nyáron, ha valakinek szüksége volt vájogra, hívták a vájogvető cigányokat, nem voltak hejiek, s hívták ide őket, s akkor az egész legelőt ottan besátorozták maguknak, vót, hogy jöttek hat-nyóc-tíz felnőtt, és akkor annak az összes pereputtya, gyerekek, oda jártunk hozzájuk játszani. […] csordahajtásra mentünk be.* — Vízgyűjtő gödör. A Játszótér mellett található.

Sötét-ág 2018: *Sötét-ág | Egy ojan tisztás az erdőübe, benyúlik, egy ojan ötven-hatvan méter széles. De, hát, most már ott, szinte, asszem, majdnem egybe van nőüve. Benőtte ott az erdőü. Amikor kapták azt a Proletár, itt is kaptak valamennyi részt. Kaszállóunak használták. | Eddig befelé, egy ojan keskeny, egy ojan ötven-hatvan méter széles, egész idáig, valameddig, az, ö, Sötét-ág.* 1941: *Sötét-ág* (MKF.), 1888: *Sötét ág* (Kat.), 1884: *Sötet-ag* (HKFT.), 1864: *Sötét ág* (Pesty), 1860: *Sötet ág* (MKFT.). — Földterület, tisztás. A település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben található.

Strada Gheorghe Doja lásd **Dózsa György utca**

Strada Șanțului lásd **Sánc utca**

Sütőde lásd **Pékség**

Száldobágy lásd **Hegyközszáldobágy**

Száldobágyi-erdő 2018: *Száldobágyi-erdő.* — A Nagy-erdő része. A település külterületének keleti oldalán található. Vö. Száldobágyi-erdő (Hegyközújlak, Hegyközpályi).

Száldobágyi-halastó 2018: *Száldobágyi-halastó ~ Száldobágyi-tó ~ Halastó ~ Tó ~ Tóu* | *Hát, fentről, a hegyekből állandóan fojik bele a víz. […] Kaszállóu vóut. […] A Gosztát csinálta, hogy legyen honnant locsoljon.* — Mesterséges tó. A település külterületének déli részén, a Hegedűs-tanya szomszédságában található. Vö. Halászcsárda.

Száldobágyi-tó lásd **Száldobágyi-halastó**

Szántóföld 2018: *Szántóföld.* — Nagy kiterjedésű földterület. Szántóföld. A település külterületének északnyugati oldalán található. Két részből áll: az Észak- és a Dél-Szántóföldből. A földrajzi adottságai miatt a település nagyon kevés szántóterülettel rendelkezett. A névválasztást az indokolhatta, hogy nem volt szükség arra, hogy ezt a területet a többi szántóterülettől megkülönböztessék, ilyen típusú területből ugyanis nagyon kevés volt. Vö. Észak- és Dél-Szántóföld.

Száraz-gát 2018: *Száraz-gát* | *Van egy ojan nagy szakadékszerűség. Egy ojan méj-méj patak. Be van úgy nőüve fákkal. Az a Száraz-gát ottan.* 1864: *Száraz gát* | *egy völgyes hely mely hajdant keresztül rekesztve vala gáttal s ínnét vette nevezetét Száraz gát.* (Pesty). — Földterület, kaszáló. A település külterületének északkeleti részén található.

Szebeni-kocsma 2018: *Szebeni-kocsma.* — Egykori vegyeskereskedés és kocsma. A Kis utca és a Hatház utca sarkán állt. Nevét tulajdonosáról kapta.

Szegény-gaz 2018: *Szeginy-gaz* | *Az egy emberé volt. Egy gazda. Van vagy ötven hektár. […] Elment, és soha nem jött vissza a gazdája, és kiosztották, vagy volt, amit eladtak pénzér.* — A település külterületének délkeleti részén található. Az adatközlők szerint ezt a területet is szegényeknek osztották ki. A *gaz* földrajzi köznévként ’dudvával, kóróval, bokrokkal benőtt területet’ jelent (FKnT.).

Székényi-csere 2018: *Székényi-csere ~ Szécsényi-csere* | *Gondolom, hogy Szécsényitül kapták ajándékba.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában található. A *csere* földrajzi főnév jelentése 1. ’cserfákból álló erdő(rész)’, 2. ’bokros, bozótos hely; cserjés’ (FKnT.).

Szén-hely 1901: *Szénhely* (Borovszky 90).

Szérű 2018: *Szűrű* | *Idáig vannak a kertek, és itt van egy út, és e közt. Ez a rész, ez Szűrű.* — Földterület, szántóföld. A település belterületének északnyugati részén található. A név a *szérű* ’a gabona összehordására és elcsépelésére kijelölt hely, szérűskert’ jelentésű földrajzi köznévre vezethető vissza (FKnT.).

Tábla 2018: *Tábla | Volt valami, itt valami tábla volt kitéve valamikor. Mittudomén. Hogy tüzelni nem szabad, és táblának nevezték* [a földterületet]. — Földterület, kaszáló. A település külterületének északkeleti részén található.

Tanítóföld 2018: *Tanítóuföld | Az valamikor mindig a tanítóé volt.* — Földterület, tisztás, kaszáló. A település külterületének keleti részén, az erdőben található. A falu tanítója használta.

Temető 2018: *Temető.* — A település belterületének délnyugati részén található. Vö. Régi temető, Temető-alj.

Temető-alj 2018: *Temető-alj,* 1888: *Temetőaly* (Kat.), 1864: *Temetö aly dülö | ezen térség mely a temetö alatt latháto részben csere bokros legelö, részben a cserebokroktol ki irtva kender földnek használtatik, részben pedig szilva fákkal vegyes kaszáloul szolgál nevezete a Temetöröl eredett.* (Pesty), 1860: *Temetö ally* (MKFT.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének északnyugati részén, a Régi temető közelében található. Vö. Régi temető, Temető.

Temető-alj-dűlő lásd **Temető-alj**

Temető utca lásd **Új sor**

Templom lásd **Református templom**

Templom-domb 2018: *Templom-domb | Ezt a dombot, ami itt megy a Templom mellett, ezt úgy hívják, Templom-domb.* — Belterületi rész, domb. Ezen a dombon áll a település legnagyobb épülete, a református templom.

Templom tér lásd **Hatház utca**

Tó lásd **Száldobágyi-halastó**

Törkőmerő 2018: *Törkőmerőü | Az lenyúlik az útra, nagy patak volt ott. Kis ház volt. | Rányúlik a váradi határszílre.* 1888: *törkö merö, Törkömerő* (Kat.), 1884: *Törkö merö* (HKFT.), 1864: *Törkömerö dülö | hegyes vőlgyes fekvésü víz mosásos patakokkkal, s tővíses cserés legelövel kevés szánto silány földel el látva név eredete színte nem tudhato. ezen nevezete azonban telekkőnyvbeís be vezetve van.* (Pesty), 1860: *Törkö mezö* (MKFT.). — Nagy kiterjedésű terület. Szántóföld, kaszáló. A település külterületének nyugati oldalán található. A név talán a *törköly* főnév és *mérő* igenév összetétele, de az sem kizárt, hogy a *Török-mező* névalak eltorzult változata. A hegyközpályi helynévanyagban szintén találunk egy *Törkőmerő* nevű földterületet. A lokalizálásuk alapján a kettő nem ugyanaz. Vö. Törkőmerő (Hegyközpályi).

Törkőmerő-dűlő lásd **Törkőmerő**

Új-hegy 2021: *Új-hegy | Megy egész végig-végig-végig. Ki egész a Dóuzsa Györgyig.* 2018: *Új-hegy | Ez is ijen szőllőüshegy volt, ez volt Száldobágynak a nagyobb szöllőüse. Isten-hegy, Nagy-hegy, Új-hegy. Ez volt a szöllőüsrész.* 1935: *Viile Nou* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Nou* (RTM.), 1913: *Újhegy,* 1907: *Új-*

hegy szőlőhegy, 1902: *Újhegy szőlőhegy* (Hnt.), 1888: *Ujhegy* (Kat.), 1884: *Új hegy* (HKFT.), 1864: *Ujhegy | minden hegyeknél leg későbben alakitatott Szöllö hegyé ínnét nevezttetett uj hegynek.* (Pesty), 1860: *Uj hegy* (MKFT.). — Domb, szántóföld, gyümölcsös, kaszáló és belterületi rész. A település külterületének délkeleti oldala. A száldobágyiaknak ezen a területen volt a szőlőjük. A román ***Viile Nou*** névváltozat előtagja a *vii* 'szőlőskertek' köznév végartikulusos alakjának és a *nou* 'új' melléknévnek az összetétele. A szintén román ***Dealul Nou*** előtagja a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Vö. Alsó-Új-hegy, Új-hegy út.

Új-hegy-szőlőhegy lásd **Új-hegy**

Új-hegy út 2021: *Új-hegy út.* — Az Új-hegyre vezető földút. A település külterületének keleti oldalán található. Vö. Új-hegy, Alsó-Új-hegy.

Új-kút 2018: *Új-kút | Ott egy gémeskút vóut, oda jártak itatni a teheneket. | Ezt később csinálták.* — Kút. A település külterületének északi részén, a legelőn áll. Az adatközlők szerint a területen két csordakút is volt, a kettő közül az Új-kút a későbbi. Vö. Régi-Új-kút.

Új sor 2021: *Új sor ~ Temető utca,* 2018: *Új sor | Ott fejeződik be a falu számja. | Én, mikor visszaemlékszek, már be volt épülve, és én hatvanegybe születtem. S már hatvanötbe-hatvanhatba szaladgáltam rajta.* — Utca. A Kis utca és a Hatház utca folytatása. A Régi temető mellett halad el, s a Temetőhöz vezet. Az adatközlők szerint a házszámok alapján ezen az utcán állt az ófalu utolsó épülete. A területet később építették be, mint az ófalu többi utcáját.

Uradalmi lásd **Uradalmi-erdő**

Uradalmi-erdő 1884: *Uradalmi erdö* (HKFT.), 1864: *Uradalmí, Uradalmi erdö | az Uradalmi erdönek tulajdonossa a Nagy Váradi latin szertartásu Püspökség, a Községi Erdönek H.K [Hegyköz] Száldobágy testülete.* (Pesty). — Nagy kiterjedésű erdő. A település külterületének keleti részén található. A Nagy-erdő folytatása. Vö. Uradalmi-erdő (Siter, Sitervölgy, Hegyközcsatár, Hegyköztóttelek, Hegyközújlak).

Vágóhíd 2018: *Vágóhíd.* — Épület. A Játszótér környékén állt.

Vajda 1. 2018: *Vajda,* 1941: *Vajdaszállás* (MKF.), 1901: *Vajda dűlő* (Borovszky 90), 1888: *Vajda* (Kat.), 1864: *Vajda dülö | a Vajda dülö melynek melynek egy kevés része szánto a legnagyobb részben pedig omlásos patakos cserés legelö, hogy honnat neveztetett Vajda dülönek tudomáson kívűli ezen nevezett áll a Telekkönyvbe ís.* (Pesty). — Szántóföld, legelő. A település külterületének északi részén található. Vö. Vajda 2., illetve Vajda 1., Hegyközszáldobágyi út (Vajda 2.) (Hegyközújlak).

Vajda 2. 1888: *Vajda* (Kat.). — Földterület. A település külterületének déli részén található. Vö. Vajda 1., illetve Vajda 1., Hegyközszáldobágyi út (Vajda 2.) (Hegyközújlak).

Vajda-dűlő lásd **Vajda 1.**

Vajda-szállás lásd **Vajda 1.**

Váradi-hegy 2018: *Váradi-hegy | Idáig van Száldobágy.* — Földterület, domb. A település külterületének nyugati részén, Nagyvárad szomszédságában található.

Váradi út lásd **Nagyváradi út**

Város-erdő lásd **Nagy-erdő**

Veres-domb 2018: *Veres-domb,* 1860: *Veres oldal* (MKFT.). — A település külterületének nyugati oldalán található.

Veres-oldal lásd **Veres-domb**

Veres-patak 1. 2018: *Veres-patak, -on.* — Földterület. A település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben található. Nevét a szomszédos patakról kapta. Vö. Veres-patak 2., Veres-patak-kút, illetve Veres-patak (Hegyközújlak).

Veres-patak 2. 2018: *Veres-patak | Van egy kicsi patak, csak nem állandóan. Tavasszal, nyárán, amikor nagy szárasság van, akkor az ki, szárad. | Az végignyúlik az erdőü mellett. | Azér lett Veres-patak, mer állítólag kiengedték a rabokat, annakidején az életfogytiglanra elítélteket, azt mondták, hogy ha megnyerik a háborút, szabadok lesznek. S kapnak letelepedési engedéjt. S a Veres-patak, az úgy van elhejezkedve, hogy egy völgy, kétoldalt erdőü, és magaslaton van. S ellepték a rabok az erdőt, s mikor bevonultak a tatárok, vagy a törökök, akkor bezár, összezártak, s akkor nem tudtak hátrafele menekülni, elölről támadt a hadsereg, a rabokat elölről is, hátulról is. Az egész országból.* 1935: *P[ârâu] Roşu* (RKFT.), 1934/1943: *P[ârâu] Rosu* (RTM.), 1901: *Veres-patak* (Borovszky 90), 1888: *Verespatak* (Kat.), 1864: *Veres patak, veres patak | veres patak nevezet es Láz, hogy honnat vették elneveztetésöket tudomáson kivülí.* (Pesty), 1860: *Véres patak* (MKFT.). — Patak. A település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben található. A román ***Pârâu Roşu, Pârâu Rosu*** névváltozatok jelentése 'piros/veres patak' (DEX). Vö. Veres-patak 1., Veres-patak-kút, illetve Veres-patak (Hegyközújlak).

Veres-patak-kút 2018: *Veres-patak-kút.* — A Veres-patakon lévő kút. Vö. Veres-patak 1., Veres-patak 2., illetve Veres-patak (Hegyközújlak).

Viile de Aur lásd **Arany-hegy**

Viile Mari lásd **Nagy-hegy**

Viile Nou lásd **Új-hegy**

Víkend sor 2018: *Víkend sor | Ezt most jelenleg Víkend sornak hívják, de hogy az eredeti neve, hogy mi vóut, nem tudom. […] Vóut ott régen is egy pár ház, de most má az, tele van. Végig, hát beépültek, mittudom én. […] Mióta én emlékszek, Víkend sornak hívták, mer mán akkor is ijen víkendesek laktak rajta. […] Ott mán asszem, tősgyökeres nem is lakik egyáltalán. Mind így beköltözöttek, bevándoroltak.* — Utca. A Kis utcával párhuzamosan helyezkedik el. Újabban beépített

része a településnek. Az itt lévő házak közül eredetileg többet is hétvégi háznak építettek, erre utal az elnevezése.

Zsidó sikátor lásd **Hatház utca**

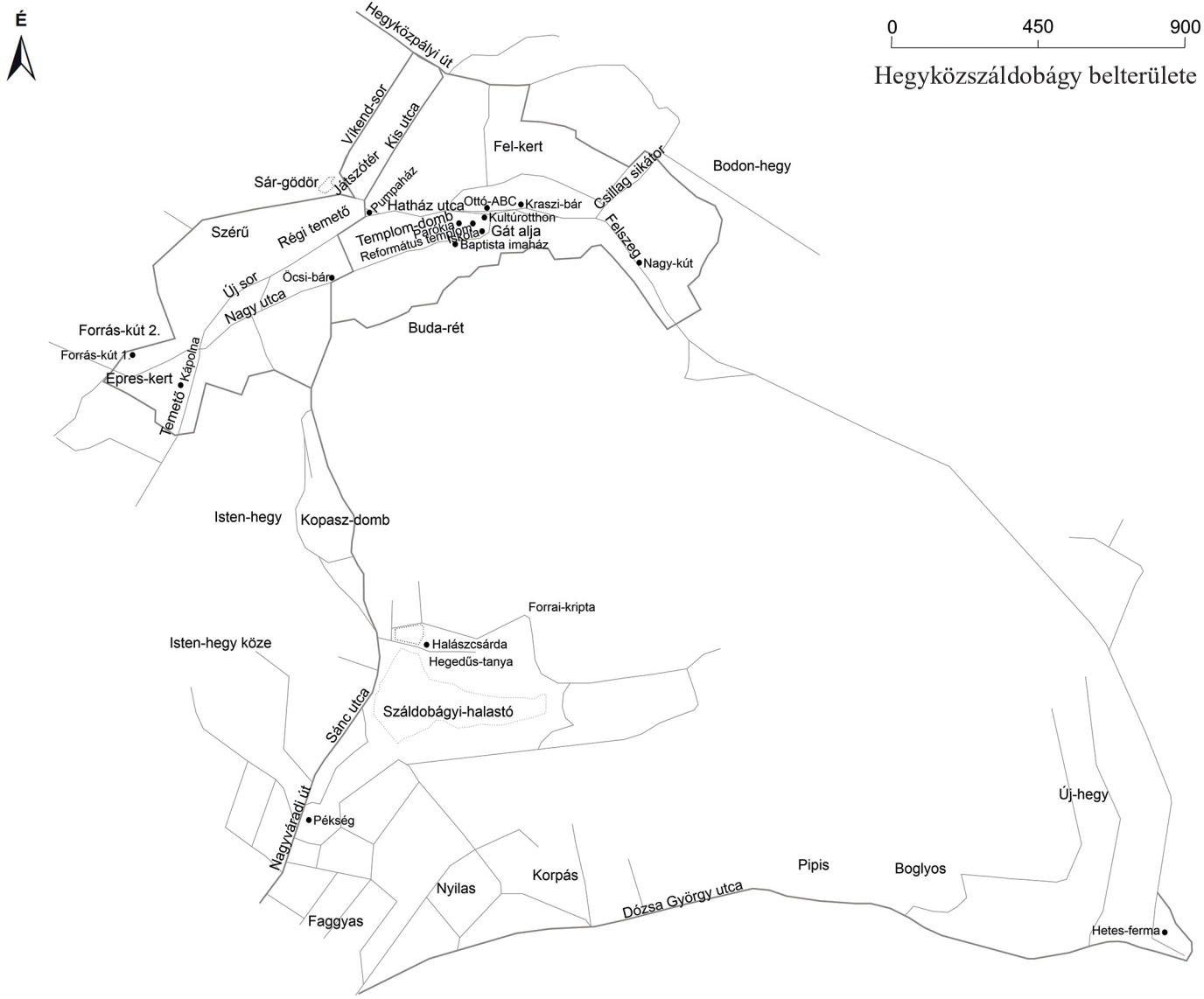
É
0
450
900 méter
Hegyközszáldobágy belterülete
Hegyközpályi út
Vikend-sor
Kis utca
Játszótér
Sár-gödör
Pumpaház
Hatház utca
Ottó-ABC
Kraszi-bár
Kultúrotthon
Templom-domb
Református templom
Parókia
Iskola
Gát alja
Baptista imaház
Fel-kert
Csillag sikátor
Bodon-hegy
Falszeg
Nagy-kút
Szérű
Régi temető
Új sor
Ócsi-bár
Nagy utca
Buda-rét
Forrás-kút 2.
Forrás-kút 1.
Kápolna
Temető
Épres-kert
Isten-hegy
Kopasz-domb
Forrai-kripta
Halászcsárda
Hegedűs-tanya
Isten-hegy köze
Sánc utca
Száldobágyi-halastó
Nagyváradi út
Pékség
Új-hegy
Nyilas
Korpás
Pipis
Boglyos
Dózsa György utca
Faggyas
Hetes-ferma

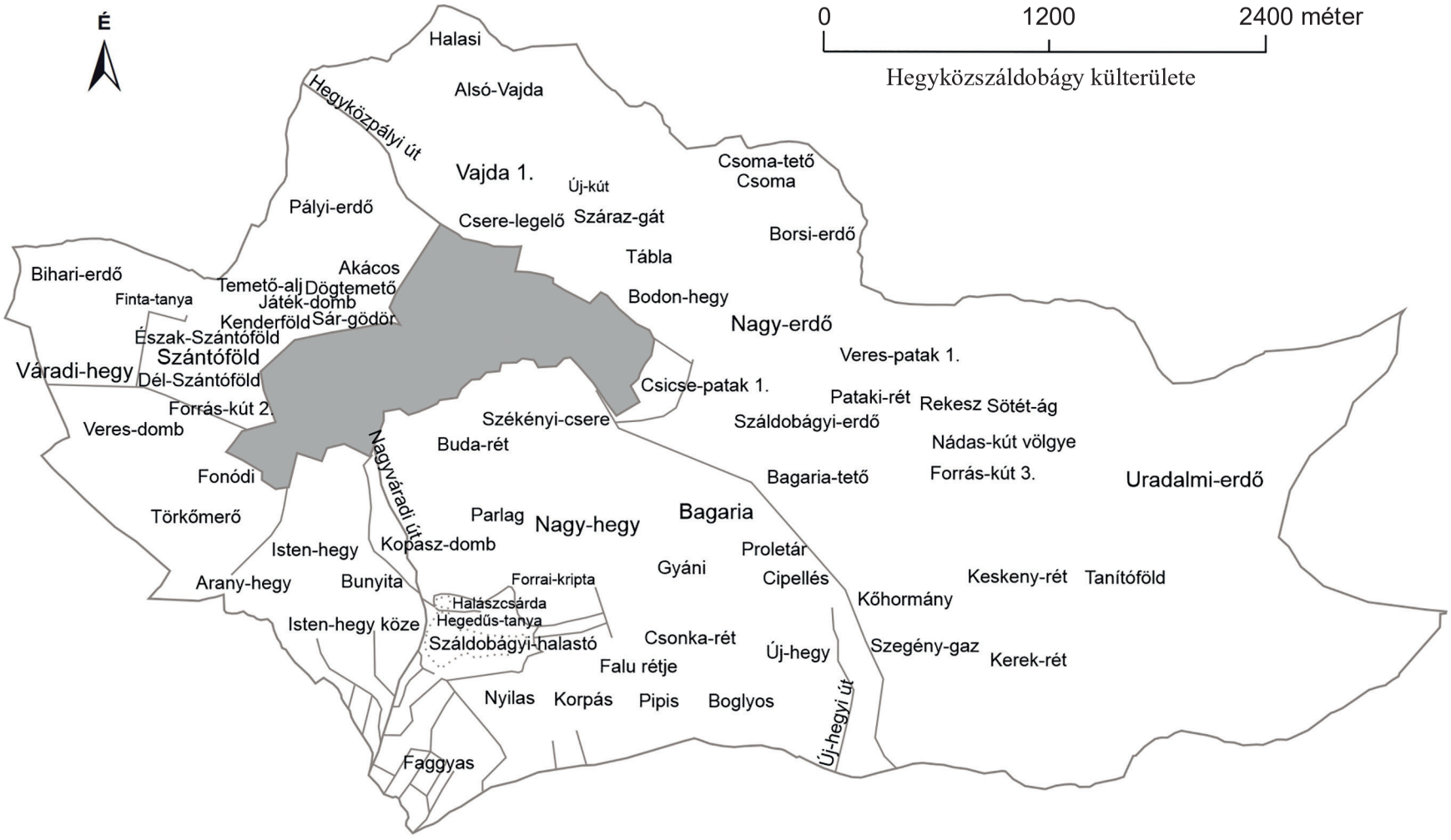
É
0
1200
2400 méter
Hegyközszáldobágy külterülete
Halasi
Alsó-Vajda
Hegyközpályi út
Vajda 1.
Új-kút
Csoma-tető
Csoma
Pályi-erdő
Csere-legelő
Száraz-gát
Borsi-erdő
Tábla
Bihari-erdő
Akácos
Temető-alj
Dögtemető
Finta-tanya
Játék-domb
Bodon-hegy
Kenderföld
Sár-gödör
Nagy-erdő
Észak-Szántóföld
Szántóföld
Veres-patak 1.
Váradi-hegy
Dél-Szántóföld
Csicse-patak 1.
Pataki-rét
Rekesz
Sötét-ág
Forrás-kút 2.
Veres-domb
Székényi-csere
Széldobágyi-erdő
Nádas-kút völgye
Buda-rét
Nagyváradi út
Fonódi
Bagaria-tető
Forrás-kút 3.
Uradalmi-erdő
Törkőmerő
Parlag
Nagy-hegy
Bagaria
Isten-hegy
Kopasz-domb
Proletár
Gyáni
Arany-hegy
Bunyita
Forrai-kripta
Cipellés
Keskeny-rét
Tanítóföld
Halászcsárda
Kőhormány
Hegedűs-tanya
Isten-hegy köze
Csonka-rét
Szegény-gaz
Széldobágyi-halastó
Új-hegy
Falu rétje
Kerek-rét
Nyilas
Korpás
Pipis
Boglyos
Új-hegyi út
Faggyas

8. Hegyközújlak

Hegyközújlak 2018: *Hegyközújlak ~ Újlak, -ra,* r. *là Ujlëäku dë muntë | Eléggé elöregedett a falu. Fiatalok ugye már ijesmivel* [állattartással] *nem foglalkoznak. Ki-ki szakmát tanul, vagy a városba, vagy ki merre dolgozgat. […] Napi szinten járnak* [Nagyváradra dolgozni]. *[…] Viszont elég sok ház van üresen, ahol kihaltak az öregek. Beköltözni, általában úgy veszik meg azokat a házakat, hogy hétvégi házaknak, valakik Váradról. Van ojan is, aki ideköltözik, van, aki még épít is hejette mást. Ki hogy. Tehát azért. Nagyon-nagyon jó a városközelség. Itt van nagyon hamar, itt vagyunk a városba, és mégse város. | Románok most már inkább így ezek az új telepesek vesznek egy-egy, a város közelségében. […] Úgy mondjuk, hogy víkendes, mert ez az általános fogalom, nem tudjuk a nevét, de azt mondjuk, hogy víkendes. | Nagy birtoka volt a katólikus káptalannak. […] Most megmaradt egy ojan ötven hektár, ami még a katólikus egyházhoz tartozik. De valamikor a váradi székes káptalannak volt ezen a részen hétszáz hektár csak erdő, amiből nincs egy se meg neki. Nem adták vissza, az állam ezt nem adja vissza. | Az újlakiaknak két, két nevek is volt. Ijen. Volt az egyik az, hogy bolhások, bolhások és volt a lóhúsosok, mert azt mondták, hogy vágtak le lovat, és elmérték, ki tudja mikor, valamikor mint más, nem tudom mijen állat, marhának. És akkor ráragadt ez a kettő.* 1941: *Hegyközújlak* (MKF.), 1940: *Újlak* (Jakó), 1935: *Uileacu de Munte* (RKFT.), 1934/1943: *Uileacul de Munte* (RTM.), 1914: *Hegyközújlak* (MÁKT.), 1913: *Hegyközújlak,* 1910 k.: *Hegyköz-Újlak* (MÁT.), 1907: *Hegyközújlak,* 1902: *Hegyközújlak* (Hnt.), 1901: *Hegyköz-Ujlak | Hegyköz-Ujlak, a Rézhegység nyúlványai alatt, Nagyvárad közelében fekvő nagyközség, túlnyomóan ev. ref. vallásu, magyar lakosokkal. Házainak száma 203, lakosaié pedig 1128. Postája, távírója és vasúti állomása Nagyvárad. Régi egyházas község. Földesura a váradi káptalan volt, mely itt most is birtokos. […] Az ev. ref. egyház anyakönyvének feljegyzései szerint a község a Rákóczy-féle felkelés alatt elpusztulván, csak jóval később kezdett újra épülni. […] 1863-ban a községnek felénél nagyobb része leégett* (Borovszky 91), 1900: *Hegyköz-Újlak,* 1898: *Hegyköz-Újlak,* 1895: *Hegyköz-Újlak,* 1892: *Hegyköz-Újlak* (Hnt.), 1889: *Hegyköz-Ujlak* (Kat.), 1888: *Hegyköz-Ujlak* (Hnt.), 1884: *Hegyköz Ujlak Pf.* (HKFT.), *Ujlak | Főesperesi kerületünk két ily nevü községet zárt magába. Egyik Berettyó-Szent-Márton közelében állt, […]. A másik Ujlak, mely Hegyköz előnevet visel, Várad felett, Csatár közelében esik s már a XIV-ik században mint a váradi székeskáptalan birtoka tünik fel. A bécsi codex tizedjegyzéke szintén két Ujlakot emlit a bihari főesperesi kerületben, melyek egyike*

hét, majd tizenhét, másika pedig husz, majd negy kepe püspöki tizedet adott; de hogy közőlök melyik az egyik, s melyik a másik Ujlak? meg nem jelöli. A pápai tizedjegyzékek ellenben már egy Ujlakot sem emlitenek a bihari főesperességben, pedig hogy legalább a mai Hegyköz-Ujlak egyházas község volt, azt bizonyitja középkori egyháza, mely ma is áll (Bunyitay 333–334), 1882: *Hegyköz-Ujlak,* 1877: *Hegyköz-Ujlak,* 1873: *Hegyköz-Ujlak* (Hnt.), 1864: *HK. [Hegyköz] Ujlak, HK [Hegyköz] Ujlak, Páji Ujlak, Ujlak | A' Név eredetéről csak annyit lehet tudni, hogy HK [Hegyköz] Páji Községe Közel lévén e' Községhez: s elöbb népesíttetvén mint Ujlak, ennél fogva kapta elöbb a Páji Ujlak elnevezést. — Demiután a' 3ik szám alatti Évben, már népesebb lett annál — Kisebb Községtöl nem akarván magátt továbbrais neveztetni: ennélfogva változtatta elnevezését HK. [Hegyköz] Ujlakra: mint hogy Hegyekkel van környezve. […] Fekvését úgy lehet rajzolni mint egy Teknő formájú v állásu hosszan elnyúló feldomborodo hegyet melynek Két felöl a' hegyaján völgy van: a' község tehát részint a' tet őn Két sor házzal van ellátva 's erröl Két felé, de legnagyobb részben észak felé nyulnakle az utszák elágazásai. Szomszéd határossaik Délről Száldobágy Községe Erdeje, s legelöje; mínd Dombos és völgyes heljek: – nyugotról HK [Hegyköz] Pályi Község Szőllő. hegye – és Szántó Koszálló földje hegy vőlgy, és Hegyközújlak. Egy részbe Koszálló rétik. Északra Csatár Város Kaszálló rétjök lapájos helyek. Keletről Nagy Erdöség Kis Ujfalusi határ* (Pesty), 1860: *H.K. [Hegyköz] Ujlak* (MKFT.), 1851: *Hegyköz-Ujlak | Hegyköz-Ujlak, magyar falu, Bihar vármegyében, Váradhoz 1 órányira, hegyen és hegyek közt, 968 lak., kik kevés r. kath. kivéve mindnyájan reformatusok, helybeli anyatemplommal. Határa 2950 hold, mellyből majorsági szántó 10, rét 30, szőlő 100, erdő 1000; urbéri szántó 410, rét 400, legelőnek használt erdő 200, dézmás szőlő 800 hold. Agyagos földe középszerű; de rétjei jók; bora jeles, gyümölcse sok. Itt ered a Kösmő vize 3 völgyből, mellyek Hegyköz-Pályinál szakadnak össze. Birja a váradi deák káptalan, s kis részben Servánszky család* (Fényes), 1783: *Palyi Uj-Lak* (EKFT.), 1600: *Uylak,* 1598: *Vylak,* 1589–1590: *Uylak,* 1587: *Uylak,* 1569: *Wylak,* 1291–1294: *Vylak* (Rácz 2022: 305). — Település Románia északnyugati részén, Hegyközcsatár (r. Cetariu), Hegyközpályi (r. Paleu) és Hegyközszáldobágy (r. Săldăbagiu de Munte) között helyezkedik el. Hegyközpályival és Hegyközszáldobággyal együtt Hegyközpályi község (r. Comuna Paleu) része. Túlnyomóan magyar nemzetiségű lakossággal rendelkezik. A 2011-es népszámlálási adatok szerint a lakosság száma 508 fő. Ebből 478-an (94,1%) magyarnak, 22-en (4,3%) pedig román nemzetiségűnek vallották magukat (ISPMN.). A település első írásos említése a 13. század végéről származik. A 20. századig ***Újlak, Pályiújlak*** és ***Hegyközújlak*** néven jelenik meg. A 20. század eleje óta hivatalosan magyarul *Hegyközújlak,* románul pedig ***Uileacu de munte.*** Az *Újlak* név az *új* megkülönböztető jelző és a *lak* 'szálláshely, lakóhely' jelentésű földrajzi köznév összetételeként keletkezett (Rácz 2022: 305).

Ábécé lásd **Bolt**

Alsó-Cigány-kert 2018: *Alsó-Cigány-kert,* 1889: *Czigánykert alj* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti oldalán található. A Cigány-kert északi része. Vö. Cigány-kert, Felső-Cigány-kert.

Alsó-Csohos 2018: *Alsó-Csohos,* 1889: *Csohos alatti* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. A Csohos északi része. Vö. Csohos, Felső-Csohos, Csohos-kút.

Alsó-Irigy-kert 2018: *Alsó-Irigy-kert.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének délnyugati oldalán található. Az Irigy-kert déli része. Vö. Irigy-kert, Felső-Irigy-kert.

Alszeg 2018: *Alszeg ~ Alszegi-rész* | *Azt már szabadgazdálkodással vagy földterülettel rendelkező családok lakják vagy pedig iparosok. Hordókészítők, kádárok, szűcsök, satöbbi.* 1864: *Alszeg, alszeg* | *Nyúlik Nyugotról Keletnek lapos heljen s leg lentebb 43 37. házzal s telekkel: 6: Teleknélkül* (Pesty). — Utca. A település belterületének északi része. Vö. Felszeg.

Alszegi-rész lásd **Alszeg**

Baglyos lásd **Baglyos-erdő**

Baglyos-erdő 2018: *Bagjos-erdő ~ Bagjos* | *Biztos sok bagoj lehetett, mert én is láttam sokat valamikor.* 1889: *Baglyos* (Kat.), 1864: *Bagjos* | *legelő* (Pesty). — Községi erdő. A település külterületének délkeleti részén található.

Bak-már 2018: *Bak-már.* — Földterület. A település külterületének déli részén, a Törösdi-rét szomszédságában található. A *már* feltehetőleg a 'domboldal' jelentésű *mál* földrajzi köznév alakváltozata (FKnT.).

Bánát 2018: *Bánát ~ Bánáti-rész ~ Bánát utca* | *Ott valamikor, úgy írják a leírásba, hogy hát, hat ház épült oda, és azért hívják Bánátnak, mert ijen vizes, vízlejáratos […], egy ijen vőügy, és azt mondták, hogy azért hívták Bánátnak, mert megbánták, hogy odakőütöztek.* | *Saroktól ki, úgy nevezik, Bánát. Az Alszeg vége, ahol következik, úgy nevezik, Bánát.* 1864: *Bánát, Bánom utsza, Bánát utsza, bánát* | *Nyúlik Téli nyugottól Téli Keletnek szinte lapájos heljen 2 házzal s Telekkel. ezen rész régebben a' határ job részét Derék tette 's miután ott házak épöltek, meg bánták és innen neveztetík Bánom v Bánát utszának* (Pesty). — A település belterületének északi részén található. Az Alszeg folytatása. A *Bánát,* ***Bánom*** név a helyiek szerint a *bán* igére vezethető vissza. Ebben az esetben a *bánom, bánomföld, bánomhegy* 'nem megbízható hozamú föld' jelentésű földrajzi köznevekkel (FKnT.) is kapcsolatban áll. Emellett nem kizárt, hogy a *Bánát* tájnévvel is összefüggésbe hozható.

Bánáti-rész lásd **Bánát**

Bánát utca lásd **Bánát**

Bán-kút 2018: *Bán-kút* | *Páji és Újlak határánál lévő, egy jóízű forrás, ivóuvízforrás. […] A hej megvan, a forrást nincs, aki fentartsa. Régen a kaszás-kapás emberek*

mindig takarították, tisztán tartották. 1941: *Bán kútja* (MKF.). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található.

Bán kútja lásd **Bán-kút**

Bánom lásd **Bánát**

Berkenyés lásd **Berkenyés-tető**

Berkenyés-tető 2018: *Berekenyés-tető | Valamikor állítólag berkenyefák vóutak. Asszem, a berkenyének gyógyító hatása van.* 1884: *Berekenyes* (HKFT.). — Földterület. A település külterületének keleti részén található. Az előtag valószínűleg arra utal, hogy berkenyefákban gazdag terület.

Bódi-kút 2018: *Bóudi-kút ~ Csohos-kút | A Jóuzsi bácsi takarította mindig a Bóudi-kútat. Egy ojan kútat, amiből ivott itt a felszegi utca. És mindig ű takarította, mer aszonta, hogy ű használta a legtöbb vizet, ű takarítsa ki. A falu vígin lakott. És akkor, mikor lement takarítani, a kútat, hát ojan három-négy méteres kút, és akkor viccelésből, ahogy lement, a létrának, a létrát áttették az ellenkezőü ódalra. Aztán Jóuzsi bácsi mind takarította a kútat, és mondták neki, hogy: – Jóska, meg tudnád mondani, hogy merre van a csatári torony? – Aszongya: – Annyit forgolóztál, fogadjunk, nem tudod megmondani! – De ojan fontos embernek is tartotta magát. – Hát – aszongya – hogyne tudnám megmondani! Erről, itt jöttem fel a létrán, a hátam, a dél ódal, az meg a hátam mögött pont Csatár. – És pont fordítva vóut. – Jóska, nem úgy van! – Hát, engem ne álítsatok ki a sodromból, mer a kút fenekéből is megmondom, hogy hogy van! – És közbe a létra át lett cserélve. […] Aztán fogadtak három vagy öt liter borban. Aztán, mikor feljött, és rájött, hogy át van verve.* — Kút. A Bódi sikátoron, a Csohos szomszédságában található. A kútnevet egy helyi mondás is őrzi: *Eltévedt, mint Cirják a Bódi-kútban.* Vö. Bódi sikátor.

Bódi sikátor 2018: *Bódi sikátor | A Bódi-kúthoz vezet.* — Kisebb utca. A település belterületének nyugati részén található. Vö. Bódi-kút.

Bodó-erdő 2018: *Bodó-erdő | Lombhullató is, de többnyire akácos.* — Kisebb erdő, akácos. A település külterületének keleti részén található. Nevét feltehetőleg tulajdonosáról kapta.

Bolt 2018: *Bolt ~ Ábéce ~ Hangyaszövetkezet | Most már Boltnak mondják vagy Ábécének, de aztat még a régi világban volt kialakítva, a magyarvilágban Hangyaszövetkezet néven működött.* — Bolt és kocsma. A Derékon található.

Bónis-forrás 2018: *Bónis-forrás.* — Forrás. A település külterületének keleti részén, a Baglyos-erdő mellett található. Nevét tulajdonosáról kapta.

Borjú-nyomás 2018: *Borjú-nyomás | A Kávás-rétnek egy része, egy kiszögelése.* 1889: *Borju nyomás* (Kat.), 1864: *Borju nyomás | ezen dűlö mellet van a Borju nyomás nevű hely. – itt Délelnek a' Szarvas Marhák lapáj hej az utsza végén egy szintén jó Karban lévő itató Kuttal. mellette a' Régi temetö Kert van* (Pesty). — Földterület. A település külterületének északnyugati részén található. A név a *borjú*

főnév és a *nyomás* 'a falu határában levő legelő, a települést közvetlenül körülvevő földterület' jelentésű földrajzi köznév összetétele (FKnT.).

Bukmós-oldal 1864: *Bukmós Óldal | Ezen elnevezések eredetét sem tudhatni Mind a' három Szőllő hegyen: idejébe jó és sok gyümölcs terem. Mellette van a' Csemző nevü hely* (Pesty). — Földterület neve.

Cerheghi lásd **Cser-hegy**

Cigány-kert 2018: *Cigány-kert ~ Cigány-kert-rész | Ez a Mogyorós-hegy és az alatta lévő a Cigány-kert-rész. Egy ojan elég jó talajjal rendelkező lapájos terület.* 1935: *Grădina Țiganilor* (RKFT.), 1889: *Czigánykert* (Kat.), 1864: *Cigány Kert | Többnyire Szántó, 's részben Kaszállók a' határba job minőségű földek: Eszakról a' Kösmö patak választja Csatártól. íttis egy ítató jó Karban lévő Kút. honnan vette nevezését nem tudni. menedékesek észak óldalon és szántók, lápójon vannak a' Kaszálló földek* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén található. Két részből áll: az Alsó- és a Felső-Cigány-kertből. A román ***Grădina Țiganilor*** névváltozat jelentése 'a cigányok kertje' (DEX). Vö. Alsó- és Felső-Cigány-kert.

Cigány-kert-alj lásd **Alsó-Cigány-kert**

Cigány-kert-rész lásd **Cigány-kert**

Ciocoș lásd **Csohos**

Csemző 1864: *Csemző | szántóföld, kaszáló. | Csemző nevü hely: Szántó Kaszálló földek. Dombos hely elnevezése honnan eredetéröl világosítást nem nyújthatni. Mellette van a' Külsö Kontisor nevü helj Községi legelö* (Pesty). — Talán a *Csomzó*-val hozható összefüggésbe. Vö. Csomzó.

Cser-hegy 2018: *Cser-hegy ~ Cser-hegy-rész | Az már páji rész.* 1935: *Cerheghi* (RKFT.), 1934/1943: *Cerheghi* (RTM.), 1860: *Cserhegyoldal* (MKFT.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati részén található. A nagyobb része Hegyközpályihoz tartozik. A név a *cser* növénynév és a *hegy* 'kiemelkedés, domb' jelentésű földrajzi köznév összetétele (FKnT.). A román ***Cerheghi*** névváltozat a *Cser-hegy* név átvételével jött létre. Vö. Cser-hegy, Cser-hegyi út, Észak- és Dél-Cser-hegy (Hegyközpályi).

Cser-hegy-rész lásd **Cser-hegy**

Cser-hegy-oldal lásd **Cser-hegy**

Csohos 2018: *Csohos ~ Csohos-dűlő,* 1941: *Tábortető* (MKF.), 1935: *Ciocoș* (RKFT.), 1901: *Csohos, Tábortető | A községhez tartozó Csohos nevű dűlőnek egyik része, mely Tábortető néven ismeretes, az itteni néphagyomány szerint a Rákóczy-féle felkelés alatt táborhely volt* (Borovszky 91), 1889: *Csohos* (Kat.), 1864: *Csohos, Kákás, Tábortető | dűlő, szántóföld, kaszáló. | Nyári Nyúgot részet szátó, és Kevés Kaszálló földek: a' Szántók hegy óldalon nyúlanak le északnak – a Kaszállók*

lapájos heljeken fekszenek Ezen Dülönek több elnevezései vagynak. Tábortető a' Tatárfutás alkalmával táboroztak ezen heljen, szamtalan szor talaltak ottan szántás és írtás alkalmával tábori eszközöket: a' régi öregek beszélleseknelfogva. Kákás: vizeshely lévén sok Kákát terem. Van egy jó ívó víz Kutja a' Községnek ezen heljen mely a' Közelebbi 2.Évi nagy szárazságban, a' midön a' Kútak kíapadtak ez mégis elegendö vízet szólgáltatott alakosságnak a' Dűlőrül neveztetik Csohos Kútnak. ezen dűlö mellet van a Borju nyomás nevű hely (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. Két részből áll: az Alsó- és a Felső-Csohosból. A *csohos ~ csuhos* földrajzi köznév jelentése 'mély fekvésű, vizes terület, ahol a tavikákához hasonló, gömbölyű szárú vízinövény él a nád és a sás között' (FKnT.). A román ***Ciocoș*** névváltozat a *Csohos* név átvételével jött létre. Vö. Alsó-Csohos, Felső-Csohos, Csohos-kút 1.

Csohos alatti lásd **Alsó-Csohos**

Csohos-dűlő lásd **Csohos**

Csohos-kút 1. 2018: *Csohos-kút,* 1889: *Csohos kút* (Kat.), 1864: *Csohos Kút | Van egy jó ívó víz Kutja a' Községnek ezen heljen mely a' Közelebbi 2.Évi nagy szárazságban, a' midön a' Kútak kíapadtak ez mégis elegendö vízet szólgáltatott alakosságnak a' Dűlőrül neveztetik Csohos Kútnak* (Pesty). — A település külterületének nyugati részén, a Csohoson található kút. Vö. Csohos, Alsó- és Felső-Csohos.

Csohos-kút 2. lásd **Bódi-kút**

Csoma 2018: *Csoma ~ Nagy-Csoma ~ Csuma-ódal ~ Csoma-szántóföld | A csoma a réjgi nyelvezetben a daganatos ráknak az elnevezése.* 1889: *Csoma* (Kat.), 1864: *Csoma Szántóföld | nagyobb részbe a Községnek Közös legelője mely gazos — elnevezése nem tudatik míből szarmazot. Délre Száldobágyal határos* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli részén található. A név feltehetőleg személyre utal. Kisebb valószínűséggel talán a 'döghalál, pestis, betegség' jelentésű *csoma* szóval (ÚMTsz., SzT.) is kapcsolatba hozható. Vö. Csoma-kút, Csoma-tető, Égett-Csoma, Külső-Csoma, illetve Csoma, Csoma-tető (Hegyközszáldobágy).

Csoma-kút 2018: *Csoma-kút ~ Csoma-vőügy-kút,* 1889: *Csoma kút* (Kat.). — A Csomán lévő kút. A település külterületének déli részén található. Vö. Csoma, Csoma-tető, Égett-Csoma, Külső-Csoma, illetve Csoma, Csoma-tető (Hegyközszáldobágy).

Csoma-oldal lásd **Csoma**

Csoma-szántóföld lásd **Csoma**

Csoma-tető 2018: *Csoma-tető ~ Gojóbis-tető | A Csoma-kút feletti dombtető.* 1941: *Csomatető* (MKF.). — Erdő. A település külterületének déli oldalán található. A Csoma része. A ***Golyóbis-tető*** névváltozat előtagja valószínűleg a terület

alakjára utal. Vö. Csoma, Csoma-kút, Égett-Csoma, Külső-Csoma, illetve Csoma, Csoma-tető (Hegyközszáldobágy).

Csoma-völgy-kút lásd **Csoma-kút**

Csomzó 2018: *Csomzó,* 1889: *Csomzó* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli részén található. Vö. Csemző.

Dealul Mogieroș lásd **Mogyorós-hegy**

Dealul Mogioros hegy lásd **Mogyorós-hegy**

Dealul Silvaș lásd **Szilvás-hegy**

Dél- és Észak-Rózsás lásd **Rózsás-hegy**

Dél-Rózsás lásd **Dél-Rózsás-hegy**

Dél-Rózsás-hegy 2018: *Dél-Rózsás-hegy ~ Dél-Rózsás,* 1864: *Dél* és Észak *Rózsás | Két elnevezéssel bir* [a Rózsás] *u: m: Dél és Észak Rózsás* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. A Rózsás-hegy része. Vö. Rózsás-hegy, Észak-Rózsás-hegy, Hegyközpályi út (Rózsás-hegyi út).

Demeter 2018: *Demeter ~ Demeter-rész.* — Földterület, legelő. Forrásos hely. A település külterületének keleti részén található.

Demeter-rész lásd **Demeter**

Derék 2018: *Derék, -on ~ Derék utca ~ Fő utca | Ez a falu dereka. | Egy széles utca. Azért hívják Deréknak.* 1864: *Derék uttza | nyúlik Deltöl: Északnak menedékes lejtősségel. Ezen Utszába van D Kaptalan Udvar háza, Község ház, Református Templom — oskola, 's Lelkészi lak. 52. házzzal s telekkel. míntegy Dereka v közepe a' Községnek* (Pesty). — A település főutcája. Az Alszegre merőlegesen, a Macskás utcával párhuzamosan helyezkedik el. A hozzá tartozó kertek az ún. Deréki-kertek. A név a 'valaminek a közepe' jelentésű *derék* földrajzi köznévvel (FKnT.) hozható összefüggésbe. Vö. Deréki-kertek.

Deréki-kertek 2018: *Deréki-kertek.* — A *Derék* nevű utcához tartozó kertek. Vö. Derék.

Derék utca lásd **Derék**

Dobolló 2018: *Dobolló ~ Dobollóu-rész | Szerintem valamikor a faluba, a kisbírónak adományozott terület lehetett.* 1889: *Dobolló* (Kat.), 1864: *Dobolló | Szántó Földek Dombos hely és völgyes — elnevezése eredetét nem tudhatni. Délre Száldobágyal határos* (Pesty). — Földterület, kaszáló. A település külterületének délnyugati részén található.

Dobolló-rész lásd **Dobolló**

Dögkút 2018: *Dögkút ~ Dögtemető.* — Gödör. A település külterületének keleti részén, a Bodó-erdő szomszédságában található.

Dögtemető lásd **Dögkút**

Drágos-tanya 2018: *Drágos-tanya | Itt régen egy hegyi orvos lakott, és a háború előtt elmenekült, és akkor megvette egy román család az egész birtokkal együtt, az egész völgyet.* — Egykori tanya. Ma már nem rendelkezik állandó lakossal. A település külterületének keleti részén található. Nevét tulajdonosáról *(Dragoș)* kapta.

Drugás-szállás 1864: *Drugás szállós | Dűlö Matskajuk Szántó Kaszálló Legelö heljek Dombos völgyes hely. Egyrésze neveztetík Drugás szállósnak: Matska juk elnevezése eredetét megnem mondhatni: aról nevezetes azonba hogy a' határba csak ítt lehet épitkezésre használható követ tomegben talální. Másik elnevezése onnan eredt: hogy Régebben KisUjfalusi Drugás família birta kík szállásokat épitvén: maí napig fent maradt ezen darabrétre nézve a' Drugás nevezet* (Pesty). — A település külterületének délkeleti részén állt. Vö. Macskalyuk.

Ebes 2018: *Ebes, -en ~ Zebes,* 1864: *Ebes Kert utsza | Nyúlik Kelettöl nyugotnak 2 házzal Telekkel 3 Telek nélkül. ezen részen van Két temető Kert Refftus és RCath. hívek számára. elnevezését onnan Kapta, míszerínt ezen házak Közt egy Kert vólt elkölönítve 's elhagyva, hova az elvert ebek hányattak. Később kitisztittatván; most szölövel gyümölcsössel van bérakva; 's házakkal ellátva. ezen Kert vis hely alatt: több nevezetes Pontok is vannak: magos heljen fekszik* (Pesty). — Kisebb utca, a Macskás-tetőből ágazik. Néhány adatközlő ***Zebes***-ként emlegette. Vö. Ebes-kút.

Ebes-kert utca lásd **Ebes**

Ebes-kút 2018: *Ebes-kút | A Tabán, az alján van, a vígibe.* — Az Ebeshez tartozó kút. Vö. Ebes.

Égett-Csoma 2018: *Égett-Csoma.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének déli oldalán található. A Csoma része. Vö. Csoma, Csoma-kút, Csoma-tető, Külső-Csoma, illetve Csoma, Csoma-tető (Hegyközszáldobágy).

Észak-Rózsás lásd **Észak-Rózsás-hegy**

Észak-Rózsás-hegy 2018: *Észak-Rózsás-hegy ~ Észak-Rózsás,* 1864: Dél és *Észak Rózsás | Két elnevezéssel bir* [a Rózsás] *u: m: Dél és Észak Rózsás* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. A Rózsás-hegy része. Vö. Rózsás-hegy, Dél-Rózsás-hegy, Hegyközpályi út (Rózsás-hegyi út).

Fakó-patak 2018: *Fakó-patak | Itt is egy völgyrész jön, ami szinte patakká fejlődik, ami elmegy Pájinak itt, a domb túlsó oldalán. Azt nevezték Fakó-pataknak. Az itt jön. Ez a nyúlvány, ami itt jön le. Az például a Fakó-patak. Ott is innen-onnan kis források gyűltek, esőzésekkor, nagy, de amúgy csak úgy csordogál. Vagy nagy szárazságba ki is szárad most már.* — Völgy és a hozzá tartozó patak. Az adatközlők szerint ez utóbbi gyakran kiszárad. A település külterületének délkeleti részén található. Az előtag az egykor ott lakó *Fakó* családra utal.

Falu ritkása 2018: *Falu ritkása | A Ritkáson vegyes, fele fo͡ud, fele kaszállo͡u.| Az az újlaki erdo͡ü vo͡ut.* 1889: *Falu ritkása* (Kat.), 1864: *Falu Ritkása | rét, legelő*

(Pesty). — A Hegyközújlakhoz tartozó erdőrész és kaszáló. A település külterületének déli oldalán található. A név a *ritkás* 1. 'erdőrész, ahol a fák ritkán állnak', 2. 'irtásos hely' jelentésű földrajzi köznévvel (FKnT.) hozható összefüggésbe.

Fekete-tó 2018: *Fekete-tó ~ Feke-tó ~ Feke-tó-düllőü ~ Fekete-tó-rész,* 1889: *Fekete tó* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének keleti részén található. Vö. Külső-Feke-tó.

Fekete-tó-alj lásd **Külső-Feke-tó**

Fekete-tó-rész lásd **Fekete-tó**

Feke-tó lásd **Fekete-tó**

Feke-tó-dűlő lásd **Fekete-tó**

Felső-Cigány-kert 2018: *Felső-Cigány-kert.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti oldalán található. A Cigány-kert déli része. Vö. Cigány-kert, Alsó-Cigány-kert.

Felső-Csohos 2018: *Felső-Csohos.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. A Csohos déli része. Vö. Csohos, Alsó-Csohos, Csohos-kút.

Felső-Irigy-kert 2018: *Felső-Irigy-kert.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének délnyugati oldalán található. Az Irigy-kert északi része. Vö. Irigy-kert, Alsó-Irigy-kert.

Felszeg 2018: *Felszeg, -en ~ Felszegi-rész ~ Felszeg utca | És itt volt mindig nagy verekedés az alszegi és a felszegiek között, mert hogyha felszegi volt a lány, akkor alszegi fiú nem mehetett oda udvarolni.* 1864: *Felszeg utsza, felszeg | nyúlik Kelettől Északnak legmagassabhely 46. házzal 's telekkel* (Pesty). — A település belterületének délnyugati része. Vö. Alszeg.

Felszegi-rész lásd **Felszeg**

Felszeg utca lásd **Felszeg**

Ferma Kaptalan lásd **Káptalan-tanya**

Finta-Imre-föld 2018: *Finta Imre-föld | Az övéké volt, s megkapta a nevet róla.* — Földterület, legelő. A település külterületének keleti részén található. Nevét tulajdonosáról kapta. Vö. Finta-kút.

Finta-kút 2018: *Finta-kút | A Finták fődje mellett volt, az is egy itatókút vóut.* — Csordaitató kút. A település külterületének keleti részén, a Finta Imre-föld szomszédságában található. Vö. Finta Imre-föld.

Fót-erdő 2018: *Fót-erdő | A valamikori káptalan vagy közbirtokossági, kössígi erdőü.* 1889: *Fót erdő* (Kat.), 1864: *Fót Erdö | dűlő. | A' Káptalan bírja nagyki-terjedésbe és egykisrészbe Servánszkÿ família nevezetét vette onnan mert többheljen Kaszálló és legelönek való rétek lévén Közte az Erdőt részekre szakítják el. Északról a' Csatári Erdőt határt a' Kösmö választjael tőlle Kelet és Délről a' Kis*

Ujfalusi Erdöség. Dombos és völgyes helj — találtatik benne Farkas. Vad Sertés, Róka, Őz. Nyúl – Császármadár. vadászatra nézve tílalmas hely Tölgy, Cser. Bük és szerszám fák tenyésznek (Pesty). — Erdő. A település külterületének délkeleti részén húzódik.

Fő utca lásd **Derék**

Fráter-féle birtok lásd **Fráter-földrész**

Fráter-földrész 2018: *Fráter-földrész ~ Fráter-féle birtok.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában található. Nevét tulajdonosáról kapta.

Frigmann-birtok lásd **Frigmann-tanya**

Frigmann-tanya 2018: *Frigman-tanya ~ Fridman-birtok ~ Frigmán-tanya | Az a nevirül, az embernek a nevirül kapta azt a nevet, mer Frigmánnak hívták a gazdáját, és vót neki nagy darab fődje, most birkalegelő. | A második világháború véjge felé, aszisem, hogy tíz […] magyar katonát végeznek ki, és egy úgy menekül meg, hogy eldobja magát a sortűz elől, és bebújik az istállórészbe, a, a jászoldeszka háta mögé. És ö, majd két nap múlva kibúj, majd visszamennek, megtudták, hogy tízen voltak, mégis a holttesteket el kellene ásni vermekbe, ne legyen ojan feltűnő. És a tíz katona hejett csak kilencet találnak. És akkor átbújják az egész birtokot, tanyát, a cselédséget nagy vallatásra teszik, mégis megmenekül az az egy ember, és a megmentőihez visszajár sokáig még a faluba. Elbújtatták, etették.* — Földterület, legelő. Egykori tanya. A település külterületének délkeleti részén található. Nevét egykori tulajdonosáról kapta. A valamikori épületeknek ma már nyoma sincs.

Frigy-kert 1864: *FrigyKert | dűlő, szántóföld. | Szántó földek Dombos — HK [Hegyköz] Pájival határos nyúgotról Délről az Rózsás hegy fekszík, elnevezése eredetéröl mítse tudhatni. mellete van az úgy nevezett halom rét Kaszállók lapájos heljen* (Pesty). — Földterület. A település külterületének nyugati oldalán található.

Gáné 2018: *Gáné ~ Gáné-kaszáló ~ Gáné völgye | Kaszáló volt, de most már el van vadulva, mivelhogy ide jutottunk.* — Kaszáló. A település külterületének a nyugati részén, a Csohos szomszédságában található. A név talán a *gána* növénynévvel hozható összefüggésbe.

Gáné-kaszáló lásd **Gáné**

Gáné völgye lásd **Gáné**

Gerlice 2018: *Gerlice | Volt is egy kastéj ebbe a részbe valahol itt. | Ott van egy monda, hogy állítólag Tótfalu felől itten volt az átjárás, Várad felől, ugye gyalogos kocsikkal közlekedtek régen az emberek, nem a főutakon, vagyis ez volt a, mondjuk az útvonal, mondjuk itt Tótfalun keresztül.* — Földterület, kaszáló. Egykori tanya. A település külterületének keleti részén, a Bodó-erdő szomszédságában található. Nevét egykori tulajdonosáról kapta. A *Gerlice* név talán a nagyváradi *Gerliczy* családdal hozható összefüggésbe. A területhez egy helyi monda is kapcsolódik:

Egy alkalommal ki akarták fosztani a Gerlice család birtokát. Néhány Nagyváradra tartó ember – az ott élők engedélyével – egy nagyobb kosarat helyezett el a Gerlice-tanyán. Elmondásuk szerint a nehéz csomagot nem akarták magukkal cipelni az előttük álló hosszú útra. A tanyán lévő kutyák az otthagyott kosarat megállás nélkül ugatták. A báróban gyanút keltett a kutyák viselkedése, ezért belelőtt a csomagba. A lövést követően egy fegyveres ember fordult ki a kosárból.

Golgota 2018: *Golgota ~ Golgota-rész.* — Földterület, legelő. A település külterületének keleti oldalán található.

Golgota-rész lásd **Golgota**

Golyóbis-tető lásd **Csoma-tető**

Grădina Țiganilor lásd **Cigány-kert**

Halasi 2018: *Halasi ~ Halasi-rész ~ Halasi-völgy | Az áradásos, vízbuzgásos hejeket megrekesztik egy kicsit, a hal áradáskor, tavaszkor felmegy ívni, és visszafele az apadáskor ottmarad a lapájos területekbe. Ennek készítettek rekeszeket, talán ez még annak lehet a maradéka.* 1889: *Halasi* (Kat.), 1864: *Halasi | dűlő, szántóföld, domb, völgy. | Szántó Földek Dombos völgyes hely Száldobágy Községel határos – elnevezését nem tudhatni* (Pesty). — Földterület. A település külterületének délnyugati részén található. Vö. Halasi (Hegyközszáldobágy).

Halasi-rész lásd **Halasi**

Halasi-völgy lásd **Halasi**

Halom-gaz 2018: *Halom-gaz | Egy kiemelkedő nagy, nagy ö földhalom, homokos rész. Érdekes, az ódalába vannak ijen bevájások. Valamikor, én eredeztetem a kuruc-labancos időkbe. Hogy ottan valamikor katonák szállhattak meg. Mer igen jól belátható az a völgy alatta.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének nyugati részén található. A közelben lévő földterület a *Halom-rét* nevet viseli. A *gaz* földrajzi köznévként 'dudvával, kóróval, bokrokkal benőtt területet' jelent (FKnT.). Vö. Halom-rét.

Halom-rét 2018: *Halom-rét ~ Halom-rít | Az alatta* [a Halom-gaz alatt] *való rét a Halom-rét.* 1889: *Halomrét, Halom rét* (Kat.), 1864: *halom rét | kaszáló* (Pesty). — Földterület, rét. A település külterületének nyugati részén található. A közelben lévő kaszáló a *Halom-gaz* nevet viseli. Vö. Halom-gaz.

Hangyaszövetkezet lásd **Bolt**

Határ-gödör 1889: Virágrét és *Határgödri* (Kat.), 1864: *határ gödör, határ gödör legelö | dűlő, szántóföld, kaszáló. | Kis részbe Szántó, és Kis részbe Kászálló föld Tagositás kor a' D. Káptalannak jutott rész. Dombos, gödrös lapájos heljek. nevezetét a' sok mezei virágokról a' másik elnevezését a' határba lévő nagy gödörröl vette* (Pesty). — Földterület. A település külterületének északkeleti részén található. Vö. Virág-rét.

Határ-gödör-legelő lásd **Határ-gödör**

Határ-gödri lásd **Határ-gödör**

Hatházi-erdő 2018: *Hatházi-erdő.* — Földterület, egykori erdő. A település külterületének déli részén, a Ravaszdi szomszédságában található. A név előtagja az újlaki *Hatházi* családra utal. Vö. Hatházi-forrás.

Hatházi-forrás 2018: *Hatházi-forrás.* — Egykori forrás. A Hatházi-erdőben eredt. Vö. Hatházi-erdő.

Hegyközpályi út 2018: *Hegyközpáji út ~ Rózsás-hegyi út.* — A Hegyközpályi felé vezető földút. A település külterületének nyugati oldalán húzódik.

Hegyközszáldobágyi út 2018: *Hegyközszáldobágyi út ~ Vajda | Ez valamikor egy főút volt, itt jártak át gyalogszerrel.* 1889: *H[egyköz] Száldobágyi út, Száldobágyi út* (Kat.). — A Hegyközszáldobágyra vezető út. A település külterületének déli részén húzódik. Vö. Vajda 1., illetve Vajda 1., Vajda 2. (Hegyközszáldobágy).

Hívő templom lásd **Imaház**

Hodosi-erdő 2018: *Hodosi-erdőü | Mivel ezen a területen, ezen a részen, a Hegyköznek ezen a részén van nagy területű erdők. És ö, csináltak parcellákat, hogy mék falunak mék az erdeje. Tehát Csatári-erdő van, mert ott Csatárnak van, de úgy távolabb, mint Bihar, Szalárd, Hodos, ezek a területek, ott sík területek. S akkor nekik külön adtak. És úgy voltak el, a megnevezése is, hogy Szalárdi-erdő, Hodosi-erdő, Bihari-erdő.* — A Fót-erdőnek a Jákóhodoshoz (r. Hodoș) tartozó része.

Holmul Mic lásd **Kis-halom**

Hosszú-rét 2018: *Hosszú-rét ~ Hosszú-rít,* 1889: *Hosszú rét* (Kat.). — Földterület, kaszáló. A település külterületének keleti részén, az erdő közvetlen szomszédságában található.

Imaház 2018: *Imaház ~ Hívő templom.* — Épület. A település baptista felekezetű lakossága használja. Vö. Katolikus templom, Református templom.

Irigy-kert 2018: *Irigy-kert ~ Irigy-kert-rész | Innen a Halom-gaztól kifele.* 1889: *Irigykert* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének délnyugati részén található. Két részből áll: az Alsó- és a Felső-Irigy-kertből. Vö. Alsó- és Felső-Irigy-kert.

Irigy-kert-rész lásd **Irigy-kert**

Iskola 2018: *Iskola | Vóut külön református iskola, vóut külön katólikus iskola és vóut külön állami iskola, tessék elképzelni, egy ojan pici faluba, és a közösség mindet fenntartotta.* 1864: *oskola, Község ház* (Pesty). — Épület. A Derékon található. Elemi és óvodai oktatás működik benne. Régen ez az épület volt a községház.

Isten-hegy 2018: *Isten-hegy | Egy ojan meleg fekvésű, déli rész, nagyon meredek. Itten termeltek az emberek. Aszongyák, a leghamarabb termő vidék volt, mivelhogy*

nagyon kelet, délkeleti fekvésű. 1889: *Isten hegy* (Kat.). — Földterület, domb, legelő. A település külterületének keleti részén található.

Jászlos 1889: *Jászlos* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének délkeleti részén található.

Kákás lásd **Csohos**

Kápolna 2018: *Kápolna.* — Épület. A Református temető bejáratánál áll.

Káptalan-tanya 1934/1943: *Fma [Ferma] Kaptalan* (RTM.), 1888: *Káptalan tanya* (Hnt.), 1884: *Káptalan tn. [tanya]* (HKFT.). — Földterület, legelő. Egykori tanya. A település külterületének keleti részén állt. A hegyközújlaki határ egy részét egykor a római katolikus káptalan birtokolta. A ***Ferma Kaptalan*** névváltozat előtagja a román *fermă* 'farm' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Az utótagja pedig a *Káptalan* névrész átvétele.

Katolikus temető 2018: *Katólikus temető.* — A temető része. Az Ebes szomszédságában található.

Katolikus templom 2018: *Katolikus templom ~ Katólikus templom | Ez a katólikus templom, és egy része már most úgy kultúrház gyanánt használjuk, már a falu.* — Épület. A Derék tetején áll. Az épület folytatása a Kultúrház. Vö. Imaház, Református templom.

Kávás lásd **Kávás utca**

Kávási-híd 2018: *Kávási-híd.* — Belterületi rész. A Kávás utca része. Vö. Kávás-kertek, Kávás-kút, Kávás-rét, Kávás utca.

Kávás-kertek 2018: *Kávás-kertek,* 1889: *Kertalja* (Kat.), 1864: *Kertajja | kaszálló, rét. | Tagosított kaszálló rétek. Délről rá nyúlnak az alszeg, és bánát nevü Uttza házak Kertjei északról elválasztja a'Csatári határtól, az úgy nevezett Kösmő patak* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A Kávás utcához tartozó földek. Vö. Kávási-híd, Kávás-kút, Kávás-rét, Kávás utca.

Kávás-kút 2018: *Kávás-kút | Kitűnő vize, régen a fél falu odajárt.* — A Kávás utcán lévő gémeskút. Vö. Kávási-híd, Kávás-kertek, Kávás-rét, Kávás utca.

Kávás-rét 2018: *Kávás-rét.* — A Kávás utcához tartozó földterület. A település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában található. Vö. Kávási-híd, Kávás-kertek, Kávás-kút, Kávás utca.

Kávás utca 2018: *Kávás utca ~ Kávás | Ezt ezerkilencszáztizennyolc után osszák ki, azoknak az embereknek, akik a világháborúból hazajönnek, ugyanúgy a Tagot is vagy az Új sori részt, ottan kapnak telekrészeket, és akkor ők építenek rá. | A falu bejárata, ezt úgy hívják, ettől a szakasztól eddig, elnevezés, hivatalosan neve nincs. Kávásnak hívjuk.* — Utca. A település belterületének északnyugati részén található. A folytatása az Alszeg és a Bánát utca. Az adatközlők elmondása szerint

a területet az első világháború után osztották ki. Vö. Kávási-híd, Kávás-kertek, Kávás-kút, Kávás-rét.

Kertalja lásd **Kávás-kertek**

Kincses-patak 2018: *Kincses-patak | Az a patak, amejk bemegy a Kösmő-patakba, mert ez a kettőü Pájinál találkozik. […] Nem a réjgi medribe, hanem ezt is szisztematizálták. Egyenesbe húzták, mert girbegurbán fojt akkor a vőügybe.* 1941: *Kincses p[atak]* (MKF.). — A település külterületének délkeleti részén folyik. A hozzá tartozó rész a Kincses-völgy. Vö. Kincses-völgy.

Kincses-völgy 2018: *Kincses-völgy ~ Kincses-völgy-rész | A Taba laposának a fojtatása.* 1935: *Valea Kinces* (RKFT.), 1934/1943: *V[alea] Kincses* (RTM.), 1889: *Kincses völgy* (Kat.), 1884: *Kincses völgy* (HKFT.), 1864: *Kincses völgy | legelő. | Dűlő Kópés Szántó földek Észak óldalba van. Dombos hely. elnevezését nem magyarázhatni meg* (Pesty). — Földterület, legelő. A település külterületének délkeleti részén, a Kincses-patak szomszédságában található. A román ***Valea Kinces, Valea Kincses*** névváltozatok előtagja a *vale* 'völgy' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza, az utótagja a *Kincses* névrész átvételével jött létre. Vö. Kincses-patak.

Kincses-völgy-rész lásd **Kincses-völgy**

Kis-halom 2018: *Kis-halom | A falu után van a Kis-halom, s utána a Halom-gaz, de általába Halom-gaz.* 1935: *Holmul Mic* (RKFT.), 1934/1943: *Holmul Mic* (RTM.), 1889: *Kishalom* (Kat.), 1884: *Kis halom* (HKFT.), 1864: *Kis Halom* (Pesty). — Földterület, domb. A település külterületének délnyugati részén, a belterület szomszédságában található. A román ***Holmul Mic*** névváltozat előtagja a *holm* regionalizmusra vezethető vissza, mely a magyar *halom* átvétele, az utótag pedig a *mic* 'kis, kicsi' melléknévre (DEX).

Kis-oldal 2018: *Kis-ódal | Itt van egy kicsi kis út mellette, és középen még két ház. Ezt a részt Kis-ódalnak hívják.* — Belterületi rész. A Derék nyugati oldala.

Kisújfalui út 1889: *Kis Újfalui út* (Kat.). — Földút. A település külterületének délkeleti részét szeli ketté.

Kollektíva lásd **Kollektív-tanya**

Kollektív-tanya 2018: *Kollektív-tanya ~ Kollektíva | Ez még a téesz idejéből az istállók. S ott külön építkeztek oda. Meg géppark, meg minden, de ennek nem volt jelentősége. Csak már még most az utóbbi időbe, ami felkerült. […] Van itt egy ijen mezőgazdasági gépeknek egy hej, s itten egy olasz vett ki egy ijen épületet, istállóu volt valamikor, de felújította, és pidzával kezdett el foglalkozni, de csődölt. Majd jött egy másik, megin elment, tehát ők, ők nem. Másik az is, az meg építkezéssel kezdett el foglalkozni, az is most már megöregedett. Abbahagyta, tehát az eléggé elhagyatott.* — Épületegyüttes. A Kávás utcán található. Az épületeket a valamikori

Kollektív gazdaság, az ún. Kollektíva használta. Ma már mindegyik épület más tulajdonoshoz tartozik.

Konc-far 2018: *Konc-far,* 1889: *Konczfar* (Kat.). — Földterület, legelő. A település külterületének déli részén található.

Konti-sor 1864: *Kontisor* (Pesty). — Szőlő neve. Vö. Külső-Konti-sor.

Kópis 2018: *Kópis ~ Kópis-dűlő,* 1889: *Kopis* (Kat.), 1864: *Kópés | Szántó földek Észak óldalba van. Dombos hely. elnevezését nem magyarázhatni meg. mellette van a'Kincses völgy nevü Legelö helj. a'Mogyórós és Szilvás hegy Közt. Keletfelöl nyúgatfelé nyulik egész a'Község mellet lévő Rózsás hegy aljáig HK [Hegyköz] Páji határáig. miért neveztetík Kincses völgynek nem tudható. Mellette van a'Taba lapos és Legelő, ezen heljen van a D. Káptalannak egy száraz Malma. és a'Községnek 3m ítató Kutja. Elnevezése míből eredt? nem tudatik* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén található. A hozzátartozó kút az ún. Kópis-kút. Vö. Kópis-kút.

Kópis-dűlő lásd **Kópis**

Kópis-kút 2018: *Kópis-kút.* — A Kópison lévő kút. Vö. Kópis.

Kösmő lásd **Kösmő-patak**

Kösmő-patak 2018: *Kösmő͡ü-patak ~ Kösmő͡ü,* 1941: *Kösmőpatak, Kösmő-p[atak]* (MKF.), 1934/1943: *P[ârâu] Kosmö* (RTM.), 1889: *Kösmő patak* (Kat.), 1884: *Kösmö p[atak]* (HKFT.), 1864: *Kösmő patak, Kösmö patak | melyis csak esődzésekkor fojik sok károkat okoz a Kaszállókba olyesetekbe: elnevezését honnan vette légyen nem tudható* (Pesty). — Patak. A település külterületének északi részét szeli át. Természetes határvonal Hegyközújlak és Hegyközcsatár között. A ***Pârâu Kosmö*** névváltozat előtagja 'patak'-ot jelent (DEX), az utótagja a *Kösmő* átvétele. Vö. Kösmő-patak (Hegyközcsatár, Hegyközpályi, Sitervölgy), Új-Kösmő (Hegyközpályi), Kösmő-völgy (Sitervölgy).

Kövesút 2018: *Kövesút | Van az ormányon keresztül egy út. Megy Sítervölgynek. Ez bemegy a Dó͡uzsa Györgyön* [Hegyközszáldobágy része] *és Sítervölgynél köt ki.* — Földút. A település külterületének délkeleti részén található. Az erdőn vezet keresztül.

Községház lásd **Iskola**

Községi-legelő 1864: *Községi legelö | Domb, bokros hely* (Pesty).

Község-szőlőhegy 1864: *Község* és Rózsás *Szőllő hegy* (Pesty). — Földterület. A település külterületének nyugati része.

Kultúrház 2018: *Kultúrház | A katólikus egyházé volt, és egyháztulajdon volt a, és félódalt templom volt, és onnét arrafele voltak gazdasági épületek meg lakások, és ugye ö, amikor jött a kommunizmus akkor, akkor, elvették tőlük, és akkor átépítették egy nagy teremmé, egy kultúrházzá, és ö, hát az egyház meghagyta.* — Épületrész.

A Katolikus templom folytatása. Községi gyűléseknek, iskolai évzáróknak és szüreti báloknak ad helyet.

Kuruc-kút 2018: *Kuruc-kút | Állítólag oda húzódtak be a monarkia idején a magyarok, ott volt egy forrás az erdőbe. Ott itattak, és akkor onnan jöttek ki mindig, mikor, mittudomén, jöttek, s behúzódtak az erdőübe akkor. Azon a részen tanyáztak, ott volt egy forrás, szép nagy fák vóutak, most lett levágva az elmúlt évekbe.* — Kút. A település külterületének keleti részén található. Az adatközlők szerint egykor kuruc katonák tanyáztak a területen.

Külső-Csoma 2018: *Külső-Csoma.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének déli oldalán található. A Csoma része. Vö. Csoma, Csoma-kút, Csoma-tető, Égett-Csoma, illetve Csoma, Csoma-tető (Hegyközszáldobágy).

Külső-Feke-tó 2018: *Külső-Feke-tó,* 1889: *Fekete tó alj* (Kat.), 1864: *Feketető ajj | Szántó, Kaszálló, Legelö, és bokros hely Eszakról a Kösmö patak választjael a' Csatári határtól – Dombos gödrös, lapájos hely északnak fekszik* (Pesty). — A település külterületének északkeleti oldalán található. A Fekete-tó része. Vö. Fekete-tó.

Külső-Halasi 2018: *Külső-Halasi.* — A település külterületének délnyugati oldalán található. A Halasi része. Vö. Halasi.

Külső-Konti-sor 1864: *Külsö Kontisor | a'Külsö Kontisor nevü helj Községi legelö hely Domb: bokros hely* (Pesty). — Földterület neve. Vö. Konti-sor.

Legelő 2018: *Legelő ~ Legelő-rész,* 1864: *Legelő* (Pesty). — Nagy kiterjedésű földterület, legelő. A település külterületének keleti részén található.

Legelő-rész lásd **Legelő**

Lelkészi lak lásd **Parókia**

Lófürösztő 2018: *Lúfürösztő | Egy ojan tíz-tizenöt méteres medrét csináltak a pataknak, szélességbe. Egy ojan száz méter hosszan, durván. Jöttek ijen száraz időüszakba, hozni az árut, a motyót, a pakkot, ahogy mondták falun. Akkor estente vagy kora hajnalba rámentek erre a patakra, lemosták.* — Kisebb földterület. A település külterületének északi részén, a belterület és a Kösmő-patak szomszédságában található.

Losonc 2018: *Losonc | Valami káptalan név után van eredeztetve.* — Földterület, legelő. A település külterületének keleti oldalán található. Az adatközlők szerint ez a rész is a káptalan tulajdona volt.

Macica Liuc lásd **Macskalyuk**

Macskalyuk 2018: *Macskajuk | A Fakó-patak tetejének azt mondják, hogy Macskajuk.* 1935: *Macica Liuc* (RKFT.), 1889: *Macska lyuk* (Kat.), 1884: *Macska lyuk* (HKFT.), 1864: *Matskajuk, Matska juk | Szántó Kaszálló Legelö heljek Dombos völgyes hely. Egyrésze neveztetík Drugás szállósnak: Matska juk elnevezése eredetét megnem mondhatni: aról nevezetes azonba hogy a' határba csak ítt lehet*

építkezésre használható követ tomegben találni. Másik elnevezése onnan eredt: hogy Régebben KisUjfalusi Drugás família birta kik szállásokat épitvén: maí napig fent maradt ezen darabrétre nézve a' Drugás nevezet (Pesty). — Földterület, legelő. A település külterületének délkeleti oldalán található. A Fót-erdő része. A román ***Macica Liuc*** névváltozat a *Macskalyuk* név átvétele. Vö. Drugás-szállás.

Macskás lásd **Macskás utca**

Macskás-kertek 2018: *Macskás-kertek.* — Földterület, szántóföld. A Macskás utcához tartozó kertek. Vö. Macskás utca, Macskás-tető.

Macskás-tető 2018: *Macskás-tető ~ Tető, -n | A Macskás megy felfele a dombon, mint itten a Templomnál. De tulrúl, a Temető fele. És a Tető meg Macskás-tető, megyen keresztbe.* — A Derékot és a Macskást összekötő utca. A domb tetején húzódik. Vö. Macskás utca, Macskás-kertek.

Macskás utca 2018: *Macskás utca ~ Macskás | Felfele egy dombon van. | A macskásiak pedig Érmihájfalva környékén voltak, ijen birtokos családok […] nemes urak. És a Gerlicének van egy Macskás nevű felesége, és gondolom, hogy ez még a birtokhoz tartozott. És akkor hozhatott onnan cselédséget. […] Innen kaphatta az utca a Macskás nevet.* 1864: *Útza Matskás | Nyúlik Éjszakról Délnek meredek heljen 9 házzal 's Telekkel régebben gödrös és gazos helylevén nevét vette a' mocsoktól motskos helytől, végre macskás névetvetfel* (Pesty). — Utca. Az Alszegre merőlegesen, a Derékkal párhuzamosan helyezkedik el. Az adatközlők szerint a településen élő egyik családról kapta nevét. A hozzá tartozó kertek a Macskás-kertek. Vö. Macskás-kertek, Macskás-tető.

Malom 2018: *Malom | Az a tanya alatt vóut. […] Valamikor gőzgéppel járatott malom volt benne.* — Épület. A Kollektív-tanya része. Ma már nem működtetik.

Meleg-kert 2018: *Meleg-kert ~ Meleg-kert-rész,* 1889: *Melegkert* (Kat.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének keleti részén, a belterület közvetlen szomszédságában található.

Meleg-kert-rész lásd **Meleg-kert**

Mező-kút 2018: *Mező-kút | Valamikor a csürhének volt dílelője.* — Kút. A Régi pálinkafőző mellett, a Szilvás-hegyen található.

Mogyorós lásd **Mogyorós-hegy**

Mogyorós-hegy 2018: *Mogyorós-hegy ~ Mogyorós, -on | Úgyszintén szöllősbirtok vóut. A Református temetőtül kifele.* 1935: *D[ealul] Mogieroş* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Mogioros h[egy]* (RTM.), 1889: *Mogyorós* (Kat.), 1884: *Mogyorós h[egy]* (HKFT.), 1864: *Mogyorós, Mogyorós hegy, Mogyorós Szőllőhegy | egy hegy fojamon a' Község és Rózsás Szőllő hegyel: meg említtetik egy részbenne, az úgy nevezett Szemét Domb. Mogyorós nevezetét vette onnan, mert Sok Mogyoró fák írtattak ki téréről. – meljnek ís Elnevezését megnem lehet magyarázni. Dombos gödrös hely* (Pesty), 1864: *Mogyoros Hegy* (MKFT.). — Földterület, szőlő, gyümölcsös. A

település külterületének keleti részén található. A román ***Dealul Mogieroș, Dealul Mogioros hegy*** névváltozatok előtagja a *deal* 'domb, szőlőhegy' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza, az utótagok a *Mogyorós* névrész átvételei. A *Dealul Mogioros hegy* névváltozat esetében a *hegy* szó elhomályosulásával a fajtajelölés kétszeresen jelenik meg. Vö. Mogyorósi út.

Mogyorósi út 2018: *Mogyorósi út.* — A Mogyorós-hegyen átvezető földút. A település külterületének keleti részét szeli ketté. Vö. Mogyorós-hegy.

Mogyorós-szőlőhegy lásd **Mogyorós-hegy**

Nagy-almás 2018: *Nagy-almás.* — Kisebb erdő. A település külterületének délkeleti részén található.

Nagy-Csoma lásd **Csoma**

Nagy-rét 2018: *Nagy-rét,* 1941: *Nagyrét* (MKF.), 1934/1943: *Râtul Mare* (RTM.), 1884: *Nagy rét* (HKFT.), 1860: *Nagy rét* (MKFT.). — Földterület, rét. A település külterületének északi részén található. A román ***Râtul Mare*** név előtagja a *rât* 'rét' köznév végartikulusos alakjára, az utótagja pedig a *mare* 'nagy' melléknévre (DEX) vezethető vissza.

Német-forrás 2018: *Német-forrás | Az a Szilvás-hegynek az aljába.* — Forrás. A Szilvás-hegy szomszédságában található.

Népfőiskola 2018: *Népfőiskola.* — Épület. A Derékon, a Református templom szomszédságában áll. Jelenleg nem használják. A közelmúltban még előadásokat tartottak benne.

Nyilas 2018: *Nyilas ~ Nyilas-rész.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati részén található. Feltehetőleg a *nyilas* 1. 'hosszú, egyenes terület', 2. 'sík terület' jelentésű földrajzi köznévvel hozható összefüggésbe (FKnT.). Vö. Nyilas (Hegyközpályi).

Nyilas-rész lásd **Nyilas**

Nyíri-tanya 2018: *Nyíri-tanya | Az már, most már le van bontva. De itt vóut az is a Mogyoróus szájába. A falu vígin mingyá. Ez a papoké vóut. Ott préseltek. Oda hozták a szöllőt, onnan hozták a pincébe a bort.* — Földterület, szántóföld. Egykori tanya. A település külterületének északkeleti részén állt. A római katolikus egyházhoz tartozott.

Orvosi rendelő 2018: *Orvosi rendelő | Nem volt* [orvosi ellátás helyben], *Csatárba jártunk mindig. | Még nem, de rövidesen beindítják.* — Épület. A Derékon áll. A tervek szerint orvosi rendelőt fognak működtetni benne.

Pálinkafőző-kút lásd **Pálinka-kút**

Pálinka-kút 2018: *Pájinka-kút ~ Pálinkafőző-kút.* — A Régi pálinkafőző szomszédságában lévő itatókút. A belterület déli részén, a Szilvás-hegyen található.

Pályiújlak lásd **Hegyközújlak**

Pápaszem 2018: *Pápaszem ~ Pápaszem-rét.* — Földterület, kaszáló. A település külterületének északkeleti részén található.

Pápaszem-rét lásd **Pápaszem**

Pap-parlag 2018: *Pap-pallag ~ Pap-pallag-rész | Mivel a papnak volt itt egy darab földje. És azér mondják Pap-pallagnak.* — Földterület, legelő. A település külterületének déli részén található. A név utótagja feltehetőleg a *pallag ~ parlag* földrajzi köznévvel hozható összefüggésbe, melynek jelentése 1. 'fel nem szántott, száraz, terméketlen földterület', 2. 'irtás' (FKnT., SzT.).

Pap-parlag-rész lásd **Pap-parlag**

Pârâu Kosmö lásd **Kösmő-patak**

Pârâu Roșu lásd **Veres-patak**

Parókia 2018: *Parókia,* 1864: *Lelkészi lak* (Pesty). — Épület. A református lelkészi lak. A Derékon, a Református templom mellett áll.

Pince sikátor 2018: *Pince sikátor ~ Pincesor | Az vezet le az Új sor nevezetű utcára.* — Az Új sor része. Az ott lévő pincéket a helyiek még mindig használják.

Pincesor lásd **Pince sikátor**

Pintér sikátor 2018: *Pintér sikátor.* — A Csohosra vezető földút. A Felszegről lehet letérni rá.

Polak-tanya 1884: *Polak tn. [tanya]* (HKFT.). — Földterület, legelő. Egykori tanya. A település külterületének délnyugati részén állt.

Pondrós-oldal 2018: *Pondrós-oldal.* — Földterület, legelő. A település külterületének délkeleti oldalán található. Az Isten-hegy része.

Râtul Mare lásd **Nagy-rét**

Ravaszdi 2018: *Ravaszdi | Ez gyümölcsös volt mind gyerekkoromba, most paskó* [páskom 'legelő'?] *az egész.* 1889: *Ravazdi* (Kat.), 1864: *Ravazdi Óldal, Ravazdi Szántó | nagyobb részt Kaszálló és Legelő hellyek. elnevezése honnan eredtlégyen nem tudható. | Szántó Kaszálló földek Töbrészekre osztva nevezödik. Tormás hegy Kontisor Ravazdi Óldal Bukmós Óldal Ezen elnevezések eredetét sem tudhatni Mínd a' három Szőllő hegyen: idejébe jó és sok gyümölcs terem. Mellette van a' Csemző nevü hely: Szántó Kaszálló földek* (Pesty). — Földterület, legelő. A település külterületének déli részén található.

Ravaszdi-oldal lásd **Ravaszdi**

Ravaszdi-szántó lásd **Ravaszdi**

Református temető 2018: *Református temető ~ Temető | Fenn, a Tetőn, ha kimegyünk az udvarra, a Kápolna látszik.* — A belterület keleti oldalán található. A református felekezetű lakosság használja.

Református templom 2018: *Református templom | Van vagy hetvenöt fő katólikus körülbelül, most már, több volt, ugyanúgy, mint reformátusból. […] És van még vagy, vagy, nem tudom, vagy hat, hat, ami baptista. Őknekik külön egy kis imaház léitezik. Más felekezet nincs. Ez a három van. Ez, ez. Nagyságrendben: református, katólikus és mondom, van néhány szeméj, aki a baptista gyülekezetbe jár.* 1864: *Református templom* (Pesty). — Épület. A Derékon áll. A 19. században épült: „Ev. ref. templomának egyes részeit, melyek még az ősi, románkori egyházból maradtak meg, az 1890-ben épült új templomhoz felhasználták" (Borovszky 91). Vö. Imaház, Katolikus templom.

Régi pálinkafőző 2018: *Régi pálinkafőző | Az Ebes-kút mellett. Onnen hordták a vizet rá.* — Pálinkafőző épület. A Szilvás-hegyen áll. Ma már nem működtetik.

Régi temető 2018: *Régi temető ~ Zsidó temető | A hátsó ríszit Zsidó temetőnek hívták, volt vagy négy-öt zsidó család.* 1864: *Régi temetö Kert* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település egykori temetője. A Kávás utcához tartozik.

Régi temető kert lásd **Régi temető**

Rektor sikátor 2018: *Rektor sikátor | Az egyháznál van itt egy út befele, Rektor sikátor.* — Belterületi rész. A Derék egyik letérője. A Református templom és a Népfőiskola mellett vezet el. Az adatközlők szerint a *rektor* a régi időkben a református presbiterek megnevezése lehetett.

Ribizlis 2018: *Ribizlis.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének délkeleti részén, a belterület szomszédságában, a Kincses-völgyben található. A területen található bokrokról kaphatta nevét.

Rogériusz lásd **Szilvás-hegy**

Rókalyuk-patak 1889: *Rókalyuk patak* (Kat.). — Patak. A település külterületének keleti részén található.

Róka utca 2018: *Róuka utca | Ez is ugyanúgy tizennyolc után osztóudik ki.* 1864: *Róka Uttza | a' Község utszáitól egészen kivül elkülönitve 8. házzal Telekkel ház Teleknélkül elneveztetését onnan vette, mészerint nyomás, és meredek gazos hegy Környezi hova a' Rókák, a' midön a' Községben tyókászni mennek, elöbbis ezen heljet látogatják meg. Ezen 96 ház Kertjeikben Szőllő, őszi és Tavaszi vetések 's minden nemü gyümölcsfák a' jóidöbe kielégitően termesztetnek 's tenyésztetnek* (Pesty). — Utca. A Derék folytatása. Az adatközlők elmondása szerint a terület nagyobb részét az első világháború után osztották ki.

Rónyai lásd **Rónyai sikátor**

Rónyai sikátor 2018: *Rónyai sikátor ~ Rónyai.* — Utca. A Felszegből ágazik el. Nevét a hegyközújlaki *Rónyai* családról kapta.

Rozsas lásd **Rózsás-hegy**

Rózsás lásd **Rózsás-hegy**

Rózsás-hegy 2018: *Rǫuzsás-hegy ~ Rózsás | Ez is szöllǫ̈s, gyümölcsös hegyrész volt valamikor. Most újabban van itt-ott. Rajta egy-egy kissebb parcella. | Valamikor úgy volt ez, hogy szöllőshegy volt. Még Gerlice bárónak volt ott egy, egy nagydarab szőllője, a filoxérával kipusztult, és aztán átadta, eladta, és a Gerlice báró el is ment Újlakról.* 1934/1943: *Rozsas* (RTM.), 1889: *Rózsás hegy* (Kat.), 1884: *Rózsás h[egy]* (HKFT.), 1864: *Rózsáshegy, Rózsás hegy, Rózsás Szőllő hegy | mely esik Nyúgotról. többnyire Szőllővel van bérakva a' Községgel egy tartalmu hegyen a' tető úttól Dél és Északnak fekszik: nevét a' böven termett Bokortól vagyis Rózsásbakatortól vette. Két elnevezéssel bir u: m: Dél és Észak Rózsás* (Pesty). — Földterület, szántóföld. A település külterületének nyugati oldalán található. Két részből áll: az Észak- és a Dél-Rózsás-hegyből. A román ***Rozsas*** név a magyar *Rózsás* átvétele. Vö. Észak- és Dél-Rózsás-hegy, Hegyközpályi út (Rózsás-hegyi út).

Rózsás-hegyi út lásd **Hegyközpályi út**

Rózsás-szőlőhegy lásd **Rózsás-hegy**

Sásos-völgy 2018: *Sásos-völgy | Ez a Bagjos-erdőbe bemenni, egy rétrész.* 1889: *Sásosvölgy* (Kat.). — Földterület, rét. A település külterületének délkeleti részén található.

Sütőtök-föld 2018: *Sütőtök-föld.* — Földterület, legelő. A település külterületének keleti részén, a Fekete-tó szomszédságában található.

Szabó Pál 2018: *Szabó Pál.* — Legelő. A település külterületének nyugati oldalán található, az Irigy-kert folytatása. A nagyobb része a hegyközpályi határhoz tartozik. Vö. Szabó Pál (Hegyközpályi).

Szalárdi-erdő 2018: *Szalárdi-erdǫ̈ | Mivel ezen a területen, ezen a részen, a Hegyköznek ezen a részén van nagy területű erdők. És ö, csináltak parcellákat, hogy mék falunak mék az erdeje. Tehát Csatári-erdő van, mert ott Csatárnak van, de úgy távolabb, mint Bihar, Szalárd, Hodos, ezek a területek, ott sík területek. S akkor nekik külön adtak. És úgy voltak el, a megnevezése is, hogy Szalárdi-erdő, Hodosi-erdő, Bihari-erdő.* — Az Uradalmi-erdő része. A szomszédos Szalárd (r. Sălard) településhez tartozott.

Száldobágyi-erdő 2018: *Száldobágyi-erdő,* 1860: *Város Erdö* (MKFT.). — A település külterületének déli részén található. A terület nagyobb része Hegyközszáldobágyhoz tartozik. Vö. Száldobágyi-erdő (Hegyközpályi, Hegyközszáldobágy).

Száldobágyi út lásd **Hegyközszáldobágyi út**

Szatmári-ház 2018: *Szatmári-ház ~ Toja-ház.* — Erdészlak. A település külterületének keleti részén, az erdőben áll. A *Szatmári-ház* és a ***Toja-ház*** előtagjai a valamikori erdészekre utalnak.

Szemétdomb 1864: *Szemét Domb | Szemét Domb nevét vette onnét. mivel a' népmondaszerént a' régi időbe elhagyatva vólt, 's e' részét mint szemét v ís haszon-*

talan heljet tekintették. mellete van a' Szöke Kút völgy (Pesty). — Földterület. A külterület keleti részén található.

Szilvás-domb lásd **Szilvás-hegy**

Szilvás-domb utca lásd **Szilvás-hegy**

Szilvás-hegy 2018: *Szilvás-hegy ~ Szilvás-domb utca ~ Szilvás-domb, -on ~ Rogériusz | Az is úgy egy, régebb kiosztott szegényebb embereknek, ijen kissebb telkeket adtak ott, építettek rá egy-egy házat. […] Sajnos már nincs, vagy, vagy három heji lakos, a többi már mind ijen hétvégi kis házaknak vették meg. […] Asszem, hogy talán három család van még ott, azon a hejen. | Azt úgy macerálták gyerekkoromba, hogy a Rogériusz, mert hogy kicsit különösek.* 1941: *Szilvás hegy* (MKF.), 1935: *D[ealul] Silvaș* (RKFT.), 1934/1943: *D[ealul] Silvaș* (RTM.), 1889: *Szilvás-hegy, Szilváshegy* (Kat.), 1884: *Szilvás h[egy]* (HKFT.), 1864: *Szílvás hegye, Szilvás hegy, Szílvás hegy | Szőllő hegy Nagy részbe elhagyva magas hegy 's nagy kiterjedésű a' leg erösebb bort termő — Szántó Kaszálló földek Töbrészekre osztva nevezödik* (Pesty), 1864: *Szilvas Hegy* (MKFT.). — Dombos rész, utca és szántóföld. A belterület déli oldalán található. Az adatközlők szerint egykor rengeteg szőlő volt rajta. Újabban beépített része a településnek. A ***Rogériusz*** újabb keletű név. A kifejezés a nagyváradi tömbháznegyedre, a *Rogériusz*-ra utal, mivel az a terület is egy – viszonylag – újabban beépített része a városnak. A Rogériusz negyed névadója Rogerius mester (1200 k.–1266), váradi kanonok volt. A román ***Dealul Silvaș*** névváltozat előtagja a *deal* 'domb' köznév végartikulusos alakjára (DEX) vezethető vissza. Vö. Szilvás-hegyi út, illetve Rogériusz (Hegyközcsatár).

Szilvás hegye lásd **Szilvás-hegy**

Szilvás-hegyi út 2018: *Szilvás-hegyi út.* — A Szilvás-hegy felé vezető földút. A település külterületének déli részén húzódik. Vö. Szilvás-hegy.

Szőke-kút 2018: *Szőke-kút,* 1889: *Szőke kút* (Kat.). — A Szőke-kút-völgyhöz tartozó forrás. Vö. Szőke-kút-völgy.

Szőke-kút-völgy 2018: *Szőke-kút-völgy,* 1889: *Szőkekút völgy* (Kat.), 1884: *Szőke kút völgy* (HKFT.), 1864: *Szöke Kút völgy, Zőkeréti vőlgy | Dombos, gödrös, hely* (Pesty). — Földterület, kaszáló. A település külterületének keleti részén, az erdő szomszédságában található. Az előtag feltehetően a hegyközújlaki *Szőke* családra utal. Vö. Szőke-kút.

Szőke-réti-völgy lásd **Szőke-kút-völgy**

Taba 2018: *Taba ~ Taba utca | Megyünk lefele, Száldobágy fele, az Taba, Taba utca. | Osztott telkek a háború után, legelőből.* — Utca. A település belterületének déli oldalán található. Három részre oszlik: a Taba-tetőre, a Taba-laposra és a Taba-rétre. Vö. Taba-kút, Taba-lapos, Taba-rét, Taba-tető, illetve Taba, Taba-tető (Siter).

Taba-alj lásd **Taba-lapos**

Taba-kút 2018: *Taba-kút.* — A Taba-laposon lévő kút. Vö. Taba, Taba-lapos, Taba-rét, Taba-tető, illetve Taba, Taba-tető (Siter).

Taba-lapos 2018: *Taba-lapos ~ Taba lapossa ~ Tábor-lapos ~ Taba-alj,* 1935: *Tabla Lâpoasă* (RKFT.), 1889: *Taba laposa* (Kat.), 1864: *Taba lapos* (Pesty). — Utca és legelő. A Tabának a domb alján lévő része. A román ***Tabla Lâpoasă*** névváltozat a ***Taba laposa*** név átvételével jött létre. Vö. Taba, Taba-kút, Taba-rét, Taba-tető, illetve Taba, Taba-tető (Siter).

Taba laposa lásd **Taba-lapos**

Taba-rét 2018: *Taba-rét.* — A Tabához tartozó rét. A külterület déli részén, a belterület szomszédságában található. Vö. Taba, Taba-kút, Taba-lapos, Taba-tető, illetve Taba, Taba-tető (Siter).

Taba-tető 2018: *Taba-tető, -n | A dombnak a teteje.* — Utca. A Tabának a domb tetején lévő része. Vö. Taba, Taba-kút, Taba-lapos, Taba-rét, illetve Taba, Taba-tető (Siter).

Taba utca lásd **Taba**

Tabla Lâpoasă lásd **Taba-lapos**

Tábor-lapos lásd **Taba-lapos**

Tábor-tető lásd **Csohos**

Tag 2018: *Tag | Ez mind a katólikus egyház birtokhoz, a káptalan birtokhoz tartozott valamikor. | A már erdőre nyúlik ki, egészen.* — Földterület, legelő. A település külterületének keleti részén található.

Temető lásd **Református temető**

Temető-alj 2018: *Temető-alj ~ Temető-alj utca ~ Temető alja | Vannak házak, újabban ott is építkeztek a tízes-húszas években. Aztán most már még jobban.* 1860: *Temetö ally* (MKFT.). — A temető mellett lévő utca.

Temető alja lásd **Temető-alj**

Temető-alj utca lásd **Temető-alj**

Tető lásd **Macskás-tető**

Tető-orom 2018: *Tető-ormó.* — Bizonyára a Rózsás-hegy magasabban fekvő része. Az *ormó* utótag az *orom* alakváltozata, jelentése ’dombtető’ (FKnT.).

Tihanyi 2018: *Tihanyi | Az Isten-hegynek a túlsóu oldala.* — Földterület. A település külterületének keleti részén található. A név a hegyközújlaki *Tihanyi* családra utal.

Toja-ház lásd **Szatmári-ház**

Tormás-hegy 1864: *Tormás hegy | Szántó Kaszálló földek Többrészekre osztva nevezödik. Tormás hegy Kontisor Ravazdi Óldal Bukmós Óldal Ezen elnevezések eredetét sem tudhatni Mínd a’ három Szőllő hegyen: idejébe jó és sok gyümölcs terem* (Pesty).

Tóth Gyula-forrás 2018: *Tót Gyula-forrás.* — A Tóth Gyula-föld mellett lévő forrás. A település külterületének északnyugati részén található. Vö. Tóth Gyula-föld.

Tóth Gyula-föld 2018: *Tót Gyula-föld | Vo͡ut egy beékelés Gyula bácsinak, ő egy erdész volt a faluba.* — Földterület, szántóföld. A település külterületének északnyugati részén található. Vö. Tóth Gyula-forrás.

Törösdi-rét 2018: *Törösdi-rét.* — Földterület, legelő. A település külterületének déli részén található.

Uileacu de Munte lásd **Hegyközújlak**

Uileacul de Munte lásd **Hegyközújlak**

Újlak lásd **Hegyközújlak**

Új sor 2018: *Új sor ~ Új sor rész | Későbbi időkbe adtak ki telkeket építkezésre.* — Utca. A Pince sikátor folytatása. A település újabban beépített része.

Új sor rész lásd **Új sor**

Uradalmi-erdő 2018: *Uradalmi-erdő,* 1884: *Uradalmi erdö* (HKFT.), 1864: *Uradalmi Erdö* (MKFT.). — A Felső-Hegyköz jelentős részét ma is erdőség borítja. Ennek a nagy kiterjedésű erdőnek a része a hegyközújlaki Uradalmi-erdő. A település külterületének délkeleti oldalán található. Vö. Uradalmi-erdő (Hegyközszáldobágy, Hegyközcsatár, Hegyköztóttelek, Siter, Sitervölgy).

Vajda 1. 2018: *Vajda | Például megyünk Száldobágynak itt felfele, gyalog jártunk valamikor.* 1941: *Vajdaszállás* (MKF.). — Földterület, szántóföld. A település külterületének délnyugati részén, Hegyközszáldobágy szomszédságában található. Vö. Hegyközszáldobágyi út (Vajda 2.), illetve Vajda 1., Vajda 2. (Hegyközszáldobágy).

Vajda 2. lásd **Hegyközszáldobágyi út**

Vajda-szállás lásd **Vajda 1.**

Valea Kinces lásd **Kincses-völgy**

Valea Kincses lásd **Kincses-völgy**

Város-erdő lásd **Száldobágyi-erdő**

Veres-patak 2018: *Veres-patak ~ Veres-patak-rész | Egy rét, de Veres-pataknak hívják. Ez a határ. […] ez a mi részünk is és a száldobágyiaké is. | Egy szép, gyönyörű völgy […]. Ez rét, bent erdő erről-arrul.* 1941: *Veres p[atak]* (MKF.), 1935: *P[ârâu] Roșu* (RKFT.), 1934/1943: *P[ârâu] Roșu* (RTM.), 1884: *Vörös p[atak]* (HKFT.). — Földterület, rét. A település külterületének déli részén található. Nevét a rajta áthaladó patakról kapta. A román ***Pârâu Roșu*** névváltozat jelentése ’piros/veres patak’ (DEX). Vö. Veres-patak 1., Veres-patak 2., Veres-patak-kút (Hegyközszáldobágy).

Veres-patak-rész lásd **Veres-patak**

Virág-rét 2018: *Virág-rít,* 1889: *Virágrét* és Határgödri (Kat.), 1864: *Virág rét | dűlő, szántóföld, kaszáló. | Kis részbe Szántó, és Kis részbe Kászálló föld Tagositás kor a'D. Káptalannak jutott rész. Dombos, gödrös lapájos heljek. nevezetét a'sok mezei virágokról a'másik elnevezését a'határba lévő nagy gödörröl vette* (Pesty), 1864: *Virag ret* (MKFT.). — Földterület. A település külterületének északkeleti részén található. Vö. Határ-gödör.

Zebes lásd **Ebes**

Zilaji 2018: *Zilaji.* — Földterület. A település külterületének keleti részén található. A név a hegyközújlaki *Zilaji* családra utal.

Zsidó bolt 2018: *Zsidó bóut.* — Egykori épület. A Macskás-tetőn állt. Zsidó család tulajdona volt.

Zsidó-forrás 2018: *Zsidó-forrás | Az a zsidóufődnek az aljába, megint a hegyen.* — Forrás. A település külterületének keleti részén, a Ribizlis szomszédságában található.

Zsidó temető lásd **Régi temető**

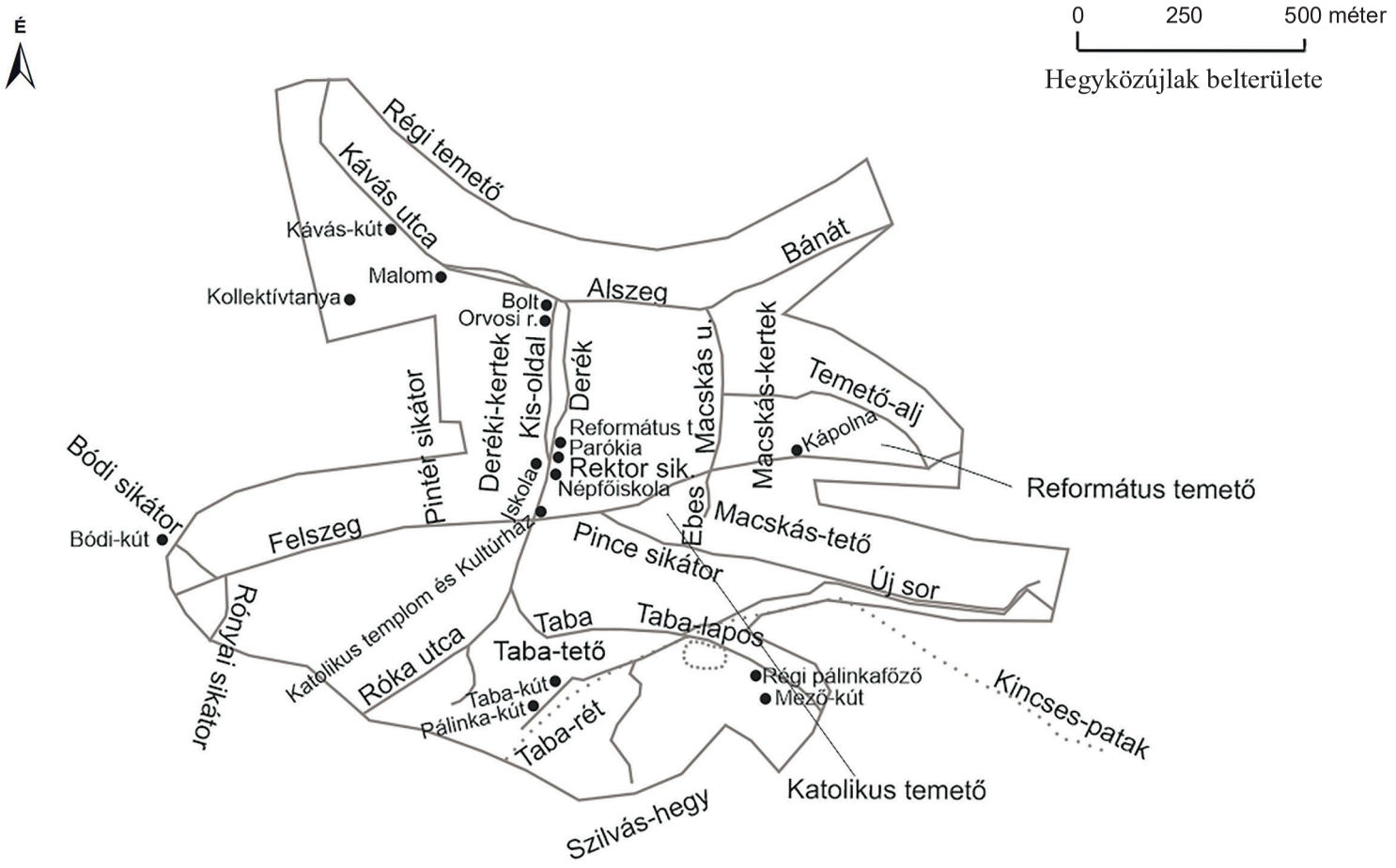
É
0
250
500 méter
Hegyközújlak belterülete
Régi temető
Kávás utca
Kávás-kút
Malom
Kollektívtanya
Bolt
Orvosi r.
Alszeg
Bánát
Deréki-kertek
Kis-oldal
Derék
Macskás u.
Macskás-kertek
Temető-alj
Pintér sikátor
Bódi sikátor
Református t.
Parókia
Rektor sik.
Népfőiskola
Iskola
Kápolna
Református temető
Bódi-kút
Felszeg
Ebes
Macskás-tető
Pince sikátor
Új sor
Rónyai sikátor
Katolikus templom és Kultúrház
Taba
Taba-lapos
Róka utca
Taba-tető
Taba-kút
Pálinka-kút
Taba-rét
Régi pálinkafőző
Mező-kút
Kincses-patak
Katolikus temető
Szilvás-hegy

Hegyközújlak külterülete

Irodalom

ÁSz. = Fehértói Katalin 2004. *Árpád-kori személynévtár. (1000–1301).* Budapest, Akadémiai Kiadó.

Benkő Loránd 1993. Megjegyzések víznevekről. Adalékok a székelység történetéhez. *Névtani Értesítő 15:* 50–56.

Benkő Loránd 1998. *Név és történelem. Tanulmányok az Árpád-korról.* Budapest, Akadémiai Kiadó.

Borovszky = Borovszky Samu–Sziklay János szerk. 1901. *Magyarország vármegyéi és városai.* 5. kötet. Bihar vármegye és Nagyvárad. Budapest.

Borzási Gyula–Dani Zoltán–Kőrösi Imre 2012/2017. A történelem forgatagában. In: Dani Zoltán–Nagy Miklós szerk. *Szalárd és vidéke. Tegnap és ma.* Kiadta a Szalárdi Polgármesteri Hivatal.

Bunyitay Vince 1884. *A váradi püspökség története alapításától a jelenkorig. Egyházak.* Harmadik kötet. Nagyvárad.

Cons. = Trencsényi Ferenc Ignác által készített összeírás 1701.
URL: http://bit.ly/3tkm5kl (2020.03.17.)

CzF. = Czuczor Gergely–Fogarasi János 1862–1874. *A magyar nyelv szótára.* Pest, [később] Budapest, Emich Gusztav Magyar Akademiai Nyomdásznál.

DEX = Dicționarul explicativ al limbii române.
URL: https://www.dex.ro/ (2020.03.17.)

DRAM = Ștef, Dorin 2011. *Dicționar de regionalisme și archaisme din Maramureș.* Baia Mare, Editura Ethnologica.

Dukrét Géza 2005. *Hegyköz. Történeti monográfia.* Partium Füzetek 38. Kiadja a Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Bizottság, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület és a Nagyváradi Római Katolikus Püspökség.

EHA. = *Erdélyi Helynévtörténeti Adattár és Interaktív Névföldrajzi Atlasz.* Szabó T. Attila helynévgyűjtése alapján szerkesztette Bárth M. János.
URL: http://eha.elte.hu/hu/eha.php (2020.03.17.)

EKFT. = *Az első katonai felmérés. A Magyar Királyság teljes területe 965 nagyfelbontású színes térképszelvényen. 1782–1785.* DVD. Budapest, Arcanum Adatbázis Kft., 2004.

Emődi Tamás 2013. Siter/Șișterea református templom. In: Sebestyén József szerk. *Közös tér, közös örökség. Common space, common heritage.* Budapest, CrewPrint. 141–142.

Erdélystat = Erdélystat - Statisztikák (erdelystat.ro)
URL: http://statisztikak.erdelystat.ro/home?cid=5 (2023. 10. 04.)

ÉrtSz. = Bárczi Géza–Országh László 1959–1962. *A magyar nyelv értelmező szótára.* Budapest, Akadémiai Kiadó.

Fényes = Fényes Elek 1851. *Magyarország geográphiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betürendben körülményesen leiratik.* Pest, [később] Budapest, Nyomtatott Kozma Vazulnál.

FKnT. = Bába Barbara–Nemes Magdolna 2014. *Magyar földrajzi köznevek tára.* A Magyar Névarchívum Kiadványai 32. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó.

FNESz. = Kiss Lajos 1988. *Földrajzi nevek etimológiai szótára 1–2.* Negyedik, bővített és javított kiadás. Budapest, Akadémiai Kiadó.

HKFT. = *A harmadik katonai felmérés. 1869–1887, a Magyar Szent Korona Országai 1:25000.* DVD. Budapest, Arcanum Adatbázis Kft., 2007.

Hnt. = *Magyarország helységnévtára.* Statisztikai Kiadó Vállalat, 1873, 1877, 1882, 1888, 1892, 1895, 1898, 1900, 1902, 1907, 1913.
URL: http://www.ksh.hu/apps/hntr.egyeb?p_lang=HU&p_sablon=KONYVEK (2020.03.17.)

Homonnai Gábor 2019. *Hegyköztóttelek. Monográfia.* Kiadja a Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Társaság. Nagyvárad, Varadinum Script Kiadó.

ISPMN. = A Nemzeti Kisebbségkutató Intézet honlapja.
URL: http://www.ispmn.gov.ro/maps/county/mixt2011_maghiar (2020.03.17.)

Jakó = Jakó Zsigmond 1940. *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Település- és népiségtörténeti értekezések 5. Budapest, Sylvester Nyomda Rt.

Kat. = *Kataszteri térképszelvények.* A Román Nemzeti levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Arhivelor Naționale, Bihor).

Kiss Magdaléna 2013. A Kösmő/Küsmöd víznév etimológiai vizsgálata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk. *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, Hatvani István Szakkollégium Debreceni Egyetem Tudományegyetemi Karok. 103–107.

Kis Tamás 1991. Morgó. *Magyar Nyelvőr 115:* 263–267.

Kniezsa István 1942. *Erdély víznevei.* Kolozsvár.

KTsz. = Péntek János 2021. *Kalotaszegi tájszótár.* Sepsiszentgyörgy, Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége.

Lázár Edit–Román Győző szerk. 2015. *Dicționar român maghiar. Román magyar szótár.* Bukarest, Carocom 94 kft.

MÁKT. = *A Magyar állam közigazgatási térképe 1914*.
URL: https://bit.ly/46hOZzY (2020.03.17.)

MÁT. = *Magyarország általános térképe 1910 körül.*
URL: https://bit.ly/3ZFP8e4 (2020.03.17.)

MDH. = Magyar Digitális Helynévtár.
URL: https://mdh.unideb.hu (2020.03.17.)

MKF. = *Magyarország katonai felmérése 1941.*
URL: https://bit.ly/3tgvCc2 (2020.03.17.)

MKFT. = *A második katonai felmérés. A Magyar királyság és a Temesi bánság nagyfelbontású, színes térképei. 1819–1869.* DVD. Budapest, Arcanum Adatbázis Kft., 2005.

MNA. 3. = Kocsis Károly főszerk. 2021. *Magyarország Nemzeti Atlasza – Társadalom.* Budapest, CSFK Földrajztudományi Intézet.

MNL. = Ortutay Gyula szerk. 1977–1982. *Magyar néprajzi lexikon 1–5.* Budapest, Akadémiai Kiadó.

Molnár Ágnes szerk. 1996. *Német–magyar, magyar–német szótár.*
URL: https://mek.oszk.hu/00000/00072/html/ (2023.11.17.)

Pesty = Hoffmann István–Kis Tamás 1996. *Pesty Frigyes kéziratos helynévtárából. 1864. Bihar vármegye I–II.* Debrecen.

Pirisi Gábor–Trócsányi András 2019. *Fejezetek a társadalomföldrajz világából.* Pécs, Publikon Kiadó.

Rácz Anita 2022. *A régi Bihar vármegye településneveinek történeti-etimológiai szótára.* Második, javított és bővített kiadás. Nagyvárad, Partium Kiadó.

RK. = Márton Gyula–Péntek János–Vöő István 1977. *A magyar nyelvjárások román kölcsönszavai.* Bukarest, Kriterion Könyvkiadó.

RKFT. = *Román katonai felmérés 1935.*
URL: https://bit.ly/3Q1LasX (2020.03.17.)

RTM. = *Román topográfiai felmérés 1934/1943: Romania 1:100k Topographic Maps, 1943, copied from the official Romanian 1:100,000 sheet, dated 1934.*
URL: https://digitalarchive.mcmaster.ca/islandora/object/macrepo%3A9657 (2020.03.17.)

Szendrei Ákos 2013. A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk. *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, Hatvani István Szakkollégium Debreceni Egyetem Tudományegyetemi Karok. 15–53.

Szilágyi Ferenc 2013. A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk. *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, Hatvani István Szakkollégium Debreceni Egyetem Tudományegyetemi Karok. 54–83.

Szilágyi N. Sándor 1996. *Hogyan teremtsünk világot? Rávezetés a nyelvi világ vizsgálatára.* Kolozsvár, Kézirat gyanánt sokszorosította az Erdélyi Tankönyvtanács.

Szilágyi-Varga Zsuzsa 2018. A romániai Szalárd helynevei. *Magyar Nyelvjárások 56:* 129–167.

SzT. = Szabó T. Attila szerk. (később: Vámszer Márta, Kósa Ferenc, Fazakas Emese) 1975–2014. *Erdélyi magyar szótörténeti tár I–XIV.* Bukarest, Kriterion Könyvkiadó. (Budapest, Akadémiai Kiadó. Kolozsvár, Erdélyi Múzeum Egyesület.)

TESz. = Benkő Loránd főszerk. 1967–1984. *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára 1–4.* Budapest, Akadémiai Kiadó.

Tóth Valéria 2019. Módszertani problémák a Kárpát-medence régi helyneveinek etimológiai kutatásában. *Helynévtörténeti Tanulmányok 15:* 21–48.

ÚESz. = Gerstner Károly 2011–2022. *Új magyar etimológiai szótár – online kiadás.* Budapest, MTA Nyelvtudományi Intézet ELKH Nyelvtudományi Kutatóközpont.

ÚMTsz. = B. Lőrinczy Éva főszerk. 1979–2010. *Új magyar tájszótár 1–5.* Budapest, Akadémiai Kiadó.

Urb. = *Száldobágy nevű hellységnek urbarioma.*
URL: https://bit.ly/3PEAr6x (2020.03.17.)

Varga E. Árpád 1999. *Erdély etnikai és felekezeti statisztikája II. Bihar, Máramaros, Szatmár és Szilágy megye. Népszámlálási adatok 1850–2002 között.* Csíkszereda, Pro-Print Kiadó.

Varga Zoltán–Horváth Károly–Nagy Tamás–Schefler György 2016. Siter (Șișterea). In: Dukrét Géza–Lenkei Róbert szerk. *Hegyköz Kollégium.* Lakitelek, Antológia Kiadó. 175–180.

Vincze Lajos 1939a. Síter község énekkultúrája. *Hitel:* 273–280.

Vincze Lajos 1939b. Síter. In: *Adatok a téli néphagyományaink ismeretéhez.* Erdélyi Tudományos Füzetek 103. Kolozsvár. 30–39.

Vincze Lajos 1939–1941. *Síter helynevei.* Kézirat.

A Magyar Névarchívum Kiadványai eddig megjelent kötetei

1. *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból. 1. Abaúj–Csongrád vármegye.* Közzéteszi: Hoffmann István–Rácz Anita–Tóth Valéria. Debrecen, 1997. 156 lap + 33 térkép.
2. Bényei Ágnes–Pethő Gergely, *Az Árpád-kori Győr vármegye településneveinek nyelvészeti elemzése.* Debrecen, 1998. 129 lap + 6 térkép.
3. *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból. 2. Doboka–Győr vármegye.* Közzéteszi: Hoffmann István–Rácz Anita–Tóth Valéria. Debrecen, 1999. 123 lap + 16 térkép.
4. Tóth Valéria, *Az Árpád-kori Abaúj és Bars vármegye helyneveinek történeti-etimológiai szótára.* Debrecen, 2001. 304 lap.
5. Póczos Rita, *Az Árpád-kori Borsod és Bodrog vármegye településneveinek nyelvészeti elemzése.* Debrecen, 2001. 190 lap.
6. Tóth Valéria, *Névrendszertani vizsgálatok a korai ómagyar korban (Abaúj és Bars vármegye).* Debrecen, 2001. 245 lap.
7. Hoffmann István, *Magyar helynévkutatás. 1958–2002.* Debrecen, 2003. 281 lap.
8. *Helynévtörténeti Tanulmányok 1.* Szerk. Hoffmann István–Tóth Valéria. Debrecen, 2004. 207 lap.
9. Rácz Anita, *A régi Bihar vármegye településneveinek nyelvészeti vizsgálata.* Debrecen, 2005. 235 lap.
10. *Korai magyar helynévszótár 1. Abaúj–Csongrád vármegye.* Szerk. Hoffmann István. Debrecen, 2005. 449 lap.
11. *Helynévtörténeti Tanulmányok 2.* Szerk. Hoffmann István–Tóth Valéria. Debrecen, 2006. 224 lap.
12. Rácz Anita, *A régi Bihar vármegye településneveinek történeti-etimológiai szótára.* Debrecen, 2007. 372 lap.
13. *Helynévtörténeti Tanulmányok 3.* Szerk. Hoffmann István–Tóth Valéria. Debrecen, 2008. 224 lap.
14. Tóth Valéria, *Településnevek változástipológiája.* Debrecen, 2008. 285 lap.
15. *Helynévtörténeti Tanulmányok 4.* Szerk. Hoffmann István–Tóth Valéria. Debrecen, 2009. 193 lap.
16. Hoffmann István, *A Tihanyi alapítólevél mint helynévtörténeti forrás.* Debrecen, 2010. 259 lap.
17. *Helynévtörténeti Tanulmányok 5.* Szerk. Hoffmann István–Tóth Valéria. Debrecen, 2010. 271 lap.
18. Póczos Rita, *Nyelvi érintkezés és a helynévrendszerek kölcsönhatása.* Debrecen, 2010. 237 lap.

19. Rácz Anita, *Adatok a népnévvel alakult településnevek történetéhez.* Debrecen, 2011. 248 lap.
20. Győrffy Erzsébet, *Korai ómagyar kori folyóíznevek.* Debrecen, 2011. 224 lap.
21. Reszegi Katalin, *Hegynevek a középkori Magyarországon.* Debrecen, 2011. 216 lap.
22. Schwing, Josef, *Die deutschen mundartlichen Ortsnamen Südtransdanubiens (Ungarn).* Debrecen, 2011. 213 lap.
23. *Helynévtörténeti Tanulmányok 6.* Szerk. Hoffmann István–Tóth Valéria. Debrecen, 2011. 226 lap.
24. *Helynévtörténeti Tanulmányok 7.* Szerk. Hoffmann István–Tóth Valéria. Debrecen, 2012. 172 lap.
25. *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból. 3. Heves–Küküllő vármegye.* Közzéteszi: Hoffmann István–Rácz Anita–Tóth Valéria. Debrecen, 2012. 115 lap + 23 térkép.
26. Bényei Ágnes, *Helynévképzés a magyarban.* Debrecen, 2012. 134 lap.
27. *Helynévtörténeti Tanulmányok 8.* Szerk. Hoffmann István–Tóth Valéria. Debrecen, 2012. 172 lap.
28. Kenyhercz Róbert, *A szókezdő mássalhangzó-torlódások az ómagyar korban. A helynevek hangtörténeti forrásértéke.* Debrecen, 2013. 222 lap.
29. *Helynévtörténeti Tanulmányok 9.* Szerk. Hoffmann István–Tóth Valéria. Debrecen, 2012. 186 lap.
30. Hoffmann István, *Mikrotoponímiai vizsgálatok 1. Tapolcafő helynevei.* Debrecen, 2013. 138 lap.
31. *Helynévtörténeti Tanulmányok 10.* Szerk. Hoffmann István–Tóth Valéria. Debrecen, 2014. 206 lap.
32. Bába Barbara–Nemes Magdolna, *Magyar földrajzi köznevek tára.* Debrecen, 2014. 338 lap.
33. Szőke Melinda, *A garamszentbenedeki apátság alapítólevelének nyelvtörténeti vizsgálata.* Debrecen, 2015. 244 lap.
34. Kovács Éva, *A tihanyi összeírás mint helynévtörténeti forrás.* Debrecen, 2015. 238 lap.
35. *Hajdú-Bihar megye helynevei 1. A Hajdúböszörményi és a Hajdúhadházi járás helynevei.* Szerk. Bába Barbara. Debrecen, 2015. 433 lap + 36 térképmelléklet.
36. *Helynévtörténeti Tanulmányok 11.* Szerk. Hoffmann István–Tóth Valéria. Debrecen, 2015. 200 lap.
37. Rácz Anita, *Etnonimák a régi magyar településnevekben.* Debrecen, 2016. 196 lap.
38. Tóth Valéria, *Személynévadás és személynévhasználat az ómagyar korban.* Debrecen, 2016. 307 lap.
39. Bába Barbara, *Földrajzi köznevek térben és időben.* Debrecen, 2016. 187 lap.

40. Ditrói Eszter, *Helynévrendszerek modellalapú vizsgálata. A helynévminták összevető analízise statisztikai megközelítésben.* Debrecen, 2017. 169 lap.

41. Tóth Valéria, *Személynévi helynévadás az ómagyar korban.* Debrecen, 2017. 219 lap.

42. *Helynévtörténeti Tanulmányok 12.* Szerk. Hoffmann István–Tóth Valéria. Debrecen, 2016. 155 lap.

43. Hoffmann István–Rácz Anita–Tóth Valéria szerk., *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból. 4. Liptó–Pilis vármegye.* Debrecen, 2017. 115 lap.

44. Éva Kovács szerk., *A Survey of Historical Toponomastics.* Debrecen, 2017. 151 lap.

45. Kocán Béla, *Helynévtörténeti vizsgálatok a régi Ugocsa megyében*. Debrecen, 2017. 249 lap. [Téves számozással 43.]

46. *Helynévtörténeti Tanulmányok 13.* Szerk. Hoffmann István–Tóth Valéria. Debrecen, 2017. 195 lap.

47. Győrffy Erzsébet, *Helynév-szociológia.* Debrecen, 2018. 169 lap.

48. Kovács Éva, *A Százdi alapítólevél mint helynévtörténeti forrás.* Debrecen, 2018. 145 lap.

49. *Helynévtörténeti Tanulmányok 14.* Szerk. Hoffmann István–Tóth Valéria. Debrecen, 2018. 157 lap.

50. *Helynévtörténeti Tanulmányok 15.* Szerk. Hoffmann István–Tóth Valéria. Debrecen, 2019. 223 lap.

51. Katona Csilla, *Fonotaktikai szerkezetet módosító hangváltozások az ómagyar korban.* Debrecen, 2020. 201 lap.

52. *Helynévtörténeti Tanulmányok 16.* Szerk. Hoffmann István–Tóth Valéria. Debrecen, 2020. 167 lap.

53. E. Nagy Katalin, *Empíria és teória a helynév-szociológiában.* Debrecen, 2021. 204 lap.

54. Reszegi Katalin, *Kognitív szemléletű névtudományi vizsgálatok*. Debrecen, 2022. 263 lap.

55. Kocán Béla, *A régi Ugocsa vármegye helyneveinek történeti-etimológiai szótára*. Debrecen, 2022. 479 lap.

56. Pelczéder Katalin, *A Bakonybéli összeírás mint nyelvtörténeti forrás.* Debrecen, 2022. 277 lap.

57. *Helynévtörténeti Tanulmányok 17.* Szerk. Hoffmann István–Tóth Valéria. Debrecen, 2021. 149 lap.